

דוח הדירקטוריון והנהלה

תוכן העניינים

8	דוח הדירקטוריון והנהלה
9	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
9	מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים של קבוצת הבנק
12	קבוצת הבנק ותחומי פעילותה
13	סיכונים עיקריים
15	יעדים ואסטרטגיה עסקית
17	התפתחויות במבנה ההון
17	התפתחויות במקורות המימון
19	התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית
22	התפתחויות משמעותיות במערך השיווקי
24	התפתחויות משמעותיות בתחום המשאב האנושי והמינהל
25	התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע
25	התפתחויות בפריסה הגיאוגרפית הבינלאומית
27	פרויקטים משמעותיים
28	נושאים נוספים
29	הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי
29	מגמות, תופעות התפתחויות ושינויים מהותיים
29	אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק
31	הסביבה הכללית והשפעת גורמים חיצוניים על קבוצת הבנק
33	אירועי סיכון
35	דוחות רואי החשבון המבקרים
35	אירועים לאחר תאריך הדוחות הכספיים
35	שינויים במדיניות חשבונאית קריטית ובאומדנים חשבונאיים קריטיים
36	התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר
37	ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר
45	ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון
45	נכסים והתחייבויות
53	הון, הלימות הון ומינוף
57	פעילות חוץ מאזנית אחרת
58	תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים
58	מגזרי פעילות פיקוחיים
77	חברות מוחזקות עיקריות
79	סקירת הסיכונים
79	תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם
81	סיכון אשראי
109	סיכון שוק וריבית
123	סיכון תפעולי
127	סיכון נזילות ומימון
129	סיכונים אחרים
129	סיכון ציות ורגולציה
129	סיכון חוצה גבולות ואיסור הלבנת הון
130	סיכון מוניטין
130	סיכון אסטרטגי
131	הערכת גורמי הסיכון
132	מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים
137	בקורות ונהלים

קישורים לפרקי הדוחות השנתיים ולמידע נלווה נוסף
דו"ח שנתי לציבור
דברי יו"ר הדירקטוריון
הצהרות בקרה פנימית על דיווח כספי
חוות דעת רואה חשבון מבקר
דו"ח כספי מבוקר
פרק ממשל תאגידי, ביקורת פרטים נוספים ונספחים
נתונים נוספים על בסיס הבנק
דו"ח סיכונים
תיאור המאפיינים של מכשירי ההון הנכללים בהון הפיקוחי

רשימת טבלאות (לוחות) הנכללים במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה

9	סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה
9	דוח רווח והפסד - סעיפים עיקריים
10	מאזן - סעיפים עיקריים
11	יחסים פיננסיים עיקריים (באחוזים)
12	חלקה היחסי של קבוצת הבנק מתוך חמש הקבוצות הגדולות
32	שערי החליפין היציגים ושיעור השינוי
37	ניתוח התפתחות הכנסות המימון מפעילות שוטפת
38	פירוט סך הכנסות המימון לפי מגזרי פעילות
39	היתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים
39	פערי הריבית (ההפרש בין שיעור הכנסות הריבית על הנכסים ובין שיעור הוצאות הריבית על ההתחייבויות) על בסיס יתרות ממוצעות, המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים
40	פירוט התפתחות ההוצאות בגין הפסדי אשראי
41	פירוט ההוצאות בגין הפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים בקבוצה
43	נתוני Cost-Income Ratio
44	התפתחות תשואת רווחי הקבוצה על ההון, יחס הון עצמי רובד 1, לרכיבי סיכון, יחס כיסוי הנזילות, יחס המינוף בתום הרבעון
44	נתוני הרווח למניה
45	ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים של קבוצת הבנק
45	נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי בסיסי הצמדה
46	נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי מגזרי פעילות פיקוחיים
47	פירוט של סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי
47	התפתחות התפלגות סיכון האשראי בקבוצה לפי גודל לווה
47	סיכון האשראי בענפי משק עיקריים בגין פעילות לווים בארץ
48	ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים של קבוצת הבנק
49	התפלגות ניירות הערך של הקבוצה לפי התיקים השונים
49	התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי מגזרי הצמדה
50	התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי סוגי מנפיקים
51	הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד
51	תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע, שלא נזקפו כהוצאה
51	יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע
52	התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי הצמדה
52	נתונים על התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

53	התפתחות התפלגות פיקדונות הציבור בקבוצה לפי גודל מפקיד
53	הרכב ההון העצמי
54	נתונים על ההון הפיקוחי ונכסי הסיכון בדוח המאוחד
55	התפתחות יחס ההון לרכיבי סיכון בקבוצה
56	פרטים בדבר הדיבידנדים שחולקו על ידי הבנק החל משנת 2015
57	התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים המוחזקים בעבור לקוחות קבוצת הבנק, לגביהם מספקת קבוצת הבנק שרותי ניהול, תפעול ו/או משמורת
59	תמצית התוצאות הכספיות של מגזרי הפעילות הפיקוחיים
62	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר משקי הבית
64	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר בנקאות פרטית
66	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים זעירים וקטנים
68	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים בינוניים
70	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים גדולים
72	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר גופים מוסדיים
74	ניתוח תוצאות הפעילות במגזר ניהול פיננסי
76	ניתוח תוצאות הפעילות בחוץ לארץ
78	השקעות הבנק בתאגידים ריאליים
83	החלוקה הענפית של 6 הלווים הגדולים בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2016
84	אשראי למטרת עסקאות הוניות
84	אשראי לחברות ממונפות
85	תמצית נתוני סיכון האשראי הבעייתי הכולל ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי
85	מדדי סיכון עיקריים הנוגעים לאיכות אשראי
85	ריכוז חובות פגומים בארגון מחדש שבוצעו או כשלו
86	תנועה ביתרת חובות פגומים וחובות פגומים בארגון מחדש
87	ניתוח התנועה ביתרת הפרשה בהפסדי אשראי
87	מדדי סיכון עיקריים הנוגעים להפרשה להפסדי אשראי
92	סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד
96	חשיפה למדינות זרות - מאוחד
99	חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים
88	פרטים על סיכון אשראי לאנשים פרטיים- יתרות ומאפייני סיכון שונים ליום
89	סיכון אשראי בעייתי לפני הפרשה להפסדי אשראי
89	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי לאנשים פרטיים
90	פרטים על סיכון אשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי סוג ביטחון הנדל"ן
91	פרטים על סיכון האשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי מצב הנכס

101	היקפי מתן המשכנתאות במגזר משקי הבית
104	פרטים בדבר מאפייני סיכון שונים בתיק הלוואות לדיור
105	פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314
111	ערך ה-VAR של קבוצת הבנק
111	השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE
112	חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית
120	להלן משך החיים הממוצע של הנכסים וההתחייבויות, ליום 31 בדצמבר 2016
121	שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים לפני השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי ריבית
121	שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית
122	גידול (שחיקה) בהון במיליוני שקלים חדשים
131	מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כאחראים (Risk Owner) לכל אחד מהם
134	ניתוח רגישות סך ההפרשה לזכויות עובדים לשינויים בהנחות העיקריות אשר שימשו בסיס לאומדן האקטוארי, במועד המעבר
351	שכר רואי החשבון המבקרים
352	פירוט תגמולים לנושאי משרה בכירה
356	ריכוז הנתונים בעניין עסקאות בנקאיות שהינן עסקאות עם קבוצת בעלי שליטה
360	מבנה ההחזקות העיקריות של קבוצת מזרחי טפחות
361	תמצית נתונים עיקריים לפי מבנה הקבוצה
362	בעלי שליטה
367	מבנה ארגוני
369	נתונים בדבר מספר המועסקים ששכרם דווח כמשכורות והוצאות
382	הכנסות הבנק מביטוח אגב-משכנא

דוח הדירקטוריון וההנהלה מוגש לאסיפה הכללית של בעלי המניות

בישיבת הדירקטוריון של בנק מזרחי טפחות בע"מ שהתקיימה ביום 20 במרץ 2017 (כ"ב באדר התשע"ז), הוחלט לאשר ולפרסם את דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח סיכונים וגילויים פיקוחיים נוספים ואת הדוחות הכספיים המאוחדים של בנק מזרחי טפחות בע"מ והחברות המאוחדות שלו ליום 31 בדצמבר 2016.

דוח הדירקטוריון וההנהלה, דוח

סיכונים וגילויים הפיקוחיים נוספים של הבנק, ערוכים בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו.

בעיקר הנושאים, הוראות המפקח על הבנקים כאמור מבוססות על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית (ראה גם ביאור 1 לדוחות כספיים אלה).

דוח הדירקטוריון וההנהלה והדוחות הכספיים לשנת 2016 ערוכים בהתאם למבנה שקבע המפקח על הבנקים. בתום חלק הביאורים לדוחות הכספיים נכלל פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו ונספחים לדוחות השנתיים.

מידע נלווה נוסף לדוחות הכספיים נכלל באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים << מידע כספי

מידע נלווה נוסף זה כולל:

- דוח סיכונים מפורט בהתאם לדרישות הגילוי של הנדבך השלישי של באזל ובהתאם להמלצות נוספות של הועדה לציבור פיננסית (ה-FSB).

- ביאורים לדוחות הכספיים הכוללים את נתוני הבנק בלבד ("סולו"), לכל דורש.

אתר האינטרנט של הבנק כולל גם מידע פיקוחי נוסף ובו פרטים על מכשירי ההון שהנפיק הבנק.

מידע צופה פני עתיד

חלק מהמידע המפורט בדוח הדירקטוריון וההנהלה, שאינו מתייחס לעובדות היסטוריות, מהווה מידע צופה פני עתיד כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968 (להלן: "החוק").

תוצאות הבנק בפועל, עשויות להיות שונות מהותית מאלו שנכללו במסגרת המידע צופה פני עתיד, כתוצאה ממספר רב של גורמים, לרבות, בין היתר, כתוצאה משינויים בשוקי ההון בארץ ובעולם, שינויים מאקרו כלכליים, שינויים גיאוגרפיים, שינויי חקיקה ורגולציה ושינויים אחרים שאינם בשליטת הבנק ואשר עשויים להביא לאי התממשות הערכות ו/או לשינוי בתכניות העסקיות.

מידע צופה פני עתיד מאופיין במילים או בביטויים כגון: "אנו מאמינים", "צפוי", "חזוי", "מעריכים", "מתכוונים", "מתכננים", "מתעתד", "עשוי להשתנות" וביטויים דומים להם, בנוסף לשמות עצם כגון: "תכנית", "יעדים", "רצון", "צריך", "יכול", "ייהיה". ביטויים צופי פני עתיד אלו, כרוכים בסיכונים ובחוסר וודאות משום שהם מבוססים על הערכות הבנק הנוכחיות לגבי אירועים עתידיים, אשר כוללים בין היתר: תחזיות להתפתחות הכלכלית בארץ ובעולם, ובמיוחד למצב הכלכלי במשק, כולל השפעת תנאים מאקרו כלכליים וגיאוגרפיים; צפי לשינויים ולהתפתחויות בשוקי המטבע ובשוקי ההון; תחזיות הקשורות בגורמים שונים נוספים המשפיעים על החשיפה לסיכונים פיננסיים; תחזיות לשינויים באיתנות הפיננסית של לווים, להעדפות הציבור, לשינויים בחקיקה ובהוראות רשויות פיקוחיות, להתנהגות המתחרים, למצבו התדמיתי של הבנק, להתפתחויות טכנולוגיות ולהתפתחויות בנושאי כח אדם.

המידע המוצג להלן נסמך, בין היתר, על פרסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר, נתוני בנק ישראל, משרד השיכון וגורמים אחרים המפרסמים נתונים והערכות לגבי שוקי ההון בארץ ובעולם ועל תחזיות והערכות לעתיד בנושאים שונים, כאמור לעיל, באופן שקיימת אפשרות שאירועים או התפתחויות, שנחזו כצפויים, לא יתממשו כלל או בחלקם.

סקירה כללית, יעדים ואסטרטגיה

פרק זה מתאר את הבנק, תחומי הפעילות שלו, הביצועים, הסיכונים אליהם הוא חשוף וכן את היעדים והאסטרטגיה שלו.

מידע כספי תמציתי ומדדי ביצוע עיקריים של קבוצת הבנק

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים					
דוח רווח והפסד - סעיפים עיקריים					
3,214	3,464	3,375	3,534	3,778	הכנסות ריבית, נטו
95	14	173	358	295	הכנסות מימון שאינן מריבית
1,478	1,485	1,439	1,500	1,567	עמלות והכנסות אחרות
4,787	4,963	4,987	5,392	5,640	סך ההכנסות
276	288	173	211	200	הוצאות בגין הפסדי אשראי
2,807	2,951	3,039	3,226	3,299	הוצאות תפעוליות ואחרות
1,704	1,823	1,866	1,944	2,071	מזה: משכורות והוצאות נלוות
1,704	1,724	1,775	1,955	2,141	רווח לפני מיסים
594	593	657	761	833	הפרשה למיסים על הרווח
1,060	1,083	1,092	1,134	1,266	רווח נקי⁽¹⁾

הרווח הנקי של הקבוצה הסתכם בשנת 2016 ב-1,266 מיליוני שקלים חדשים לעומת 1,134 מיליוני שקלים חדשים אשתקד, גידול של 11.6%, הגבוה משיעור הגידול של סך כל המאזן בתקופה (10.2%).

להלן הגורמים המרכזיים שהשפיעו על רווחי הקבוצה בשנת 2016 בהשוואה לשנת 2015:

- סך ההכנסות גדלו בשנת 2016 בשיעור של 4.6% בהשוואה לשנת 2015. הגידול בהכנסות נבע מצמיחה בהיקפי הפעילות, למרות השפעות של סביבת ריבית ואינפלציה נמוכות והוראות רגולטוריות שונות, בעיקר בתחום העמלות.
- שמירה על רמת ההוצאות התפעוליות (שיעור גידול של 2.3% בלבד בשנת 2016 לעומת התקופה המקבילה).

נתוני הרווח הרב-תקופתי מצביעים על:

- גידול מתמשך ועקבי בהכנסות הבנק.
- שליטה על רמת ההוצאות התפעוליות, תוך הצגת יחסי יעילות איכותיים.
- צמיחה עקבית ברווח הנקי של הבנק מידי שנה.

(1) בכל מקום בדוח הדירקטוריון בו מוזכר "רווח נקי" או "הון", הכוונה לרווח הנקי ולהון המיוחסים לבעלי מניות הבנק.

ליום 31 בדצמבר					
2012	2013	2014	2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים					
מאזן - סעיפים עיקריים					
162,132	179,545	198,513	209,158	230,455	סך כל המאזן
128,651	138,565	147,569	159,204	171,341	אשראי לציבור, נטו
16,671	26,060	26,798	30,489	41,725	מזומנים ופיקדונות בבנקים
9,041	7,000	14,259	11,845	10,262	ניירות ערך
128,081	141,244	152,379	162,380	178,252	פיקדונות הציבור
14,039	16,443	20,580	23,719	27,034	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
1,694	2,041	1,258	1,166	1,537	פיקדונות מבנקים
8,730	9,681	10,797	11,847	12,714	הון עצמי ⁽¹⁾

סך כל המאזן ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-230.5 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של כ-21.3 מיליארדי שקלים חדשים (10.2%).
 האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-171.3 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 12.1 מיליארדי שקלים חדשים (7.6%).
 פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמו ב-178.3 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 15.9 מיליארדי שקלים חדשים (9.8%).
 ההון העצמי ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ב-12.7 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של כ-0.9 מיליארדי שקלים חדשים (7.3%).

נתוני המאזן הרב-תקופתי מצביעים על צמיחה מתמשכת בפעילות הבנק.
 הגידול השנתי הממוצע בשנים 2012-2016 הסתכם ב-:

9.2%	-	סך כל המאזן
7.4%	-	אשראי לציבור, נטו
8.6%	-	פיקדונות הציבור
9.9%	-	הון עצמי

(1) בכל מקום בדוח הדירקטוריון בו מוזכר "רווח נקי" או "הון", הכוונה לרווח הנקי ולהון המיוחסים לבעלי מניות הבנק.

יחסים פיננסיים עיקריים (באחוזים)

2012	2013	2014	2015	2016	
מדדי ביצוע עיקריים					
13.0	11.8	10.6	10.0	10.2	תשואת הרווח הנקי ⁽¹⁾
1.01	0.98	0.91	0.89	0.97	תשואת הרווח הנקי לנכסי סיכון ⁽²⁾
99.6	101.9	103.3	102.0	104.0	פיקדונות הציבור לאשראי לציבור, נטו
8.55	8.94	9.05	9.50	10.10	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון ⁽³⁾
-	-	-	5.32	5.27	יחס המינוף ⁽⁴⁾
-	-	-	91	117	יחס כיסוי הנזילות (רבעוני) ⁽⁵⁾
58.6	59.5	60.9	59.8	58.5	הוצאות תפעוליות לסך ההכנסות (Cost income ratio) ⁽⁶⁾
4.70	4.74	4.74	4.90	5.46	רווח נקי בסיסי למניה (בשקלים חדשים)
מדדי איכות אשראי עיקריים					
1.22	0.94	0.90	0.87	0.83	שיעור יתרת הפרשה להפסדי אשראי מתוך האשראי לציבור
2.55	1.70	1.20	1.14	0.98	שיעור חובות פגומים או חובות בפיגור של 90 ימים או יותר מתוך האשראי לציבור
נתונים נוספים					
38.49	45.44	40.90	46.50	56.35	מחיר מניה (בשקלים חדשים) ליום 31 בדצמבר
-	33	-	37	80	דיבידנד למניה (באגורות)
175	177	176	177	184	מספר סניפים בקבוצה
5,670	5,820	5,864	6,047	6,141	מספר עובדים בקבוצה

היחסים הפיננסיים מצביעים כי:

- תשואת הרווח הנקי עלתה בשנת 2016 בהשוואה לשנת 2015 והסתכמה ב 10.2%.
- התשואה המוצגת לאורך 5 שנים האחרונות הינה דו ספרתית, וזאת על רקע עליה של 46% ברמת ההון (12.7 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2016 לעומת 8.7 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2012).
- יחס היעילות בבנק (Cost Income Ratio) השתפר בשנת 2016 והגיע ל-58.5%. יחס היעילות המוצג, עומד בסטנדרטים בינלאומיים טובים של יעילות תפעולית.
- הבנק עומד ביעדי הרגולציה הנדרשים בתחום הלימות ההון, כיסוי הנזילות והמינוף.
- סכום הדיבידנד למניה בשנת 2016 עלה באופן משמעותי והסתכם בחלוקה של 186 מיליוני שקלים חדשים המשקפים 80 אגורות למניה. הבנק יישם בשנת 2016 את מדיניות חלוקת הדיבידנד, שנקבעה על ידי הדירקטוריון, וחילק, בכל אחד מארבעת הרבעונים במהלך השנה, 15% מרווחי הרבעון שחלף.
- מדדי איכות האשראי ממשיכים להשתפר ומצביעים על רמה נמוכה של היקף חובות בעייתיים והפסדי אשראי.
- מספר הסניפים והעובדים בבנק גדל במהלך שנת 2016. זאת, בהתאמה לאסטרטגיית הצמיחה של הבנק ושימת דגש על הגורם האנושי בשירות הבנקאי.

סעיפי רווח והפסד, סעיפי המאזן והיחסים הפיננסיים השונים מנתחים באופן מפורט בדוח הדירקטוריון וההנהלה לפי העניין, בפרק "הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי", ובפרק "סקירת הסיכונים".

(1) בכל מקום בדוח הדירקטוריון בו מוזכר "רווח נקי" או "הון", הכוונה לרווח הנקי ולהון המיוחסים לבעלי מניות הבנק.
 (2) רווח נקי לסך נכסי הסיכון הממוצעים.
 (3) מחושב בהתאם להוראות באזל III החל משנת 2014.
 (4) יחס המינוף (Leverage Ratio) - הון רובד 1 לפי כללי באזל לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.
 (5) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים הנזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא, נטו. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
 (6) סך הוצאות התפעוליות והאחרות לסך כלל ההכנסות התפעוליות והמימוניות לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי.

קבוצת הבנק ותחומי פעילותה

בנק מזרחי טפחות בע"מ (להלן: "הבנק") נמנה עם הבנקים הראשונים שנוסדו בארץ ישראל. הבנק התאגד כחברה ציבורית ביום 6 ביוני 1923, בשם בנק המזרחי בע"מ, והרישיון להתחיל בעסקים ניתן לו ביום 13 במאי 1924. הבנק הוקם ביוזמת המרכז העולמי של הסתדרות המזרחי, במטרה לסייע במימון פעולות התיישבות, בניה, חרושת, מלאכה ומסחר של המתישבים החדשים בארץ-ישראל. בשנת 1969, עם מיזוג עסקי הבנק עם עסקי בנק הפועל המזרחי בע"מ, שונה שמו של הבנק ל"בנק המזרחי המאוחד בע"מ". בשנת 1983, במסגרת הסדר שגובש בין ממשלת ישראל לבין הבנקים, הועברו מניות הבנק לשליטת המדינה באמצעות חברת בטוחות שהוקמה לשם כך. בשנים 1995 ו-1997 הופרט הבנק בשני שלבים, ועבר לשליטת בעלי השליטה הנוכחיים. בעקבות המיזוג בין בנק המזרחי המאוחד בע"מ לבין טפחות בנק משכנתאות לישראל בע"מ (להלן: "טפחות"), שונה ביום 7 בנובמבר 2005 שמו של הבנק הממוזג לשמו הנוכחי, בנק מזרחי טפחות בע"מ.

קבוצת הבנק פועלת בארץ ובחוץ לארץ. הקבוצה עוסקת בפעילות בנקאית מסחרית (עסקית וקמעונית), ובפעילות משכנתאות בישראל, באמצעות רשת הכוללת 184 סניפים ומרכזי עסקים בפריסה כלל ארצית. בנוסף, פעילות הלקוחות העסקיים נתמכת על ידי מוקדים עסקיים ועל ידי יחידות מטה מקצועיות בעלות התמחות ענפית. פעילות הבנק בחוץ לארץ מתבצעת באמצעות 3 שלוחות בנקאיות (שני סניפים וחברה בת) ו-3 נציגויות באירופה ובדרום אמריקה.

בנוסף לפעילות הבנקאית, עוסקת קבוצת הבנק בפעילויות שונות הקשורות בשוק ההון, לרבות: ייעוץ לפעילות בשוק ההון, ניהול תיקי ניירות ערך עבור לקוחות, ייעוץ פנסיוני, שירותי נאמנות, הפצת קרנות נאמנות, תפעול קופות גמל וביטוח אגב משכנתא. כמו כן, עוסקת קבוצת הבנק בתפעול אשראי ולוקחת חלק בעסקאות סינדיקציה.

הבנק נמנה על חמש הקבוצות הבנקאיות הגדולות בישראל. להלן חלקה היחסי של קבוצת הבנק מתוך חמש הקבוצות הגדולות (על פי נתוני דוחות כספיים ליום 30 בספטמבר 2016):

18.2%	אשראי לציבור
15.7%	פיקדונות הציבור ⁽¹⁾
15.7%	סך המאזן
12.8%	הון עצמי

(1) חלקה היחסי של קבוצת הבנק בפיקדונות הציבור, מבין חמש הקבוצות הגדולות, ללא פיקדונות מגופים מוסדיים, ליום 30 בספטמבר 2016 הינו 14.6%, בהשוואה ל-13.8% ביום 31 בדצמבר 2015.

במסגרת פעילותו נחשף הבנק לשורה של סיכונים המהווים פוטנציאל לפגיעה בתוצאות הפיננסיות שלו ובתדמיתו.

לבנק תהליך סדור, המתבצע לפחות אחת לשנה, שבו הוא ממפה את הסיכונים אליהם הוא חשוף במסגרת פעילותו העסקית. רשימה זו מתעדכנת באופן דינאמי, כתוצאה מפעילויות חדשות שהבנק מבצע, או כתוצאה מרגולציה חדשה או מעודכנת. מיפוי הסיכונים מאושר בהנהלה ובדירקטוריון, כאשר לכל סיכון נקבע האם הוא מהותי, בהתאם לסף מהותיות שנקבע על ידי הדירקטוריון. סף זה מבטא במונחי ההון של הבנק. לכל סיכון מהותי נקבע מנהל הסיכון, ומסגרת הטיפול בו מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי, המאשרת לפחות אחת לשנה בהנהלת הבנק ובדירקטוריון. מסמך המדיניות קובע את הדרכים לניהול הסיכון, למדידתו, לדיווחים הנדרשים בגיני ולמזעורו. בפרט, הדירקטוריון קובע את תאבון הסיכון, קרי, את תקרות החשיפה המותרות בגין כל סיכון. במהלך השנה, מבצעות יחידות הבנק בקווי ההגנה השונים מעקב אחר פרופיל הסיכון, כדי לוודא כי הסיכון אינו חורג מתאבון הסיכון שנקבע עבורו. מעקב זה מתבצע על ידי שורה ארוכה של מדדים שנקבעו, הבוחנים את המרחק בין פרופיל הסיכון לתאבון הסיכון שנקבע, והוא מבוצע במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק המאושר בהנהלה ובדירקטוריון. בכל מקרה של התקרבות מדד סיכון כלשהו לתאבון הסיכון נמסר דיווח, ובוודאי, במקרה של חריגה מתאבון הסיכון של הבנק. ככלל, הנהלת הבנק תאבון סיכון אפס לחריגה ממגבלות הסיכון שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

במסגרת מיפוי הסיכונים, בוחן הבנק את הסיכונים המובילים, סיכונים קיימים (או חדשים) העשויים להתממש בשנה הקרובה והינם בעלי פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאותיו הפיננסיות של הבנק ויציבותו, כגון: סיכונים אשראי, ריבית ונזילות. כמו כן, מזוהים הסיכונים המתעוררים, סיכונים העשויים להתממש בטווח הארוך יותר וקיימת אי וודאות באשר לאופיים והיקף השפעתם על הארגון. מבין סיכונים אלה ניתן לאפיין סיכונים אבטחת מידע וסייבר, טכנולוגית המידע, מוניטין ומשפחת סיכונים הציות והרגולציה. כאמור, מיפוי הסיכונים נבחן באופן שוטף כדי לוודא שהוא מקיף את כלל פעילותו העסקית של הבנק ואת תנאי השוק ודרישות הרגולציה.

להלן הגדרות לסיכונים העיקריים להם נחשף הבנק בפעילותו:

סיכון אשראי - הסיכון שלו, או צד נגדי, של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. סיכונים ריכוזיות אשראי נובעים מחשיפת יתר ללווה / קבוצת לווים ולענפי משק.

סיכון שוק - הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוץ מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשירים פיננסיים עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה).

סיכון ריבית - הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או להון הבנק, הנובע בעיקר, מתזוזות בשיעורי הריבית, תזוזות שונות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לפעילותו העסקית, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הוגן).

סיכון נזילות - הסיכון לרווחי התאגיד הבנקאי וליציבותו הנובע מאי יכולתו לספק את צרכי נזילותו.

סיכון תפעולי - הסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים. סיכון זה מובנה בכל המוצרים, הפעילויות, התהליכים והמערכות. מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי כוללת גם את הטיפול בסיכון המשפטי שהוגדר בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 350 בנושא סיכונים תפעוליים כ-"כולל אך אינו מוגבל לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

סיכון אבטחת מידע וסייבר - סיכון אבטחת מידע הינו סיכון הנובע מליקויים בהגנה על מערכות המחשב של הבנק והמידע הנכלל בהן. סיכון סייבר נובע מאירוע בו מתבצעת תקיפה של מערכות המחשב על ידי או מטעם יריבים חיצוניים או פנימיים לבנק.

סיכון טכנולוגיית המידע - הסיכון לכשל במידע ו/או במערכות המידע והתפעול של התאגיד הבנקאי.

סיכון משפטי - סיכון להפסד כתוצאה מחשיפה לקנסות, תביעות משפטיות ו/או צעדי עונשין מהפרות חוזיות ואי הסכמות. הסיכון המשפטי כולל סיכונים הנובעים מחשיפה משפטית בשל התנהלות הבנק עם בעלי העניין השונים שלו (כגון: לקוחות, ספקים וצדדים שלישיים אחרים).

סיכון ציות ורגולציה - סיכון להטלת סנקציות משפטיות או רגולטוריות, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את הוראות הציות (כגון: הוראות הדין, הרגולציה, סטנדרטים ודרכי התנהגות מקובלים המצופים מתאגיד). כמו כן, חשוף הבנק להשלכות עסקיות הנובעות משינויים בהוראות הרגולציה.

סיכון חוצה גבולות (Cross-Border) - סיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

סיכון איסור הלבנת הון - הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מאי ציות להוראות איסור הלבנת הון ומימון טרור.

סיכון מוניטין - הסיכון לרווחי התאגיד, ליציבותו או ליכולתו להשיג את יעדיו, כתוצאה מפגיעה במוניטין העשוי לנבוע מפרקטיקות התאגיד, מצבו הפיננסי או פרסום שלילי (אמיתי או כוזב)

סיכון אסטרטגי-עסקי - סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

התכנית האסטרטגית

ביום 23 ביולי 2012 אישר דירקטוריון הבנק תכנית חומש אסטרטגית לשנים 2013-2017 (להלן-"התכנית האסטרטגית המקורית"). ביום 23 בדצמבר 2014 החליט הדירקטוריון לעדכן את התכנית האסטרטגית האמורה, נוכח שינויים שחלו בהנחות מסוימות ששימשו בסיס לתכנית האסטרטגית המקורית, ובהם השפעת הוראות רגולטוריות חדשות והשפעת תנאים מאקרו כלכליים. לאור הישגי הבנק והשינויים בסביבה המאקרו כלכלית המאפיינת את המשק הישראלי, ביום 21 בנובמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית חומש אסטרטגית חדשה לשנים 2017-2021 (להלן-"התכנית האסטרטגית החדשה"). התכנית האסטרטגית החדשה מכוונת להשגת היעדים שלהלן:

- להציג בשנת 2021, תשואה מרווח נקי המיוחס לבעלי המניות להון עצמי ממוצע, בשיעור של כ-11.5% וכן תשואה דו ספרתית לאורך שנות התכנית האסטרטגית החדשה; שיעורים אלה מתבססים על יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון של הבנק, בשיעור המזערי שנקבע על ידי המפקחת על הבנקים, בתוספת שולי ביטחון נאותים;
- המשך הצמיחה האורגנית בפעילויות הליבה של הבנק, בשיעור הגבוה מהצמיחה במערכת הבנקאית בישראל; זאת, במטרה להוביל להגדלת נתחי השוק של הבנק במערכת הבנקאית בישראל.
- מנועי הצמיחה של הבנק מכוונים להגדלת רווחיות הבנק, כפועל יוצא, בין היתר, מצמיחת ההכנסות בשיעור שנתי ממוצע של כ-8% (אם כי לא לינארי), מול שליטה ברמת ההוצאה השנתית הממוצעת בשיעור גידול מתון של עד כ-6% בלבד (שגם הוא אינו לינארי);
- שמירה על יעילות תפעולית גבוהה - השגת יחס יעילות (היחס בין סך כל ההוצאות לבין סך כל ההכנסות) הנמוך משיעור של 60% לאורך שנות התכנית, ונקיטת מאמצים לשיפורו אף לרמה הנמוכה מ-55%, בשנת 2021.

העקרונות המנחים להשגת יעדי התכנית האסטרטגית

הבנק מבסס את התכנית האסטרטגית החדשה על המטרות שלהלן:

- הגברת המיקוד והרחבת הפעילות של האשראי לציבור והפיקדונות מהציבור במגזרים העסקיים בהתבסס על מהלכים תומכים, כדלקמן:
- התבססות על מערך הסינוף, המשך הרחבתו והגדלת מספר הבנקאיים העסקיים, תוך מינוף הניסיון, הידע המומחיות שצבר הבנק בשנים האחרונות;
- פיתוח תכנית שיווק ומערכות מיכוניות ייעודיות;
- שיתופי פעולה עם גופים מוסדיים ומינוף קרנות נאמנות לעסקים;
- שמירה וביסוס מעמדו של הבנק כמוביל בתחום הקמעונאי, בהתבסס על נקיטת מאמצים בתחומים שלהלן:
- שמירה על המובילות בשוק המשכנתאות ומינופה לצורך העמקת הפעילות המסחרית;
- מיקוד בלקוחות איכותיים ופניה ייחודית לסגמנטים ייעודיים, כגון המגזר הערבי, המגזר החרדי והגיל השלישי;
- המשך החיזוק של הסינרגיה עם בנק יהב ליצירת אסטרטגיה דו-ראשית: מוטת שירות ומוטת מחיר;
- מתן שירות אישי ואנושי הנתמך בטכנולוגיה חדשנית וקפיצת מדרגה בחוויית השירות של הלקוחות;
- לפרטים בדבר התפתחויות בסיכון האשראי לאנשים פרטיים (לדירור ולא לדירור) ולפעולות הבנק הנוגעות לסיכון זה, ראה בפרק סקירת סיכונים להלן.
- הפיכת הבנק למתפעל מרכזי של נכסים פיננסיים במערכת הבנקאית; זאת, בהתבסס על נקיטת מאמצים להרחבת השימוש בתשתיות במטרה לנצל את יכולות הקבוצה למתן שירותים לגופים אחרים במערכת הפיננסית, כדוגמת תפעול קופות גמל, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות וכן שירותי מחשוב וכיוצא בזה.
- שמירה על יעילות תפעולית גבוהה, כאמור לעיל בהתבסס על נקיטת מאמצים בנושאים שלהלן:
- טיפוח תרבות ארגונית התומכת ביעילות והתייעלות;
- העברת פעילויות ממערך הסינוף לתפעול העורפי, תוך מתן פתרונות תפעוליים יעילים יותר;
- המשך יחסי עבודה יציבים לטווח ארוך;

בנוסף, אישר דירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 מדיניות מעודכנת לחלוקת דיבידנד החל שנת 2017. לפרטים בדבר המדיניות המעודכנת וחלוקת דיבידנד ראה פרק ניתוח ההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון וההלימות ההון להלן. התכנית האסטרטגית החדשה שפורטה לעיל הינה בגדר תכנית אסטרטגית הקובעת את יעדי הבנק לשנים 2017-2021, ואינה בגדר תחזית, אומדן או הערכה, לעניין השגת יעדים אלו, וכזו על פי טיבה התכנית האסטרטגית עלולה שלא להתממש. בנוסף, ומבלי לגרוע מכלליות האמור לעיל, ככל שתכנית זו כוללת מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, הרי שהמידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק, ובכללם: היעדר שינויים נוספים בחקיקה ובהוראות רגולטוריות, שיש בהם כדי להשפיע על הסביבה העסקית; היעדר התפתחויות ושינויים במצב הביטחוני-פוליטי, שיש בהם כדי לשנות או לפגוע בסביבה העסקית; סביבת הריבית במשך

הישראלי תישאר ברמתה הנוכחית וקצב האינפלציה יהיה בשיעור שנתי של כ-0.5%; סביבה כלכלית יציבה - הכלכלה הישראלית תצמח בשנים הקרובות, בשיעור שנתי ממוצע של כ-2.5%. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד, העלולים להשפיע על הנושאים דלעיל ולגרום לכך שהתכנית האסטרטגית החדשה, כמפורט לעיל, לא תתממש.

לפרטים נוספים ראה דיווחים מיידים מיום 22 בנובמבר 2016 (אסמכתאות 2016-01-080631 ו-2016-01-080628). אזכורים אלה מהווים הכללה על דרך הפניה של כל המידע המפורט בדוחות המיידים האמורים.

דירקטוריון הבנק יעקוב אחר ביצוע התכנית האסטרטגית החדשה והוא רשאי לערוך בה שינויים, מעת לעת, ככל שיידרש ובכלל זה, עקב שינויים בגורמים העלולים להשפיע על התכנית, כאמור לעיל.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות משמעותיות בפעילות העסקית

הגאות בשוק המשכנתאות נמשכה גם בשנת 2016, כאשר היקף מתן האשראי לדיור במערכת הבנקאית אמנם ירד ביחס לשנת 2015, אך היה גבוה ביחס לשנים שקדמו לכך. הבנק פועל לחיזוק הובלתו בשוק המשכנתאות הן במונחי נתח שוק והן במונחים תדמיתיים, והמשך חיזוק המומחיות של בנקאי המשכנתאות. בשנה האחרונה הבנק אף הצליח להגדיל את נתח השוק שלו, תוך שהוא ממשיך לשמור על מאפייני סיכון נמוכים בשיעור המימון בהלוואה ובשיעור ההחזר ביחס להכנסת הלווה.

מגזר משקי הבית מצוי בתחרות הולכת ומתעצמת, הן מצד המערכת הבנקאית והן מצד חברות הביטוח וחברות כרטיסי האשראי, זאת, לצד הגברת ההשפעות הרגולטוריות. ביום 27 בינואר 2017 אושר החוק "הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן להשוות בין עלויות של שירותים פיננסיים. חזון התחרות של הועדה מוגדר על ידי יצירת שוק יעיל יותר המלווה בצמצום עלויות למשק, פישוט התחרות עבור הצרכן וגיוון מקורות האשראי והשירותים הפיננסיים המוצעים לו.

יעד הבנק הינו להגדיל את נתח השוק שלו במגזר משקי הבית באמצעות הרחבת בסיס הלקוחות תוך מיקוד בקהלי מטרה איכותיים. צעדי הרגולציה להגברת התחרות במגזר משקי הבית ולהסרת חסמים בפני נידוד חשבונות בין בנקים, מהווים הזדמנות לגיוס מוגבר של לקוחות, תוך התבססות על ייחודיות השירות האישי והאיכותי של הבנק. במסגרת זו, נעשה שימוש בפלטפורמת הבנקאות ההיברידית ובמערך סניפי ה-"LIVE" לגיוס לקוחות חדשים ולשיפור השירות ללקוחות קיימים, תוך הרחבת הצעת הערך.

מאגר הלקוחות נוטלי המשכנתאות בבנק מהווה פוטנציאל להגדלת בסיס הלקוחות בפעילות מסחרית, ולקוחותיו של בנק יחב מהווים חיזוק לפעילות המגזר הקמעונאי של הקבוצה. בנוסף, פועל הבנק להתרחבות למגזרי לקוחות חדשים, ביניהם המגזר הערבי.

הבנק ממקד את מאמציו בגיוס פיקדונות מלקוחות קמעונאיים ומלקוחות עסקיים על מנת לשפר את יחס כיסוי הנזילות של הבנק, ועל מנת להוזיל את עלות המקורות הנדרשים לפעילותו ולהוביל לשיפור רמת הרווחיות. מאמצים אלה הובילו לכך שהבנק המשיך להגדיל בשנת 2016 בהיקף ניכר את היקף הפיקדונות הקמעונאיים והעסקיים, תוך שיפור משמעותי של יחס כיסוי הנזילות.

האסטרטגיה העסקית של הבנק שמה דגש על הרחבה משמעותית של בסיס הלקוחות ועל הגדלת נתח השוק שלו בקרב הלקוחות העסקיים והבינוניים, תוך ביצוע שוטף של הערכות סיכון ברמת הלקוח וברמת הענף והמשק כולו. הבנק מתמודד עם התגברות התחרות במגזרי פעילות אלה באמצעות הגברת הפעילות השיווקית מול הלקוחות, תוך פילוח הלקוחות על פי סוג העיסוק וצרכיהם וראיה כוללת של פעילותם, וכן באמצעות הרחבת פעילות הבנק בקרב המדינה לעסקים קטנים ובינוניים. לצורך הרחבת פעילותו במגזר הבנקאות המסחרית נערך ארגון מחדש של הפעילות תחת שלושה מוקדים עסקיים. תשתית זו תתמוך בהמשך הרחבת הפעילות במגזר בשנים הבאות.

התחרות במתן שירותי בנקאות ופיננסים למגזר הבנקאות העסקית מושפעת בשנים האחרונות מהרחבת פעילותם של הגופים המוסדיים ושל חברות הביטוח הממוקדת במתן אשראי בהיקפים משמעותיים ולזמן ארוך. הבנק מתמודד עם התחרות במגזר באמצעות התבססות על יתרונות ההון האנושי שלו ועל הניסיון והידע במתן שירות מקצועי ובהתאמת הפתרונות הבנקאיים לצורכי הלקוח. האסטרטגיה העסקית של הבנק במגזר מכוונת למיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ההון על ידי התמקדות בפעילויות בעלות רווחיות גבוהה ביחס להון הנדרש בגיבן. במקביל, הבנק פועל למינוף יתרונו המקצועי באמצעות הגברת שיתופי הפעולה במסגרת קונסורציומים עם גופים אחרים.

במטרה למצות את הפוטנציאל הכלכלי על ההון, הבנק מכר גם בשנת 2016 תיקי הלוואות לגופים מוסדיים שונים. לפרטים נוספים, ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק להלן.

הבנק ממשיך לשמור על יעילות תפעולית גבוהה, בין היתר, באמצעות רה ארגון בנכסים ובאמצעות אופטימיזציה של מערך הסינוף, הכוללת פתיחה של סניפים במקומות פוטנציאליים לצמיחה עסקית, לצד מהלכים של התייעלות בפריסה הקיימת.

לפרטים נוספים ראה פרק התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית להלן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות במבנה ההון

השקעות בהון הבנק ועסקאות במניותיו

הבנק מחזיק ב-2,500,000 מניות ממניותיו כמניות רדומות שנרכשו ברכישה עצמית בשנת 2009 בהתאם לאישור בנק ישראל. ביום 2 ביוני 2014, פנה הבנק לפיקוח על הבנקים בבקשה לקבל את אישורו לאפשרות לרכישה עצמית של מניות הבנק בהיקף של 5 מיליון מניות. רכישה עצמית של מניות הבנק דומה במהותה לחלוקת דיבידנד. לפרטים נוספים ראה ביאור 24 לדוחות הכספיים. לפרטים בדבר הנפקת מניות במסגרת תוכניות האופציות לעובדים, ראה דוח על השינויים בהון העצמי. לפרטים בדבר שינויים במבנה השליטה בבנק ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (בעלי השליטה) בדוחות שנתיים אלה.

גיוס מקורות הוניים

במסגרת תכנית העבודה של הבנק, הנקבעת על ידי הדירקטוריון וכוללת יעדים לגידול בתחומי הפעילות השונים, מתבצעת הערכה של השפעת העמידה ביעדים על היקף נכסי הסיכון של הבנק, וכתוצאה מכך על יחס הלימות ההון. בהתאם לכך, נקבעת, במקביל ליעדים העסקיים וליעדי הרווחיות, תכנית לגיוס מקורות הוניים לצורך שמירה על הלימות ההון, בהתאם להנחיות שקבע הדירקטוריון בדבר הלימות הון. התוכנית (הכוללת בין היתר, וככל שיידרש, גיוס כתבי התחייבויות נדחים מותנים (COCO)), צפויה להביא לכך שיחס ההון הכולל לא יפחת בשנת 2017 ואילך משיעור של 13.4%.

התפתחויות במקורות המימון

מקורות המימון של הקבוצה כוללים פיקדונות מהציבור ומגופים בנקאיים, הנפקת איגרות חוב לסוגיהן והון עצמי. הקבוצה בוחרת את תמהיל מקורות המימון על בסיס יעדיה העסקיים, בכלל זה יעדי רווחיות, תשואה על ההון, נזילות, הלימות הון ומינוף, בכפוף למגבלות הסטטוטוריות החלות על התאגידים הבנקאיים ובהתאם למצב שוק ההון ותחזיות ההנהלה באשר להתפתחויות בהם.

פיקדונות

הבנק מבחין בין סוגי המקורות השונים לפי גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הבנק בוחן מידי יום את מידת הריכוזיות של המפקידים, ובמסגרת זו קבעו הדירקטוריון וההנהלה מגבלות וקווים מנחים בתחום סיכון הריכוזיות, וכמו כן הוגדרו אינדיקטורים איכותיים וכמותיים למעקב שוטף, האומדים את השינויים בסיכון הריכוזיות, כל זאת כחלק ממערך ניהול סיכונים הנזילות. סך פיקדונות הציבור בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2016 עמד על כ-178.3 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת כ-162.4 מיליארדי שקלים חדשים בסוף שנת 2015, גידול של כ-9.8%. פיקדונות הציבור במגזר השקלי הלא צמוד גדלו בשנת 2016 בשיעור של כ-12.4%, הפיקדונות במגזר הצמוד למדד גדלו בשיעור של כ-1.6% והפיקדונות במטבע חוץ והצמודים למטבע חוץ גדלו בשיעור של כ-5.7%. לפרטים, ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון להלן.

בנק ישראל

בנק ישראל משמש כגורם המרכזי למימון וספיגת כסף לזמן קצר עבור המערכת הבנקאית, ובכלל זה עבור הבנק. יצוין, כי בנק הלווה כסף מבנק ישראל, חייב בבטוחות, עובדה המובאת בחשבון בניהול השוטף של הנזילות. שוק נוסף לגיוס מקורות לטווח קצר הוא שוק הכסף הבין בנקאי. במהלך שנת 2016 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות גבוהים ולכן, השימוש בכלי זה היה זניח. ההיקף והסוגים של הפיקדונות במערכת הבנקאית מושפעים, בין היתר, מהמדיניות המוניטרית של בנק ישראל.

להלן סקירת הכלים המוניטריים המופעלים על ידי בנק ישראל, לצורך יישום מדיניותו המוניטרית:

ריבית בנק ישראל - מידי תקופה מפרסם בנק ישראל את שיעור הריבית שישרור במהלך התקופה הבאה. ריבית זו מהווה את ריבית הבסיס של מרכזי הלוואות והפיקדונות המועמדים לרשות המערכת הבנקאית כפי שיפורט בהמשך. בהקשר זה יצוין כי הוועדה המוניטרית בבנק ישראל הודיעה כי החל משנת 2017 תדירות קבלת החלטות הריבית תפחת לתדירות של 8 פעמים בשנה במקום 12 החלטות בשנה.

חובת נזילות - הוראות בנק ישראל מחייבות את הבנקים להחזיק יתרות בנכסים נזילים בגין פיקדונות הציבור, בשיעורים שונים, בהתאם לתקופת הפיקדון. שיעורי חובת הנזילות כיום הינם 6% על פיקדונות לפי דרישה ו-3% על פיקדונות לזמן

קצוב של שבוע עד שנה. בפיקדונות לתקופות של שנה ומעלה, לא קיימת חובת נזילות. לפרטים בדבר ניהול סיכוני הנזילות על ידי הבנק ראה פרק סקירת הסיכונים להלן ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

פיקדונות בבנק ישראל לספיגת עודפי הנזילות - בנק ישראל מעמיד מרכזי פיקדונות לרשות המערכת הבנקאית כמכשיר לספיגת עודפי נזילות במערכת. מרכזי הפיקדונות הינם לזמן קצר של 1 או 7 ימים וכן לתקופה של חודש. ריבית המקסימום במכרזים אלו הינה ריבית בנק ישראל המוצהרת על ידו. בנוסף, קיים חלון להפקדה של פיקדון יומי בבנק ישראל ללא מגבלת סכום, בריבית הנמוכה ב-0.10% מריבית בנק ישראל. במהלך שנת 2016 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות, ובנק ישראל הפעיל במהלך כל השנה מרכזי פיקדונות לתקופות של יום, שבוע וחודש לספיגת עודפים אלה.

מלוות קצרי מועד - המכשיר הפיננסי העיקרי לספיגת עודפי שקלים הינו מלווה קצר מועד (מק"מ), באמצעות הנפקות שוטפות לציבור ופעילותו של בנק ישראל בשוק המשני. במהלך שנת 2016 בנק ישראל הנפיק סדרות מק"מ בסכום קטן או שווה לסדרות שהגיעו לפידיון, כך שסך יתרת המק"מ שבידי הציבור, בסוף שנת 2016, קטנה בכ-11 מיליארדי שקלים חדשים לעומת היתרה בסוף שנה קודמת.

כלים להזרמת נזילות למערכת - לצורך הזרמת נזילות למערכת בנק ישראל מעמיד מרכזי אשראי לזמן קצר של 1-7 ימים, בהם ריבית המינימום הינה ריבית בנק ישראל. בנוסף, מעמיד בנק ישראל חלון אשראי יומי בריבית הגבוהה ב-0.10% מריבית בנק ישראל. קבלת אשראי מבנק ישראל, הן באמצעות מרכזי האשראי והן באמצעות חלון האשראי, מוגבלת בסכום הביטחונות שיש לכל בנק בבנק ישראל. כאמור, במהלך שנת 2016 החזיקה המערכת הבנקאית ובכללה הבנק, בעודפי נזילות ולא היה צורך בהפעלת מרכזי אשראי על ידי בנק ישראל.

כתבי התחייבות ואיגרות חוב מהציבור

הבנק פועל לגיוס מקורות ארוכי טווח באמצעות הנפקות, בין היתר באמצעות מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ (להלן: "טפחות הנפקות"), חברה בת בבעלות מלאה של הבנק. במהלך השנים הנפיקה טפחות הנפקות תעודות התחייבות לציבור על פי תשקיפים שפורסמו.

נכון למועד הדוחות הכספיים סך תעודות ההתחייבות, לרבות כתבי התחייבויות נדחים, שהונפקו לציבור על ידי מזרחי טפחות הנפקות הסתכמו בערך נקוב כולל של כ-22.6 מיליארדי שקלים חדשים (31 בדצמבר 2015 - 19.8 מיליארדי שקלים חדשים), מהם 1.9 מיליארדי שקלים חדשים כתבי התחייבות נדחים (נכללים בהון רובד 2 לעניין שמירת יחס הון מזערי מופחתים בהדרגה בכפוף להוראות מעבר).

במהלך שנת 2016 הנפיקה מזרחי טפחות הנפקות איגרות חוב בסך כולל של כ-5.8 מיליארדי שקלים חדשים ע.ג. תמורת כ-6.1 מיליארדי שקלים חדשים.

לפרטים בדבר פרסום תשקיף לציבור על ידי טפחות הנפקות ביום 4 ביולי 2016 (נושא תאריך 5 ביולי, 2016) ראה פרק "אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק" להלן.

לפרטים בדבר פרסום תשקיף לציבור על ידי בנק מזרחי טפחות ביום 25 בספטמבר 2016 (נושא תאריך 26 בספטמבר, 2016) ראה פרק "אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק" להלן.

מכשירי הון מורכבים

בחודשים דצמבר 2015 וינואר 2016 גייס הבנק בהנפקה פרטית כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג COCO (Contingent Convertibles), הכוללים מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן בסכום של כ-0.6 מיליארד שקלים חדשים. כתבי התחייבות עומדים בתנאי הכשירות של באזל III ומוכרים על ידי המפקח על הבנקים כהון רובד 2.

לפי Standard & poors Maalot דירוג כתבי התחייבות הנדחים המותנים הוא ilAA. בחודש יולי 2016, גייס בנק יהב בהנפקה פרטית כתבי התחייבות נדחים מותנים (COCO), הכוללים מנגנון לספיגת הפסדים באמצעות מחיקת קרן, בסכום של 0.2 מיליארד שקלים חדשים.

כתבי התחייבות עומדים בתנאי הכשירות של הוראות באזל III ומוכרים כהון רובד 2. בחודש נובמבר 2006 גייס הבנק במסגרת הקצאה פרטית למשקיעים מוסדיים סכום של כ-0.5 מיליארד שקלים חדשים באמצעות הנפקה של שטרי הון נדחים. ביום 21 במאי 2007 פורסם תשקיף של הבנק, במסגרתו נרשמו למסחר בתחילת חודש יוני 2007 מכשירי הון המורכבים. בסך הכל הונפקו ונרשמו למסחר מכשירי הון מורכבים נוספים במסגרת התשקיף בסך של כ-1.2 מיליארדי שקלים חדשים.

סך כל מכשירי הון המורכבים של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 שהונפקו ונרשמו למסחר, הגיע לכ-1.7 מיליארדי שקלים חדשים. מכשירי הון המורכבים נכללים בהון רובד 2 אך אינם כשירים להכרה כהון הפיקוחי לפי הוראות באזל III ולכן, מופחתים בהדרגה בכפוף להוראות מעבר.

היתרה המשוערכת של מכשירי הון המורכבים, כולל כתבי התחייבות הנדחים המותנים ליום 31 בדצמבר 2016 עומדת על כ-2.8 מיליארדי שקלים חדשים (מתוכם כ-0.8 מיליארדי שקלים חדשים כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג COCO), לעומת 2.4 מיליארדי שקלים חדשים (מתוכם כ-0.4 מיליארדי שקלים חדשים כתבי התחייבות נדחים מותנים מסוג COCO) בסוף שנת 2015. לפרטים, ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים.

התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית

הפריסה הסניפית

תפקידים העיקרי של סניפי הקבוצה הוא מתן שירות איכותי ומקצועי ללקוחות בכל תחומי הפעילות הבנקאית, סמוך למקום בו נדרש השירות (מקום המגורים, העסק). במסגרת זו מתנהלת בסניפים פעילותם השוטפת של הלקוחות, תוך שהבנק מציע ללקוחותיו ולכלל הציבור מוצרים ושירותים פיננסיים מתקדמים, לרבות שרותי ייעוץ לפעילות בשוק ההון ושירותי ייעוץ פנסיוני. סניפי הקבוצה פרוסים בכל רחבי הארץ ומונים ליום 31 בדצמבר 2016, 184 מרכזי עסקים, סניפים ושלוחות, ובתוכם 45 סניפי בנק ייב.

הבנק ממשיך להרחיב את הפריסה הסניפית בהתאם לתכנית האסטרטגית ותוך כדי בחירת מיקומים על בסיס מערכת שיקולים הכוללת מתן שירות מיטבי ללקוחות וכן, שיקולי כדאיות כלכלית.

בשנת 2016 פתח הבנק 7 נקודות מכירה חדשות, זאת במקביל להעתקה של מספר נקודות מכירה אחרות למיקומים נכונים יותר מבחינה גיאוגרפית וזאת בעקבות מיפוי צרכי לקוחות הבנק ובמטרה לשפר את השירות הניתן להם והרחבת פעילות הגיוס העתידית. בשנת 2017 צפוי הבנק לפתוח כ-4 נקודות מכירה נוספות.

במסגרת האסטרטגיה להגדלת נתח השוק של הבנק במגזר הערבי, נפתחו במהלך שנת 2016, שני סניפים ביישובי המגזר. הבנק בוחן נקודות נוספות להתרחבות.

הבנק מפעיל שירות ייחודי, במסגרת "סניפי ה-LIVE" - סניפים אשר נותנים שירות מלא ואישי, במשך שעות פעילות ארוכות ובאמצעות ערוצי תקשורת מגוונים בין הבנקאי ללקוח (טלפון, פקס, אינטרנט, מייל, SMS, וידאו). נכון ליום פרסום דוחות כספיים אלה מפעיל הבנק 6 סניפי LIVE.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

ערוצים ישירים

המדיניות על פיה פועל סקטור בנקאות ישירה בתחום הערוצים הישירים:

- יישום אסטרטגיה רב ערוצית שבמרכזה עומד הסניף, וערוצי הבנקאות הישירה מהווים חלק אינטגרלי ממנה.
- פיתוח שירות הבנקאות ההיברידית כערוץ עיקרי להתקשרות עם הבנקאי, בטלפון, במייל וב-SMS, בתחום הבנקאות המסחרית ובתחום המשכנתאות.
- הרחבת היקף ומגוון השירותים הניתנים באמצעות ערוצי הבנקאות הישירה (טלפון, אינטרנט, מכשירים סלולאריים, עמדות שירות עצמי וכספומים) והעמקת השימוש בהם.

הערוצים הישירים המוצעים ללקוחות הבנק כוללים:

שירותי בנקאות היברידית

- הבנקאות ההיברידית מסמלת את השילוב בין שירות אישי, נגיש ללקוח, לבין אמצעי הטכנולוגיה - טלפון, מייל ו-SMS. שירותי הבנקאות ההיברידית ניתנים באמצעות סניפי הבנק ומרכזי הבנקאות, כמפורט להלן:
- סניפי הבנק - שיחת טלפון מלקוח מזהה, מייל ו-SMS מנותבים ישירות לבנקאי של הלקוח ונענים על ידו או על ידי צוות מגבה בסניף.
- מרכז הבנקאות צוות הסניף במרכז הבנקאות מגבה את הבנקאים בסניפים, מבצע פעולות ומוסר מידע ללקוחות הבנק כחלק מהשירות ההיברידית המשולב הניתן ללקוחות. השירות ניתן 24 שעות ביממה (בימי חול).
- בשנת 2016 הבנק הרחיב את שירות הבנקאות ההיברידית ללקוחות עסקיים במרכז הבנקאות.
- בשנת 2016 הופעלה פעילות צ'אט - התכתבות עם לקוחות המתעניינים במשכנתא וכן לקוחות המתעניינים בפקידונות. כמו כן הוקמו בתחום האשראי דסקים לטיפול ראשוני בהפניות ממשווקים, קבוצות רכישה, התמחות במחזורים פנימיים וטיפול בתושבי חוץ.
- בשנת 2017 צפוי הבנק להעמיק את פעילות מחזור המשכנתא ללקוחות מסחריים, הטיפול במניעת נטישה, הפעלה מחדש של חשבונות שנפתחו ואינם פעילים, ושיפור שעורי המיצוי בכל תחומי הפעילות באמצעות חיזוק הממשק עם סניפי הבנק.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

שירותי האינטרנט, הסלולר, תיבת הודעות, שירות טלפוני ממוחשב ופקס

שירות האינטרנט - מאפשר קבלת מידע בנקאי וביצוע פעולות בחשבון במגוון המוצרים הבנקאיים העומדים לרשות לקוחות הבנק בעלות מופחתת.
בשנת 2016 הושק אתר חדש לתחום המשכנתאות והושקה האפליקציה טפחות עד הבית.
בשנת 2017 צפויה הרחבת השירות ללקוחות עסקיים ופעילות בינלאומית.
מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

שירות עצמי בסניפים

- עמדות שירות - מזרחי טפחות מעמיד לרשות הלקוח עמדות שירות המאפשרות לו לבצע פעולות ולקבל מידע על חשבונות בתחום המסחרי ובתחום המשכנתאות באופן עצמאי 24 שעות ביממה, גם כשהסניף סגור. בחלק מעמדות השירות ניתן לבצע הנפקה מיידית של שיקים.
- בשנת 2017 תבחן אפשרות להפקדת מזומנים בעמדות השירות.
- כספונים - ברשות הבנק 197 מכשירים אוטומטיים למשיכת כספים, חלקם בסניפי הבנק וחלקם מוגדרים "כספונים מרוחקים".
מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

הרחבת הפעילות העסקית

לפרטים בדבר התכנית האסטרטגית של הבנק ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית לעיל.

ניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים

ביום 30 בדצמבר 2015 קיבל הבנק הודעה על זכיותו במרכז שקיימה המדינה לניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים. בשנת 2016 הבנק החל להפעיל את הפיקדון הייעודי, בהתאם לתנאים הקבועים בהסכם. נכון ליום 31 בדצמבר 2016 היקף הפיקדון המנוהל הינו כ-343 מיליוני שקלים חדשים. לפרטים נוספים ראה פרק מגזר משקי הבית להלן.

מרכז עסקים קטנים

ביום 17 בינואר 2016, הודיע משרד האוצר כי השותפות הפיננסית בין בנק מזרחי טפחות לחברות נוספות נבחרה כאחת ההצעות הזוכות במסגרת המרכז להעמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים במסגרת הקרן החדשה בערבות המדינה. הפעילות בקרן החדשה החלה במהלך חודש מאי 2016. לפרטים נוספים ראה פרק מגזר עסקים זעירים וקטנים להלן.

חסכון לכל ילד

ביום 5 באוגוסט 2015 התקבלה החלטת ממשלה לעניין "שינוי מבנה קצבת הילדים והנהגת חיסכון ארוך טווח לכל ילד".
אגף החשב הכללי במשרד האוצר פרסם ביום 26 בספטמבר 2016 הזמנה להציע הצעות לבחירת בנקים וקופות גמל כמנהלי כספי החיסכון.
הבנק הגיש את הצעתו וביום 9 בנובמבר 2016 התברר כי זכה להימנות על הגופים הפיננסיים העתידים לנהל את כספי החיסכון ארוך הטווח.
בתחילת שנת 2017 החלה הפעילות ונתקבלו כספי ההפקדות של הלקוחות שבחרו בבנק.

הרחבת המרכז התפעולי

הבנק שוקד על פיתוח והגדלת המוקדים הבנקאיים במרכז התפעולי שלו במרכז הטכנולוגי בלוד, בד בבד עם הרחבת הפריסה הסניפית והתאמתה לדרישות המשתנות. פעולה זו מתבצעת בתכנית רב שנתית להעברת פעילות עורפית מהסניפים למערך תפעול עורפי והרחבתו ועל ידי הסטת פעילות פרונטלית פשוטה בערוץ הטלפוני למרכזי שירות טלפוניים, תוך פינוי זמן בסניפים לפעילות מכירות, שיווק וייעוץ מורכב.
מהלך זה מייצר גמישות תפעולית משמעותית על ידי ניצול יתרונות של גודל במרכזים תפעוליים, הפחתת שונות בתהליכי עבודה והכנסת אוטומציה לתהליכים עם העברתם למרכזים אחוריים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

שיתופי פעולה אסטרטגיים

במהלך שנת 2016 המשיך הבנק לבצע עסקאות של מכירה ושיתוף בסיכון אשראי עם גופים מוסדיים וגופים פיננסיים בארץ ובחוץ לארץ. המשך שיתופי פעולה עם גופים מוסדיים הינו חלק מהתכנית האסטרטגית של הבנק לשנים 2017-2021. במסגרת פעילות זו, הרחיב הבנק באופן משמעותי את מתן השירותים לתפעול של נכסים פיננסיים ובהם, ניהול ותפעול הלוואות לדיור שנרכשו מהבנק.

לפרטים נוספים על מכירת זכויות והתחייבויות בתיק המשכנתאות (80% מתיק הלוואות לדיור בהיקף של 1,788 אלפי שקלים חדשים) ברכישת פוליסת ביטוח לערבויות המכסה 80% מתוך ערבויות בסכום של כ-15.5 מיליארדי שקלים חדשים ועל שיתופי פעולה נוספים, ראה לעיל וכן בפרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק להלן.

לפרטים בדבר התוצאות העסקיות במגזרי הפעילות השונים, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן.

התפתחויות משמעותיות במערך השיווקי

פעילות השיווק של הבנק והאסטרטגיה השיווקית שלו נגזרות מתוך התכנית האסטרטגית של הבנק. צינורות ההפצה באמצעותם פועל הבנק ועליהם מושתתת התכנית האסטרטגית, כוללים את מערך הסניפים הפרוסים ברחבי הארץ, מרכזי העסקים, המוקדים העסקיים, מרכז הבנקאות, יחידות המטה המקצועיות וסניפים ה-"LIVE".

האסטרטגיה העסקית ויעדי הצמיחה

- הגדלת נתח השוק הקמעונאי של הבנק באמצעות הרחבת בסיס הלקוחות, גידול במספרם הכולל של לקוחות משקי הבית תוך מיקוד בקהלי מטרה איכותיים.
- הגדלת נתח השוק וגידול במספרם של הלקוחות העסקיים הקטנים והבינוניים.
- המשך הובלת שוק המשכנתאות הן במונחי נתח שוק והן במונחים תדמיתיים, והמשך חיזוק המומחיות של בנקאי המשכנתאות.
- גיוס פאסיבה חדשה והגדלת פעילות ההשקעות בקרב הלקוחות הקיימים.
- מיצוי אפקטיבי של לקוחות הבנק והגדלת סל המוצרים ללקוח.
- הרחבת פעילות במגזרי פעילות חדשים, וביניהם המגזר הערבי, החרדי והגיל השלישי.
- העלאת שביעות הרצון של לקוחות הבנק באמצעות מימושים של מבצעים והטבות "מועדון הכרטיס", מועדון הלקוחות של מזרחי טפחות.
- הרחבת פעילות "נפגשים במזרחי טפחות", הגברת המודעות ומספר המשתתפים בפעילות. זאת בכל הסגמנטים השיווקיים הרלבנטיים.
- שיווק אזורי - פעילות מותאמת גיאוגרפית, בסביבת סניפי הבנק, תוך הרחבת המערך הסניפי.
- שימוש ב-LIVE לגיוס לקוחות חדשים ממגזרים רלוונטיים.

האסטרטגיה השיווקית

האסטרטגיה השיווקית נגזרת מהאסטרטגיה העסקית ומיעדי הצמיחה וכוללת המשך הובלה של מזרחי טפחות כמותג מבודל ומועדף על בסיס שירות טוב יותר ללקוח. השירות מבוסס על השיטה ההיברידית המאפשרת שירות של בנקאי אישי ומקצועי לכל לקוח.

כחלק מתפיסת השירות הכוללת וה-DNA הייחודי של מזרחי טפחות, השירותים הדיגיטליים אינם מחליפים את השירות האנושי אלא מתווספים אליהם, ומאפשרים בחירה של הלקוח בערוץ המתאים לו בכל זמן.

שירותים ומוצרים מפותחים ומושקים על מנת להעמיק את שביעות הרצון של הלקוחות וליצור חווית שירות טובה יותר.

הבנק מבצע פעילות שיווקית מבוססת DATA על מנת להציע ללקוח את השירות המתאים לו ביותר והמוצר הרלבנטי לצרכיו, במגוון צינורות שיווק ופניה.

מזרחי טפחות פועל לביסוס המותג כבנק CHALLENGER, מותג מבודל במערכת הבנקאית, המציע בנקאות מתקדמת ואנושית לטובת הלקוח וממוקדת בצרכיו. חיזוק המותג נעשה באמצעות תקשורת שיווקית, הכוללת מהלכים פרסומיים ושפה תקשורתית מזהה ואהודה.

הפעילות במדיה כוללת פניה לכלל הציבור ולמגזרי האוכלוסייה כפי שתואר לעיל.

להשגת היעדים העסקיים כוללת התוכנית השיווקית פעילות באמצעי המדיה השונים ובכלים שיווקיים מתקדמים.

עיקרי הפעולות השיווקיות:

- **המותג** - שימור ההעדפה וחיזוק הבידול של המותג "מזרחי טפחות", העמקת שביעות רצון וחווית שירות טובה יותר.
- **עסקים** - הפרדה מיתוגית בפניה למגזר העסקים באמצעות תת מותג, שפה מבודלת ומוצרים רלבנטיים למגזר זה. העמקת היכולת המקצועית ותדמיתו של בנקאי העסקים, הבנת צרכי העסקים בהתאם לענפים ותחומי פעילות. הנגשת ערוצים ופיתוח פתרונות טכנולוגיים מתקדמים לעסקים.
- **גיוס לקוחות** - מיקוד בגיוס לקוחות איכותיים באמצעות קמפיינים כלליים במדיה, גיוס מקומי, גיוס פנים-ארגוני, פעילויות שוטפות בכלי אינטרנט שונים, שיווק מבסיסי נתונים וניהול חשבונות העובר ושב בהתאם לסגמנטים מובחנים כגון "חשבון מנהלים" ו"חשבון פריריטי".
- **חווית לקוח** - פיתוח מסעות לקוח ליצירת חווית שירות איכותית ומשביעת רצון, חוויה רציפה ומותאמת ללקוח. פעילות מתוך שמחה, המעוררת שמחה בקרב לקוחות. מסעות הלקוח מותאמים לפי שיוך למגזרי אוכלוסייה, צורך וערוץ הפניה לבנק. חווית הלקוח מושתתת על העיקרון שלקוחות הבנק יכולים לבחור בערוץ הפניה הטוב ביותר ונוח עבורם. כחלק ממחויבות הבנק לשירות אישי ואנושי, נותרו עמדות הטלרים ללא שינוי בסניפי הבנק, בניגוד למדיניות המתחרים.

- **משכנתאות** - המשך מיצוב טפחות כמותג מוביל בתחום המשכנתאות, ביסוס הבנקאים כמומחים בתחומם והצעות ערך חדשניות ללקוח. המשך שיפור חוויית לקוח באמצעות כלים ושירותים מתקדמים, כדוגמת אפליקציית טפחות, אתר אינטרנטי מתקדם הכולל מידע נדל"ני מקיף (מדל"ן), שירות היברידי הקושר בין לקוח לבנקאי קבוע ועוד. בנוסף המשכנו לחזק את הקשר עם גורמי נדל"ן המהווים גשר בין לקוחות הקצה לבנקאי המשכנתאות, הוספו ופותחו תכנים רלבנטיים המאפשרים העשרה והעצמת הלקוח הפוטנציאלי ולקוחות קיימים.
 - **פיקדונות** - המשך גידול בנתח שוק פיקדונות, גיוס לקוחות חדשים לחשבונות פיקדון, וחיזוק תדמית המקצוענים בהשקעות. תדמית המבוססת על הצעות של פתרונות השקעה יצירתיים ואקטואליים ללקוח, ולסביבה הכלכלית המשתנה. הפניה בערוצי המדיה נעשית על ידי שימוש בשפה בהירה ונגישה ללקוחות.
 - **מגזרים** - המשך פנייה שיווקית ותקשורתית למגזר הערבי והחרדי.
 - **המגזר הערבי** - המשך פתיחת סניפים בישובים ערביים, המשך בנייה וביסוס של המותג כמותג מבודל ומועדף, פעילות תקשורתית בערוצי המדיה הפונים באופן ממוקד למגזר, בשפה תקשורתית ומוצרים המותאמים לאוכלוסייה. פעילות מקומית באמצעות פעילות "נפגשים במזרחי טפחות", ופעילות שיווקית-תקשורתית מקומית.
 - **המגזר החרדי** - פעילות שיווקית בערוצי המדיה המותאמים, חיזוק העדפה למותג, גיוס לקוחות איכותיים פרטיים עסקיים ולקוחות משכנתאות. המשך תמיכה בפעילות טקטית מקומית והרחבת פעילות "נפגשים במזרחי טפחות" בסניפי המגזר.
 - **מועדון "הכרטיס"** - העלאת שביעות הרצון בקרב לקוחות "הכרטיס" והרחבת המודעות אליו, באמצעות הרחבת מגוון ספקים ומבצעים. ביסוס מועדון ה"כרטיס" כמועדון לקוחות ייחודי המעניק הצעות אטרקטיביות בלעדיות ללקוחות הבנק.
 - **"נפגשים במזרחי טפחות"** - תמיכה באסטרטגיה השיווקית של הבנק ובערכי המותג שמטרתה ליצור קשר קרוב עם הקהילה והציבור באזורי הפעילות של הסניפים. במסגרת פעילות "נפגשים במזרחי טפחות", נחשף הציבור למגוון רחב של תכנים מרתקים, המועברים על ידי מרצים מובילים בתחומם. הפעילות פתוחה לציבור הרחב.
 - **לקוחות קיימים** - טיפוח ושימור של הלקוחות הקיימים, והעמקת הפעילות עימם. הפעילות בקרב הלקוחות הקיימים מתבססת על מגוון הצעות הערך הייחודיות המזכרות לעיל, בראש ובראשונה מבוסס הקשר עם הלקוחות הקיימים באמצעות מתן שירות איכותי, אישי ואנושי של הבנקאי. בנוסף מוצעים ללקוחות מוצרים חדשניים ובלעדיים, הטבות ומבצעי המועדון, פניה פרסונלית ומותאמת ומיצוב המחזק תחושת שייכות.
 - **פעילות שיווקית ממוקדת** - שימוש מושכל במערכות מידע לפעילות שיווקית ממוקדת במגוון ערוצי הפצה, באמצעות מערכת CRM ומערכות רב-ערוציות, ופיתוח מתמיד של תובנות וכלים להיכרות מעמיקה יותר של לקוחות הבנק וצרכיהם וכך להציע מוצרים ושירותים רלבנטיים עבורם.
 - **פעילות ברשתות החברתיות** - יצירת דיאלוג קבוע ומתמשך עם לקוחות באמצעות הרשתות, ניטור הפעילות ברשתות החברתיות ובבלוגים ומתן מענה קרוב עד כמה שניתן לפניות לקוחות על ידי שימוש בכלים טכנולוגיים מתקדמים:
 - הבנת הלקוחות - ניטור בזמן אמת לשיחות של צרכנים המסייע לשיפור השירות והמוצרים המוצעים ללקוחות.
 - מעורבות פעילה בזירות מדיה חברתית - זיהוי שאלות ופניות של לקוחות ומתן מענה מהיר ויעיל.
 - תובנות שימושיות לפיתוח מוצרים חדשים.
 - מעקב ומדידת קמפיינים.
 - **הטמעת כלי טכנולוגיית מידע** - חיזוק הקשר של הבנק עם הלקוח והעצמת הקשר שלו עם הבנקאי האישי, באמצעות כלים טכנולוגיים מתקדמים התומכים באסטרטגיה, מתוך ראייה רב-ערוצית ומבוססת נתונים של הלקוח.
- בהתאם למחקרי שוק שעורך הבנק, ניתן להסיק כי פעילויות אלה מבססות את מעמדו של מזרחי טפחות כבנק מועדף:**
- מזרחי טפחות הינו הבנק הנתפס כמספק שירות אישי ואנושי בצורה הטובה ביותר בהשוואה למתחריו, וזוכה לשיעורי שביעות רצון גבוהים.
 - הבנק נהנה לאורך זמן מיתרון תדמיתי בתפיסת הציבור בהשוואה למתחרים. נתפס בעיני הציבור כבנק שונה ומבודל. לקוחותיו נתפסים בכלל הציבור כאילו שזוכים להיות "לקוחות מטופלים" בצורה הטובה ביותר.
 - מזרחי טפחות הוא הבנק היחיד (מבין 5 הבנקים המובילים) בעל נתח שוק פוטנציאלי גבוה מנתח שוק מדווח, בעל פוטנציאל הצמיחה הגבוה ביותר.
 - מוביל בשביעות רצון לקוחות בקביעות לאורך שנים.
 - מותג המשכנתאות, טפחות, מוביל בשביעות רצון לקוחות בקטגוריית המשכנתאות, בפער משמעותי מהמתחרים, מוביל את השוק בכל הממדים התדמיתיים: מודעות, הבנק המהווה כתובת לפניה ראשונה, טפחות נתפס כבנק משכנתאות מספר אחד בארץ.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

התפתחויות משמעותיות בתחום המשאב האנושי והמינהל

התפתחויות ביחסי עבודה

יחסי העבודה עם המנהלים והעובדים מתנהלים במסגרת קיבוצית, עם כל סקטור באמצעות ארגון העובדים המייצג אותו.

הסכמי שכר לעובדים המיוצגים על ידי ארגון העובדים

- לקראת סוף שנת 2015 החל הליך של בוררות כלכלית בין הבנק לארגון העובדים, בו נידונות דרישות ארגון העובדים לשנים 2015-2005.
- במהלך שנת 2016 ניסו הבוררים להעביר את הדיון בדרישות ארגון העובדים למסגרת של גישור. ניסיון זה לא צלח ולקראת סוף שנת 2016 הנושא חזר להידון במסגרת של בוררות.
- כמו כן, במקביל לבוררות הכלכלית מתקיים הליך משא ומתן לחידוש הסכם השכר בין הנהלת הבנק לארגון העובדים לשנים 2016-2020.
- עקב חילוקי דעות עם ארגון העובדים בנושא ערך שעה לעניין חישוב שעות נוספות, ומשהצדדים לא הגיעו להסכמה במסגרת הליך גישור, התנהלה במהלך שנת 2016 בוררות בעניין זה. בדצמבר 2016 ניתן פסק בוררות והבנק פועל ליישום. לבנק הפרשות מתאימות בנושאים האמורים.

הסכמי שכר לעובדים המיוצגים על ידי ארגון המנהלים ומורשי החתימה

הסכם העבודה עם ארגון המנהלים תקף עד לסוף שנת 2017. במהלך שנת 2017 יחל משא ומתן לחתימת הסכם עבודה חדש לשנים הקרובות.

הסכמי עבודה ושכר בבנק יהב

לבנק יהב הסכם שכר קיבוצי עם נציגות העובדים אשר מעגן את יחסי העבודה והתגמול בבנק יהב לשנים 2013-2016. ההסכם הוארך גם לשנת 2017.

חוק התגמול ונושאי משרה בתאגידים פיננסיים

ביום 12 באפריל 2016 פורסם חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016. הבנק נקט בצעדים הנדרשים לצורך יישום הוראות החוק. לפרטים ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק) בדוחות שנתיים אלה, וכן ביאור 8 בדוחות הכספיים.

תכנית התייעלות

ביום 27 בדצמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שהומלצה על ידי הנהלת הבנק. לפרטים בדבר תכנית ההתייעלות ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק להלן וכן, ביאורים 22 ו-25 לדוחות הכספיים.

התפתחויות בלוגיסטיקה, מינהל והתייעלות

בשנת 2016 נמשכה מגמת התייעלות וניצול המשאבים הקיימים של הבנק, בנושאים הבאים:

- התייעלות בשטחים וביצוע פריסה טובה יותר של מערך הסינוף.
- ביצוע מינוף תשתיות באמצעות השכרה לצד ג', באופן זמני, של שטחים המשמשים כעתודה של הבנק להתפתחות עתידית.
- הרחבת המרכז התפעולי - לפרטים נוספים ראה פרק התפתחויות משמעותיות בניהול הפעילות העסקית לעיל.
- הנגשת סניפי הבנק בהתאם לתקנות הנגישות החדשות מבוצעת בקצב מהיר מהנדרש על פי החוק. בחלק מהמקרים התקבלו החלטות של העתקה לנכסים חלופיים.

הפעילויות והמגמות שתוארו צפויות להימשך גם בשנת 2017.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים נוספים הנוגעים להון האנושי בבנק, המבנה הארגוני של הבנק ונושאי משרה בכירה, ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות שנתיים אלה.

התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע

שירותי מחשוב לבנק יהב

בנק מזרחי טפחות רכש בשנת 2008 את השליטה בבנק יהב (50% מהמניות) מבנק הפועלים בע"מ (להלן-בנק הפועלים). עד ליום 31 בדצמבר 2016 קיבל בנק יהב שירותי מחשוב ותפעול מבנק הפועלים. השירותים האמורים ניתנו לבנק יהב בהתאם לאישור המפקח על הבנקים והממונה על ההגבלים העסקיים. לצורך התנתקות ממערכות בנק הפועלים, בהתאם להנחיות בנק ישראל, התקשר בנק יהב עם חברה בינלאומית מקונצרן TATA להקמת מערכת ליבה בנקאית וקבלת שירותי מיקור חוץ בנושאי מחשוב ותפעול. ביום 1 בינואר 2017 החל בנק יהב לקבל שירותים מהחברה, כמתוכנן. המעבר למערכת הליבה החדשה הסתיים בהצלחה לאחר סיום הסבת נתונים ובדיקות תקינות פנים מערכתיות וחוף מערכתיות (מול צדדים שלישיים). בימים הראשונים לאחר המעבר טיפל בנק יהב בהיקף נרחב של פניות לקוחות. נכון למועד הדיווח היקף הפניות התייצב וזמני ההמתנה פחתו משמעותית. במהלך שנת 2017 בנק יהב ימשיך לפעול בהתאם לתוכנית העבודה, לייצוב המערכת, תיקונים, השלמת פיתוחים לפי לוח הזמנים שגובש בתקופת הפיתוח של המערכת, וכן פיתוחים נוספים כמתוכנן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

לפרטים בדבר השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות ההון והלימות ההון להלן. לפרטים בדבר רכוש קבוע ומתקנים, ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות שנתיים אלה.

התפתחויות בפריסה הגיאוגרפית הבינלאומית

הפעילות הבינלאומית בקבוצת הבנק כוללת פעילות עסקית ושירותי בנקאות פרטית באמצעות חברות בנות, סניפים ונציגויות בארץ ובעולם. הפעילות הבינלאומית של הקבוצה בארץ מתמקדת בעיקר בבנקאות פרטית, ובמתן שירותים פיננסיים לתושבי חוץ בחוץ לארץ, במימון סחר חוץ, באשראי מקומי ובהשתתפות באשראים סינדיקטיביים. כמו כן, מתן שירותים בנקאיים ללקוחות ישראליים המקיימים פעילות בחוץ לארץ. לבנק שלוחות במספר מדינות, כמפורט בהמשך. הפעילות הבינלאומית בארץ ובחוץ לארץ כפופה לסקטור פעילות בינלאומית ובנקאות פרטית בחטיבה הפיננסית של הבנק. בנוסף, מתבצעת בקרה על הפעילות בשלוחות על ידי החטיבה לבקרת סיכונים.

להלן פרוט השלוחות השונות ועיסוקיהן:

חברה בת בשוויץ - UMB (Switzerland) Ltd - מתמחה בשירותי בנקאות פרטית ובמתן הלוואות לרכישת נדל"ן בישראל. החברה בעלת סניף אחד, מוחזקת על ידי חברת החזקות של הבנק בבעלותו המלאה הרשומה בהולנד - UMOHC B.V. (להלן: "חברת החזקות"). החברה בת בשוויץ כפופה בפעילותה לדיני הפיקוח בשוויץ.

סניפי הבנק בחוץ לארץ - הסניפים בחוץ לארץ מציעים ללקוחותיהם שירותים בנקאיים בהתאם לחוקים ולדינים המקומיים. הסניפים כפופים לפיקוח מקומי וישראלי כאחד.

- **סניף לונדון:** הסניף פועל בעיקר בתחומי הבנקאות העסקית, השתתפות בהלוואות סינדיקטיביות, סחר חוץ, אשראי, קבלת פיקדונות, מסחר במטבע חוץ ומתן שירותים בתחום הבנקאות הפרטית. עם לקוחות הסניף נמנים לקוחות מקומיים, ישראליים ובינלאומיים.

- **סניף לוס אנג'לס:** הסניף עוסק בעיקר בתחומי הבנקאות המסחרית, השתתפות בהלוואות סינדיקטיביות וגיוס פיקדונות. הפיקדונות המופקדים בסניף מבטחים על ידי (Federal Deposit Insurance Corporation) FDIC. על לקוחות הסניף נמנים לקוחות מקומיים, ישראליים ובינלאומיים.

סניפי בנקאות פרטית בינלאומית בישראל - הבנק מפעיל ארבעה סניפים ייעודיים, הממוקמים בירושלים, תל אביב, נתניה ואשדוד, ומשרתים לקוחות אמידים תושבי חוץ ועולים חדשים. סניפים אלו הם חלק ממערך של 14 סניפים מתמחים בבנק שנותנים שירותים ללקוחות תושבי חוץ. ארבעת הסניפים מציעים ללקוחותיהם שירותים בנקאיים מלאים, בדגש על בנקאות פרטית. הסניפים נתונים לפיקוח ישראלי, וכפופים לסקטור הפעילות הבינלאומית ובנקאות פרטית.

נציגויות - פעילותן העיקרית של הנציגויות היא שיווק שירותי הבנק וייצוג הבנק בחוץ לארץ. במהלך שנת 2016 נסגרה נציגות פנמה. נכון לתום שנת 2016 מפעיל הבנק משרדי נציגויות במקסיקו, גרמניה ואורוגוואי. במהלך שנת 2016 החליט הבנק לסגור את נציגות אורוגוואי. הנציגות נמצאת בתהליך סגירה וצפויה להיסגר במהלך שנת 2017.

חקיקה ופיקוח

השלוחות בחוץ לארץ כפופות, בין היתר, לדיני המדינה בה הן פועלות ולפיקוח הרשויות המוסמכות באותה מדינה, כמפורט להלן:
חברת הבת בשוויץ - רשות הפיקוח הפדראלי של שוויץ FINMA.

סניף לוס אנג'לס - מחלקת מוסדות פיננסיים של מדינת קליפורניה, התאגיד הפדראלי לביטוח פיקדונות (FDIC), וה-Federal Reserve. בהתאם לתקנות התאגיד הפדראלי לביטוח פיקדונות (FDIC), מחויב סניף לוס אנג'לס להחזיק "נכסים ראויים" ("eligible assets") כהגדרתם בתקנות, בשיעור של 106% מסך התחייבויותיו. על פי תקנות אלו, הפקדה בבנק שלא ויתר על הסכם קיזוז מול המפקיד, אינה בגדר "נכסים ראויים", ולכן מוגבלת האפשרות של סניף לוס אנג'לס להפקיד בבנק בישראל. כמו כן, על פעילות הסניף מוטלות מגבלות מתוקף הוראות US Bank Holding Company Act 1956.

סניף לונדון - כפוף לשתי רשויות: FCA (Financial Conduct Authority) ו-PRA (Prudential Regulation Authority).

נציגות מכסיקו - הפיקוח על הבנקים - Comision Nacional Bancaria Y De Valores.

נציגות גרמניה - רשות הפיקוח הפיננסית - Financial Supervisory Authority (BaFin).

נציגות אורוגוואי - הפיקוח על הבנקים - Banco Central Del Uruguay.

יעדים ואסטרטגיה עסקית

שלוחות הבנק בחוץ לארץ מתחרות בבנקים המקומיים במדינותיהם, בבנקים הבינלאומיים, ובשלוחות הבנקים הישראלים בחוץ לארץ. התחרות מתמקדת ברמת השירות והשירותים הניתנים ללקוחות. לכל שלוחה של הפעילות הבינלאומית קהל יעד ייחודי. גורמי ההצלחה הקריטיים מבוססים על מתן שירות גלובלי ברמה בינלאומית. השירות הניתן ללקוחות מבוסס על הבנת הצרכים האישיים ומתן מענה פרטני המבוסס על הכרה מעמיקה של השווקים המקומיים, ומציאת סל מוצרים מתאים.

על מנת להתמודד עם התחרות הקיימת במגזר זה משקיע הבנק משאבים רבים בגיוס כוח אדם איכותי, בעל ניסיון רב בשוק הגלובלי, בהכשרה מקצועית של עובדיו, ובמכירת סל מוצרים איכותי ביחס למקובל בעולם. כמו כן מתמקד הבנק במתן שירות איכותי ובשמירה על קשר הדוק עם הלקוחות, בארגון כנסים מקצועיים ללקוחות נבחרים ובמאמצים לאיתור ולגיוס לקוחות חדשים באופן שוטף.

הבנק פועל לפיתוח הפעילות בשלוחות הקיימות וליצירת קשרים אסטרטגיים עם גופים פיננסיים מרכזיים בבנקאות הבינלאומית ולעבודה משותפת עמם. כמו כן, נבחנות אפשרויות למתן שירותים המתאימים לכל אחת מהשלוחות ואשר עונים על הצרכים המתחדשים עם השינויים הטכנולוגיים, העסקיים והרגולאטורים, בכל שוק ושוק.

הפעילות הבינלאומית מגלמת מספר סיכונים ייחודיים:

- פעילות תחת משטרי חוק ורגולציה, שונים וייחודיים לכל מדינה.
- סיכון הנובע מקושי בשליטה בשלוחה מרוחקת מהמשרדים הראשיים.
- הסיכונים העסקיים (סיכוני אשראי וסיכוני שוק) מושפעים מגורמים מקומיים, שאינם בהכרח זהים לסביבה ולגורמים בישראל.

כל אחת מהשלוחות בחוץ לארץ פועלת על פי החוק והרגולציה המקומיים, ומלווה באופן שוטף על ידי יועצים משפטיים מקומיים המתמחים בפעילות הבנקאית הרלוונטית לכל שלוחה.

במסגרת הפעילות הבינלאומית גלום גם סיכון חוצה גבולות, לפרטים ראה פרק סקירת הסיכונים להלן.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד. לפרטים נוספים ראה פרק סקירת הסיכונים ופרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן, וכן, דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

פרויקטים משמעותיים

קבוצת הבנק, באמצעות חטיבת הטכנולוגיה, מקדמת מספר פרויקטים המחייבים השקעות גדולות במחשוב, ומצויים בשלבים שונים של פיתוח והטמעה. פרויקטים אלה ניתנים לסיווג למספר קבוצות כמפורט להלן:

פרויקטים שפיתוחם הסתיים בשנת 2016

- לפרטים בדבר פרוייקט החלפת מערכת הליבה בבנק יהב, ראה להלן בפרק התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע להלן.
- חיסכון לכל ילד - ניהול חיסכון ארוך טווח לכל ילד. בתחילת שנת 2017 החלה הפעילות ונתקבלו כספי ההפקדות של הלקוחות שבחרו בבנק.
- מערכת לניהול קרנות נאמנות FMR - הפעלת מערכת back office ובקרה על מדיניות תשקיפית של הקרנות.
- מודלים מתקדמים - בהתאם להוראת בנק ישראל פותחו מודלים לשיפור קבלת החלטות במסגרת העמדת האשראי.
- הלוואות בערבות המדינה - העמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בקרן החדשה בערבות המדינה.
- כרטיסי אשראי - תמיכה בכרטיסי פאסיבה ודביט.
- מתן הלוואות בעמדות שירות - ביצוע הלוואות קו כסף באופן עצמי בעמדות השרות.
- מערכת לניהול כספי הפיקדון לעובדים זרים.
- יישומי מערכת SKY (מערכת האינטרנט של הבנק) ומובייל - הפעלת אתר משכנתאות חדיש, אפליקציה למתעניינים במשכנתא (MortgageApp), אפשרות להפקדת שיקים באמצעות אפליקציית המובייל.

פרויקטים במהלך פיתוח

- הבנקאות ההיברידית - צירוף סקטור בנקאות פרטית לעולם השרות והתפעול ההיברידי.
- סניף ללא נייר - חתימה ואחסון על גבי מדיה אלקטרונית.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

פיתוח תשתיות מיחשוב

- ההשקעה בפיתוח תשתיות הינה בסיס חשוב, המאפשר לבנק תמיכה בהרחבת עסקיו, באמצעות פיתוח מערכות חדשות ומובילות בתחום הבנקאות. להלן פרויקטים מרכזיים שבוצעו במהלך שנת 2016:
- וירטואליזציה - קונסולידציה של שרתי VM (חוות שרתים וירטואלים).
- שדרוג רשת התקשורת של הבנק.
- אחסון - הותקנו מערכות חדשות.
- קונסולידציה של מסדי הארגון לתשתית חדישה.
- מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן ביחד "הנחות") שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד.

הסכמים מהותיים

לפרטים בדבר הסכמים מהותיים ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות שנתיים אלה.

מעורבות חברתית ותרומות

כארגון עסקי הנשען בפעילותו ובהישגיו על הקהילה שבתוכה הוא פועל, רואה עצמו הבנק מחויב לגלות מעורבות, ולתמוך בצרכי הקהילה על גווניה השונים.

הבנק מתמקד ב-2 תחומים חברתיים מוגדרים, אליהם הוא מנתב את מרבית התרומות והפעילות ההתנדבותית שלו ושל עובדיו:

- קידום וטיפוח ילדים ובני נוער המצויים במצוקה ובחסך.
- תמיכה בעמותות ובעסקים המקדמים מטרות חברתיות ומעסיקים בעלי צרכים מיוחדים.

מרבית סניפי הבנק ויחידות המטה נמצאים בקשר עם גופים חברתיים ומוסדות שונים, הפועלים למען ילדים ובני נוער הנמצאים בחסך ובמצוקה, בישובים בהם ממוקמים הסניפים ויחידות המטה של הבנק. "אימוץ" גופים אלו בא לידי ביטוי בהתנדבות עובדי הסניפים ויחידות המטה, ובהענקת סיוע כספי - תרומת הבנק, לרכישת מוצרים לרווחת הילדים ובני הנוער. בנוסף מקיים הבנק מגוון מיזמים לטובת אוכלוסיות נזקקות - ערכות חינוך פיננסי לנוער, העצמת בני נוער, פעילויות לרווחת ילדים חולים, מלגות לסטודנטים נזקקים, ירידים למכירת מוצרי עמותות ועוד. פעילויות אלה נעשות תוך מעורבות של עובדי הבנק, משפחותיהם ואף לקוחות הבנק. בשנת 2016 הורחב פרויקט "נפגשים במזרחי טפחות" במסגרתו התקיימו בסניפי הבנק הרצאות ופעילויות במגוון נושאים לקהל הרחב וללא עלות.

בשנת 2016 הקדישה קבוצת הבנק למעורבות חברתית ולתרומות 9.7 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לכ-8.5 מיליוני שקלים חדשים אשתקד. בנוסף, השקיעו עובדי הבנק ומנהליו שעות עבודה בערך כספי של כ-4.6 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 4.4 מיליוני שקלים חדשים אשתקד, בעבודה קהילתית במסגרת הפעילויות השונות. בסך הכל הושקעו בפעילות הקהילתית-חברתית בקבוצת הבנק בשנת 2016 כ-14.3 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה לכ-12.9 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015.

בחודש אוגוסט 2016 פרסם הבנק את דוח האחריות התאגידית שלו לשנת 2015. הדוח, נכתב בהתאם להנחיות הדיווח של ארגון הדיווח הבינלאומי - GRI (Global Reporting Initiative), והוא תואם לסטנדרט הדיווח GI:G4 In accordance Comprehensive.

הנתונים המדווחים בדוח שפורסם עברו בקרה חיצונית, על ידי המכון הישראלי לאחריות תאגידית.

דוח אחריות תאגידית של הבנק נכלל באתר האינטרנט של הבנק: www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים

דרישת נתונים על ידי הרשות להגבלים עסקיים

ביום 4 בינואר 2017 התקבל בבנק מכתב מרשות ההגבלים העסקיים ובו נדרש הבנק להעביר לרשות ההגבלים מידע, מסמכים ונתונים בקשר עם מצב התחרות ו/או מצב התחרותי של הבנק בתחום המשכנתאות, מדיניות תמחור הלוואות לדיוור, יישום הנחיות רגולטוריות בתחום האשראי לדיוור ומדיניות הבנק ונהליו בנושא קבלת ייעוץ על ידי יועצי משכנתאות חיצוניים. בהתאם למכתב, דרישה זו הופנתה לאחר שהממונה על ההגבלים העסקיים מצאה כי יש בכך כדי להבטיח או להקל על ביצוע החוק.

במהלך חודש ינואר 2017 העביר הבנק לרשות ההגבלים העסקיים את חלקם הארי של המסמכים כאמור.

שינויים במבנה המשפטי ובאופן ההתאגדות של הבנק

בשנת 2016 לא חל שינוי במבנה המשפטי ובאופן ההתאגדות של הבנק.

הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי

פרק זה כולל תיאור של מגמות, תופעות, התפתחויות ושינויים מהותיים הנוגעים לתוצאות ולמצב העסקי, לרבות ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווחים, וניתוח ההתפתחות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון. כמו כן, מתוארות תוצאות מגזרי הפעילות הפיקוחיים של הבנק, ותוצאות הפעילות בהחזקה בחברות עיקריות.

מגמות, תופעות התפתחויות ושינויים מהותיים

אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק

תכנית חומש אסטרטגית חדשה לשנים 2017-2021

לאור הישגי הבנק והשינויים בסביבה המאקרו כלכלית המאפיינת את המשק הישראלי, אישר דירקטוריון הבנק ביום 21 בנובמבר 2016 תכנית חומש אסטרטגית חדשה לשנים 2017-2021. לפרטים בדבר פרטי תכנית החומש האסטרטגית החדשה ראה פרק יעדים ואסטרטגיה עסקית לעיל.

פרויקט החלפת מערכת הליבה הבנקאית בבנק יהב

לפרטים בדבר החלפת מערכת הליבה הבנקאית בבנק יהב ראה פרק התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע לעיל.

רכישת פוליסת ביטוח לערבויות

ביום 28 בדצמבר 2016 השלים הבנק רכישת פוליסת ביטוח לחשיפות אשראי בגין ערבויות שהבנק הוציא בהתאם לחוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות) התשל"ה - 1974 ולהתחייבויות להוצאת ערבויות כאמור. פוליסת הביטוח מכסה שיעור של 80% מתוך ערבויות בסכום של כ-15.5 מיליארדי שקלים חדשים והוא בתוקף מיום 31 בדצמבר 2016.

ההתקשרות האמורה התבצעה באמצעות חברת ביטוח שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, אשר התקשרה בד בבד, עם מבטחי משנה בינלאומיים בעלי דירוג בינלאומי גבוה. פוליסת הביטוח מבטיחה את הבנק למקרה בו יידרש הבנק לשלם בשל חילוט הערבויות ונועדה בעיקרה להפחית את נכסי הסיכון בגין חשיפת האשראי הנובעת מן הערבויות. רכישת הביטוח הביאה להפחתה של כ-3.3 מיליארדי שקלים בנכסי הסיכון של הבנק ולגידול ביחס הון עצמי רובד 1 של הבנק בשיעור של 0.25%.

מכירת זכויות והתחייבויות בתיק המשכנתאות

ביום 30 ביוני 2016 נחתם הסכם בין הבנק ובין גופים מוסדיים למכירת 80% מזכויותיו והתחייבויותיו של תיק הלוואות לדירור שסכומו הכולל הוא כ-882 מיליוני שקלים חדשים. תיק הלוואות מורכב מהלוואות לדירור שהועמדו על ידי הבנק בשנת 2014. תיק הלוואות שנמכר כולל הלוואות שבהן שיעור המימון (LTV) אינו עולה על 60%.

ביום 29 בספטמבר 2016 נחתם הסכם נוסף בין הבנק ובין גופים מוסדיים למכירת 80% מזכויותיו והתחייבויותיו של תיק הלוואות לדירור שסכומו הכולל הוא כ-906 מיליוני שקלים חדשים. תיק הלוואות מורכב מהלוואות לדירור שהועמדו על ידי הבנק בין 1 בינואר 2014 ל-25 בפברואר 2015. תיק הלוואות שנמכר כולל הלוואות שבהן שיעור המימון (LTV) אינו עולה על 60% (בסך הכל, סכומם של תיקי הלוואות לדירור שנמכרו בשנת 2016 - 1,788 מיליוני שקלים חדשים). בשתי העסקאות דלעיל, יתרת תיק הלוואות נותרת בבעלות הבנק באופן שזכויות הרוכשת זכויות הבנק תהיינה בדרגת קדימות זהה (פרי פוס).

בהתאם להסכמי ניהול שנחתמו בין הצדדים, הבנק ינהל ויתפעל עבור הרוכשת את חלק תיק הלוואות שנרכש על ידה, באופן ועל בסיס אותם כללים לפיהם הבנק מנהל ומתפעל הלוואות לדירור עבור עצמו, לרבות החלק בתיק הלוואות שנותר בבעלותו.

תכנית התייעלות

ביום 27 בדצמבר 2016 אישר דירקטוריון הבנק תכנית התייעלות שהומלצה על ידי הנהלת הבנק לפיה תתאפשר פרישתם המוקדמת של כ-300 עובדים במהלך השנים 2017-2021, בתנאים מוטבים.

ראה גם דיווחים מיידיים של הבנק: מיום 27 בדצמבר 2016 (אסמכתא 2016-01-092211), מיום 29 בדצמבר 2016 (אסמכתא 2016-01-093738), מיום 3 בינואר 2017 (אסמכתא 2017-01-001033).

הנהלת הבנק מקיימת משא ומתן עם ועד העובדים בעניין תכנית הפרישה ובשלב ראשון החלה ביישום התוכנית בחטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ עד להגעה להסדר עם ועד העובדים בבנק.

עלויות עדכון ההתחייבות האקטוארית בגין תכנית התייעלות שנרשמו בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016, מסתכמות ב-286 מיליוני שקלים חדשים, כאשר העלות נטו ממס בסכום של 188 מיליוני שקלים חדשים נזקפה להון העצמי (במסגרת הרווח הכולל האחר).

בהתאם למכתב המפקחת על הבנקים מיום 12 בינואר 2016 בנושא התייעלות תפעולית של המערכת הבנקאית בישראל, אישר הפיקוח על הבנקים הקלה הונית בקשר עם התוכנית. הבנק מיישם את ההקלה ההונית באופן שבו ההון הפיקוחי המשמש לחישוב הלימות ההון יותאם (יוגדל) וההשפעה ההונית (קיטון של 0.14%) של התייעלות תיפרס בקו ישר החל משנת 2017 לתקופה של חמש שנים.

מידע זה הינו מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך התשכ"ח-1968, המידע מתבסס על הנחות, עובדות ונתונים (להלן, ביחד-הנחות) שהובאו בפני דירקטוריון הבנק. ההנחות עלולות שלא להתממש בשל גורמים שאינם בשליטת הבנק בלבד. לפרטים נוספים ראה ביאורים 22 ו-25 לדוחות הכספיים.

חוק התגמול

ביום 12 באפריל 2016 פורסם חוק תגמול לנושאי משרה בתאגידים פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג), התשע"ו-2016. בהתאם לחוק, אשר הוראותיו לגבי התקשרויות שאושרו לפני יום הפרסום, יחולו החל מתום שישה חדשים מיום פרסומו, התקשרות עם נושא משרה בכירה או עובד בתאגיד פיננסי באשר לתנאי כהונתו או העסקתו, הכוללת מתן תגמול שההוצאה החזויה בשלו, כפי שחושבה למועד האישור בהתאם לכללי החשבונאות המקובלים, צפויה לעלות על שני מיליון וחצי שקלים חדשים בשנה, טעונה הליכי אישור מיוחדים (לרבות אישור האסיפה הכללית ברוב מיוחד). כמו כן נקבע, כי תנאי לאישור התקשרות עם עובד כאמור, הוא שהיחס בין ההוצאה החזויה הנ"ל לבין ההוצאה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות משרה מלאה, ששילם התאגיד הפיננסי, במישור או בעקיפין, לעובד בתאגיד, קטן מ-35.

ליישום החוק אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר חוק התגמול ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק) בדוחות שנתיים אלה.

פרסום תשקיף - מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ

ביום 4 ביולי 2016, פרסמה מזרחי טפחות חברה להנפקות בע"מ (להלן: "מזרחי טפחות הנפקות"), תשקיף מדף לציבור (נושא תאריך 5 ביולי 2016) במסגרתו תוכל החברה להנפיק לציבור סוגי ניירות ערך שונים בהתאם להוראות הדין-איגרות חוב שאינן ניתנות להמרה, כתבי התחייבות נדחים שאינם ניתנים להמרה וניירות ערך מסחריים - באמצעות דוחות הצעת מדף אשר בהם יושלמו כל הפרטים המיוחדים לאותה הצעה, לרבות פרטי ותנאי ניירות הערך והרכב היחידות המוצעות, בהתאם להוראות כל דין ובהתאם לתקנון ולהנחיות הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, כפי שיהיו באותו מועד.

תוקף התשקיף הינו שנתיים ממועד הפרסום, באפשרות החברה להאריך את תוקפו לתקופה של שניים עשר חודשים נוספים.

פרסום תשקיף - בנק

ביום 25 בספטמבר 2016 פרסם הבנק תשקיף מדף לציבור (נושא תאריך 26 בספטמבר 2016) במסגרתו יוכל הבנק להנפיק סוגי ניירות ערך שונים בהתאם להוראות הדין ובהם מניות רגילות על שם, בנות 0.1 ש"ח ערך נקוב כל אחת של הבנק, וכן ניירות ערך אחרים של הבנק (ובכלל זה אגרות חוב, כתבי התחייבות נדחים (כולל כתבי התחייבות מסוג COCO), אופציות הניתנות למימוש למניות ואופציות הניתנות למימוש לאגרות חוב) - באמצעות דוחות הצעת מדף אשר בהם יושלמו כל הפרטים המיוחדים לאותה הצעה, לרבות פרטי ותנאי ניירות הערך והרכב היחידות המוצעות, בהתאם להוראות כל דין ובהתאם לתקנון ולהנחיות הבורסה לניירות ערך בתל אביב בע"מ, כפי שיהיו באותו מועד.

תוקף התשקיף הינו שנתיים ממועד הפרסום, באפשרות הבנק להאריך את תוקפו לתקופה של שניים עשר חודשים נוספים.

הסביבה הכללית והשפעת גורמים חיצוניים על קבוצת הבנק

התפתחויות עיקריות בענף הבנקאות בארץ ובעולם

מערכת הבנקאות מתמודדת בשנים האחרונות עם מספר אתגרים עיקריים:

- פעילות כלכלית מתונה המתאפיינת בסביבת ריבית ואינפלציה נמוכה לאורך זמן, אשר פוגעת ברווחיותם של הבנקים.
- התמתנות בקצב הצמיחה העולמי, המושפעת בין היתר מהיחלשות במשקים המתעוררים ומהתגברות אי הודאות בגוש האירו, מובילה למגמה של מעבר מבנקאות רב-לאומית גלובלית לבנקאות מקומית.
- פיתוח מואץ של בנקאות דיגיטלית המבוססת על פלטפורמת האינטרנט ועל שימוש מוגבר במובייל. מגמת הדיגיטציה הגוברת מאפשרת את כניסתן של חברות טכנולוגיה לזירת התיווך הפיננסי (חברות P2P ומימון המונים) בזכות יתרונות פלטפורמת האונליין: זרימת המידע מהירה, השיתוף בין פרטים מהיר ועלויות העסקה נמוכות.
- התחרות במגזר משקי הבית ובמגזרי העסקים הקטנים והבינוניים הולכת ומחריפה בשנים האחרונות, על רקע התמקדות של המערכת הבנקאית במגזרים אלה, לצד כניסה גוברת של גופים מוסדיים וחברות כרטיסי האשראי. להשפעות אלה מצטרפת התגברות ההוראות הרגולטוריות בנושאים הבאים: פיקוח על מחירי השירותים הבנקאיים; הסרת חסמים בפני ניווד חשבונות בין בנקים; קידום חוק נתוני אשראי והפקת תועלת זהות בנקאית לצורך הגברת השקיפות לצרכן וצמצום פערי המידע; הגברת התחרות בענף הבנקאות באמצעות עידוד כניסתם של מתחרים חדשים - אגודות אשראי ובנקים קואופרטיביים.
- בהמשך למגמת התגברות ההוראות הרגולטוריות, בתאריך 3 ביוני 2015 הכריז שר האוצר על הקמתה של "הועדה להגברת התחרותיות בשירותים הבנקאיים הפיננסיים הנפוצים בישראל" - "ועדת שטרומ" ביום 6 ביולי 2016 פרסמה הועדה את המלצותיה הסופיות. בהמשך להמלצותיה הסופיות של הועדה, בתאריך 27 בינואר 2017 אושר החוק ל"הגברת התחרותיות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל". מטרת החוק הינה הגברת התחרות בשירותי הבנקאות הקמעונאיים תוך התייחסות לצד ההיצע - הוספת שחקנים חדשים, ולצד הביקוש - הגברת יכולת הצרכן. להלן מפורטים עיקרי הוראות החוק:
- הפרדת השליטה והבעלות של הבנקים הגדולים (בנקים אשר סך הנכסים המאזניים שלהם על בסיס מאוחד גדול מ-20% מסך הנכסים המאזניים במערכת הבנקאית בישראל) מחברות כרטיסי האשראי.
- הטלת מגבלות על הבנקים הגדולים בהנפקה ובהפצה של כרטיסי אשראי.
- השקת ממשק טכנולוגי לצפייה במידע פיננסי (Read Only) לצורך הקלה על הצרכנים בבחירה בין חלופות פיננסיות שונות.
- גופים פיננסיים יוכלו לרכוש שירותי מחשוב מבנקים.
- סליקת כרטיסי אשראי - סולק קיים יחויב להתקשר עם סולק חדש באופן שיאפשר לו לתת שירותי סליקה לבתי עסק.
- לטובת בחינת התחרות בשוק האשראי, הוקמה ועדה בראשות המנהל הכללי של משרד האוצר ומנהל חטיבת המחקר בבנק ישראל. תפקידי הועדה הם לעקוב אחר יישום הוראות החוק ולהמליץ על צעדים להגברת התחרות בשוק האשראי.
- לפרטים נוספים בדבר החוק ראה פרק ממשל תאגדי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק) בדוחות שנתיים אלה.
- נקיטת צעדי התייעלות במערכת הבנקאית אשר באים לידי ביטוי בשורת מהלכים: הפעלת תכניות פרישה מוקדמת של עובדים, מיזוג של חברות בת אל בנקי האם, צמצום במערך הסינוף ובשטחי נדל"ן, מיכון שירותי הטלר ושימוש גובר בבנקאות דיגיטלית.
- ביום 28 בספטמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים הוראה לפיה הבנקים ידרשו להגדיל את כריות ההון כנגד תיק האשראי לדיור. ההוראה קובעת, שמעבר ליעדים שקבע המפקח ליחס הון עצמי רובד 1 עבור התאגידים הבנקאיים, יהיה על התאגידים הבנקאיים להגדיל את הון עצמי רובד 1 בשיעור המבטא 1% מיתרת תיק האשראי לדיור. מועד התחולה לעמידה ביעד ההון שנקבע בהוראה הוא 1 בינואר 2017, כאשר היישום הינו הדרגתי לאורך התקופה שממועד פרסום ההוראה, ועד למועד התחולה.
- לפרטים נוספים ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון להלן.
- החמרת הדרישות בנושא של שמירה על יחס כיסוי זילות ויחס מינוף לצורך שיפור מנגנוני יציבות על המערכת הבנקאית. מנגד, אישר הפיקוח על הבנקים לבנקים בישראל לגייס איגרות חוב עם מנגנון ספיגת הפסדים, בדומה לנהוג בעולם (איגרות חוב עם המרה מותנית - COCO). איגרות חוב אלה תורמות לחיזוק יציבות הבנק המנפיק ולצמצום התמיכה שתידרש מהממשלה אם וכאשר הבנק יקלע לקשיים.
- לפרטים בדבר הנפקת כתבי התייבויות נדחים מותנים מסוג COCO ראה פרק התפתחויות במקורות המימון לעיל.
- הידוק הרגולציה הבינלאומית המתאפיינת באכיפה מוגברת וחוצה גבולות, כמו גם בנושאי מיסוי מקומיים.
- התגברות התודעה הצרכנית, בין היתר, בזכות שימוש מוגבר ברשתות החברתיות, ובזכות טכנולוגיה המאפשרת נגישות קלה יותר למידע ולבחינת חלופות פיננסיות. כתוצאה מכך, עולם הבנקאות עובר למיקוד בזיהוי צרכי הלקוח.

התפתחויות במשק בישראל ובכלכלה העולמית בשנת 2016

המשק בישראל

התפתחויות ריאליות

הנתונים המאקרו כלכליים בשנת 2016 הצביעו על עלייה בקצב הצמיחה של הפעילות במשק, בעקבות האצה בצמיחת הצריכה הפרטית, והתרחבות ביצוא השירותים ובהשקעות בנכסים קבועים. התוצר המקומי הגולמי צמח בשנת 2016 בשיעור שנתי של 4.0%, לעומת שיעור שנתי של 2.5% אשתקד, ולעומת צמיחה בשיעור של 3.2% בשנת 2014. שיעור האבטלה הממוצע בשנת 2016 עמד על 4.8%, בהשוואה לשיעור של 5.3% אשתקד. זאת, במקביל ליציבות בשיעור המועסקים הממוצע ברמה של 64.1%.

אינפלציה ושערי חליפין

במהלך שנת 2016 ירד מדד המחירים לצרכן בשיעור של 0.2%, בהמשך לירידה של 1.0% אשתקד. המדד בשנת 2016 הושפע בעיקר מהוזלה במחירי הסעיפים הבאים: התחבורה והתקשורת, המזון, הריהוט והציוד לבית והפירות והירקות. מנגד, הושפע המדד לחיוב מהתייקרות במחירי הדיור ובמחירי החינוך, התרבות והבידור.

להלן פרטים על שערי החליפין היציגים ושיעור השינוי בהם:

שיעור השינוי (באחוזים)	31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016
שער החליפין של:		
הדולר של ארצות הברית (בשקלים חדשים)	3.902	3.845
אירו (בשקלים חדשים)	4.247	4.044

ביום 15 במרץ 2017 עמד שער החליפין של השקל מול הדולר על 3.658 - ייסוף של 4.9% מיום 31 בדצמבר 2016. שער החליפין של השקל מול האירו עמד באותו היום על 3.887 - ייסוף של 3.9% מיום 31 בדצמבר 2016. על מנת לתמוך בשער החליפין, רכש בנק ישראל במהלך שנת 2016 מטבע חוץ בהיקף של כ-5.7 מיליארדי דולרים, בהמשך לרכישות בהיקף של כ-5.5 מיליארדי דולרים אשתקד (כ-1.8 מיליארדי דולרים נרכשו בשנת 2016 במטרה לקזז את השפעת הפקת הגז ממאגר "תמר" על שער החליפין, לעומת כ-3.1 מיליארדי דולרים אשתקד).

מדיניות מוניטרית ופיסקלית

במהלך שנת 2016 לא חל שינוי בשיעור ריבית בנק ישראל, אשר בחודש מרץ 2015 הופחתה מרמה של 0.25% לרמה של 0.10%. המדיניות המוניטארית של בנק ישראל הושפעה השנה, בין היתר, מהמשך התחזקות השקל אל מול סל המטבעות, חולשה מתמשכת ביצוא הסחורות, התמתנות בציפיות האינפלציה והמשך מדיניות מוניטארית מרחיבה במשקים מרכזיים בעולם, על רקע המשך צמיחה איטית של הכלכלות העיקריות בעולם.

בשנת 2016 נרשם בתקציב הממשלה גירעון מצטבר בסך של 25.9 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת גירעון מצטבר בסך של 24.5 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד. שיעור הגירעון ביחס לתוצר המקומי הגולמי ב-12 החודשים שהסתיימו בחודש דצמבר 2016 הינו 2.2%, בדומה לאשתקד. ההכנסות ממיסים גדלו במהלך שנת 2016 בשיעור של 5.6% לעומת אשתקד, בעוד הוצאות משרדי הממשלה גדלו בתקופה זו בשיעור של 8.2%. גביית ההכנסות בפועל בשנת 2016 הייתה גבוהה בכ-8.8 מיליארדי שקלים חדשים מהצפוי בהצעת התקציב המקורית.

בנייה למגורים ושוק המשכנתאות

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הסתכמה הכמות המבוקשת לדירות חדשות (דירות שנמכרו ודירות שנבנו שלא למטרת מכירה) במהלך אחד עשר החודשים הראשונים של שנת 2016 בכ-44 אלף דירות, ירידה של 6.6% לעומת התקופה המקבילה אשתקד, ועלייה של 20.8% לעומת התקופה המקבילה בשנת 2014. הירידה לעומת התקופה המקבילה אשתקד נובעת, בין היתר, מירידה בכמות המבוקשת של דירות על ידי משקיעים. בתקופה זו נרשמה ירידה במספר הדירות המבוקשות במרבית המחוזות: חיפה (-17%), צפון (-16%), ירושלים (-12%), ותל אביב (-5%). מנגד, במחוז הדרום ובמחוז המרכז נרשמה עלייה של 5% ושל 1%, בהתאמה. על פי קצב המכירות בחודש נובמבר 2016, יספיק המלאי לכ-13.0 חודשים, נתון גבוה מחודש דצמבר 2015 (10.7 חודשים) ומחודש דצמבר 2014 (11.2 חודשים). במהלך שנת 2016 ניתנו לציבור הלוואות לדיור בסך של 59.1 מיליארדי שקלים חדשים, לעומת 65.0 מיליארדי שקלים חדשים אשתקד, ו-52.0 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2014.

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מחירי הדיור, עלו בשנת 2016 בשיעור של 5.9%, לעומת קצב של 7.8% בשנת 2015.

שוק ההון

המסחר בשווקי המניות בארץ ובעולם, בשנת 2016, התנהל בתנודתיות, ירידות בשל חשש מכלכלת סין בתחילת השנה והשלכות הברקזיט בהמשך התחלפו בעליות לאחר משאל העם בבריטניה ופרסום תוצאות הבחירות בארצות הברית. שוק המניות - המדדים העיקריים, תל אביב 25 ותל אביב 100, ירדו בשנת 2016 ב-3.8% ו-2.5% בהתאמה, לאחר עליות של כ-4.4% ו-2.0% בשנת 2015.

מחזור המסחר היומי הממוצע במניות ובניירות ערך המירים הסתכם בשנת 2016 בכ-1.27 מיליארדי שקלים חדשים ליום לעומת 1.45 מיליארדי שקלים חדשים בממוצע ליום בשנת 2015.

שוק איגרות החוב - שוק איגרות החוב הממשלתיות פתח את שנת 2016 בעליות ושינה מגמה ברבעון השלישי של שנת 2016. בפרט, ירדו אגרות החוב צמודות המדד עם ירידה בציפיות האינפלציה, לאחר שמדד המחירים לצרכן של חודש אוגוסט ירד ב-0.3% בעקבות שלושה מדדים חיוביים. אגרות החוב הקונצרניות המשיכו להניב תשואה חיובית למשקיעים, בהעדר אלטרנטיבות ורמת הריבית הנמוכה במשק.

מדד איגרות החוב הכללי רשם בשנת 2016 עליה של כ-2.1%, לאחר עליה של כ-1.8% בשנת 2015. מדד איגרות החוב הממשלתיות הצמודות למדד עלה ב-0.7%, לאחר ירידה של כ-0.2% בשנת 2015. מדד איגרות החוב הממשלתיות הלא צמודות עלה בשנת 2016 בכ-1.2%, לאחר עליה של כ-2.8% בשנת 2015. מדד תל בונד 20 סיים את שנת 2016 בעליה של 3.2%, לאחר ירידה של כ-1.1% בשנת 2015. מדד תל בונד 40 רשם ב שנת 2016 עליה של כ-1.8%, לאחר עליה של כ-0.2% בשנת 2015.

כלכלה עולמית

קצב הצמיחה של כלכלת ארצות הברית הואט בשנת 2016, כאשר התוצר האמריקאי צמח בשיעור של 1.6%, לעומת שיעור של 2.6% בשנת 2015, ושל 2.4% בשנת 2014.

ביום 9 בנובמבר 2016 נבחר דונלד טראמפ לנשיא ה-45 של ארצות הברית. זאת, כאשר מרבית הסקרים המוקדמים שפורסמו טרם הבחירות הצביעו על כך שהילארי קלינטון צפויה להיבחר. עם כניסתו לתפקיד ביטל הנשיא טראמפ את השתתפותה של ארצות הברית בהסכם הסחר הטראנס-פאסיפי, והצהיר כי כוונתו להטיל מכסים כבדים על חברות אמריקאיות אשר יעברו לייצר את מוצריהן מחוץ לגבולות המדינה, להפחית את שיעורי המס, ולהשקיע השקעה משמעותית בתשתיות. בשלב זה מוקדם לאמוד את השפעת מדיניות הכלכלית של טראמפ על הכלכלה האמריקאית ועל הכלכלה העולמית.

קצב הצמיחה של תוצר כלכלת גוש האירו הסתכם בשנת 2016 בשיעור של 1.7%, לעומת קצב צמיחה של 2.0% בשנת 2015. ביום 23 ביוני 2016 הכריעו אזרחי בריטניה במשאל עם על פרישתה של בריטניה מהאיחוד האירופי (Brexit). בתחילת חודש פברואר 2017 הצביע הפרלמנט הבריטי בעד הפעלת סעיף 50 לתקנון האיחוד, שמשמעותו היא פתיחת משא ומתן בין בריטניה לבין האיחוד האירופי לקביעת תנאי הפרישה, ולגיבוש הסכמי הסחר, תנועות אנשים, הון ומימון. למשא ומתן זה הוגדר פרק זמן של שנתיים. במידה והצדדים לא יצליחו להגיע להסכמות בפרק זמן של שנתיים, בריטניה תנהל משא ומתן לקיום הסכמי סחר והסכמים כלכליים אחרים מול אירופה ככל מדינה אחרת בעולם. ההסכם שיושג בין הצדדים יובא לאישור בפרלמנטים של כל מדינה החברה באיחוד. קרן המטבע הבין לאומית העריכה שהפגיעה המצטברת תוך מספר שנים בצמיחת התוצר העולמי בעקבות יציאתה של בריטניה מהאיחוד האירופי לא צפויה להיות משמעותית, ותסתכם ב-0.1% עד 0.3% תוצר. בעקבות החלטת ה-Brexit, על פי בנק ישראל, גוברת ההערכות כי המדיניות המוניטארית המרחיבה של הבנקים המרכזיים העיקריים תיוותר כזאת למשך זמן רב.

הכלכלה הסינית צמחה ברבעון הרביעי של שנת 2016 בשיעור שנתי של 6.8%, גבוה במעט משיעור של 6.7% שנרשם בכל אחד משלושת הרבעונים הקודמים. יצוין כי קצב צמיחה זה הינו נמוך ביחס לצמיחת הכלכלה הסינית בשנים קודמות. זאת, בעיקר על רקע האטה ביצוא וצמיחה מתונה יחסית של הייצור התעשייתי.

תוצאות הבחירות בארצות הברית, נתוני מאקרו חיוביים והעדר אלטרנטיבות השקעה נתנו רוח גבית למדדי המניות בעולם. מדדי דאו ג'ונס ו-S&P500 עלו בשנת 2016 ב-13.4% ו-9.5% בהתאמה, לאחר ירידות של 3.0% ו-1.5% בשנת 2015. מדד נאסד"ק 100 עלה בשנת 2016 ב-5.9%, לאחר עליה של 7.5% בשנת 2015.

מדדי ה-DAX הגרמני וה-CAC הצרפתי עלו בשנת 2016 ב-6.9% ו-4% בהתאמה, לאחר עליה של 3.5% ו-8.5% בהתאמה, בשנת 2015. מדד ה-FTSE100 הבריטי עלה בשנת 2016 ב-14.4%, לאחר ירידה של כ-4.9% בשנת 2015. מדד ה-Nikkei היפני עלה בשנת 2016 ב-0.4%, לאחר עליה של 7.8% בשנת 2015.

אירועי סיכון

במהלך שנת 2016 לא התרחשו אירועי הפסד מהותיים או אירועים שיש להם פוטנציאל להפסד מהותי. לפרטים נוספים הכוללים את ניתוח הסיכונים העיקריים שהבנק חשף אליהם וסקירה של אופן ניהולם והתפתחותם בתקופה המדווחת, ראה פרק סקירת הסיכונים להלן וכן, דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il < אודות בנק > קשרי משקיעים < מידע כספי.

פרק סקירת הסיכונים להלן כולל גם את מיפוי גורמי הסיכון השונים ופוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק. גורמי הסיכון אשר פוטנציאל מידת השפעתם על קבוצת הבנק לא הוגדרה כנמוכה הינם: סיכונים ארשי, סיכונים שוק, סיכון נזילות, סיכון תפעולי לרבות, סיכון אבטחת מידע וסייבר, סיכון טכנולוגיית המידע וסיכון משפטי, סיכון ציות ורגולציה, סיכון חוצה גבולות וסיכון איסור הלבנת הון.

להלן תיאור של הסיכונים המובילים והמתעוררים המהותיים ביותר. לפיכך, ניתן למפות את הסיכונים השונים בבנק, על פי שתי קטגוריות סיכון: סיכון מוביל (Top risk) - סיכון קיים או סיכון חדש אשר עשוי להתממש בטווח הקצר (כשנה) והינו בעל פוטנציאל להשפעה מהותית על תוצאותיו הפיננסיות של הארגון, מוניטין ויציבות הארגון, וביניהם סיכונים האשראי, וסיכונים השוק. סיכון מתעורר (Emerging risk) - סיכון אשר עשוי להתממש בטווח הארוך (מעל לשנה) וקיימת אי ודאות גבוהה ביחס לאופן והיקף השפעתו על הארגון, וביניהם סיכונים אבטחת מידע וסייבר, סיכונים טכנולוגיים המידע וסיכונים ציות ורגולציה. במהלך השנה ניטר הבנק את התפתחות פרופיל הסיכונים שלו בשגרה ובקיצון, תוך שימוש במגוון מבחני המצוקה שנקבעו בבנק. ניטור פרופיל הסיכון מתבצע על ידי בחינה של שורה של מדדי סיכון בסגמנטים הרלבנטיים לפעילות הבנק, ומרחקים מתאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. להלן מידת ההשפעה של גורמי הסיכון אשר צוינו לעיל:

השפעה כוללת של סיכונים האשראי	- נמוכה-בינונית
השפעה כוללת של סיכונים שוק	- נמוכה-בינונית
סיכון מזילות	- בינונית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	- בינונית
סיכון ציות ורגולציה	- בינונית
סיכון חוצה גבולות (Cross Border)	- בינונית
סיכון איסור הלבנת הון	- נמוכה-בינונית

סיכונים האשראי - פרופיל הסיכון בתיק המשכנתאות של הבנק נמצא במהלך השנה האחרונה בירידה, מגמה מתמשכת, הנובעת מהמשך הירידה בגורמי הסיכון הרלבנטיים לתיק: LTV, יחס ההחזר, שיעורי הכשל, שיעורי הכשלים החזוי (PD) ועוד. לבנק מגוון תרחישים שנועדו לאתגר את פוטנציאל הפגיעה בתיק המשכנתאות וזאת, בעת תנאי מאקרו קיצוניים, לרבות ירידה חדה במחירי הדיור ועלייה באבטלה. תרחישים אלה, מלמדים כי פוטנציאל הפגיעה בתיק הינו נמוך בהשוואה להון הליבה של הבנק. במהלך השנה הגדיל הבנק את פעילותו הקמעונאית, כאשר רמת הסיכון מנוטרת באמצעות המדדים המסורתיים. בד בבד, השלים הבנק פיתוח מודלים מתקדמים במגזר זה, כדי שאלה יוכלו לתמוך בניטור השוטף ובפעולת החיתום. המדדים החדשים, כמו הישנים מלמדים כי רמת הסיכון של תיק זה הינה נמוכה ויציבה. לא חל במהלך השנה שינוי מהותי בפרופיל סיכון האשראי העסקי של הבנק, והוא נשאר ברמה נמוכה-בינונית. במהלך השנה הקטין הבנק את ריכוזיות האשראי של התיק העסקי שלו, במיוחד, בכל הקשור לחשיפה ללווים גדולים. לפרטים בדבר סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור), סיכון אשראי בענף המשק בינוי ונדל"ן בישראל וסיכון האשראי לדיור ראה פרק סיכון אשראי להלן.

סיכונים שוק - פרופיל סיכון השוק בתיק הסחיר הוא נמוך וסיכונים הריבית והאינפלציה בתיק הבנקאי נשמרו במהלך השנה בפרופיל סיכון נמוך-בינוני. יצוין כי סביבת הריבית והאינפלציה נותרו נמוכות ומסגרת הטיפול של הבנק בסיכונים אלה נבחנה ונמצאה תואמת את השינויים הפוטנציאליים האפשריים בגורמי הסיכון. בתום שנת 2016 התייצבו מדדי פרופיל סיכון הריבית במהלך חיים רגיל ובקיצון, במרחק סביר מתיאבון הסיכון שהוגדר.

סיכון מזילות - בשנת 2016 המשיך הבנק בפעולתו לשיפור יחסי המזילות וריכוזיות המקורות. יחס כיסוי המזילות (LCR) עלה באופן עקבי במהלך השנה, בהתאמה למתווה שנקבע בהוראת ניהול בנקאי תקין 221, לעמידה ביחס מינימאלי של 80% במהלך שנת 2016 וביחס מינימאלי של 100% בתחילת שנת 2017. יחס כיסוי המזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2016 ובסוף שנת 2016, הם בשיעורים גבוהים מהמגבלות שנקבעו על ידי דירקטוריון הבנק, הגבוהות מזרישת בנק ישראל לשנת 2017. בכך השלים הבנק את יישום הוראות בנק ישראל בהתייחס ליחס כיסוי מזילות מינימלי. הבנק מנטר ומנהל את ריכוזיות המפקידים ומבנה המקורות בשורה של מדדים ואינדיקטורים, אשר גם הם מצביעים על שיפור במהלך שנת 2016. לאור האמור לעיל, הערכת הסיכון הוגדרה כנמוכה-בינונית. (לפרטים ראה פרק סקירת הסיכונים להלן, וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק).

סיכון תפעולי - פעולות ההטמעה שמבצע הבנק לשם יישום עקרונות הטיפול בסיכון התפעולי (כולל סיכון אבטחת מידע וסייבר), הדרכות וסקרים, נועדו למפות את הסיכונים העיקריים בפעילות הבנק, ולפעול למזעורם. סיכונים אלה הולכים ומתגברים עם ההתקדמות הטכנולוגית וההתרחבות העסקית של הבנק ולפיכך הערכת הסיכון היא ברמה בינונית ובמקביל מגביר הבנק את פעילותו המתמשכת לשיפור הניטור, הניהול והבקרה של סיכונים אלה. הבנק מודע לחשיבות ההמשכיות העסקית שלו, ולפיכך, המשיך השנה במהלכים הנדרשים לשדרוג מסגרת זו ולתרגולה, ונמצא ברמת מוכנות גבוהה להמשכיות עסקית בחירום.

סיכון משפטי - פרופיל הסיכון לא השתנה מהותית במהלך השנה האחרונה ורמתו נקבעה כנמוכה-בינונית.

סיכון ציות ורגולציה - פרופיל סיכון הציות והרגולציה של הבנק נמצא בשנה האחרונה בירידה, לאור פעולות רבות ומשמעותיות שנוקט הבנק, ועל רקע הגברה והחמרה של הרגולציה במסגרתה פועל הבנק. פעולות אלה כוללות הטמעה אינטנסיבית של תרבות ציות בסניפי הבנק, בשאר היחידות העסקיות וביחידות המטה, בין היתר, באמצעות קיום הדרכות באמצעים מגוונים, והפעלת גורמי ציות לצורך תמיכה מקצועית ובקרה במסגרת קו הראשון, לרבות בסניפי הבנק, במרחבים וביחידות המטה. בנוסף, הוגברה מעורבותו של קצין הציות בכלל התהליכים בבנק, והורחבה משמעותית פעילות הבקרה, הן בבנק בישראל והן בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ.

סיכון חוצה גבולות - ניטור פרופיל הסיכון חוצה הגבולות וה-FATCA (Foreign Account Tax Compliance Act) נטר השנה לראשונה, והינו גבוה באופן יחסי, עקב החמרת הרגולציה בנושא בעולם, והתגברות הפעילות האקטיבית של רגולטורים שונים בעולם. הבנק קבע מסגרת לטיפול בסיכון זה, הכוללת קביעת תאבון סיכון כמותי ואיכותי, וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, בין היתר, על ידי יישום מהלך להחתמת כל הלקוחות תושבי החוץ על הצהרות כי הם מקיימים את חובותיהם כלפי רשויות המס בכל מקום רלוונטי, וניתור על סודיות כלפי רשויות זרות. כמו כן, ממפה הבנק את המדינות הרלוונטיות לפעילותו, מגבש כללי מותר ואסור ביחס לפעילויות העסקיות השונות, ומרכז את פעילות תושבי החוץ בסניפים מתמחים שיוכשרו על פי כללים אלה. בנוסף, מקיים הבנק הדרכות לגורמים הפועלים בתחומים החשופים לסיכונים חוצי גבולות.

סיכון איסור הלבנת הון - פרופיל סיכון איסור הלבנת הון של הבנק נמצא בשנה האחרונה בירידה, בעיקר לאור הטמעת תהליכי בקרה הדוקים, פעילות הדרכה נרחבת ושיפור תרבות הציות. בין היתר, מבצעים בקרי ציות במרחבים השונים בקורות ממוקדות על היבטים שונים של יישום נהלי איסור הלבנת הון ומימון טרור, במסגרת פעילות הבקרה השוטפת שלהם. כפי שצוין לעיל, הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון שלו, תוך שימוש במגוון כלים ובהם: מסמך הסיכונים הרבעוני הבוחן שורה של מדדים שנקבעו לסיכונים השונים ואת מרחקם מתאבון הסיכון כפי שנקבע במסמכי המדיניות של הבנק, מסמך ה-ICAAP השנתי של הבנק, שהוגש בתחילת שנת 2017, ובפרט, תהליך תכנון ההון הנכלל בו, הבוחן את רמת ההון הנדרשת מהבנק בכדי לעמוד ביעדי התכנית האסטרטגית שלו. במקביל, מבצע הבנק מגוון מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות, ותהליך הערכה עצמית, במסגרתו בוחנים מנהלי ובקרי הסיכונים באופן סובייקטיבי, איכותי את פרופיל הסיכונים השונים של הבנק, תוך כדי התחשבות בכיוון ההתפתחות הצפוי של הסיכון לאור שינויים בתנאי המאקרו, ביעדיו העסקיים של הבנק, בהנחיות רגולטוריות, ובתכניות העבודה.

מבט על פרופיל הסיכונים של הבנק, כפי שעולה מתוך מסמכי הסיכונים ומתוצאות תכנון והערכת ההון הפנימי (ICAAP), וניתוח העמידות של מאזן הבנק והיחסים הפיננסיים העיקריים תחת תרחיש קיצון אחיד שנקבע על ידי בנק ישראל, מעלה כי פרופיל הסיכון של הבנק, נכון לסוף שנת 2016, הוא נמוך יחסית, ופוטנציאל ההפסד מאירועים בלתי צפויים, יחסית להון ורווח הבנק, הינו נמוך, רווחיות הבנק היא יציבה, והכרית ההונית הזמינה לבנק מספקת גם תחת תרחישי קיצון. תוצאות אלה דומות לתוצאות שהתקבלו בשנת 2015. תוצאות כמותיות אלה עומדת בהלימה לתוצאות תהליך הבחינה האיכותית הפנימית, המעלות כי איכות ניהול הסיכונים בבנק היא טובה, וכי קיימת מסגרת עבודה נאותה לטיפול במכלול הסיכונים, לנוכח היעדים העסקיים, והדרישות הרגולטוריות.

הערכת השפעתם של כלל גורמי הסיכון מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת ובקשה לאישור תובענה ייצוגית בהקשר זה, ראה ביאורים ג.26 ו-26.11 (ב-ג) בדוחות הכספיים.

דוחות רואי החשבון המבקרים

רואה החשבון המבקר הפנה את תשומת הלב בדוח המבקרים לאמור בביאור ג.26 11 (א-ז) לדוחות הכספיים, בדבר תביעות שהוגשו כנגד הבנק וחברה מאוחדת שלו, לרבות בקשות להכיר בהן כתובענות ייצוגיות, וכן לאמור בביאור ג.26 12 בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים.

אירועים לאחר תאריך הדוחות הכספיים

לפרטים בדבר חלוקת דיבידנד בגין רווחי הרבעון הרביעי של שנת 2016 ראה פרק ניתוח ההתפתחויות של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון להלן, וכן דוח על השינויים בהון העצמי וביאור 35 בדבר אירועים לאחר תאריך המאזן במסגרת הדוחות הכספיים.

שינויים במדיניות חשבונאית קריטית ובאומדנים חשבונאיים קריטיים

הדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) וכן בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו. עיקרי המדיניות החשבונאית מפורטים בביאור 1 לדוחות הכספיים. להלן השינויים במדיניות חשבונאית קריטית ובאומדנים חשבונאיים קריטיים שיש להם השפעה על תוצאות הפעילות:

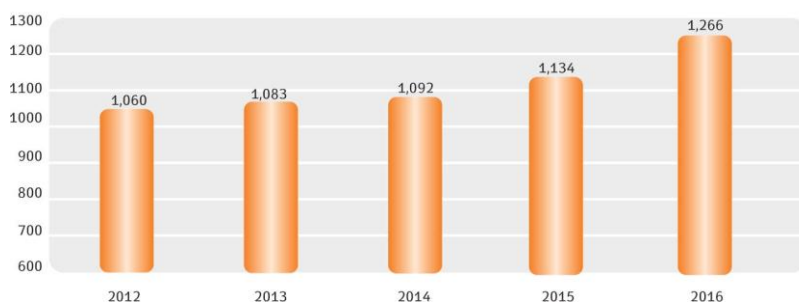
הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי

ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי מתבססת, בין היתר, על שיעורי הפסד היסטוריים בענפי המשק השונים, ובחלוקה לאשראי בעייתי ולא בעייתי, בטווח של 5 שנים שהסתיימו במועד הדיווח. בהתאם להנחיית בנק ישראל, כמפורט בביאור 1.6.ד.ד. בדוחות הכספיים, בדוחות הכספיים לשנים 2016 ו-2017, טווח שיעורי ההפסד יתארך כך ששנת 2011 תיכלל בטווח, והטווח יהיה 6 ו-7 שנים בהתאמה. ליישום ההנחיה אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הבנק.

התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר

הרווח הנקי של הקבוצה הסתכם בשנת 2016 ב-1,266 מיליוני שקלים חדשים לעומת 1,134 מיליוני שקלים חדשים אשתקד, גידול של 11.6%. רווח זה מבטא תשואה על ההון בשיעור של 10.2%, לעומת תשואה על ההון בשיעור של 10.0% אשתקד.

הרווח הנקי של הקבוצה ברבעון הרביעי של שנת 2016 הסתכם ב-265 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 240 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 10.4%. רווח זה מבטא תשואה על ההון בשיעור של 8.6%, לעומת תשואה על ההון בשיעור של 8.4% ברבעון המקביל אשתקד.

רווח נקי
מיליוני שקלים חדשים

ניתוח ההתפתחות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר

הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ מפעילות שוטפת בשנת 2016, כפי שמפורט להלן הסתכמו ב- 3,876 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3,510 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול של 10.4%. הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ מפעילות שוטפת ברבעון הרביעי של שנת 2016, כפי שמפורט להלן הסתכמו ב-1,018 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 909 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 12.0%. הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ בשנת 2016, כפי שמוצגות בדוחות כספיים אלה, הסתכמו ב-4,073 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3,892 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול של 4.7%. הכנסות הריבית, נטו והכנסות המימון שאינן מריבית⁽¹⁾ ברבעון הרביעי של שנת 2016, כפי שמוצגות בדוחות כספיים אלה, הסתכמו ב-1,067 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 947 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול של 12.7%.

להלן ניתוח התפתחות הכנסות המימון מפעילות שוטפת (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר		שיעור השינוי (באחוזים)	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
	2015	2016		2015	2016	
	820	948		3,534	3,778	הכנסות ריבית, נטו
	127	119		358	295	הכנסות מימון שאינן מריבית ⁽¹⁾
12.7	947	1,067	4.7	3,892	4,073	סך הכנסות מימון
	(95)	(29)		(130)	(48)	בניכוי:
	17	7		54	40	השפעת מדד המחירים לצרכן
						הכנסות מגביית ריבית בגין חובות בעייתיים
	16	1		180	72	רווחים מממוש איגרות חוב ורווחים מאיגרות חוב למסחר, נטו
	100	70		278	133	השפעת רישום חשבונאי של נגזרים לפי שווי הוגן ואחרות ⁽²⁾
	38	49		382	197	סך הכל השפעות שאינן מפעילות שוטפת
12.0	909	1,018	10.4	3,510	3,876	סך הכנסות מימון מפעילות שוטפת

(1) הכנסות מימון שאינן מריבית כוללות השפעת שווי הוגן ואחרות, וכן הוצאה בגין הפרשי הצמדה על נגזרי מדד שההכנסה המקבילה להן נרשמת על פי הכללים החשבונאיים כהכנסת ריבית.

(2) השפעת הרישום החשבונאי של נגזרים לפי שווי הוגן נובעת מההבדל בין הטיפול החשבונאי במכשירים מאזניים הנרשמים בדוח רווח והפסד על בסיס צבירה (ריבית, הפרשי הצמדה, והפרשי שער בלבד), לבין נגזרים הנמדדים לפי שווי הוגן.

השפעות אחרות כוללות גם:

- בעקבות ירידה בהיקף הפירענות המוקדמים של משכנתאות, נרשמה בשנת 2016 וברבעון הרביעי של שנת 2016 ירידה בהכנסות בהיקף של כ-185 ו-
- 33 מיליוני שקלים חדשים, בהתאמה, לעומת התקופות המקבילות אשתקד.
- השפעת חיסוי שמבצע הבנק כנגד חשיפת המס בגין ההשקעות בחוץ לארץ באמצעות העמדת מקורות מימון עודפים כנגד השקעות אלו.

להגדרת מגזרי הפעילות הפיקוחיים ולהבדלים בין מגזרי פעילות הפיקוחיים למגזרי הפעילות בהתאם לגישה ההנהלה, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן, ופרק פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות הכספיים.

להלן פירוט סך הכנסות המימון לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר				
שיעור השינוי (באחוזים)	סכום השינוי	2015	2016	מגזר פעילות
אנשים פרטיים:				
10.9	108	992	1,100	משקי בית- הלוואות לדיור
12.7	122	962	1,084	משקי בית- אחר
34.3	12	35	47	בנקאות פרטית
12.2	242	1,989	2,231	סך הכל אנשים פרטיים
פעילות עסקית:				
7.6	55	726	781	עסקים קטנים וזעירים
10.7	18	169	187	עסקים בינוניים
2.3	10	434	444	עסקים גדולים
(4.5)	(5)	112	107	גופים מוסדיים
5.4	78	1,441	1,519	סך הכל פעילות עסקית
(52.3) ⁽¹⁾	(181) ⁽¹⁾	346	165	ניהול פיננסי
3.7 ⁽¹⁾	139 ⁽²⁾	3,776	3,915	סך הכל פעילות בישראל
36.2	42	116	158	פעילות חוץ לארץ
4.7	181	3,892	4,073	סך הכל

רבעון רביעי				
שיעור השינוי (באחוזים)	סכום השינוי	2015	2016	מגזר פעילות
אנשים פרטיים:				
11.2	29	260	289	משקי בית- הלוואות לדיור
16.3	40	246	286	משקי בית- אחר
11.1	1	9	10	בנקאות פרטית
13.6	70	515	585	סך הכל אנשים פרטיים
פעילות עסקית:				
5.9	11	188	199	עסקים קטנים וזעירים
36.1	13	36	49	עסקים בינוניים
3.7	4	109	113	עסקים גדולים
(10.3)	(3)	29	26	גופים מוסדיים
6.9	25	362	387	סך הכל פעילות עסקית
-	24	36	60	ניהול פיננסי
13.0	119	913	1,032	סך הכל פעילות בישראל
2.9	1	34	35	פעילות חוץ לארץ
12.7	120	947	1,067	סך הכל

(1) סכום השינוי בנטרול השפעת הירידה בהיקף הפירעונות המוקדמים של משכנתאות כאמור לעיל ומימוש איגרות חוב לפדיון בבנק יהב ברבעון השלישי של שנת 2015 הינו עלייה של 56 מיליוני שקלים חדשים, שיעור גידול של 51.4%.

(2) סכום השינוי בנטרול השפעת הירידה בהיקף הפירעונות המוקדמים של משכנתאות כאמור לעיל ומימוש איגרות חוב לפדיון בבנק יהב ברבעון השלישי של שנת 2015 הינו עלייה של 376 מיליוני שקלים חדשים, שיעור גידול של 10.6%.

נתוני מגזרי הפעילות הפיקוחיים מראים כי בשנת 2016 צמחו ההכנסות הן בפעילות הקמעונאית והן בפעילות העסקית. להלן היתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
מגזר הצמדה	2016	2015	שיעור השינוי (באחוזים)
מטבע ישראלי לא צמוד	138,152	117,783	17.3
מטבע ישראלי צמוד למדד	50,921	52,518	(3.0)
מטבע חוץ (כולל מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ)	11,941	13,627	(12.4)
סך הכל	201,014	183,928	9.3

הירידה ביתרות הממוצעות של הנכסים נושאי הריבית במגזר צמוד המדד ובמגזר מטבע החוץ נובעת בעיקרה מהיטט של שימושים למגזר השקלי.

להלן פערי הריבית (ההפרש בין שיעור הכנסות הריבית על הנכסים ובין שיעור הוצאות הריבית על ההתחייבויות)⁽¹⁾ על בסיס יתרות ממוצעות⁽²⁾, המיוחסים לפעילות בישראל, במגזרי ההצמדה השונים (באחוזים):

מגזר הצמדה	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר	
	2016	2015	2016	2015
מטבע ישראלי לא צמוד	1.99	2.28	1.99	2.23
מטבע ישראלי צמוד למדד	0.52	0.25	0.51	0.21
מטבע חוץ	1.33	1.39	1.60	1.62
סך הכל	1.57	1.65	1.58	1.61

(1) שיעורי ההכנסה וההוצאה חושבו ביחס לנכסים ולהתחייבויות הנושאים ריבית.

(2) יתרות ממוצעות לפני ניכוי הפרשה בגין הפסדי אשראי.

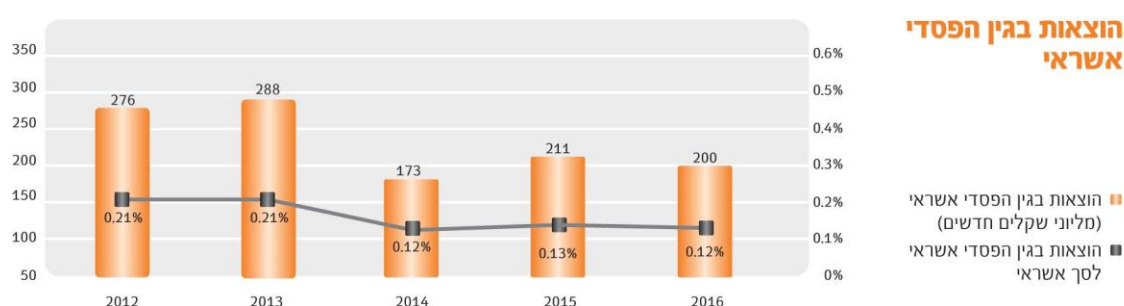
הירידה בפער הריבית במטבע ישראלי לא צמוד, נובעת בעיקרה מהשפעת הירידה בהיקף הפירעונות המקודמים של משכנתאות כאמור לעיל.

העלייה בפער הריבית במטבע ישראלי צמוד למדד נובעת מהמשך מגמת שיפור במרווחי הריבית וירידה בעלות הממוצעת של מקורות צמודי מדד.

פילוח פערי הריבית בחתכים שונים (סוג פעילות, מגזרי הצמדה וניתוח כמות ומחיר), מידע נוסף על נכסים והתחייבויות שאינם נושאים ריבית ומידע על פעילות מחוץ לישראל נכלל במסגרת נספחים לדוחות השנתיים - "שיעורי הכנסות והוצאות ריבית".

הוצאות בגין הפסדי אשראי בקבוצה הסתכמו בשנת 2016 ב-200 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.12%, מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת הוצאות הפסדי אשראי בסך של 211 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, שיעור של 0.13% מסך האשראי לציבור, נטו, ובסך הכל קיטון של 11 מיליוני שקלים חדשים.

הוצאות בגין הפסדי האשראי בקבוצה הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-81 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.19% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו, לעומת 75 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, שיעור של 0.19% (על בסיס שנתי), מסך האשראי לציבור, נטו ובסך הכל גידול של 6 מיליוני שקלים חדשים.

להלן פירוט התפתחות הוצאות בגין הפסדי אשראי (מיליוני שקלים חדשים):

לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר		לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	2015	2016	
73	67	124	150	הפרשה להפסדי אשראי על בסיס פרטני (לרבות מחיקות חשבונאיות)
(11)	(2)	(20)	(20)	הפרשה להפסדי אשראי על בסיס קבוצתי:
13	16	107	70	לפי עומק הפיגור
75	81	211	200	אחרת
				סך הכל הוצאות בגין הפסדי אשראי
0.19%	0.19%	0.13%	0.12%	שיעור הוצאות בגין הפסדי אשראי מסך האשראי לציבור, נטו (במונחים שנתיים):
0.60%	0.53%	0.37%	0.33%	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור
(0.02%)	0.02%	0.01%	0.01%	מזה: בגין הלוואות לדיור

לפרטים בדבר הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ראה ביאור 1 ג. 4 לדוחות הכספיים.

להלן פירוט ההוצאות בגין הפסדי אשראי לפי מגזרי פעילות פיקוחיים בקבוצה (במיליוני שקלים חדשים):

מגזר פעילות	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לרבעון שהסתיים ביום 31 בדצמבר
	2016	2015
אנשים פרטיים:		
משקי בית- הלוואות לדיור	13	9
משקי בית- אחר	91	55
בנקאות פרטית	1	-
סך הכל אנשים פרטיים	105	64
פעילות עסקית:		
עסקים קטנים וזעירים	109	88
עסקים בינוניים	11	13
עסקים גדולים	(24)	45
גופים מוסדיים	(1)	(7)
סך הכל פעילות עסקית	95	139
ניהול פיננסי	(1)	(2)
סך הכל פעילות בישראל	199	201
פעילות בחוץ לארץ	1	10
סך הכל	200	211

(1) הגידול בהוצאות בגין הפסדי אשראי נובע מגידול בהפרשה הקבוצתית הנגזרת מהגידול בהיקף האשראי וכן מהשפעות חקיקה המצמצמות את היקף החזרי החוב מלקוחות פרטיים שנקלעו לקשיים.

להגדרת מגזרי הפעילות הפיקוחיים ולהבדלים בין מגזרי פעילות הפיקוחיים למגזרי הפעילות בהתאם לגישה ההנהלה, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן, ופרק פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות הכספיים. לפרטים נוספים בדבר ניתוח התפתחות האשראי לציבור ראה פרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון להלן. לפרטים נוספים בדבר ניתוח סיכון האשראי ראה פרק סיכון אשראי להלן, וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו בשנת 2016 ב-3,578 מיליוני שקלים חדשים (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 3,873 מיליוני שקלים חדשים), לעומת 3,323 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015 (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 3,681 מיליוני שקלים חדשים). הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי גדלו בשנת 2016 בשיעור של 7.7% לעומת שנת 2015 (בתוספת הכנסות המימון שאינן מריבית - גידול בשיעור של 5.2%). הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-867 מיליוני שקלים חדשים (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 986 מיליוני שקלים חדשים), לעומת 745 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד (בתוספת הכנסות מימון שאינן מריבית - 872 מיליוני שקלים חדשים). הכנסות הריבית, נטו לאחר הוצאות בגין הפסדי אשראי גדלו ב-16.4% ברבעון הרביעי של שנת 2016 (בתוספת הכנסות המימון שאינן מריבית - גידול בשיעור של 13.1% לעומת הרבעון המקביל אשתקד). ראה ניתוח ההתפתחות בהכנסות המימון מפעילות שוטפת וניתוח ההוצאה בגין הפסדי אשראי לעיל.

הכנסות מימון שאינן מריבית כוללות, בין היתר, השפעות שווי הוגן, רווחים (הפסדים) מפעילות באיגרות חוב והוצאות (הכנסות) בגין הפרשי הצמדה על נגזרי מדד שההכנסה (ההוצאה) המקבילה להן נרשמת על פי הכללים החשבונאיים כהכנסת ריבית. ראה ניתוח בהתפתחות בהכנסות מימון מפעילות שוטפת לעיל.

ההכנסות מעמלות הסתכמו בשנת 2016 ב-1,433 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,426 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 0.5%. ההכנסות מעמלות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-356 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 355 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 0.3% מיליוני שקלים חדשים. הגידול בעמלות, אשר נבע מצמיחה בהיקפי הפעילות, קוזז באופן משמעותי מהשפעה שלילית של הוראות רגולטוריות שונות בעיקר בתחום ניהול חשבון העובר ושב ללקוחות פרטיים.

ההכנסות האחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-134 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 74 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בסך של כ-60 מיליוני שקלים חדשים.

ההכנסות האחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-14 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 35 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד קיטון בסך של 21 מיליוני שקלים חדשים.

השינויים בהכנסות האחרות נובעים בעיקר מתוצאות פעילות הבנק למימוש נכסים במסגרת רה-אירגון בנכסים ושיפורים במערך הסינף.

הוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-3,299 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 3,226 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 2.3%.

ההוצאות התפעוליות והאחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-869 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 819 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 6.1%. ראה הסבר להלן.

המשכורות וההוצאות הנלוות הסתכמו בשנת 2016 ב-2,071 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,944 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 6.5%.

המשכורות וההוצאות הנלוות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-566 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 499 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 13.4%.

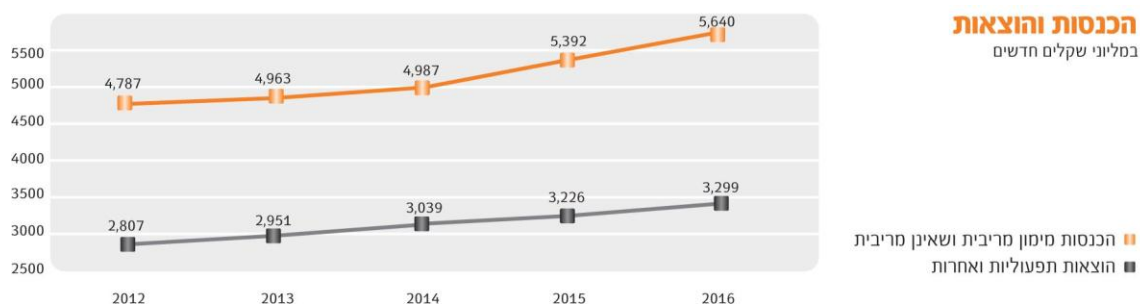
הגידול בהוצאות השכר נובע בעיקר מהגידול, במצבת כח האדם, מהשלמת הפרשות בגין זכויות עובדים, וממענק מיוחד בבנק יחב בקשר עם הטמעת מערכת ליבה בנקאית חדשה.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו בשנת 2016 ב-693 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 692 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 0.1%.

הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-171 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 169 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 1.2%.

שמירה על הוצאות האחזקה ופחת בניינים וציוד הינה פרי מאמצי הבנק להתייעלות, ניצול משאבים קיימים, רה ארגון בנכסים ושיפורים במערך הסינף.

לפרטים בדבר הוצאות בגין מערך טכנולוגיות המידע ראה פרק המבנה וההתפתחות של הנכסים, ההתייבויות, ההון והלימות ההון להלן.

הוצאות האחרות הסתכמו בשנת 2016 ב-535 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 590 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, קיטון בשיעור של 9.3%.

הוצאות האחרות הסתכמו ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-132 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 151 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, קיטון בשיעור של 12.6%.
הקיטון בהוצאות האחרות נובע מקיטון ברכיבי הוצאות דואר ותקשורת, שיווק ופרסום והוצאות משפטיות וייעוץ.

להלן נתוני Cost-Income Ratio⁽¹⁾ (באחוזים):

2015				2016				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
63.4	58.4	56.9	61.3	60.8	57.8	55.2	60.5	Cost-Income Ratio

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
59.8	58.5	Cost-Income Ratio

(1) סך הוצאות התפעוליות והאחרות לסך כלל ההכנסות התפעוליות והמימוניות לפני הוצאות בגין הפסדי אשראי.

הרווח בקבוצה לפני מיסים הסתכם בשנת 2016 ב-2,141 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,955 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 9.5%.

הרווח בקבוצה לפני מיסים הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-487 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 443 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 9.9%. ראה הסבר מפורט לעיל.

ההפרשה למיסים הסתכמה בשנת 2016 ב-833 מיליוני שקלים חדשים לעומת 761 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול של 9.5%. ברבעון הרביעי של השנה נכללת הוצאות מיסים נדחים בסכום של 40 מיליוני שקלים חדשים וזאת עקב ירידת שיעור המס הסטטוטורי שיחול על קבוצת הבנק החל מיום 1 בינואר 2017.

ההפרשה למיסים הסתכמה ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-212 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 197 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד.

לפרטים נוספים ראה ביאור 8 לדוחות הכספיים.

חלק הבנק ברווחי חברות כלולות לאחר השפעת המס - בשנת 2016 לא נרשמו רווחים בגין חברות כלולות, בדומה לשנת 2015. חלקו של הבנק ברווחי חברות כלולות לאחר השפעת המס הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2016 בהפסד של 1 מיליוני שקלים חדשים, לעומת התקופה המקבילה אשתקד בה לא נרשמו רווחים בגין חברות כלולות.

חלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות המיוחס לבנק יהב הסתכם בשנת 2016 ב-42 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 60 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015.

בשנת 2015 כוללים הרווחים בבנק יהב רווחי מימוש איגרות חוב בסכום של 68 מיליוני שקלים חדשים לפני מס (חלק הבנק ברווחים 34 מיליוני שקלים חדשים לפני מס).

חלקם של בעלי זכויות שאינן מקנות שליטה בתוצאות, נטו, של חברות מאוחדות המיוחס לבנק יהב הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-9 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 6 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם בשנת 2016 ב-1,266 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 1,134 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015, גידול בשיעור של 11.6%.

הרווח הנקי המיוחס לבעלי מניות הבנק הסתכם ברבעון הרביעי של שנת 2016 ב-265 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 240 מיליוני שקלים חדשים ברבעון המקביל אשתקד, גידול בשיעור של 10.4%.

ברוח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק נכללים בעיקר השינויים בהתאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן, השינויים בגידור תזרים מזומנים והשינויים בהתאמות בגין הטבות לעובדים.

בשנת 2016 ירד הרווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק ב-194 מיליוני שקלים חדשים, לעומת שנת 2015. ברבעון הרביעי של שנת 2016 ירד הרווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק ב-204 מיליוני שקלים חדשים, לעומת הרבעון המקביל אשתקד.

השינוי ברווח הכולל האחר המיוחס לבעלי מניות הבנק, לעומת התקופות המקבילות אשתקד, נובע בעיקר מהתאמות בגין הטבות לעובדים בגין תכנית ההתייעלות. ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק לעיל וכן, ביאורים 22 ו-25 לדוחות הכספיים.

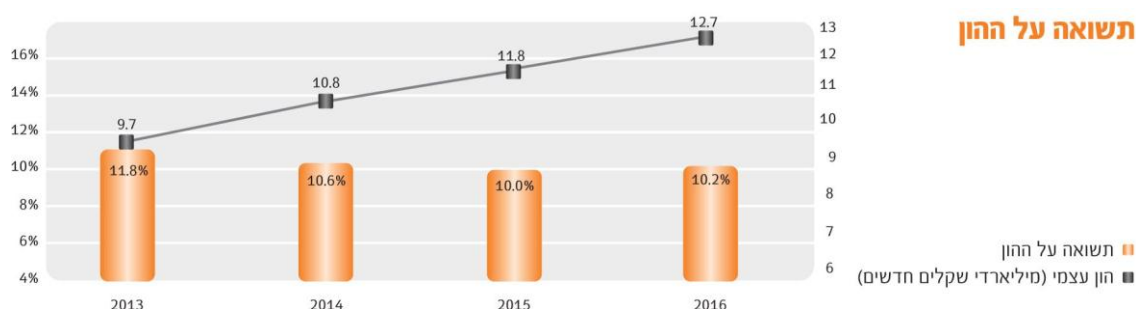
לפרטים בדבר תוצאות קבוצת הבנק בתקופת הביניים ראה מידע רב רבעוני לשנתיים האחרונות בנספחים לדוחות השנתיים.

להלן התפתחות תשואת⁽¹⁾ רווחי הקבוצה על ההון⁽²⁾, יחס הון עצמי רובד⁽³⁾ 1 לרכיבי סיכון, יחס כיסוי הנזילות⁽⁴⁾ ויחס המינוף בתום הרבעון⁽⁵⁾ (באחוזים):

2015				2016				
רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	
9.4	12.4	11.5	8.4	10.0	11.6	12.4	8.6	תשואת רווח נקי על ההון
9.10	9.30	9.30	9.50	9.65	9.72	9.85	10.10	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון בתום הרבעון
-	84	84	91	97	99	105	117	יחס כיסוי הנזילות (רבעוני)
-	5.24	5.32	5.32	5.23	5.33	5.31	5.27	יחס המינוף בתום הרבעון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2014	2015	2016	
10.6	10.0	10.2	תשואת רווח נקי על ההון

- (1) תשואה בחישוב שנתי.
- (2) התשואה ביחס להון העצמי הממוצע, הכולל את "סך כל האמצעים ההוניים", כמוצג בדיווח על שיעורי הכנסה והוצאה, בניכוי יתרה ממוצעת של זכויות בעלי מניות חיצוניים ובניכוי/ובתוספת היתרה הממוצעת של הפסדים/רווחים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן של איגרות חוב למסחר ושל איגרות חוב זמינות למכירה.
- (3) לפרטים בדבר הוראת ניהול בנקאי תקין 329 בנושא "מגבלות למתן הלוואות לדירור" על הון עצמי רובד 1, החל מיום 1 בינואר 2015, ראה ביאור 25 י"ג בדוחות הכספיים.
- (4) יחס כיסוי הנזילות (Liquidity Coverage Ratio) - סך הנכסים החזילים באיכות גבוהה לתזרים המזומנים היוצא נטו. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 221, במונחים של ממוצעים פשוטים של תצפיות יומיות במשך הרבעון המדווח.
- (5) יחס המינוף (Leverage Ratio) - הון רובד 1 לפי כללי באזל לסך החשיפות. יחס זה מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218.

רווח למניה

להלן נתוני הרווח למניה (מניה רגילה בסך 0.1 שקלים חדשים ערך נקוב) (בשקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			רבעון רביעי		
2014	2015	2016	2015	2016	
4.74	4.90	5.46	1.04	1.14	רווח בסיסי למניה
4.71	4.89	5.46	1.03	1.14	רווח מדולל למניה
-	37.22	80.25	15.52	17.12	דיבידנד למניה

ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון

נכסים והתחייבויות

להלן ההתפתחות בסעיפי המאזן העיקריים של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שערור השינוי (באחוזים)	31 בדצמבר		
	2015	2016	
10.2	209,158	230,455	סך כל המאזן
36.9	30,489	41,725	מזומנים ופיקדונות בבנקים
7.6	159,204	171,341	אשראי לציבור, נטו
(13.4)	11,845	10,262	ניירות ערך
0.1	1,583	1,585	בניינים וציוד
9.8	162,380	178,252	פיקדונות הציבור
31.8	1,166	1,537	פיקדונות מבנקים
14.0	23,719	27,034	איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים
7.3	11,847	12,714	הון עצמי

מזומנים ופיקדונות בבנקים - יתרת מזומנים ופיקדונות בבנקים גדלה במהלך שנת 2016 ב-11.2 מיליארדי שקלים חדשים. הגידול ביתרת המזומנים הינו במסגרת ניהול יחס כיסוי הנזילות.

אשראי לציבור, נטו - משקלו של האשראי לציבור, נטו במאזן המאוחד מסך כל הנכסים, הגיע ביום 31 בדצמבר 2016 לכ-74%, לעומת 76% בסוף שנת 2015. האשראי לציבור, נטו בקבוצה, גדל במהלך שנת 2016 ב-12.1 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 7.6%.

לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי המאזני והחוץ מאזני, התפתחות החובות הבעייתיים ומדדי סיכון שונים הנוגעים לאשראי לדיור ראה פרק הסיכונים להלן, וכן דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי בסיסי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

שערור השינוי (באחוזים)	השערור (באחוזים) מסך האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר	יתרה ליום 31 בדצמבר		
		2015	2016	
16.0	64.9	95,814	111,144	מטבע ישראלי
(4.8)	28.8	51,836	49,369	לא צמוד
(6.3)	6.3	11,554	10,828	צמוד מדד
7.6	100.0	159,204	171,341	מט"ח כולל צמוד מט"ח
				סך הכל

להלן נתונים על היקפי האשראי לציבור, נטו, לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	2015	2016	
			אנשים פרטיים:
8.5	105,106	114,070	משקי בית- הלוואות לדיור
12.7	16,816	18,945	משקי בית- אחר
20.9	67	81	בנקאות פרטית
9.1	121,990	133,096	סך הכל אנשים פרטיים
			פעילות עסקית:
8.7	13,909	15,126	עסקים קטנים וזעירים
-	4,786	4,786	עסקים בינוניים
(4.6)	13,132	12,525	עסקים גדולים
11.2	2,326	2,586	גופים מוסדיים
2.5	34,153	35,022	סך הכל פעילות עסקית
5.3	3,061	3,223	פעילות חוץ לארץ
7.6	159,204	171,341	סך הכל

להגדרת מגזרי הפעילות הפיקוחיים ולהבדלים בין מגזרי פעילות הפיקוחיים למגזרי הפעילות בהתאם לגישה ההנהלה, ראה פרק מגזרי פעילות פיקוחיים להלן, וכן פרק פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות הכספיים.

להלן פירוט של סיכון אשראי בעייתי ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי:

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			סכומים מדווחים
סיכון אשראי ⁽¹⁾			סיכון אשראי ⁽¹⁾			(במיליוני שקלים חדשים)
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני	
						1. סיכון אשראי בעייתי
986	169	817	893	212	681	סיכון אשראי פגום
82	-	82	428	-	428	סיכון אשראי נחות
1,647	329	1,318	1,610	229	1,381	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת ⁽²⁾
2,715	498	2,217	2,931	441	2,490	סך הכל סיכון אשראי בעייתי
		1,012			958	מזה: חובות שאינם פגומים, בפיגור של 90 ימים או יותר ⁽²⁾
		774			653	2. נכסים שאינם מבצעים ⁽³⁾

- (1) אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
 (2) לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור ובגין הלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר, בסך של 853 מיליוני שקלים חדשים (ליום 31 בדצמבר 2015 - 956 מיליוני שקלים חדשים).
 (3) נכסים שאינם צוברים ריבית.

לפרטים בדבר סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור), סיכון אשראי בענף המשק בינוי ונדל"ן בישראל וסיכון האשראי לדיור ראה פרק סיכון אשראי.

לפרטים נוספים ראה ביאורים 13 ו-30 בדוחות הכספיים.

להלן התפתחות התפלגות סיכון האשראי בקבוצה לפי גודל לווה (באחוזים):

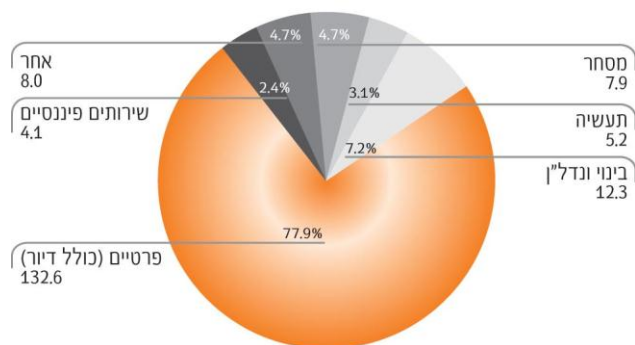
2015		2016		סיכון אשראי ללווה
שיעור מספר הלווים בקבוצה	שיעור מסיכון אשראי כולל בקבוצה	שיעור מספר הלווים בקבוצה	שיעור מסיכון אשראי כולל בקבוצה	(באלפי שקלים חדשים)
72.2	10.9	72.1	10.3	עד 150
18.2	23.4	17.9	23.1	150-600
8.9	33.0	9.2	34.6	600-2,000
0.7	32.7	0.7	32.0	מעל 2,000

להלן סיכון האשראי בענפי משק עיקריים בגין פעילות לווים בארץ⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

2015		2016		ענף משק
אחוז מסך סיכון האשראי המאזני	סיכון אשראי מאזני	אחוז מסך סיכון האשראי המאזני	סיכון אשראי מאזני	
76.9	121,545	78.0	132,618	אנשים פרטיים (כולל הלוואות לדיור)
7.0	11,018	7.2	12,250	בינוי ונדל"ן
2.8	4,439	2.4	4,136	שירותים פיננסיים
3.2	5,122	3.1	5,231	תעשייה
5.1	8,020	4.7	7,911	מסחר
5.0	8,012	4.6	7,969	אחר
100.0	158,156	100.0	170,115	סך הכל

(1) כולל אשראי והשקעות באיגרות חוב של הציבור ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים של הציבור.

סיכון האשראי מורכב מסיכון אשראי מאזני ומסיכון אשראי חוץ מאזני, אשר מרכיביהם משוקללים בהתאם לאופי הלווה וסוג האשראי בהתאם להוראות בנק ישראל. הסיכון המאזני כולל את יתרות האשראי לציבור, מכשירים נגזרים שנרכשו על ידי הציבור והשקעות של הקבוצה באיגרות חוב של הציבור. סיכון האשראי החוץ מאזני כולל ערבויות ועסקאות במכשירים חוץ מאזניים, התחייבויות למתן אשראי ומסגרות אשראי שטרם נוצלו. סיכון האשראי הכולל בקבוצת הבנק הסתכם ביום 31 בדצמבר 2016 לסך של 207 מיליארדי שקלים חדשים לעומת 217 מיליארדי שקלים חדשים בשנת 2015, קיטון בשיעור של 4.6%.

סיכון אשראי מאזני בישראל
לפי ענפי משק - ליום 31 בדצמבר 2016
 במיליארדי שקלים חדשים

להלן ההתפתחות בסעיפים חוץ מאזניים עיקריים של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים) לעומת 31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
0.6	16,588	16,688	מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים למעט נגזרים⁽¹⁾:
7.5	11,597	12,461	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו ⁽¹⁾
(17.4)	12,901	10,651	ערבויות לרוכשי דירות
(3.7)	7,848	7,559	התחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
3.0	5,629	5,797	מסגרות אשראי של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
7.1	4,546	4,869	התחייבויות להוצאת ערבויות
16.1	2,245	2,606	ערבויות והתחייבויות אחרות
(18.6)	472	384	ערבויות להבטחת אשראי
			אשראי תעודות
(1.4)	237,147	233,901	מכשירים פיננסיים נגזרים⁽²⁾:
1.5	3,527	3,581	סך הכל ערך נקוב של מכשירים פיננסיים נגזרים
(1.8)	3,634	3,568	נכסים (מאזניים) בגין מכשירים נגזרים
			התחייבויות (מאזניות) בגין מכשירים נגזרים

(1) יתרות החוזים או הסכומים הנקובים שלהם לסוף התקופה, לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי. לפרטים נוספים ראה ביאור 30ה. לדוחות הכספיים.
 (2) כולל עסקאות פרוורד, SWAPS, אופציות ונגזרי אשראי.

ניירות ערך - יתרת ההשקעה בניירות ערך קטנה במהלך שנת 2016 בכ-1.6 מיליארדי שקלים חדשים. הקיטון ביתרת ההשקעה בניירות ערך הינו במסגרת ניהול הנכסים וההתחייבויות.

להלן התפלגות ניירות הערך של הקבוצה לפי התיקים השונים (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2016				
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווחים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן ⁽¹⁾
3,236	3,236	75	-	3,311
6,678	6,724	30 ⁽²⁾	(76) ⁽²⁾	6,678
348	347	1	-	348
10,262	10,307	106	(76)	10,337

31 בדצמבר 2015				
הערך במאזן	עלות מופחתת (במניות-עלות)	רווחים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	הפסדים שטרם הוכרו מהתאמות לשווי הוגן	שווי הוגן ⁽¹⁾
3,320	3,320	71	-	3,391
8,303	8,323	20	(40)	8,303
222	222	-	-	222
11,845	11,865	91	(40)	11,916

(1) נתוני שווי הוגן מבוססים בדרך כלל על שערי בורסה, אשר לא בהכרח משקפים את המחיר שיתקבל ממכירת ניירות ערך בהיקפים גדולים.

(2) כלולים בהון העצמי בסעיף "התאמות בגין הצגת ניירות ערך זמינים למכירה לפי שווי הוגן".

להלן התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי מגזרי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

יתרה ליום 31 בדצמבר		
מגזר הצמדה	2016	2015
מטבע ישראלי		
לא צמוד	5,981	7,002
צמוד מדד	146	66
מטבע חוץ (כולל צמוד מטבע חוץ)	4,035	4,679
פריטים לא כספיים	100	98
סך הכל	10,262	11,845

להלן התפלגות תיק ניירות הערך של הקבוצה לפי סוגי מנפיקים (במיליוני שקלים חדשים):

הערך במאזן ליום		
31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
איגרות חוב ממשלתיות:		
9,788	8,586	ממשלת ישראל
1,624	1,479	ממשלת ארצות-הברית
40	59	ממשלת קוריאה הדרומית
11,452	10,124	סך הכל איגרות חוב ממשלתיות
איגרות חוב של בנקים במדינות מפותחות:		
79	-	בריטניה
117	-	גרמניה
-	19	ארצות הברית
78	-	אחר - גוש האירו
274	19	סך הכל איגרות חוב של בנקים במדינות מפותחות
איגרות חוב של חברות (פילוח לפי ענפי משק):		
10	-	תעשייה וחרושת
11	11	שירותים ציבוריים וקהילתיים
-	8	שירותים פיננסיים
21	19	סך הכל איגרות חוב של חברות
98	100	מניות
11,845	10,262	סך הכל ניירות ערך

לפרטים נוספים בדבר השקעות בניירות ערך ובדבר ירידת ערך בעלת אופי זמני של ניירות ערך זמינים למכירה ופירוט משך הזמן בו קיימת ירידת ערך ושעורה מהעלות המופחתת, ראה ביאור 12 לדוחות הכספיים.

בניינים וציוד - יתרת בניינים וציוד גדלה בשנת 2016 בסך של 2 מיליוני שקלים חדשים, שיעור של 0.1%. השינוי ביתרת בניינים וציוד נובע מהשקעות חדשות, בעיקר במסגרת ההשקעות הטכנולוגיות ומנגד מפחת ומימוש נכסים במסגרת רה ארגון של נכסים ושיפורים במערך הסינוף. לפרטים נוספים ראה ביאור 16 לדוחות הכספיים.

השקעות והוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע

להלן מידע בדבר השקעות והוצאות קבוצת הבנק, בגין מערך טכנולוגיית המידע.

הוצאות בגין מערך טכנולוגיית המידע, כפי שנכללו בדוח רווח והפסד (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)							
2015				2016			
תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל	תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל
196	34	28	258	190	33	25	248
106	11	2	119	98	11	2	111
52	2	59 ⁽⁶⁾	113	42	2	54 ⁽⁶⁾	98
142	39	2	183	140	38	3	181
10	1	35	46	11	1	35	47
506	87	126	719	481	85	119	685

הוצאות בגין שכר עבודה ונלוות⁽¹⁾
הוצאות בגין רישיונות שימוש שלא
הונו לנכסים⁽²⁾
הוצאות בגין מיקור חוץ⁽³⁾
הוצאות בגין פחת⁽⁴⁾
הוצאות אחרות⁽⁵⁾

סך העלויות בגין מערך טכנולוגיית המידע שנרשמו בתקופת הדיווח כנכסים בדוח הכספי

תוספות לנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע, שלא נזקפו כהוצאה (במיליוני שקלים חדשים):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)							
2015				2016			
תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל	תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל
31	-	-	31	24	-	-	24
56	28	-	84	71	28	1	100
88	5	-	93	84	7	-	91
175	33	-	208	179	35	1	215

עלויות בגין שכר עבודה ונלוות⁽¹⁾
עלויות בגין רכישת רישיונות
שימוש⁽²⁾
עלויות בגין מיקור חוץ⁽³⁾

יתרת הנכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע לסוף שנת הדיווח

יתרת נכסים בגין מערך טכנולוגיית המידע (במיליוני שקלים חדשים):

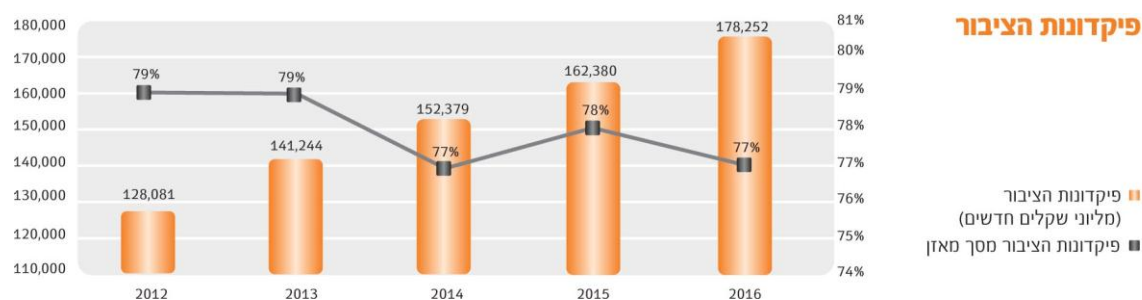
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (סכומים מדווחים)							
2015				2016			
תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל	תוכנה	חומרה	אחר	סך הכל
468	71	7	545	410	77	9	496
61	-	-	61	52	-	-	52

- כולל שכר עבודה של עובדים מקצועיים בתחום התוכנה והחומרה וכן שכר עובדים אחרים במערך טכנולוגיית המידע כגון: עובדי הנהלה, מנהלה, ועובדי תפעול. עלויות בגין שכר עבודה שנספו לנכסים כוללות עלויות כוח אדם לשם פיתוח תוכנה לשימוש עצמי שהונו לנכסים על פי כללי חשבונאות מקובלים.
- ההוצאות כוללות בעיקר תחזוקה שוטפת של התוכנות. הוצאות אלה נכללות במסגרת הדוח הכספי בסעיף אחזקה ופחת בנינים וציוד. תוספות לנכסים הינן בגין רישיונות שימוש ורכישת תוכנות.
- ההוצאות הינן בגין תחזוקת תוכנה וחומרה הנעשית על ידי עובדים חיצוניים. הוצאות אלה נכללו במסגרת הדוח הכספי בסעיף אחזקה ופחת בנינים וציוד. תוספות לנכסים בגין מיקור חוץ כוללות עלויות בגין עובדים חיצוניים המועסקים בבנק בפיתוח תוכנות לשימוש עצמי.
- לפרטים בדבר המדיניות החשבונאית של רישום הוצאות בגין פחת, ראה ביאורים 1 ו-8 לדוחות הכספיים.
- כולל הוצאות בגין שכירות ומיסים, תקשורת והוצאות הנהלה וכלליות.
- בשנת 2016 כולל כ-54 מיליוני שקלים חדשים (בשנת 2015 כ-53 מיליוני שקלים חדשים) המהווים תשלומים לבנקים שנתנו שרותי מחשוב לבנק יהב. החל מיום 1 בינואר 2017 מקבל בנק יהב שרותי מחשב ותפעול מחברה בינלאומית מקונצרן TaTa. החברה מתמחה במתן שירותים מיכונים, בין היתר לגופים פיננסיים ותאגידים בנקאיים בכל רחבי העולם. במסגרת זו בנק יהב עושה שימוש במערכת ליבה בנקאית הכוללת שירותים בנקאיים באפיקים שונים בהתאם לתחומי הפעילות של הבנק. כמו כן, מקבל בנק יהב שירותי תפעול מהחברה בקשר עם המערכות המיכוניות אותן היא מספקת וכן שירותים נוספים במיקור חוץ.

פיקדונות הציבור - משקלם של פיקדונות הציבור מסך המאזן המאוחד הגיע ביום 31 בדצמבר 2016 לכ-77%, לעומת 78% בסוף שנת 2015. בשנת 2016 גדל היקף פיקדונות הציבור בקבוצת הבנק, בסך של כ-15.9 מיליארדי שקלים חדשים, גידול של 9.8%. פיקדונות הציבור כוללים פיקדונות ללקוחות קמעונאיים, תאגידים, גופים פיננסיים ואחרים.

להלן התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי הצמדה (במיליוני שקלים חדשים):

מגזר הצמדה	יתרה ליום 31 בדצמבר		שיעור השינוי (באחוזים)	השיעור מסך פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר (באחוזים)	
	2015	2016		2015	2016
מטבעי ישראלי	109,091	122,611	12.4	67.2	68.8
לא צמוד	16,764	17,039	1.6	10.3	9.6
צמוד מדד	36,525	38,602	5.7	22.5	21.6
מט"ח כולל צמוד מט"ח					
סך הכל	162,380	178,252	9.8	100.0	100.0

להלן נתונים על התפלגות פיקדונות הציבור לפי מגזרי פעילות פיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	ליום 31 בדצמבר		אנשים פרטיים:
	2015	2016	
9.4	65,225	71,334	משקי בית- אחר
9.0	10,242	11,167	בנקאות פרטית
9.3	75,467	82,501	סך הכל אנשים פרטיים
12.7	13,959	15,738	פעילות עסקית: עסקים קטנים וזעירים
21.0	6,098	7,378	עסקים בינוניים
17.7	26,688	31,422	עסקים גדולים
(0.5)	36,127	35,964	גופים מוסדיים
9.2	82,872	90,502	סך הכל פעילות עסקית
29.9	4,041	5,249	פעילות חוץ לארץ
9.8	162,380	178,252	סך הכל

להלן התפתחות התפלגות פיקדונות הציבור בקבוצה לפי גודל מפקיד (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר		
2015 ⁽¹⁾	2016	
		תקרת הפיקדון
55,229	59,606	עד 1
35,229	38,805	מעל 1 עד 10
22,301	25,042	מעל 10 עד 100
25,616	24,120	מעל 100 עד 500
24,005	30,679	מעל 500
162,380	178,252	סך הכל

(1) סווג מחדש. הסיווג מחדש הינו בגין התאמת חלוקת הפיקדונות לגודל כך שהחלוקה תהיה גם בהתחשב בישות המשפטית העצמאית של מפקידים. בעבר סווגו חלק מהפיקדונות כקבוצת מפקידים אחת, ללא הבחנה זו.

פיקדונות מבנקים - יתרת פיקדונות מבנקים גדלה במהלך שנת 2016 ב-0.4 מיליארדי שקלים חדשים. לפרטים נוספים על התפתחות ההרכב של פיקדונות הציבור והתפתחות ההרכב של פיקדונות מבנקים, ראה ביאורים 18 ו-19 לדוחות הכספיים.

איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים - יתרת איגרות חוב וכתבי התחייבות נדחים גדלה בשנת 2016 ב-3.3 מיליארדי שקלים חדשים. ראה גם פרק התפתחויות במקורות המימון לעיל. לפרטים בדבר יתרות הנכסים והתחייבויות של קבוצת הבנק בתקופות הביניים, ראה מידע רב-תקופתי ומידע רב-רבעוני בנספחים לדוחות השנתיים.

הון, הלימות הון ומינוף

הון עצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק - יתרת ההון העצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק גדלה במהלך שנת 2016 בסך של כ-0.9 מיליארדי שקלים חדשים והגיעה לסכום של 12.7 מיליארדי שקלים חדשים.

להלן הרכב ההון העצמי (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
		שיעור שינוי (באחוזים)
3.3	2,239	הון מניות ופרמיה ⁽¹⁾
11.8	58	קרן הון מהטבה בשל עסקאות תשלום מבוסס מניות
-	(76)	מניות באוצר
-	(317) ⁽³⁾	רווח (הפסד) כולל אחר מצטבר ⁽²⁾
11.1	10,810	עודפים ⁽⁴⁾
6.7	12,714	סך הכל

- (1) לפרטים בדבר הנפקת מניות ראה דוח על השינויים בהון העצמי.
- (2) לפרטים נוספים בדבר רווח (הפסד) כולל אחר ראה בביאור 10 לדוחות הכספיים.
- (3) כולל התאמות בגין הטבות לעובדים. לפרטים בדבר השפעת תכנית ההתייעלות ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק לעיל וכן ביאורים 22 ו-25 לדוחות הכספיים.
- (4) לפרטים בהתפתחות ההכנסות וההוצאות המצטברות ליתרת העודפים בתקופת הדיווח ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר לעיל.

יחס ההון העצמי לסך המאזן בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2016 הגיע ל-5.52% לעומת 5.66% בסוף שנת 2015.

הלימות הון ההון הפיקוחי

הבנק מעריך את הלימות ההון שלו על פי כללי באזל, כפי שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211. הבנק נוקט בגישה הסטנדרטית על מנת להעריך את החשיפה לסיכון אשראי, לסיכון תפעולי, ולסיכון שוק.

הבנק מנטר את יחס הלימות ההון באופן שוטף, על מנת לוודא עמידה בדרישות הפיקוח על הבנקים ובמגבלות שקבע הדירקטוריון, וכדי לאפשר היערכות מבעוד מועד למתן מענה להתפתחות נכסי הסיכון ודרישת ההון של הבנק. לשם כך, קבע הדירקטוריון מסמך מדיניות, המגדיר את תדירות המדידה של הלימות ההון, את הדיווחים הנדרשים ואת הפעולות שיש לנקוט במקרים בהם יורד יחס ההון מרמות מינימליות שנקבעו, וכן, פועל מזה שנים פורום לתכנון וניהול ההון בהשתתפות מנהל החטיבה הפיננסית - CFO (יושב ראש), מנהל החטיבה לביקורת סיכונים - CRO, מנהל חטיבת חשבונאות ודיווח כספי - החשבונאי הראשי, מנהל החטיבה לבנקאות עסקית, מנהל החטיבה הקמעונאית ומנהל החטיבה לתכנון תפעול ונכסי לקוחות. מסמך מדיניות זה מהווה נספח למדיניות האב של הבנק לניהול סיכונים, תכנון ההון ובקרה פנימית.

כחלק מיישום הנדבך השני של באזל II, מגיש הבנק בכל שנה את מסמך ה-ICAAP, שהינו דוח המסכם את המהלכים שביצע הבנק במהלך השנה במסגרת תהליך ה-ICAAP, הנכלל בנדבך השני של באזל II. ביום 31 בינואר 2017, שלח הבנק לבנק ישראל את מסמך ה-ICAAP לשנת 2016. מסמך זה כולל מספר פרקים שנועדו לתאר את הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים בבנק, ניתוח תמציתי איכותי וכמותי של הסיכונים המהותיים לבנק, ניהול יעדי ההון ויעדי התכנית האסטרטגית, פרופיל הסיכון וההתפתחויות שחלו במהלך השנה בניהול הסיכונים השונים שזוהו ומופו בבנק וכן, תהליכי השיפור והשימושיות המתוכננים לשנה הקרובה.

ליבו של המסמך מהווה תהליך תכנון ההון, המתבצע לאופק תכנון של שלוש שנים קדימה, שבו מאתגר הבנק את התכנית האסטרטגית ואת יעדי ההון הכולל שלו, בשורה ארוכה ומגוונת של מבחני מצוקה (מבחני קיצון) היפותטיים, הפוגעים באופן משמעותי ברווחיות הבנק ושוחקים את ההון שלו. תוצאות תכנון ההון הנוכחי של הבנק מראים כי לבנק יש די הון כולל כדי לעמוד בתכנית האסטרטגית שלו וביעדי ההון שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

להלן נתונים על ההון הפיקוחי ונכסי הסיכון בדוח המאוחד:

ליום 31 בדצמבר		
2015	2016	
הון לצורך חישוב יחס ההון		
12,299	13,318	הון עצמי רובד 1
12,299	13,318	הון רובד 1
4,916	4,888	הון רובד 2
17,215	18,206	סך הכל הון כולל
יתרות משוקללות של נכסי סיכון		
120,793	122,605	סיכון אשראי
950	1,184	סיכונים שוק
7,743	8,113	סיכון תפעולי
129,486	131,902	סך הכל יתרות משוקללות של נכסי סיכון

יחס הון לרכיבי סיכון

החל מיום 1 בינואר 2014 הבנק מיישם את הוראות מדידה והלימות הון על פי כללי באזל III כפי שפורסמו על-ידי הפיקוח על הבנקים וכפי ששולבו בהוראות ניהול בנקאי תקין 201-211 בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים, החל מיום 1 בינואר 2015 מחויב הבנק לשמור על יחס הון עצמי רובד 1 מזערי, שלא יפחת משיעור של 9% וכן על יחס הון כולל מזערי שלא יפחת משיעור של 12.5% לסך המשוקלל של רכיבי הסיכון בנכסיו המאזניים ובסעיפים החוץ מאזניים. אופן החישוב של סך ההון ושל סך רכיבי הסיכון מפורט בהוראות.

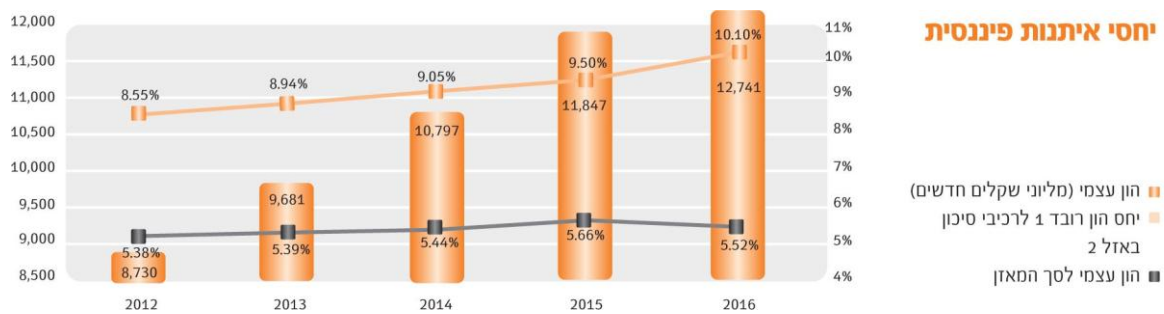
החל מיום 1 בינואר 2015 מתווספת ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח. דרישה זו מיושמת בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.87%- ו-13.37% בהתאמה.

לפרטים נוספים על החלטות הדירקטוריון הנוגעות ליחס הון ורכיבי סיכון ולמדיניות חלוקת הדיבידנד, ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים ופרק ניתוח המבנה של הנכסים, ההתחייבויות, ההון והלימות ההון (מדיניות חלוקת דיבידנד), להלן.

להלן התפתחות יחס ההון לרכיבי סיכון בקבוצה (באחוזים):

	31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
	9.50	10.10	יחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון
	13.29	13.80	יחס ההון הכולל לרכיבי סיכון
	9.30	9.76	יחס הון עצמי רובד 1 המזערי הנדרש לפי הוראות המפקח על הבנקים ⁽¹⁾
	12.80	13.26	יחס הון הכולל המזערי הנדרש לפי הוראות המפקח על הבנקים ⁽¹⁾

(1) יחסי ההון הנדרשים על ידי המפקח מיום 1 בינואר 2015. החל מיום 1 בינואר 2015, תתווסף ליחסים אלה דרישת הון בשיעור המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיור למועד הדיווח דרישה זו מיושמת בהדרגה עד ליום 1 בינואר 2017. בהתאם לכך, יחס הון עצמי רובד 1 המזערי יחס ההון הכולל המזערי שיידרש על ידי המפקח על הבנקים ליום 1 בינואר 2017, על בסיס מאוחד, לפי נתוני מועד הדיווח, הינו 9.87%-13.37%, בהתאמה.

יחס המינוף

ביום 28 באפריל 2015 פרסם המפקח על הבנקים הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 218 בנושא יחס מינוף. הוראה זו מאמצת את המלצות ועדת באזל לעניין יחס מינוף, שנקבעו בחודש ינואר 2014. יחס המינוף מבטא באחוזים ומוגדר כיחס בין הון רובד 1 לבין סך החשיפות. סך החשיפות של הבנק הינו סכום החשיפות המאזניות, חשיפות לנגזרים, לעסקאות מימון ניירות ערך ופריטים חוץ מאזניים. על פי ההוראה, תאגיד בנקאי נדרש לעמוד ביחס מינוף שלא יפחת מ-5% על בסיס מאוחד, החל מיום 1 בינואר 2018. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה עומד בדרישה, לא ירד מהסף שנקבע בהוראה. תאגיד בנקאי אשר ביום פרסום ההוראה אינו עומד בדרישה, נדרש להגדיל את היחס בשיעורים רבעוניים קבועים עד ליום 1 בינואר 2018. יחס המינוף של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 הינו 5.27%, לעומת 5.32% ביום 31 בדצמבר 2015. יחס המינוף המזערי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים הינו 5.00%. לפרטים נוספים ראה ביאור 25 לדוחות הכספיים ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

מדיניות חלוקת דיבידנד

2015-2016

ביום 23 בדצמבר 2014, החליט דירקטוריון הבנק לאשר מדיניות חלוקת דיבידנד לשנים 2015-2016. מדיניות הדיבידנד הינה לחלק בגין הרווחים הרבעוניים בשנים 2015 ו-2016 (החל מן הרבעון הראשון של שנת 2015) דיבידנד בשיעור של עד 15% מהרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות. מדיניות דיבידנד זו, כפופה לכך, כי הבנק ישמור על שולי ביטחון נאותים, ליחס הלימות הון רובד 1 על מנת שלא יפחת מן היחס הנדרש על פי הוראות המפקח על הבנקים ואשר אומץ על ידי הדירקטוריון. באותו מועד הוחלט כי בשנת 2017 מדיניות הדיבידנד תמשיך ותהא, חלוקה, בכל שנה של 40% מהרווח הנקי מפעולות רגילות ו-80% מפעולות בלתי רגילות.

2017-2021

ביום 21 בנובמבר 2016, אישר דירקטוריון הבנק תכנית חומש אסטרטגית חדשה לשנים 2017 עד 2021 ובמסגרתה החלטה על מדיניות חלוקת דיבידנד מעודכנת החל משנת 2017. מדיניות הדיבידנד המעודכנת של הבנק, הינה לחלק בגין הרווחים הרבעוניים, דיבידנד בשיעור של 30% מן הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות של הבנק. הבנק קיבל את אישורה של המפקחת על הבנקים, למתווה של מדיניות הדיבידנד המעודכנת. דירקטוריון הבנק יעקוב אחר הביצוע של התכנית האסטרטגית החדשה, במטרה לבחון את האפשרות להגדלה של שיעור הדיבידנד שצוין לעיל במדרגה נוספת, החל משנת 2018. זאת בכפוף לקבלת אישורה של המפקחת על הבנקים. מדיניות הדיבידנד המעודכנת הינה בכפוף לעמידה של הבנק ביחס הון עצמי רובד 1 לרכיבי סיכון, כנדרש על פי הוראות הפיקוח על הבנקים ולשמירה על שולי ביטחון נאותים.

להלן תמצית ההחלטות הקודמות שקבע הדירקטוריון לעניין מדיניות חלוקת דיבידנד:

- ביום 3 באפריל 2006 נקבע, כי יחולק בכל שנה דיבידנד בשיעור של 40% מהרווח הנקי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח הנקי מפעולות בלתי רגילות.
- ביום 23 ביולי 2012 נקבע, כי בתקופת תכנית החומש לשנים 2013-2017 תישמר מדיניות חלוקת הדיבידנד שאימץ לעצמו הבנק.
- ביום 14 באוגוסט 2013 נקבע קו פעולה לפיו עד ליום 31 בדצמבר 2014, יחולק דיבידנד בשיעור של עד 30% מהרווח הנקי השנתי מפעולות רגילות ו-80% מהרווח השנתי מפעולות בלתי רגילות.

חלוקת דיבידנד

להלן פרטים בדבר הדיבידנדים שחולקו על ידי הבנק החל משנת 2015 (בסכומים מדווחים):

יום ההכרזה	יום התשלום	דיבידנד למניה	סך הכל דיבידנד ששולם
		(אגורות)	(מיליוני שקלים חדשים)
18 במאי 2015	14 ביוני 2015	15.84	36.6
16 באוגוסט 2015	17 בספטמבר 2015	21.35	49.5
סך הכל דיבידנד שחולק בשנת 2015			
24 בפברואר 2016	21 במרץ 2016	15.52	36.0
18 במאי 2016	21 ביוני 2016	18.62	43.2
10 באוגוסט 2016	11 בספטמבר 2016	21.99	51.0
14 בנובמבר 2016	12 בדצמבר 2016	24.12	56.0
סך הכל דיבידנד שחולק בשנת 2016			
			186.2

ביום 20 במרץ 2017 החליט דירקטוריון הבנק לחלק דיבידנד בסכום של 39.8 מיליוני שקלים חדשים, 15% מרווחי הרבעון הרביעי של שנת 2016.

סכום הדיבידנד מהווה שיעור של 171.2% מההון המונפק, דהיינו 17.12 אגורות לכל מניה בת 0.1 ש"ח ערך נקוב. היום הקובע לעניין תשלום הדיבידנד הינו 9 באפריל 2017 ויום התשלום הינו 26 באפריל 2017. סכום הדיבידנד הסופי למניה כפוף לשינויים עקב מימוש ניירות ערך המירים של הבנק.

פעילות חוץ מאזנית אחרת

להלן התפתחות ביתרות הנכסים הכספיים החוץ מאזניים המוחזקים בעבור לקוחות קבוצת הבנק, לגביהם מספקת קבוצת הבנק שרותי ניהול, תפעול ו/או משמורת (במיליוני שקלים חדשים):

שיעור השינוי (באחוזים)	ליום 31 בדצמבר		
	2015	2016	
4.2	208,514	217,310	ניירות ערך ⁽¹⁾
1.7	74,269	75,515	נכסי קופות גמל שהקבוצה מספקת להן שירותי תפעול
(1.9)	72,977	71,564	נכסים בנאמנות קבוצת הבנק
(14.3)	16,219	13,896	נכסי קרנות נאמנות שהבנק מספק להן שירותי תפעול
10.9	9,964	11,055	נכסים אחרים בניהול ⁽²⁾

(1) שווי תיקי ניירות ערך במשמרת הבנק המוחזקים על ידי לקוחות, כולל יתרות ניירות ערך של קופות גמל וקרנות נאמנות שהבנק מספק להן שירותי תפעול. יצוין כי יתרת פעילות הלקוחות המוצגת כוללת בנוסף ליתרת ניירות הערך של קרנות הנאמנות כאמור, גם את שווי יחידות ההשתתפות באותן קרנות המוחזקות על ידי לקוחות הבנק. העלייה בשנת 2016 נובעת מגידול בהיקפי הפעילות של לקוחות (קיימים וחדשים).

(2) לרבות:

- יתרות אשראי המגובות בפיקדונות שהחזרתם למפקיד מותנית בגביית יתרת האשראי. בגין יתרות אלה מקבל הבנק הכנסה ממרווח או מעמלות.
- הלוואות אחרות בניהול הבנק לרבות, הלוואות לדיור שהבנק מנהל ומתפעל בעבור אחרים.

תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

מגזרי פעילות פיקוחיים

ביום 3 בנובמבר 2014 פרסם המפקח על הבנקים תיקון להוראות הדיווח לציבור בנושא מגזרי פעילות פיקוחיים. בהתאם להוראה, נדרש הבנק לתת בדוחות הכספיים גילוי על מגזרי פעילות פיקוחיים בהתאם למתכונת אחידה ובת השוואה שקבע הפיקוח על הבנקים, כאשר השייך למגזר פעילות פיקוחי נקבע לרוב על פי מחזור הפעילות של הלקוח (מחזור מכירות שנתי או היקף הכנסות שנתי).

מגזרי הפעילות הפיקוחיים נחלקים למגזרי פעילות של אנשים פרטיים ומגזרי פעילות של לקוחות עסקיים שאינם פרטיים (לרבות גופים מוסדיים והניהול הפיננסי של הבנק).

אנשים פרטיים מוגדרים כיחידים שאין להם חבות לבנק או שהחבות שלהם מסווגת ל"אנשים פרטיים-הלוואות לדירור ואחר", בהתאם להגדרות סיווג סיכון האשראי לפי ענפי משק.

להלן מגזרי הפעילות הפיקוחיים והגדרה תמציתית שלהם:

משקי בית - אנשים פרטיים, למעט לקוחות בנקאות פרטית כאמור להלן.

בנקאות פרטית - אנשים פרטיים אשר יתרת תיק הנכסים הפיננסיים שלהם בבנק עולה על 3 מיליוני שקלים חדשים.

עסקים זעירים וקטנים - עסקים בעלי מחזור פעילות עד 50 מיליוני שקלים חדשים.

עסקים בינוניים - עסקים בעלי מחזור פעילות מעל 50 מיליוני שקלים חדשים ומתחת ל-250 מיליוני שקלים חדשים.

עסקים גדולים - עסקים בעלי מחזור פעילות מעל 250 מיליוני שקלים חדשים.

גופים מוסדיים - לרבות ובעיקר קופות גמל, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות, תעודות סל, חברות ביטוח וחברי בורסה המנהלים כספי לקוחות.

ניהול פיננסי - כולל את פעילות המסחר, ניהול הנכסים וההתחייבויות והשקעות ריאליות.

פעילות חוץ לארץ - מוצגת בנפרד מהפעילות בישראל בחלוקה לפעילות של אנשים פרטיים ופעילות עסקית.

המוצרים העיקריים המוצעים במסגרת מגזרי הפעילות של הבנק הם:

- **בנקאות ופיננסים** - מכלול השירותים הבנקאיים המוצעים ללקוחות פרטיים ולתאגידים, לרבות ניהול חשבונות עובר-ושב וחח"ד, העמדת אשראי וערבויות לסוגיהם, קבלת פיקדונות, פעילות סחר חוץ (יבוא, יצוא, אשראי דוקומנטרי וכדומה), פעילות במכשירים נגזרים, לרבות מסחר במטבעות ובריבית ועוד.
- **שוק ההון** - פעילות בניירות ערך עבור לקוחות בבורסות בארץ ובעולם, שירותי תפעול לקופות גמל והפצה של קרנות נאמנות, המשמשות אפיקי השקעה ללקוחות הבנק.
- **כרטיסי אשראי** - מכלול המוצרים הפיננסיים והשירותים הבנקאיים הניתנים בקשר עם כרטיסי האשראי המונפקים ללקוחות הבנק על ידי חברות כרטיסי האשראי בארץ.
- **משכנתאות** - הלוואות לדירור המובטחות במשכון דירת מגורים, הן מכספי הבנק והן במסגרת תכניות הסיוע הממשלתיות.
- **בניה ונדל"ן** - פעילות בנקאית מול חברות בתחום הנדל"ן, וכן שירותים בנקאיים ייחודיים בתחום הנדל"ן, לרבות מימון הקמת פרויקטים של נדל"ן בשיטת הליווי הסגור.

לפרטים בדבר העקרונות על פיהם מיוחסות היתרות, ההכנסות וההוצאות ללקוחות במערכת הם כדלקמן, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

מגזרי הפעילות של הבנק ב"גישת ההנהלה" מבוססים על שיוך הלקוח ליחידה הארגונית האחראית בתקופה שחלפה. לעומת זאת, פילוח הלקוחות למגזרי פעילות פיקוחיים מבוסס על הגדרות אחידות שנקבעו על-ידי הפיקוח על הבנקים, כמפורט לעיל.

קיים מתאם גבוה בין המאפיינים שקבעה ההנהלה לצורך שיוך לקוחות לחטיבה האחראית לבין ההגדרות הפיקוחיות. יחד עם זאת, ייתכנו מצבים בהתאם ל"גישת ההנהלה" בהם השייך הסופי של הלקוח יתבסס על פרמטרים נוספים, לדוגמה: התמחות של יחידה מסוימת בסוגי פעילות של לקוחות או ניסיון שנצבר בעבודה עם הלקוח, המעניק יתרונות עסקיים ושירותיים לשייך הלקוח לחטיבה ספציפית.

לאור דרישת המפקח על הבנקים לדון ולנתח במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה את מגזרי הפעילות הפיקוחיים, ולאור העובדה שקיים מתאם בין המגזרים ה"פיקוחיים" ל"גישת ההנהלה", יוצג המידע המגזרי (הכמותי והאיכותי) להלן, באופן תמציתי, לכל מגזר ומגזר באופן הבא:

- הגדרה פיקוחית של המגזר.
 - תיאור איכותי תמציתי של המגזר (ב"גישת ההנהלה")
 - הסבר להבדלים בין ההגדרה ה"פיקוחית" לבין אופן ניהול העסקים בפועל (ב"גישת ההנהלה")
 - תוצאות כספיות של המגזר (ב"גישה הפיקוחית")
- לפרטים ותיאור המגזרים באופן מפורט, ראה פרק פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו בדוחות הכספיים. התוצאות הכספיות לפי "גישת ההנהלה" מוצגות בביאור 29 לדוחות הכספיים.

להלן תמצית התוצאות הכספיות של מגזרי הפעילות הפיקוחיים (במיליוני שקלים חדשים):

רווח נקי		חלק מסך רווח נקי (באחוזים)	
לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2016	2015	2016	2015
אנשים פרטיים:			
474	444	37.4	39.2
20	21	1.6	1.9
7	5	0.6	0.4
501	470	39.6	41.4
פעילות עסקית:			
255	241	20.1	21.3
90	81	7.1	7.1
289	248	22.8	21.9
31	41	2.5	3.6
665	611	52.5	53.9
30	17	2.4	1.5
1,196	1,098	94.5	96.8
70	36	5.5	3.2
1,266	1,134	100.0	100.0

לפרטים בדבר תוצאות הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

מגזר משקי הבית

ההגדרה הפיקוחית

בהתאם להגדרה הפיקוחית, מגזר משקי בית כולל אנשים פרטיים, למעט לקוחות הנכללים במגזר בנקאות פרטית. כלומר המגזר לא כולל אנשים פרטיים עם יתרת נכסים פיננסיים הגבוהה מ-3 מיליוני שקלים. אנשים פרטיים מוגדרים כיחידים שאין להם חבות לבנק או שהחבות שלהם מסווגת ל"אנשים פרטיים-הלוואות לדיור ואחר", בהתאם להגדרות סיווג סיכון האשראי לפי ענפי משק.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר (ב"גישת ההנהלה")

מגזר משקי הבית מאופיין בלקוחות פרטיים, להם יתרת חבות נמוכה ופעילות בהיקפים כספיים נמוכים באופן יחסי. על לקוחות המגזר נמנים לקוחות המנהלים חשבונות של יחידים, חשבונות משותפים של בני זוג וכדומה, וכן נוטלי המשכנתאות. המגזר מתאפיין ברמה גבוהה של פיזור והוא מטופל בחטיבה הקמעונאית של הבנק.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

- לקוחות פרטיים מסוימים אשר סווגו למגזר בנקאות פרטית לפי גישת ההנהלה, מסווגים למגזר משקי הבית בגישת מגזרים פיקוחיים. ההבדל נובע בעיקר מהיקף הנכסים הפיננסיים של הלקוחות המשמש לסיווג הלקוחות - רף הבנק לפיו נקבע סיווג הלקוח לפי גישת ההנהלה הוא 2.5 מיליון שקלים ונמוך מההגדרה הפיקוחית.
- ככלל, לקוחות פרטיים משויכים למגזרי משקי הבית. לפי הגישה הפיקוחית, לקוחות פרטיים עם חבות גבוהה או בעלי מאפיינים עסקיים, מסווגים למגזרי הפעילות העסקיים ולא למגזר משקי הבית.

מוצרים ושירותים

להלן המוצרים המרכזיים במגזר משקי הבית והשירותים העיקריים המוצעים במסגרת מוצרים אלו:

- משכנתאות.
- בנקאות ופיננסים - כולל אשראי וחשבונות עובר ושב, השקעות, הלוואות, ומימון רכישת כלי רכב.
- שיווק ביטוחים (ביטוח אגב משכנתא).
- שוק ההון (פעילות בניירות ערך).
- כרטיסי אשראי.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

פעילויות השיווק וההפצה של המוצרים והשירותים במגזר משקי הבית מבוצעות ככלל, באמצעות מערך הסניפים של הבנק ובאמצעות הערוצים הישירים.

בבנק פועלים משווקי משכנתאות בפריסה ארצית, על בסיס גיאוגרפי. תפקיד המשווקים, לאתר קהלי יעד במרחב הגיאוגרפי שלהם, להגדיל חשיפה של קהלים אלה למוצרים ושירותים של הבנק, וכן להביא למיצוי מירבי את הפוטנציאל השיווקי של קהלים אלה. המשווקים מעניקים לבנק יתרון יחסי בשוק תוך שימת הלקוח במרכז, בהתאם לאסטרטגיה אותה מוביל הבנק בשנים האחרונות.

המשווקים פועלים בארבעה מעגלים מרכזיים:

- פעילות ישירה מול גורמי נדל"ן - לצורך קבלת לקוחות פוטנציאליים.
- פעילות מול לקוחות קצה - קשר פרואקטיבי מול לקוחות משכנתא ועובר-ושב פוטנציאליים.
- פעילות סינרגיה מול לקוחות פרטיים - מימוש פוטנציאל הסינרגיה של לקוחות המשכנתא.
- פעילות סינרגיה מול לקוחות עסקיים ולקוחות MM - עסקים, מפעלים, וועדי עובדים וכדומה.

סניפי הבנק - במסגרת הקבוצה פועלים 184 מרכזי עסקים, סניפים, שלוחות ונציגויות בפריסה ארצית, ובהם 45 סניפי י.ה. בהתאם לאסטרטגיית הצמיחה של הבנק, נמשכת הרחבת הפריסה הסניפית בדגש על סביבות עתירות עסקים וכן לערים וליישובים של שני מגזרי אוכלוסייה מובחנים שבהם הבנק שואף לצמוח - המגזר הערבי והמגזר החרדי.

הערוצים הישירים - הבנקאות הישירה במזרחי טפחות תומכת באסטרטגיית השירות האישית וההיברידית של הבנק, מתוך מטרה להשתמש בכלים טכנולוגיים מהשורה הראשונה על מנת לקרב את הלקוח לבנקאי האישי מתוך הבנה כי הלקוח נדרש לסיוע מקצועי ואנושי בהתנהלותו הפיננסית. ערוצי הבנקאות הישירה השונים מציעים ללקוח את מרבית המידע והפעולות הנדרשות לניהול הפיננסי היום-יומי שלו, כאשר ללקוח מוצעת אפשרות לפנות לבנקאי האישי שלו בכל נושא באמצעות הכלים הדיגיטליים.

בתחום המשכנתאות מפעיל הבנק אתר והאפליקציה ללקוחות קיימים. הצגת נתוני תחום משכנתאות נעשית בממשק משתמש מתקדם ונוח ללקוחות. כיום יכולים לקוחות המצטרפים לשרות לקבל מידע רב ערך לרבות: מידע מפורט על הלוואת המשכנתא (כולל תצוגה גרפית), פרטי הנכסים המשועבדים לטובת ההלוואות המשכנתא, היסטוריית תשלומי ההלוואות המשכנתא, פרטי ביטוח חיים ונכס כפי שרשומים במערכת הבנק, מידע סביבתי מקיף, מחירוני דירות ניתוחי שוק מאתר "מדלן". בנוסף, הלקוחות יכולים להפיק באופן עצמאי מסמכים וטפסים שימושים ישירות מהאתר.

ללקוחות המתעניינים בקבלת משכנתא ניתנת אפשרות לעשות שימוש באפליקציית "טפחות עד הבית": האפליקציה כוללת בין היתר: סיוע בבניית תכנית למימון קניית הדירה, מידע מקיף ועדכני על השכונות השונות כולל עסקאות שבוצעו לאחרונה, נתונים על מחירי דירות, תשואה משכירות, מדדים חברתיים, רמת החינוך ועוד, אפשרות לצילום ותיעוד דירות על ידי הלקוח, מחשבון משכנתאות ידידותי, ושירות התכתבות עם בנקאי משכנתאות.

אסטרטגיה עסקית

אסטרטגיית השירות בבנק מזרחי טפחות נשענת על ההבנה כי קשר אישי ואנושי עם בנקאי בעל רמת מקצועיות ושירותיות גבוהה נמצא בליבת הצרכים של הלקוח. הפריסה הסניפית של הבנק מהווה עוגן מרכזי ליצירת הקשר האישי עם הבנקאי, שחייב להיות מלווה בסביבה טכנולוגית-דיגיטלית עדכנית ויעילה.

הבנק רואה חשיבות להמשך הפיתוח של מגזר משקי הבית ומתכוון לשמור ולבסס את מעמדו כמוביל בתחום הקמעונאי בהתבסס על נקיטת מאמצים בתחומים להלן:

- שמירה על המובילות בשוק המשכנתאות ומינופה לצורך העמקת הפעילות המסחרית;
- מיקוד בלקוחות איכותיים ופניה ייחודית לסגמנטים ייעודיים, כגון המגזר הערבי, המגזר החרדי והגיל השלישי;
- המשך החיזוק של הסינרגיה עם בנק יהב ליצירת אסטרטגיה דו-ראשית: מוטת שירות ומוטת מחיר;
- מתן שירות אישי ואנושי הנתמך בטכנולוגיה חדשנית וקפיצת מדרגה בחוויית השירות של הלקוחות.

התפתחויות שחלו במגזר משקי הבית בתקופה

- בשנת 2016 נמשכו המאמצים הציבוריים לעידוד כניסתם של גופים חוץ-בנקאיים לתחרות בתחום משקי הבית ולהגדלת התחרות בתחום האשראי הצרכני. בינואר 2017 אישרה הכנסת את החוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות בשוק הבנקאות בישראל. החקיקה כוללת, בין היתר, הפרדת השליטה בחברות כרטיסי האשראי של שני הבנקים הגדולים כולל הוראות והגנות ינוקא לחברות כרטיסי האשראי שיופרדו; הוראות לעניין הקמת תשתית מחשוב וחובת מכירה של שירותי מחשוב ותפעולם, וכן השכרת מקרקעין המשמשים לצורכי שירותי המחשוב ותפעולם המשמשים בעיקרם את הבנק; הוראות לפיהן סולק יחויב לאפשר סליקה של סולק מתארח באמצעותו לפי הכללים שיקבעו על ידי הנגיד ובהסכמת שר האוצר; וכן הוראות לעניין סולק מתארח וסולק מאגד. בנוסף נקבעו הוראות לעניין שירות להשוואת עלויות פיננסיות.
- במהלך שנת 2016 נמשכה תופעת סגירת סניפים וצמצום עמדות טלרים בסניפים של חלק מהבנקים במערכת תוך הפניית הלקוחות לפתרונות דיגיטליים. כתוצאה מכך, חוקקה הכנסת באוגוסט 2016 את הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 22) התשע"ו-2016 ולפיה תאגיד בנקאי המבקש לסגור סניף קבוע יידרש לקבל אישור מהמפקח על הבנקים וזאת לאחר שיגיש בקשה מנומקת בכתב על כך.
- חסכון לכל ילד - ביום 5 באוגוסט 2015 התקבלה החלטת ממשלה לעניין "שינוי מבנה קצבת הילדים והנהגת חיסכון ארוך טווח לכל ילד". אגף החשב הכללי במשרד האוצר פרסם ביום 26 בספטמבר 2016 הזמנה להציע הצעות לבחירת בנקים וקופות גמל כמנהלי כספי החיסכון. הבנק הגיש את הצעתו וביום 9 בנובמבר 2016 התבשר כי זכה להימנות על הגופים הפיננסיים העתידיים לנהל את כספי החיסכון ארוך הטווח. בתחילת שנת 2017 החלה הפעילות ונתקבלו כספי ההפקדות של הלקוחות שבחרו בבנק.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר משקי הבית

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר						
2015			2016			
במיליוני שקלים חדשים						
אחר	הלוואות לדיור	סך הכל	אחר	הלוואות לדיור	סך הכל	
רווח ורווחיות						
1,084	1,100	2,184	962	992	1,954	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	-	-	-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
523	154	677	527	170	697	עמלות והכנסות אחרות
1,607	1,254	2,861	1,489	1,162	2,651	סך ההכנסות
91	13	104	55	9	64	הוצאות בגין הפסדי אשראי
1,415	465	1,880	1,338	441	1,779	הוצאות תפעוליות אחרות
101	776	877	96	712	808	רווח לפני הפרשה למיסים
39	302	341	36	268	304	הפרשה למיסים
62	474	536	60	444	504	רווח לאחר מיסים
רווח נקי :						
(42)	-	(42)	(39)	-	(39)	המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
20	474	494	21	444	465	המיוחס לבעלי מניות של התאגיד הבנקאי
מאזן - סעיפים עיקריים:						
19,140	114,691	133,831	16,994	105,719	122,713	אשראי לציבור (יתרת סוף)
18,945	114,070	133,015	16,816	105,106	121,922	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
71,334	-	71,334	65,225	-	65,225	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
17,961	110,612	128,573	16,034	102,194	118,228	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
69,137	-	69,137	63,108	-	63,108	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
15,935	60,850	76,785	14,964	55,922	70,886	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:						
760	1,073	1,833	699	946	1,645	מרווח מפעילות מתן אשראי
322	-	322	258	-	258	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
2	27	29	5	46	51	אחר
1,084	1,100	2,184	962	992	1,954	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר משקי הבית (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-494 מיליוני שקלים חדשים לעומת 465 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

תרומת הלוואות לדיור (כולל הלוואות לכל מטרה במשכון דירת מגורים) בשנת 2016 הסתכמה ב-474 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 444 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. סך הכל הכנסות הריבית נטו, הסתכמו ב-1,100 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 992 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-10.9% הנובע בעיקר מעלייה בהיקפי פעילות המשכנתאות, שבאה לידי ביטוי בעלייה ביתרת האשראי הממוצעת של כ-8.4 מיליארדי שקלים חדשים.

הוצאות בגין הפסדי אשראי גדלו ב-4 מיליוני שקלים חדשים לעומת התקופה המקבילה אשתקד. בסעיף העמלות וההכנסות אחרות חלה ירידה של כ-16 מיליוני שקלים חדשים המיוחסת להשפעות רגולטוריות ולירידה שוטפת בהכנסות נטו משירות תיקי אשראי וזאת בגין הירידה בתיק הלוואות לדיור באחריות המדינה.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו ל-465 מיליוני שקלים חדשים לעומת 441 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-5.4%, הנמוך משיעור הגידול בסך ההכנסות (7.9%).

תרומת משקי הבית, יתר הפעילות (שאינה הלוואות לדיור) בשנת 2016 הסתכמה ב-20 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-21 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, קיטון של 1 מיליוני שקלים חדשים. בסעיף הכנסות הריבית נטו, נרשמה עלייה של כ-122 מיליוני שקלים חדשים. העלייה מיוחסת לגידול במרווח מפעילות מתן אשראי וכן לגידול במרווח מפעילות מתן פיקדונות כתוצאה מעלייה בהיקפי האשראי ועלייה בהיקפי הפיקדונות. בעמלות וההכנסות האחרות חלה ירידה של 4 מיליוני שקלים חדשים, המיוחסת להשפעות רגולטוריות שונות.

בסעיף הוצאות בגין הפסדי אשראי חל גידול של 36 מיליוני שקלים חדשים. לאור מאפייני הסיכון במגזר, מגדיל הבנק את ההפרשה הקבוצתית האיכותית לאנשים פרטיים, וזאת בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים.

בנוסף, הגידול בשיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי נובע גם מהשפעות חקיקה, המצמצמות את היקף החזרי החוב מלקוחות פרטיים שנקלעו לקשיים. לפרטים נוספים על סיכון האשראי לאנשים פרטיים, ראה בפרק הסיכונים להלן ניתוח מפורט של התפתחות הסיכון.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו בכ-1,415 מיליוני שקלים חדשים לעומת 1,338 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-5.8%, הנמוך משיעור הגידול בסך ההכנסות (7.9%).

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאות הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

בהתאם להגדרה הפיקוחית, מגזר בנקאות פרטית כולל אנשים פרטיים אשר יתרת תיק הנכסים הפיננסיים שלהם בבנק (לרבות פיקדונות כספיים, תיקי ניירות-ערך ונכסים כספיים אחרים) עולה על 3 מיליוני שקלים חדשים.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

מגזר הבנקאות הפרטית נותן שירותים בנקאיים בישראל הן ללקוחות ישראלים והן ללקוחות תושבי חוץ. בנקאות פרטית הינה תפיסה של שירות בנקאי המיועד ללקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה, שחלק ניכר מפעילותם נעשה בתחום ניהול נכסים פיננסיים. לקוחות הבנקאות הפרטית הינם בעיקר לקוחות פרטיים שלהם היקפי פיקדונות נזילים והשקעות בניירות ערך בסכומים העולים על 3 מיליוני שקלים חדשים.

היעוץ הפיננסי, המהווה חלק מהשירות המוצע למגזר פעילות זה, ניתן ללקוחות המגזר החתומים על הסכמי ייעוץ. כמו כן, מוצע מענה ליתר צרכיהם הפיננסיים של לקוחות אלה, תוך מתן שרות אישי ברמה גבוהה והצעת מוצרים מתקדמים ומגוונים.

מגזר זה מתאפיין בפוטנציאל הרחבת הקשר העסקי עם הלקוחות שהם ממעמד סוציו אקונומי גבוה והדורשים שירות מקצועי אישי בזמינות גבוהה.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

- לקוחות פרטיים מסוימים אשר סווגו למגזר בנקאות פרטית לפי גישת ההנהלה, מסווגים למגזר משקי הבית בגישת מגזרים פיקוחיים. ההבדל נובע בעיקר מהיקף הנכסים הפיננסיים של הלקוחות המשמש לסיווג הלקוחות - רף הבנק לפיו נקבע סיווג הלקוח לפי גישת ההנהלה הוא 2.5 מיליוני שקלים ונמוך מההגדרה הפיקוחית.
- מגזר בנקאות פרטית לפי גישת ההנהלה כולל גם עסקים שלהם היקפי נכסים נזילים, בסכומים העולים על 8 מיליוני שקלים חדשים. לקוחות אלה מסווגים למגזרי הפעילות העסקיים בגישת מגזרים פיקוחיים.

מוצרים ושירותים

- להלן המוצרים המרכזיים במגזר בנקאות פרטית והשירותים העיקריים המוצעים במסגרת מוצרים אלו:
- בנקאות ופיננסים - כולל הצעת מוצרי השקעה מתקדמים לכל לקוח על פי מאפייניו וצרכיו הייחודיים.
- שוק ההון - שירותים כגון קנייה, מכירה ומשמורת ניירות ערך ולרבות ייעוץ פיננסי ללקוחות החתומים על הסכמי ייעוץ ומתן שירותים ללקוחות כשירים.
- כרטיסי אשראי - הנפקת מגוון כרטיסי אשראי יוקרתיים.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

השווקים אליהם פונה המגזר הם לקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה (ישראלים ותושבי חוץ).

אסטרטגיה עסקית

בכוונת הבנק להמשיך ולפתח את מגזר הבנקאות הפרטית בהתבסס על ניהול מרכזי ומוקדי תמיכה מקצועיים, מיקוד בלקוחות איכותיים ופניה ייחודית לסגמנטים ייעודיים.

התפתחויות שחלו במגזר בנקאות פרטית בתקופה

בשנה החולפת לא חלו התפתחויות מהותיות בשווקים ושינויים מהותיים במאפייני הלקוחות במגזר הבנקאות הפרטית.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר בנקאות פרטית

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
רווח ורווחיות		
35	47	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
12	10	עמלות והכנסות אחרות
47	57	סך ההכנסות
-	1	הוצאות בגין הפסדי אשראי
39	45	הוצאות תפעוליות אחרות
8	11	רווח לפני הפרשה למיסים
3	4	הפרשה למיסים
5	7	רווח נקי
מאזן - סעיפים עיקריים:		
68	82	אשראי לציבור (יתרת סוף)
67	81	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
10,242	11,167	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
74	73	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
9,828	10,637	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
34	27	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:		
1	1	מרווח מפעילות מתן אשראי
34	46	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
-	-	אחר
35	47	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר הבנקאות הפרטית (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-7 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 5 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד.

סך הכל הכנסות הריבית נטו, גדלו ב-12 מיליוני שקלים חדשים, בעיקר כתוצאה מגידול בהיקף פיקדונות הציבור. בסעיף עמלות והכנסות אחרות חל קיטון של כ-2 מיליוני שקלים חדשים.

בהוצאות התפעוליות נרשמה עלייה בסך של כ-6 מיליוני שקלים חדשים המיוחסת לגידול בהיקפי הפעילות במגזר.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאת הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר השפעת ייחוס הוצאות הנוגעות לחקירת משרד המשפטים האמריקאי על מגזר זה, ראה ביאור 29ג. לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

מגזר עסקים זעירים וקטנים כולל עסקים בעלי מחזור פעילות שנתי קטן מ-50 מיליוני שקלים.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר (ב"גישת ההנהלה")

מגזר העסקים הזעירים והקטנים פועל במסגרת החטיבה הקמעונאית וכולל בעיקר חברות קטנות ולקוחות עסקיים קטנים, בעלי מחזור פעילות נמוך באופן יחסי, ויתרת חובות עד וכולל 6 מיליוני שקלים חדשים. המגזר מאופיין בפיזור גבוה של הלקוחות. לאור העובדה שזמינות הנתונים ואיכותם לגבי הלקוחות במגזר זה נמוכה ביחס ללקוחות עסקיים גדולים, נדרשים טיפול מקצועי ואמצעי בקרה מתאימים, על מנת להעריך את טיב הלקוח לצורך מתן אשראי. בנוסף, מאופיין מגזר זה בשיעור ביטחונות גבוה, הנדרש מהלקוחות להבטחת פירעון האשראי.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

- לקוחות עסקיים, שלהם היקפי נכסים נזילים בסכומים העולים על 8 מיליוני שקלים חדשים, משויכים למגזר בנקאות פרטית לפי גישת ההנהלה. לקוחות אלה מסווגים למגזר עסקים זעירים וקטנים, בהתאם למחזור פעילותם השנתי, לפי גישת מגזרים פיקוחיים.
- לקוחות עסקיים אשר משויכים כיום לבנקאות מסחרית לפי גישת ההנהלה, ומחזור הפעילות השנתי שלהם קטן מ-50 מיליוני שקלים, מסווגים למגזר עסקים זעירים וקטנים בגישה הפיקוחית.

מוצרים ושירותים

להלן תיאור המוצרים המרכזיים במגזר העסקים הזעירים והקטנים:

- בנקאות ופיננסים - כולל הלוואות למטרות עסקיות שונות, פעילות סחר חוץ, השקעות וניהול מסגרות חח"ד.
- שוק ההון.
- כרטיסי אשראי.
- הלוואות לעסקים קטנים בערבות המדינה.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הינם סניפי הבנק והערוצים הישירים. אין תלות בצינורות שיווק חיצוניים. לפירוט בדבר גורמי שיווק והפצה אלו, ראה תיאור מגזר משקי הבית.

אסטרטגיה עסקית

הגברת המיקוד והרחבת הפעילות במגזרים העסקיים, ובהם מגזר העסקים הזעירים והקטנים, עומדת במרכז האסטרטגיה העסקית של הבנק. זאת תוך ביצוע שוטף של הערכות סיכון ובקורות ברמת הלקוח וברמת הענף והמשק.

התפתחויות שחלו במגזר עסקים זעירים וקטנים בתקופה

מגמת התעצמות התחרות בין הבנקים במגזר העסקים הקטנים המשיכה לצבור תאוצה בשנה האחרונה. בנוסף, ננקטו מספר פעולות ציבוריות לעידוד כניסתם של גופים חוץ-בנקאיים לפעילות בתחום האשראי לעסקים קטנים. בחודש מאי 2016, החלה השותפות הפיננסית בין בנק מזרחי טפחות לבין הפניקס ואלטשולר שחם, שנבחרה כאחת ההצעות הזוכות במרכז להעמדת הלוואות לעסקים קטנים ובינוניים בערבות המדינה, בהעמדת הלוואות במגוון מסלולים במסגרת זו.

שינויים במאפייני הלקוחות במגזר

במהלך השנה, לא חלו שינויים משמעותיים במאפייני לקוחות המגזר - המגזר מאופיין בפיזור גבוה של לקוחות ובשיעור ביטחונות גבוה הנדרש מהלקוחות על מנת להבטיח את פירעון האשראי.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים זעירים וקטנים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
רווח ורווחיות		
726	781	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
301	313	עמלות והכנסות אחרות
1,027	1,094	סך ההכנסות
88	109	הוצאות בגין הפסדי אשראי
553	567	הוצאות תפעוליות אחרות
386	418	רווח לפני הפרשה למיסים
145	163	הפרשה למיסים
241	255	רווח נקי
מאזן - סעיפים עיקריים:		
14,452	15,387	אשראי לציבור (יתרת סוף)
13,909	15,126	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
13,959	15,738	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
14,360	14,772	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
13,661	14,955	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
12,098	13,345	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:		
677	709	מרווח מפעילות מתן אשראי
36	54	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
13	18	אחר
726	781	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר עסקים קטנים וזעירים (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-255 מיליוני שקלים חדשים לעומת 241 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-781 מיליוני שקלים חדשים לעומת 726 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 7.6% הנובע בעיקר מגידול בהיקף פעילות האשראי והפיקדונות.

ההוצאות בגין הפסדי אשראי הסתכמו ב-109 מיליוני שקלים חדשים לעומת 88 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, עלייה של 21 מיליוני שקלים חדשים, הנובעות מגידול בהיקפי האשראי במגזר.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו בכ-567 מיליוני שקלים חדשים לעומת 553 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול שוטף של כ-2.5%.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאת הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

מגזר עסקים בינוניים כולל עסקים בעלי מחזור פעילות שנתי גדול מ-50 מיליוני שקלים חדשים וקטן מ-250 מיליוני שקלים חדשים.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

מגזר עסקים בינוניים כולל בעיקר חברות פרטיות וציבוריות בגודל בינוני (Middle Market) ובהיקף חבות מעל 6 מיליוני שקלים חדשים ועד 25 מיליוני שקלים חדשים.

הטיפול בלקוחות מגזר זה הינו באחריות החטיבה העסקית של הבנק בעיקר, בסקטור עסקים, הפועל באמצעות שלושה מוקדים עסקיים הפרוסים ברחבי הארץ.

לקוחות המגזר שעיקר פעילותם בענף הנדל"ן, מקבלים שירות מסקטור בניה ונדל"ן שבחטיבה העסקית, המתמחה במתן שירותים ייחודיים לענף זה.

לקוחות מגזר זה מאופיינים הן במגוון השירותים הבנקאיים שהם צורכים והן בשיעור הביטחונות הנדרשים, הגבוה על פי רוב ביחס ללקוחות מגזר הבנקאות העסקית.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

- מגזר בנקאות מסחרית לפי גישת ההנהלה כולל עסקים בעלי מחזורי פעילות שבין 30 ל-120 מיליוני שקלים חדשים ובהיקף חבות מעל 6 מיליוני שקלים חדשים ועד 25 מיליוני שקלים חדשים. המשמעות היא שלקוחות מסוימים בבנקאות המסחרית (לפי גישת ההנהלה) אשר מחזור הפעילות שלהם קטן מ-50 מיליוני שקלים מסווגים במגזר עסקים זעירים וקטנים לפי מגזרי פעילות פיקוחיים.
- מנגד, לקוחות עסקיים אשר שייכים למגזר בנקאות עסקית לפי גישת ההנהלה, ומחזור הפעילות השנתי שלהם נמוך מ-250 מיליוני שקלים משייכים למגזר עסקים בינוניים בגישה הפיקוחית.

מוצרים ושירותים

ללקוחות המגזר מותאמים שירותים ומוצרים, בתחום הבנקאות והפיננסים. במסגרת זו נותן הבנק אשראי לסוגיו, הן הלוואות שונות והן אשראי שוטף לצרכי הון חוזר; שירותי סחר חוץ - יבוא, יצוא ואשראי דוקומנטרי, ערבויות בנקאיות; עסקאות במטבע חוץ, לרבות עסקאות במכשירים נגזרים, שרותי פקטורינג וכן פעילות השקעה בפיקדונות ובניירות ערך.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הם שלושה מוקדים עסקיים הפועלים בחטיבה העסקית, וכן מרכזי העסקים וסניפי הבנק הפזורים ברחבי הארץ.

הפעילות במגזר זה כוללת פיתוח פעילות שיווקית ועסקית המושתתת על הבנת צרכי הלקוחות והתאמת פתרונות בנקאיים כוללניים לצרכים אלו, תוך מתן שירות מקצועי, מהיר ויעיל, הצעת מגוון מוצרים ופתרונות מותאמים לצרכי הלקוחות תוך ניהול מבוקר של הסיכונים הנובעים מפעילות המגזר, המבוצע בין היתר גם בעזרת קביעת התניות פיננסיות המנטרות את חוסנם הפיננסי של הלקוחות.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק שמה דגש על הרחבה משמעותית של בסיס הלקוחות ועל גידול בפעילות מגזר עסקים בינוניים. בכונת הבנק להמשיך ולפעול להרחבה משמעותית בהיקף הפעילות במגזר זה, בעיקר על ידי גיוס לקוחות חדשים והרחבת השירותים הבנקאיים ללקוחות קיימים וללקוחות שהבנק מהווה להם בנק משני.

התפתחויות שחלו במגזר עסקים בינוניים בתקופה

במהלך שנת 2016 לא חלו שינויים מהותיים בשווקים ובמאפייני המגזר.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים בינוניים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
רווח ורווחיות		
169	187	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
64	68	עמלות והכנסות אחרות
233	255	סך ההכנסות
13	11	הוצאות בגין הפסדי אשראי
90	96	הוצאות תפעוליות אחרות
130	148	רווח לפני הפרשה למיסים
49	58	הפרשה למיסים
81	90	רווח נקי
מאזן - סעיפים עיקריים:		
4,857	4,869	אשראי לציבור (יתרת סוף)
4,786	4,786	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
6,098	7,378	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
4,849	4,862	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
5,927	6,549	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
6,077	6,306	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:		
158	161	מרווח מפעילות מתן אשראי
8	23	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
3	3	אחר
169	187	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר עסקים בינוניים (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-90 מיליוני שקלים חדשים לעומת 81 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

בסעיף הכנסות הריבית נטו חל גידול של כ-18 מיליוני שקלים חדשים המיוחס בעיקר לעלייה בשיעור מרווחי האשראי במגזר זה. בסעיף עמלות והכנסות אחרות חלה עליה של כ-4 מיליוני שקלים חדשים.

בסעיף ההוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה הוצאה של 11 מיליוני שקלים חדשים לעומת הוצאה של 13 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו בכ-96 מיליוני שקלים חדשים לעומת 90 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של כ-6.6%.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאות הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

מגזר עסקים גדולים כולל עסקים בעלי מחזור פעילות שנתי גדול מ-250 מיליוני שקלים חדשים.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

המגזר מתמחה במתן מכלול השירותים הבנקאיים והפיננסיים לחברות מהגדולות במשק הפועלות במגוון ענפים בהיקפי חבות של מעל 25 מיליוני שקלים חדשים ללקוח.

הטיפול בלקוחות מגזר זה הינו באחריות החטיבה העסקית בעיקר בסקטור תאגידיים גדולים.

לקוחות המגזר הפועלים בענף הנדל"ן, מקבלים שירות מסקטור בניה ונדל"ן שבחטיבה העסקית, המתמחה במתן שירותים ייחודיים לענף זה.

בפעילותו במסגרת מגזר זה, שם הבנק דגש על הרחבת בסיס הלקוחות הקיימים ושיפור הרווחיות על ידי הרחבת הפעילות בתחומים פיננסיים שונים, עתירי רווחיות ביחס להון, כדוגמת עסקאות בחדר עסקאות, בהן, עסקאות נגזרים ומוצרים אחרים המבוצעים בחדר עסקאות עבור לקוחות.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

- מגזר בנקאות עסקית לפי גישת ההנהלה כולל עסקים בעלי מחזורי פעילות הגדול מ-120 מיליוני שקלים חדשים ובהיקף חבות מעל 25 מיליוני שקלים חדשים. המשמעות היא שלקוחות מסוימים בבנקאות העסקית (לפי גישת ההנהלה) אשר מחזור הפעילות שלהם קטן מ-250 מיליוני שקלים מסווגים במגזר עסקים בינוניים בגישה הפיקוחית.
- גופים מוסדיים אשר מנוהלים בגישת ההנהלה במסגרת הבנקאות העסקית, מוצגים כמגזר נפרד במגזרי פעילות פיקוחיים.

מוצרים ושירותים

לקוחות המגזר מוצע מגוון מוצרי בנקאות ופיננסיים, בהם: אשראי לסוגיו - On Call, הלוואות לזמן קצר, בימוני ואורך; ערבויות לסוגיהן, פעילות סחר-חוף - יבוא, יצוא ואשראי דוקומנטרי, מימון באמצעות ארגון סינדיקציות או השתתפות בהן, מימון פרויקטים של תשתית, רכישות ומיזוגים; פעילות במכשירים נגזרים ופקטורינג.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הם המנהלים ומנהלי הלקוחות בחטיבה לבנקאות עסקית, בתמיכת הסניפים ומרכזי העסקים של הבנק.

במטרה לתת מענה מיטבי לצרכי הלקוחות המטופלים על ידי המגזר, מרוכז הטיפול בלקוחות הבנקאות העסקית הגדולים בסקטור תאגידיים המצוי בחטיבה העסקית, תוך חלוקה למחלקות ולצוותים בעלי התמחות והתמקצעות ענפית. הצוותים עובדים בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים בבנק בתחומי פקטורינג, סחר חוף, שוק ההון, פעילות בחדר עסקאות וכדומה, במטרה לתת פתרון כולל לצרכי הלקוח.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק בתחום מגזר עסקים גדולים מכוונת להגדלת מספר הלקוחות והעמקת הפעילות עם לקוחות קיימים. זאת תוך מיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ההון על ידי התמקדות בפעילויות בעלות רווחיות גבוהה ביחס להון הנדרש בגינן. זאת, בין היתר, באמצעות הפעולות הבאות:

- יישום גישה המבוססת על הסתכלות כוללת על הלקוח העסקי, תוך מינוף מוצרי האשראי והצעת מוצרים נוספים לביסוס מערכת יחסים מקיפה עם הלקוח.
- פילוח הלקוחות העסקיים לפי גודלם, לפי הענף המשקי במסגרתו הם פועלים ולפי מאפיינים נוספים, במטרה להגדיר באופן המיטבי את צרכיהם העסקיים ולספק להם מענה מקצועי מתאים.
- על רקע המורכבות המשפטית בעסקאות בשנים האחרונות, בין היתר בפרויקטים מסוג קומבינציה ובתחום ההתחדשות העירונית (תוכנית פינני-בינוי ותמ"א 38), נדרשת התמחות משפטית ייעודית.
- שימת דגש על נושא הרווחיות והתשואה על השימושים.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר עסקים גדולים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
רווח ורווחיות		
434	444	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
150	147	עמלות והכנסות אחרות
584	591	סך ההכנסות
45	(24)	הוצאות בגין הפסדי אשראי
142	142	הוצאות תפעוליות אחרות
397	473	רווח לפני הפרשה למיסים
149	184	הפרשה למיסים
248	289	רווח נקי
מאזן - סעיפים עיקריים:		
13,359	12,731	אשראי לציבור (יתרת סוף)
13,132	12,525	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
26,688	31,422	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
14,189	13,071	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
21,286	28,061	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
26,726	22,731	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:		
404	378	מרווח מפעילות מתן אשראי
24	55	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
6	11	אחר
434	444	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר עסקים גדולים (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-289 מיליוני שקלים חדשים לעומת 248 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול 16.5%.

סך הכל הכנסות הריבית, נטו הסתכמו ב-444 מיליוני שקלים חדשים לעומת 434 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד.

בסעיף ההוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה הכנסה של 24 מיליוני שקלים חדשים לעומת הוצאה של 45 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות בתקופה הנוכחית מיוחסות לגבייה ממספר לקוחות שנמחקו בעבר.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו בכ-142 מיליוני שקלים חדשים בדומה לתקופה המקבילה אשתקד.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאת הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

המגזר כולל קופות גמל, קרנות פנסיה, קרנות השתלמות, קרנות נאמנות, תעודות סל, חברות ביטוח וחברי בורסה המנהלים כספי לקוחות.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

המגזר מתמחה במתן שירות למנהלי נכסים פיננסיים ומאגד בתוכו פעילויות של מתן שירותים שונים למנהלי נכסים פיננסיים: חברות ביטוח, מנהלי קופות-גמל, קרנות השתלמות ופנסיה, מנהלי קרנות נאמנות, תעודות סל, חברי בורסה ומנהלי תיקי השקעות.

פעילות המגזר כוללת תפעול הנכסים הפיננסיים האמורים לעיל ומתן שירותים בנקאיים לגופים המנהלים אותם. השירותים כוללים בין השאר שערך נכסים, הפקת דוחות בקרה, הפקת דיווחים לרשויות, ניהול ספרים, ניהול חשבונות וזכויות עמיתים בקופות-גמל וחישוב תשואות.

כן כוללים השירותים הבנקאיים אשראי לסוגיו ופעילות במכשירים נגזרים. לבנק הסכמים למתן שירותים תפעוליים בעבור חברות לניהול קופות-גמל, חלקם כחלק נלווה למכירת קופות-גמל שהיו בבעלות הבנק. בתחום קרנות הנאמנות, לבנק הסכמים למתן שירותים לחברות לניהול קרנות נאמנות. בנוסף המערך נותן טיפול כולל לחברות הניהול של קופות הגמל ולקרנות הנאמנות.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

גופים מוסדיים מנוהלים בגישת ההנהלה במסגרת הבנקאות העסקית ובמסגרת מגזר הניהול הפיננסי, ומוצגים כמגזר נפרד במגזרי פעילות פיקוחיים.

מוצרים ושירותים

לבנק הסכמים למתן שירותים תפעוליים בעבור חברות לניהול קופות-גמל, חלקם כחלק נלווה למכירת קופות-גמל שהיו בבעלות הבנק. בתחום קרנות הנאמנות, לבנק הסכמים למתן שירותים לחברות לניהול קרנות נאמנות.

בנוסף המערך נותן טיפול כולל לחברות הניהול של קופות הגמל ולקרנות הנאמנות.

כן כוללים השירותים הבנקאיים אשראי לסוגיו ופעילות במכשירים נגזרים.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

גורמי השיווק וההפצה העיקריים במגזר הם המנהלים ומנהלי הלקוחות בחטיבה לבנקאות עסקית בחטיבה הפיננסית ובחטיבה לתכנון ותפעול, במטרה לתת מענה מיטבי לצרכי הלקוחות המטופלים על ידי המגזר, מרוכז הטיפול בלקוחות הבנקאות העסקית הגדולים בסקטור תאגידים המצוי בחטיבה העסקית, בסקטור מסחר בחטיבה הפיננסית ובסקטור תפעול קופות גמל בחטיבה לתכנון ותפעול, הצוותים עובדים בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים בבנק בתחומי שוק ההון, פעילות בחדר עסקאות וכדומה במטרה לתת פתרון כולל לצרכי הלקוח.

אסטרטגיה עסקית

האסטרטגיה העסקית של הבנק בתחום זה מכוונת להגדלת מספר הלקוחות והעמקת הפעילות עם לקוחות קיימים. זאת תוך מיצוי הפוטנציאל הכלכלי של ההון על ידי התמקדות בפעילויות בעלות רווחיות גבוהה ביחס להון הנדרש בגיבן.

הסיכון במימוש האסטרטגיה המפורטת לעיל הוא בעיקרו הקטנה של היקפי הפעילות עם לקוחות מסוימים, שהרווח לבנק מפעילות עימם נמוך באופן יחסי, או שרמת הסיכון בפעילות עימם גבוהה באופן יחסי. לעומת זאת, עשייה הרווחיות הכוללת לבנק לעלות, עם ההתמקדות בלקוחות הרווחיים והרחבת הפעילות מולם, תוך ניצול משאבי ההון של הבנק.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר גופים מוסדיים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
		רווח ורווחיות
112	107	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
-	-	הכנסות מימון שאינן מריבית
77	82	עמלות והכנסות אחרות
189	189	סך ההכנסות
(7)	(1)	הוצאות בגין הפסדי אשראי
131	139	הוצאות תפעוליות אחרות
65	51	רווח לפני הפרשה למיסים
24	20	הפרשה למיסים
41	31	רווח נקי
		מאזן - סעיפים עיקריים:
2,063	2,629	אשראי לציבור (יתרת סוף)
2,326	2,586	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
36,127	35,964	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
2,176	2,858	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
37,447	35,337	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
3,437	2,964	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
		מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:
47	46	מרווח מפעילות מתן אשראי
60	61	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
5	-	אחר
112	107	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת מגזר גופים מוסדיים (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-31 מיליוני שקלים חדשים לעומת 41 מיליוני שקלים חדשים אשתקד. להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-107 מיליוני שקלים חדשים לעומת 112 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. בסעיף עמלות והכנסות אחרות חל גידול של 5 מיליוני שקלים חדשים לעומת התקופה המקבילה אשתקד. לא חלו שינויים מהותיים במרווח מפעילות מתן אשראי ובמרווח מפעילות קבלת פיקדונות.

בסעיף ההוצאות בגין הפסדי אשראי נרשמה הכנסה של 1 מיליוני שקלים חדשים לעומת הכנסה של 7 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול המיוחס להשפעת הפרשה קבוצתית במגזר זה.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאת הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

מגזר ניהול פיננסי כולל את פעילות המסחר, ניהול הנכסים וההתחייבויות והשקעות ריאליות. פעילות למסחר - השקעה בניירות ערך למסחר, פעילות עשיית שוק בניירות ערך, פעילות במכשירים נגזרים שאינם מיועדים לגידור ואינם חלק מניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, שאילת ניירות ערך למסחר, מכירה בחסר של ניירות ערך, שירותי חיתום של ניירות ערך. ניהול נכסים והתחייבויות - לרבות השקעה באגרות חוב זמינות למכירה ובאגרות חוב מוחזקות לפדיון, גידור באמצעות מכשירים נגזרים ומגדרים, גידור ALM, גידור מטבעי של השקעות בחוץ לארץ. השקעות ריאליות - השקעה במניות זמינות למכירה ובחברות כלולות של עסקים. פעילות ניהול פיננסי אחרת - שירותי ניהול, תפעול, נאמנות ומשמורת לבנקים, מכירה וניהול תיקי אשראי.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

הניהול הפיננסי בבנק מבוצע על ידי החטיבה הפיננסית. מגזר הניהול הפיננסי פועל בארץ ובחוץ לארץ וכולל מספר תחומים עיקריים: ניהול כלל הנכסים וההתחייבויות של הבנק, ניהול תיק איגרות החוב, ניהול החשיפות לסיכונים שוק, ניהול הנזילות ופעילות הבנק בחדר העסקאות בשוקי הכספים וההון, זאת, בהתאם לראיית ההנהלה את הניהול של פעילויות אלה. הפעילות בתחום ניהול נכסים והתחייבויות מנהלת בסקטור ניהול פיננסי וכוללת את ניהול המקורות והשימושים, החשיפות לסיכונים שוק - לרבות ניהול סיכונים נזילות, בסיס וריבית, ניהול מחירי המעבר ("מחירי צל") ותמחור עסקאות פיננסיות מיוחדות וניהול תיק אגרות החוב. הפעילות למסחר מתבצעת על ידי חדר העסקאות וכוללת את פעילות הבנק במטבע חוץ, באופציות, בנגזרי ריבית, בניירות ערך בארץ ובחוץ לארץ ובנכסים פיננסיים, כאשר הצד הנגדי לעסקאות הם גופים מהארץ ומחוץ לארץ. כמו כן, בחטיבה קיימת יחידה ייעודית לניהול קשרי מוסדות פיננסיים ומשקיעים. יחידה זו אחראית על מכלול הפעילות מול בנקים בחוץ לארץ, לרבות ניהול חשבונות קורספונדנט, קבלת ומתן שירותים שונים ופיתוח פעילות תומכת בצרכי לקוחות הבנק. הפעילות במגזר הינה בכפוף למדיניות ניהול הסיכונים הרלוונטיים למגזר ובמסגרת המגבלות שהטילו הדירקטוריון וההנהלה באשר לרמות החשיפה השונות.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

גופים מוסדיים אשר מנהלים בגישת ההנהלה במסגרת מגזר הניהול הפיננסי, מוצגים כמגזר נפרד במגזרי פעילות פיקוחיים.

מוצרים ושירותים

חדר העסקאות מעניק שירותי מסחר ללקוחות הבנק בתחום ה-OTC (בעיקר: מטבע חוץ, ריבית, אופציות) ובתחום ברוקראז' ניירות ערך זרים וישראלים כאשר הצד הנגדי לעסקאות הם גופים מהארץ ומחוץ לארץ. מסחר OTC - סוגי עסקאות אותן ניתן לבצע באמצעות חדר העסקאות: קניה ומכירה של מטבע חוץ, אופציות, ונגזרי ריבית. הבנק הינו בעל רישיון לעשיית שוק בדולר/שקל ובאגרות חוב של ממשלת ישראל. מסחר בניירות ערך - המסחר בניירות ערך נותן מענה ללקוחות הבנק לפעילות הן בשוק המקומי והן בשווקי העולם הזרים. מחלקת המסחר נחלקת לשני חלקים - מסחר בניירות ערך ישראלים ומסחר בניירות ערך זרים, כששתיהן מעניקות שירותי ביצוע בתחום המניות, אגרות חוב, אופציות וחוזים עתידיים סחירים, קרנות נאמנות.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

חדר העסקאות מספק שירותים במטבעות וניירות ערך מכל רחבי העולם, כאשר ההתמקדות היא בעיקר בשווקים המפותחים. בחדר העסקאות פועלת יחידת לקוחות ושיווק אשר מהווה כלי הפצה למוצרי חדר העסקאות.

אסטרטגיה עסקית

בפעילות חדר העסקאות היעדים המרכזיים הינם: שמירה על מיקום ומיצוב הבנק כאחד המובילים בתחום ה-OTC בישראל תוך שמירה על רמת הסיכון שנקבעה במדיניות הבנק. הגדלת נפחי הפעילות בתחום ה-OTC. הגדלת נפחי הפעילות בתחום מסחר בניירות ערך בשוק המקומי והזר. התאמת הפעילות לרגולציה המקומית והעולמית. השגת תשואה נאותה על ההון.

בפעילות ניהול הנכסים וההתחייבויות היעד המרכזי הינו ניהול אקטיבי של החשיפות לסיכוני שוק ונזילות ותיק איגרות החוב, במטרה לנהל באופן יעיל את הרווחיות המימונית, תוך שמירה על חשיפה מבוקרת לסיכוני שוק ונזילות נאותה, המשקפים את תיאבון הסיכון של הבנק בכפוף למגבלות שנקבעו בהנחיות הדירקטוריון וההנהלה.

התפתחויות שחלו במגזר ניהול פיננסי בתקופה

במהלך שנת 2016 הושפעה הפעילות במגזר מ:

- תחרות הולכת וגוברת בענף הבנקאות, ומגמה של ירידת עמלות והצטמצמות מרווחים.
- שינויים רגולטורים בשוק העולמי ובשוק המקומי.
- ירידה במחזורי הפעילות בבורסת תל אביב.

ניתוח תוצאות הפעילות במגזר ניהול פיננסי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
		רווח ורווחיות
(7)	(126)	סך הכל הוצאות ריבית, נטו
353	291	הכנסות מימון שאינן מריבית
167	239	עמלות והכנסות אחרות
513	404	סך ההכנסות
(2)	(1)	הוצאות בגין הפסדי אשראי
412	356	הוצאות תפעוליות אחרות
103	49	רווח לפני הפרשה למיסים
65	19	הפרשה למיסים
38	30	רווח לאחר מיסים
-	-	חלקו של התאגיד הבנקאי ברווחים של חברות כלולות
38	30	רווח נקי לפני ייחוס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
(21)	-	רווח נקי המיוחס לבעלי זכויות שאינן מקנות שליטה
17	30	רווח נקי המיוחס לבעלי מניות של התאגיד הבנקאי
		מאזן - סעיפים עיקריים:
5,224	5,414	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
		מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:
-	-	מרווח מפעילות מתן אשראי
-	-	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
(7)	(126)	אחר
(7)	(126)	סך הכל הוצאות ריבית נטו

תרומת מגזר ניהול הפיננסי (בהתאם להגדרות הפיקוחיות) לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ברווח של 30 מיליוני שקלים חדשים לעומת רווח של 17 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

סך הכנסות המימון (הכנסות ריבית נטו והכנסות המימון שאינן מריבית) קטנו ב-181 מיליוני שקלים חדשים לעומת התקופה המקבילה אשתקד, בעיקר כתוצאה מירידה בהיקף הפירעונות המוקדמים של משכנתאות הגוררת ירידה בעמלת פירעון מוקדם. כמו כן, בתקופה המקבילה אשתקד נרשמו הכנסות ממימוש איגרות חוב לפדיון בבנק יהב. ראה ניתוח ההתפתחות בהכנסות המימון בפרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר.

העמלות וההכנסות האחרות כוללות גידול של 72 מיליוני שקלים חדשים הנובע מתוצאות הפעילות המתמשכת של הבנק במסגרת רה ארגון בנכסים ושיפורים במערך הסינוף.

לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאת הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר השפעת ייחוס הוצאות הנוגעות לחקירת משרד המשפטים האמריקאי על מגזר זה, ראה ביאור 29ג. לדוחות הכספיים.

ההגדרה הפיקוחית

פעילות הבנק בחוץ לארץ מוצגת בנפרד ונחלקת לפעילות של אנשים פרטיים ופעילות עסקית.

תיאור תמציתי של מאפייני המגזר ("גישת ההנהלה")

הפעילות הבינלאומית בקבוצת הבנק כוללת מתן שירותים בנקאיים לעסקים ושירותי בנקאות פרטית לאנשים פרטיים באמצעות חברות בנות וסניפים בעולם. הפעילות הבינלאומית של הקבוצה כוללת שירותי בנקאות פרטית, מימון סחר חוץ, אשראי מקומי לרכישת נדל"ן ומימון מסחרי והשתתפות באשראים סינדיקטיביים. הפעילות הבינלאומית בארץ ובחוץ לארץ כפופה לסקטור פעילות בינלאומית ובנקאות פרטית בחטיבה הפיננסית של הבנק.

הבדלים בין גישת ההנהלה להגדרה הפיקוחית

לקוחות עסקיים ופרטיים בסניפי חוץ לארץ שסווגו למגזרי הפעילות השונים בהתאם לגישת ההנהלה, סווגו למגזר פעילות חוץ לארץ בגילוי על מגזרי פעילות פיקוחיים.

לקוחות עסקיים ופרטיים בסניפי חוץ לארץ מוצגים כמגזר נפרד במגזרי פעילות פיקוחיים ומנוהלים בגישת ההנהלה במסגרת מגזרי הפעילות השונים - בעיקר בנקאות פרטית ועסקית.

מוצרים ושירותים

השירותים המוצעים ללקוחות מגזר פעילות חוץ לארץ הם:

- שירותי בנקאות פרטית ללקוחות בעלי עושר פיננסי גבוה. שירותים אלה כוללים ניהול פיקדונות הלקוחות ומתן ייעוץ פיננסי לניהול תיק ניירות הערך של הלקוחות.
- פתרונות אשראי לצרכי לקוחות פרטיים ועסקיים הן מקומיים והן מישראל הפועלים בחוץ לארץ.

שווקים עיקריים ודרכי הפצה

השווקים העיקריים הם לקוחות מקומיים, בעיקר מהקהילה היהודית, הממוקמים גיאוגרפית במדינות בהם פועלות שלוחות הבנק בחוץ לארץ וכן לקוחות תושבי ישראל שהפעילות הפיננסית והעסקית שלהם מצריכה קבלת שירותים בנקאיים בחוץ לארץ.

דרכי הפצה העיקריים הם השתתפות בכנסים מקצועיים במדינות בהן ממוקמות השלוחות, פרסום מקומי בקרב הקהילה היהודית, שיווק הבנק על ידי נציגויות הבנק בקרב הקהילה היהודית המקומית והמלצות מלקוחות קיימים.

אסטרטגיה עסקית

שלוחות הבנק בחוץ לארץ פועלות בסביבה תחרותית של בנקים מקומיים ובינלאומיים הפועלים באותה המדינה אך יחד עם זאת ממוקדים במתן שירותים בנקאיים בתחום מצומצם בהשוואה לבנקים המקומיים והבינלאומיים. התחרות מתמקדת ברמת השירות, מהירות התגובה ומקסום מערכת היחסים של הלקוח עם הבנק. לכל שלוחה של הפעילות הבינלאומית קהל יעד ייחודי. גורמי ההצלחה הקריטיים מבוססים על מתן שירות אישי ומהיר ברמה בינלאומית. השירות הניתן ללקוחות מבוסס על הבנת הצרכים האישיים ומתן מענה פרטני המבוסס על הכרה מעמיקה של השווקים המקומיים, ומציאת סל מוצרים מתאים.

על מנת להתמודד עם התחרות הקיימת במגזר זה משקיע הבנק משאבים רבים בגיוס כוח אדם איכותי, בעל ניסיון, בהכשרה מקצועית של עובדיו, ובמכירת סל מוצרים איכותי ביחס למקובל בעולם. כמו כן מתמקד הבנק במתן שירות איכותי ובשמירה על קשר הדוק עם הלקוחות, בארגון כנסים מקצועיים ללקוחות נבחרים ובמאמצים לאיתור ולגיוס לקוחות חדשים באופן שוטף.

הבנק פועל לפיתוח הפעילות בשלוחות הקיימות וליצירת קשרים אסטרטגיים עם גופים פיננסיים מרכזיים בבנקאות הבינלאומית ולעבודה משותפת עמם. כמו כן, נבחנות אפשרויות למתן שירותים המתאימים לכל אחת מהשלוחות ואשר עונים על הצרכים המתחדשים עם השינויים הטכנולוגיים, העסקיים והרגולאטורים, בכל שוק ושוק.

התפתחויות שחלו במגזר פעילות בחוץ לארץ בתקופה

בשנים האחרונות הצטמצמה התחרות מול שלוחות הבנקאים הישראליים הפועלות בחוץ לארץ. כמו כן, שינויי רגולציה גלובליים הביאו לשינוי מיקוד עסקי ושינויים בהעדפות הלקוחות.

ניתוח תוצאות הפעילות בחוץ לארץ

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
רווח ורווחיות		
111	154	סך הכל הכנסות ריבית, נטו
5	4	הכנסות מימון שאינן מריבית
32	31	עמלות והכנסות אחרות
148	189	סך ההכנסות
10	1	הוצאות בגין הפסדי אשראי
80	74	הוצאות תפעוליות אחרות
58	114	רווח לפני הפרשה למיסים
22	44	הפרשה למיסים
36	70	רווח נקי
מאזן - סעיפים עיקריים:		
3,092	3,250	אשראי לציבור (יתרת סוף)
3,061	3,223	אשראי לציבור, נטו (יתרת סוף)
4,041	5,249	פיקדונות הציבור, נטו (יתרת סוף)
2,665	3,195	יתרה ממוצעת של אשראי לציבור
2,974	4,770	יתרה ממוצעת של פיקדונות הציבור
3,018	3,594	יתרה ממוצעת של נכסי סיכון
מרווחי אשראי ומרווחי פיקדונות:		
78	92	מרווח מפעילות מתן אשראי
7	11	מרווח מפעילות קבלת פיקדונות
26	51	אחר
111	154	סך הכל הכנסות ריבית נטו

תרומת הפעילות בחוץ לארץ לרווחי הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה ב-68 מיליוני שקלים חדשים לעומת 36 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן הגורמים העיקריים לשינוי בתרומת המגזר:

הכנסות הריבית נטו הסתכמו ב-154 מיליוני שקלים חדשים לעומת 111 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, גידול של 38.7% הנובע מגידול בהיקף פעילות האשראי והפיקדונות.

ההוצאות התפעוליות הסתכמו בכ-74 מיליוני שקלים חדשים לעומת 70 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. לפרטים נוספים ומידע נרחב על מגזרי הפעילות הפיקוחיים וכן לתוצאות הפעילות בהתאם לגישת ההנהלה, ראה ביאור 29 לדוחות הכספיים.

לפרטים בדבר השפעת ייחוס הוצאות הנוגעות לחקירת משרד המשפטים האמריקאי על תוצאות הפעילות בחוץ לארץ, ראה ביאור 29. לדוחות הכספיים.

חברות מוחזקות עיקריות

תרומת החברות המוחזקות לרווח הנקי מפעולות רגילות הגיעה בשנת 2016 לכ-132 מיליוני שקלים חדשים, לעומת כ-149 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד. נתונים אלה כוללים השפעות של שינויים בשערי החליפין על יתרות ההשקעה בחברות המוחזקות בחוץ לארץ, המכוסים בבנק עצמו. לכן, אין משמעות להשפעת שערי החליפין על הרווח הנקי של הקבוצה.

ללא השפעת הפרשי שער כאמור לעיל, הסתכמה תרומת החברות המוחזקות בכ-142 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 148 מיליוני שקלים חדשים בתקופה המקבילה אשתקד, ראה הסבר בחברות המוחזקות להלן.

בנק יהב לעובדי המדינה בע"מ (להלן: בנק יהב)

בנק יהב הינו תאגיד בנקאי הפועל בהתאם לרישיון 'בנק' לפי הוראות חוק הבנקאות (רישוי), התשמ"א-1981. ביום 28 בינואר 2009 נתקבל רישיון המחליף את רישיונו הקודם של הבנק מיום 11 בינואר 2005, אשר התיר לבנק פעילות עם עובדי המדינה והמגזר הציבורי. על פי הרישיון המחליף, בנק יהב רשאי לעסוק בפעילויות חדשות ולהרחיב את קהל לקוחותיו, בכפוף להיתר מראש של המפקח על הבנקים.

בד בבד עם קבלת הרישיון המחליף, נתקבל בבנק יהב אישור המפקח על הבנקים להעניק שירותים ללקוחות יחידים (כגון שכירים, עצמאים ומשקי בית) ולתאגידים, ובלבד שהתאגידים לא יקבלו אשראי בסכום העולה על המגבלה שנקבעה. בנק יהב פועל בהתאם לרישיון המחליף, בכפוף ובהתאם למדיניות דירקטוריון בנק יהב בנושא.

תרומת בנק יהב לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2016, הסתכמה בכ-42 מיליוני שקלים חדשים בהשוואה לכ-60 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015. תשואת הרווח הנקי על ההון של בנק יהב (הון ממוצע, כהגדרתו בהוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים) הגיעה בשנת 2016 ל-7.2%, בהשוואה ל-11.3% בשנת 2015. סך המאזן של בנק יהב ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם ל-23,854 מיליוני שקלים חדשים, לעומת 22,651 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 בדצמבר 2015, גידול בשיעור של 5%. יתרת האשראי לציבור נטו ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה לכ-8,931 מיליוני שקלים חדשים, לעומת כ-7,943 מיליוני שקלים חדשים ליום 31 בדצמבר 2015, גידול בשיעור של 12%.

טפחות סוכנות לביטוח (1989) בע"מ (להלן: טפחות ביטוח)

טפחות ביטוח היא סוכנות ביטוח בבעלות מלאה של הבנק, העוסקת במכירת פוליסות ביטוחי החיים ופוליסות ביטוחי הנכסים של לקוחות המבצעים משכנתאות בבנק. תרומתה של טפחות ביטוח לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2016 הסתכמה בכ-72 מיליוני שקלים חדשים, בהשוואה ל-68 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015.

חברות מוחזקות אחרות הפועלות בישראל

חברות מוחזקות אחרות הפועלות בישראל, הנמצאות בשליטתו המלאה של הבנק ונשענות על תשתיות הבנק, תרמו לרווח הבנק בשנת 2016 - 23 מיליוני שקלים חדשים, נטו, לעומת רווחים של כ-18 מיליוני שקלים חדשים, נטו, בשנת 2015.

יונייטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד

יונייטד מזרחי בנק (שוויץ) לימיטד (להלן: "בנק המזרחי שוויץ") מתמחה בשירותי בנקאות פרטית בינלאומית. הבנק בשוויץ מוחזק באמצעות חברה בת בבעלות מלאה של הבנק, United Mizrahi Overseas Holding Co. B.V. (Netherlands) ("מזרחי החזקות בינלאומיות"), הרשומה בהולנד.

הרווח הנקי של בנק המזרחי שוויץ הסתכם בשנת 2016 בכ-1.0 מיליוני פרנקים שוויצריים, לעומת כ-0.9 מיליוני פרנקים שוויצריים בשנת 2015. סך המאזן של בנק המזרחי שוויץ ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכם בכ-193 מיליוני פרנקים שוויצריים, לעומת כ-196 מיליוני פרנקים שוויצריים בסוף שנת 2015.

יתרת האשראי לציבור, נטו ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה לכ-69 מיליוני פרנקים שוויצריים, לעומת כ-72 מיליוני פרנקים שוויצריים בסוף שנת 2015. ביום 31 בדצמבר 2016 לא היו לבנק השקעות בניירות ערך, לעומת 3 מיליוני פרנקים שוויצריים, בסוף שנת 2015. יתרת הפיקדונות בבנקים ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה ב-121 מיליוני פרנקים שוויצריים, לעומת כ-119 מיליוני פרנקים שוויצריים בסוף שנת 2015. יתרת פיקדונות הציבור ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה בכ-131 מיליוני פרנקים שוויצריים, לעומת כ-124 מיליוני פרנקים שוויצריים בסוף שנת 2015. ביום 31 בדצמבר 2016 לא היו לבנק פיקדונות מבנקים, לעומת כ-10 מיליוני פרנקים שוויצריים בסוף שנת 2015.

נתונים אלה אינם כוללים סעיפים חוץ מאזניים, כגון פיקדונות בנאמנות (FIDUCIARY) ותיקי ניירות ערך של לקוחות, המהווים מרכיבים עיקריים בפעילותו העסקית של הבנק בשוויץ.

תרומת מזרחי החזקות בינלאומיות, המחזיקה בבנק המזרחי שוויץ, לרווח הנקי של הקבוצה בשנת 2016 כשהיא מנוכה מהשפעות שער חליפין, הסתכמה לרווח נקי של 4 מיליוני שקלים חדשים לעומת 2 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015.

תוצאות הרווח הנקי בפועל של מזרחי החזקות בינלאומיות כוללות השפעת שינויים בשער חליפין המכוסה על ידי מקורות הבנק עצמו.

לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית, הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

השקעות בתאגידים ריאליים

הבנק מנהל השקעות נוסטרו בתאגידים ריאליים. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. כ-3% מההשקעות הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשווי המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

השקעות הבנק בתאגידים ריאליים הסתכמו ליום 31 בדצמבר 2016 לסך של 101 מיליוני שקלים חדשים, בדומה לסוף שנת 2015, כמפורט להלן:

לשנה שנתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
במיליוני שקלים חדשים		
במסגרת סעיף ניירות ערך זמינים למכירה:		
61	63	יחידות השתתפות בקרנות השקעה
2	3	השקעות סחירות
1	1	השקעות בתאגידים שונים המוצגות לפי שיטת העלות
64	67	סך הכל במסגרת ניירות זמינים למכירה
במסגרת סעיף השקעות בחברות כלולות:		
19	19	השקעה בפסגות ירושלים ⁽¹⁾
16	13	השקעות בקרנות מזנין ⁽²⁾
2	2	השקעה ברוסאריו קפיטל ⁽³⁾
37	34	סך הכל השקעה בחברות כלולות
101	101	סך הכל השקעות בתאגידים ריאליים

(1) פסגות ירושלים הינה חברה פרטית שרכשה מקרקעין באזור ירושלים לצורך פיתוחם לבניה למגורים. יתרת ההשקעה בספרי הבנק כוללת השקעה בשטרי הון שהסתכמו ליום 31 בדצמבר 2016 לסך של כ-35 מיליוני שקלים חדשים (סכום זהה לסוף שנת 2015). לפרטים נוספים בדבר ההשקעה בפסגות ירושלים, ראה ביאור 15 לדוחות הכספיים.

(2) קרן מזנין הינה קרן מימון ביניים המעמידה מימון משלים לאשראי הבנקאי לחברות ממגוון מגזרים. המימון ניתן בדרך כלל בתמורה לריבית, אופציות ומכשירים הוניים אחרים.

(3) רוסאריו קפיטל הינה חברה פרטית העוסקת בתחום חיתום, ליווי ויעוץ להנפקות פרטיות וציבוריות, מיזוגים ורכישות, השקעה בניירות ערך והפצת ניירות ערך.

רווחי הבנק נטו מההשקעות בתאגידים ריאליים, לאחר הפרשה לירידת ערך, הסתכמו בשנת 2016 סך של כ-9 מיליוני שקלים חדשים, לעומת רווחים בסך של כ-6 מיליוני שקלים חדשים בשנת 2015.

תיאור כללי של הסיכונים ואופן ניהולם

הפעילות העסקית השוטפת של הקבוצה במגוון המוצרים והמכשירים הפיננסיים המאזניים והחץ מאזניים חושפת את הקבוצה לסיכונים שונים, ביניהם - סיכונים שוק, ריבית בתיק הבנקאי ונזילות, סיכונים אשראי וסיכונים תפעוליים. מדיניות ניהול ובקרת הסיכונים בתחומים השונים מיועדת לתמוך בהשגת היעדים העסקיים של הקבוצה תוך הגבלת החשיפה לסיכונים אלה.

תיאור הסיכונים

הבנק עוסק בפעילות בנקאית מסחרית (עסקית וקמעונאית) ובפעילות משכנתאות, אשר בה מוביל הבנק את מערכת הבנקאות בישראל.

סיכון האשראי הוא הסיכון המרכזי בפעילות התאגידיים הבנקאיים. בבנק מוטה סיכון זה לפעילות האשראי הקמעונאי ובפרט האשראי לדיר, ולפיכך שם הבנק דגש רב על ניטור סיכון תיק האשראי לדיר, המהווה כאמור את פעילות הליבה של הבנק. ראה בהרחבה בפרק סיכון האשראי להלן.

הוראת המפקח בדבר תוספת הון בשיעור של 1% מתיק המשכנתאות, אשר הגדילה את יעדי ההון בהדרגה מ-1 בינואר 2015 ועד ל-1 בינואר 2017, השפיעה על הבנק באופן מהותי יותר מאשר על שאר הבנקים במערכת. הבנק השלים יישום הוראה זו ונמצא בסוף שנת 2016 ביעדי ההון הנדרשים ובתוספת של שולי ביטחון.

בתחום העסקי הבנק פועל תוך ביצוע שוטף של הערכות סיכון ברמת הלקוח וברמת הענף והמשק כולו (ריכוזיות ענפית). הפעילות בתחום זה מושפעת בשנים האחרונות מהרחבת פעילותם של הגופים המוסדיים וחברות הביטוח הממוקדות במתן אשראי בהיקפים משמעותיים ולזמן ארוך. חיזוק יחסי הנזילות, בהתאמה להוראות בנק ישראל, להעלאה מדורגת של יחס כיסוי הנזילות (LCR) היוו אתגר בשנים 2015 ו-2016, והבנק נמצא בסוף שנת 2016 ביחסי נזילות גבוהים עם מרווח בטחון הולם וכן במבנה מקורות יציב.

חשיפת הבנק לפעילות בחוץ לארץ היא נמוכה וכן, פעילותו בתחום ההשקעות נוסטרו, אשר נועדה ברובה להשקעת עודפי הנזילות, בנוכחים איכותיים עם סיכון אשראי מזערי.

ההתפתחויות הטכנולוגיות והעלייה ברמת התחכום של הגורמים הפועלים בתחום מתקפות הסייבר, מעלה את רמת הסיכון ובמקביל את עצימות הניהול והניטור של הסיכונים התפעוליים, סיכונים טכנולוגיים המידע וסיכונים אבטחת המידע.

הקבוצה הבנקאית חשופה להשפעות שינויים רגולטוריים על פעילותה העסקית, בהתאם למתווה התכנית האסטרטגית. הבנק בוחן, מנטר ונערך להשפעות אלה במסגרת פעילותו השוטפת.

כמו כן, חשוף הבנק לשינויים מקרו כלכליים בארץ ובעולם, אשר ביכולתם להשפיע על פעילות הבנק, הכנסותיו והונו. הבנק בוחן את יציבות הונו תחת תרחישים מקרו כלכליים שונים, כחלק מתהליך ניהול הסיכונים.

לבנק מסגרת נרחבת לניהול ובקרת הסיכונים אליהם הוא נחשף, הכוללת מבנה ארגוני תומך בניהול ובקרת סיכונים אלה. ניהול הסיכונים בקבוצה מתבצע באופן שוטף בהתאם להוראת ניהול בנקאית תקין מספר 310 של בנק ישראל - "ניהול סיכונים", ובהתאם למסגרת שהותוותה בנדבך השני של באזל II, כולל השינויים הנדרשים עם כניסת באזל III לתוקף. דירקטוריון הבנק והועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון אחראים להתוות את העקרונות הנדרשים לניהול ובקרת הסיכונים השונים אליהם חשוף הבנק במסגרת פעילותו, כולל קביעת תיאבון הסיכון (תקרות החשיפה המותרות) ופיקוח אחר עמידת הבנק בעקרונות ובתיאבון הסיכון שקבע.

הנהלת הבנק אחראית ליישום עקרונות אלה, באמצעות שלושה קווי הגנה: הקו הראשון - נוטל הסיכונים (הקווים העסקיים), הקו השני - קו הבקרה, והקו השלישי - הביקורת הפנימית, ותוך הפעלה של מגוון תהליכים, כלים, מערכות מיכוניות תומכות ודיווחים, שנועדו להבטיח עמידת הבנק בעקרונות שנקבעו על ידי הדירקטוריון.

לבנק תהליך מוסדר למיפוי וזיהוי הסיכונים הכרוכים בפעילותו. רשימת הסיכונים המהותיים נקבעת לפי סף מהותיות, המבטא במונחי ההון של הבנק ועקרונות הטיפול בסיכונים המהותיים השונים כפי שזוהו ומופו, לרבות, תיאבון הסיכון, אופן המדידה.

הניהול והמזעור של כל סיכון, מעוגנים במסמכי מדיניות ייעודיים, המאשרים אחת לשנה על ידי הדירקטוריון. כמו כן, הוגדרה שרשרת הדיווחים הנדרשים בשגרה ובחירום, והניטור המתמשך של פרופיל הסיכון של הבנק, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון.

תיאור תיאבון הסיכון וניהול הסיכונים

תיאבון הסיכון של הבנק נקבע לכל הסיכונים המהותיים באמצעות מגבלות כמותיות ואיכותיות, כאשר המגבלות הכמותיות מוגדרות ברובן כפונקציה של ההון הראשוני של הבנק. עבור מרבית הסיכונים נקבעו מגבלות למצב שוק רגיל וכן, למצב קיצון, בהסתמך על תוצאות מבחני המצוקה השונים שעורך הבנק. בכל שנה, מאותגר תיאבון הסיכון על ידי מנהל הסיכונים הראשי, ההנהלה והדירקטוריון, לנוכח היעדים העסקיים שנקבעו בתכניות העבודה, בהתאם לתכנית האסטרטגית, ולפרופיל הסיכון ותוצאות התהליך האיכותי שמבצעים המנהלים בבנק. התהליך נועד לבחון את רמת הסיכונים השונים וכיוון התפתחותם במהלך השנה העוקבת. כתוצאה מכך, נתמכת האסטרטגיה העסקית של הבנק על ידי מסגרת תיאבון סיכון מתאימה, תוך כדי ניטור שוטף של פרופיל הסיכון והתראה במקרה שפרופיל הסיכון מגיע לגבולות תיאבון הסיכון שנקבע.

מבחני מצוקה

לבנק מתודולוגיה נרחבת לביצוע מבחני מצוקה במגוון שיטות. מתודולוגיה זו ואופן השימוש בתוצאות מבחני המצוקה מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי. הבנק עושה שימוש נרחב בתוצאות מבחני המצוקה במסגרת תהליך תכנון ההון המהווה חלק ממסמך ה-ICAAP. תהליך זה בוחן האם לבנק יש די הון כדי לעמוד בתכנית האסטרטגית, המאותרת על ידי שורה של מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות. מבחני מצוקה אלה פוגעים ברווחיות הבנק על ידי גרימת הפסדים פוטנציאליים לסיכונים המהותיים לפעילותו: אשראי, ריכוזיות אשראי, שוק, ריבית בתיק הבנקאי, תפעולי ועוד. דגש רב ניתן במבחני המצוקה על תיק המשכנתאות של הבנק, פעילות האשראי העסקית שלו, פוטנציאל הפגיעה של אירועי אבטחת מידע וסייבר, אירועי כשל תפעוליים ועוד. תוצאות תכנון ההון של הבנק, כפי שעלו מתהליך ה-ICAAP לשנת 2016 מלמדות כי לבנק יש מספיק הון כדי לעמוד ביעדי התכנית האסטרטגית שלו, גם לנוכח מבחני מצוקה בדרגות חומרה שונות. כמו כן, מבצע הבנק תרחיש קיצון אחיד, שהינו מבחן מצוקה המתבסס על תנאי מאקרו הנקבעים על ידי בנק ישראל למערכת הבנקאית. תוצאות התרחיש האחיד תומכות בתוצאות מבחני המצוקה השונים של הבנק, ומלמדות כי פוטנציאל הפגיעה בביצועי הבנק, תחת תרחיש שכזה, הינו נמוך יחסית להון הבנק והרווח השנתי שלו.

מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, הנדון בהנהלה, בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון הבנק, מציג מבט נרחב על הסיכונים השונים של הבנק, תוך שהוא מדגיש את מצב פרופיל הסיכון, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע בכל מסמכי המדיניות. בכך, מחזק ומשלים המסמך את המבט הניתן על פרופיל הסיכון במסגרת מסמך ה-ICAAP השנתי של הבנק, כאמור לעיל.

לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

תיאור הסיכון

סיכון אשראי הוא הסיכון שלווה או צד נגדי של הבנק לא יעמוד בהתחייבויותיו כלפי הבנק. סיכון זה מושפע ממספר גורמים עיקריים: סיכון עסקי הנובע מפעילותו של הלקוח, סיכונים ריכוזיות הנובעים מחשיפת יתר ללווה/קבוצת לווים ולענפי משק, סיכון ריכוזיות גאוגרפית, סיכון הנובע משינויים אקסוגניים, סיכון אשראי בחוץ לארץ וסיכונים תפעוליים, שלהתממשותם יש השלכות על סיכון האשראי. כמו כן, לסיכון זה יש קשרי גומלין עם מספר סיכונים נוספים כגון, סיכון השוק והריבית, סיכון הנדליות, סיכונים ציות ועוד.

תיאור תיאבון הסיכון ועקרונות לניהולו

ניהול סיכון האשראי בבנק מתבצע בהתאם להוראה 311 - "ניהול סיכונים אשראי" של בנק ישראל.

דירקטוריון הבנק הגדיר את מדיניות האשראי, הנגזרת מהיעדים ומהאסטרטגיה העסקית של הבנק, תוך מתן דגש לתמורות המאקרו כלכליות בארץ ובעולם ולהשלכותיהן על סיכון האשראי. מדיניות האשראי כוללת, מסמכי מדיניות נוספים הדנים בסיכונים הרלבנטיים לפעילות האשראי של הבנק, ובהם: מדיניות ריכוזיות האשראי, המבטיחה כי רמת ריכוזיות האשראי של הבנק מנוהלת ומנוטרת ברמה שוטפת, מדיניות הנגזרים, הקובעת את העקרונות לניהול וניטור לקוחות הבנק הפועלים בנגזרים, מדיניות הביטחונות הקובעת את העקרונות הנדרשים לשם ניהול בטחונות הלקוחות, מקדמי הביטחון הנדרשים לפי סוגי עסקאות וגורמי סיכון שונים, ומדיניות הסיכונים הסביבתיים.

תיאבון הסיכון מורכב משורה ארוכה של מדדי וגורמי סיכון הרלבנטיים לפעילות הבנק באשראי, ביניהם: ענפי משק, קבוצות לווים, גורמי סיכון בתיק המשכנתאות, סוגי פעילות ייחודיים, איכות תיק האשראי, דירוג הלקוחות, פעילות בחוץ לארץ וגורמי סיכון נוספים הרלבנטיים לפרופיל סיכון האשראי ולפעילותו העסקית של הבנק. סיכון האשראי מנוטר גם לפי שורה של מבחני מצוקה (קיצון), האומדים את פוטנציאל ההשפעה של אירועי קיצון על תיק האשראי של הבנק. זאת, בין השאר כדי לבחון את עמידות הון הבנק באירועי קיצון שונים, וכחלק מתהליך אמידת ההון הפנימי (ICAAP).

המעקב אחר פרופיל הסיכון, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע, מבוצע בתדירות שהוגדרה במסגרת מדיניות האשראי, והעמידה בו מדווחת להנהלת ודירקטוריון הבנק. במסגרת מדיניות האשראי של הבנק נקבעו עקרונות וכללים להעמדת אשראי ולניהול תיק האשראי והבקרה עליו, במטרה לשמר את איכותו, ולמזער את הסיכון הגלום בו. עקרונות וכללים אלה מאפשרים ניהול מבוקר של הסיכונים הכרוכים במתן אשראי ללווים, הן ברמת הלקוח הבודד וקבוצת הלווים, והן ברמה של ענפי משק וסקטורים עסקיים. מדיניות האשראי נבחנת במהלך השנה לאור התפתחויות בסביבה העסקית בה פועל הבנק ובה פועלים לקוחותיו, ובהתאמה נערכים בה עדכונים.

שלושת קווי הגנה בתחום האשראי :

קו הגנה ראשון - קווי העסקים בתחום האשראי בבנק

מבנה קווי העסקים בתחום האשראי מושתת על שלוש חטיבות, הכפופות למנהל הכללי, כמפורט להלן:

החטיבה הקמעונאית

בחטיבה זו מרוכזת פעילות האשראי הבנקאית של לקוחות פרטיים לרבות תחום המשכנתאות, ופעילותם של לקוחות עסקיים קטנים. סניפי הבנק ומרכזי העסקים פועלים אף הם במסגרת חטיבה זו באמצעות שמונה מרחבים.

החטיבה לבנקאות עסקית

בחטיבה זו מרוכזות מרבית הפעולות הבנקאיות של לקוחות עסקיים (לרבות מענף הנדל"ן והבינוי) עם היקף פעילות בינוני ומעלה.

החטיבה הפיננסית

בתחום האשראי, החטיבה הפיננסית מרכזת את הבנקאות הפרטית והפעילות הבינלאומית באמצעות יחידות הבנקאות הפרטית בארץ ובאמצעות השלוחות וחברות הבנות בחוץ לארץ.

לפירוט אודות מאפייני הלקוחות בכל אחד ממגזרים אלו ראה בפרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי (תיאור עסקי קבוצת הבנק לפי מגזרי פעילות) לעיל.

באחריות היחידות המקצועיות של כל אחד ממגזרי הלקוחות הללו לבדוק באופן שוטף ולבצע מעקב ובקרה על החשיפה ללקוחות ומגזרי הפעילות שבאחריותן. בקו הגנה זה, קיימות יחידות בקרה ספציפיות כדוגמת הבקרים החטיבתיים ופונקציות בקרה נוספות. פעילות זו מעוגנת בנהלים ייעודיים המבטיחים יישום של העקרונות שנקבעו לניהול הסיכון.

- **קו הגנה שני - בקרת סיכונים** - החטיבה לבקרת סיכונים פועלת כ"פונקציה ניהול הסיכונים" בלתי תלויה של הבנק ובכך משמשת כקו הגנה שני במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים. פעילותה כוללת בין השאר, הערכה בדיעבד, ללא תלות בגורמים המאשרים אשראי בבנק, את טיב הלווה ואיכות תיק האשראי של הבנק וכתובת חוות דעת בלתי תלויה לאשראי ללקוחות מהותיים, כחלק מתהליך אישור האשראי.
- **קו הגנה שני - חשבונאי ראשי** - החשבונאי הראשי אחראי על סיווג אשראי וקביעת הפרשות להפסדי אשראי.
- **קו הגנה שלישי - הביקורת הפנימית** - הביקורת הפנימית משמשת כקו הגנה שלישי במסגרת הממשל התאגידי של ניהול הסיכונים, ופועלת על פי תכנית העבודה לביצוע ביקורות על פעילות האשראי של הבנק.

הבנק פועל במספר מישורים כדי לעקוב ולהפחית את סיכון האשראי ככל שניתן, החל בשלב אישור האשראי, תוך מתן דגש לביטחונות הנדרשים, והתניות הפיננסיות שנקבעו בהתאם לנהלים, לסמכויות ומדיניות הפיזור שהוגדרו בבנק, ועד לבקורות השוטפות המבוצעות ביחידות העסקיות וביחידות הבקרה הייעודיות, הפועלות בתוך הקווים העסקיים. זאת, תוך השקעת מאמץ מתמיד לשיפור המקצועיות והמומחיות של העוסקים בתחום האשראי באמצעות קורסים והדרכות בנקאיות ובאמצעות השתלמויות יומי עיון מקצועיים בכל הרמות. במקביל, מושקעים אמצעים רבים לשיפור ולשכלול כלי הבקרה ומערכות המידע הממוחשבות, העומדים לרשות מקבלי ההחלטות בתחום האשראי.

במהלך שנת 2016 נכנסה לשימוש החטיבה הקמעונאית מערכת ממוכנת חדשה המופעלת בהדרגה, אשר נועדה לאפשר לחטיבה לנהל את לקוחותיה לפי חתכים שונים, כולל דירוג הלקוח, ולהשתמש במודלים החדשים לדירוג לשם חיתום ותמחור הלקוחות. הבנק ממשיך לפעול להטמעה והרחבת השימוש במערכת זו ובמקביל ממשיך בפיתוח ושדרוג מודלים אלה. במהלך 2016, הופעלה מערכת "אמות", מערכת חדשה ומשופרת לניהול ומעקב אחר התניות פיננסיות. המערכת מקושרת למערכות התשתית של הבנק ומחליפה מערכת ישנה יותר.

לפרטים נוספים בדבר התהליכים העיקריים הכרוכים בפעילות ניהול ובקרת סיכון האשראי בבנק, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סיכונים סביבתיים

סיכון סביבתי לבנק הוא הסיכון להפסד העלול לנבוע מהרעה במצבו הפיננסי של לווה בשל עלויות גבוהות שנגרמו כתולדה של מפגעים סביבתיים ורגולציה בתחום איכות הסביבה או מירידה בשווי בטוחות החשופות לסיכון סביבתי, או מכך שהבנק יישא באחריות עקיפה למפגע סביבתי, הנגרם על ידי פרויקט שהבנק מממן. בסיכון הסביבתי נכללים גם סיכונים נוספים הנגזרים מסיכון זה (מוניטין, אחריות כלפי צד שלישי וכדומה). בשנים האחרונות גברה המודעות העולמית לחשיפה הפיננסית הפוטנציאלית הנובעת מהוראות הנוגעות לאיכות הסביבה.

לבנק מתודולוגיה מוסדרת לזיהוי, הערכה וטיפול בסיכון הסביבתי ופועל להטמעת ניהול החשיפה לסיכון הסביבתי במכלול הסיכונים בבנק, לרבות קביעת תהליכי עבודה לזיהוי סיכון מהותי בעת מתן אשראי ולשילוב הערכת הסיכון, ככל שקיים, בהערכה התקופתית של איכות האשראי שהועמד.

לפרטים נוספים ראה דוח אחריות תאגידית של הבנק הנכלל באתר האינטרנט של הבנק:

www.mizrahi-tefahot.co.il << אודות הבנק >> קשרי משקיעים

טיפול באשראי בעייתי ובגביית חובות - הטיפול באיתור אשראי בעייתי ובניהולו דורש התמקדות והתמקצעות מיוחדות, בשונה מהדרג המאשר או המטפל בביצוע האשראי ובקבלת הבטוחות. האיתור הראשוני מבוצע לרוב באופן ממוכן, ביחידות ייעודיות לאיתור ובקרה. הטיפול בלקוחות שאותרו נעשה בסקטור לקוחות מיוחדים בחטיבה העסקית.

על מנת לאתר סיכונים אשראי המתממשים או שעלולים להתממש בבנק, מתקיים בבנק, כאמור, מהלך שוטף לביחנה ולאיתור של חובות, על פי תבחינים שהוגדרו. חלק מהתבחינים מחייבים סיווג של החוב כבעייתי, וחלק מהתבחינים מהווים התרעה ומותירים שיקול דעת בידי הגורם המקצועי. החובות נבחים על פי מדרג סמכויות שהוגדר בנוהלי הבנק. מדרג הסמכויות כולל סמכויות אישיות, המתחילות בעובדים בסניפים ובמטה, וממשיך בסמכויות בדרגים גבוהים יותר לעניין הסיווגים וההפרשות בהנהלות המרחבים וביחידות ייעודיות במטה, מתנהל תהליך בקרה מובנה ובלתי תלוי. החשבונאי הראשי מהווה קו שני בתהליך הסיווג וההפרשה ואחריותו בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 311 הינה להיות הגורם הבלתי תלוי לסיווג וקביעת ההפרשה להפסדי אשראי.

מערכת המחשב התומכת ביישום הוראות מדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי, לרבות בתהליכי האיתור והבקרה, מבצעת בחינות לוגיות על פי קריטריונים, וקובעת ברירות מחדל לסיווג חובות כחובות בהשגחה מיוחדת, נחותים, פגומים או בארגון מחדש, על פי המתחייב.

איתור הלוואות לדיוור (משכנתא) בעלות מאפייני סיכון נעשה באופן אוטומטי ובאמצעות איתור תבחיני פיגור ותבחינים איכותיים אחרים. בשלבי הפיגור הראשונים מפעיל הבנק בעיקר הליכי גביה אוטומטיים. בהמשך מופעלים הליכים יזומים פנימיים וחיצוניים לרבות הליכים משפטיים ככל שיש צורך בכך.

לפרטים בדבר חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי ראה ביאור 1 ד. 6 לדוחות הכספיים ודוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

ניתוח איכות האשראי וסיכון אשראי בעייתי

חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים

הגילוי על סיכון האשראי בגין חשיפות משמעותיות לקבוצות לווים ניתן בהתייחס לכל קבוצת לווים אשר חבותה נטו על בסיס מאוחד, לאחר הפחתת הניכויים המותרים לפי הוראת ניהול בנקאי תקין 313, עולה על 15% מהון התאגיד הבנקאי (כהגדרתו בהוראה 313) במיליוני שקלים חדשים:

- נכון ליום 31 בדצמבר 2016 לא קיימת בבנק קבוצת לווים העומדת בתנאי המוזכר לעיל.
- פעילות הבנק עם קבוצות לווים גדולות מתבצעת בכפוף למספר עקרונות, שנועדו לצמצם את מידת הסיכון בפעילות זו:
- עיקר הפעילות בקבוצות הלווים מתבצעת מול חברות ציבוריות, ותיקות ומובילות בתחומן.
 - עיקר האשראי ניתן לטווחים קצרים ובינוניים, ומשרת פעילות שוטפת של החברות.
 - האשראי מפוזר בין חברות הקבוצה הפועלות בתחומי פעילות שונים ובענפי משק נפרדים.
 - האשראי ניתן במידת האפשר לחברות שונות שאין ביניהן תלות, התניות או ערבויות הדדיות.

- להלן הצעדים בהם נוקט הבנק לצורך ניהול החשיפות לקבוצות לווים:
- קביעת התניות פיננסיות בהתאם לצורך.
 - העמדת האשראי כנגד ביטחונות, ככל שניתן, ומעקב הדוק אחר החשיפה שאינה מובטחת בביטחונות.
 - מעקב שוטף אחר פעילות החברה ותוצאותיה הכספיות.
 - ניטור הדוק של עמידת חברות קבוצת הלווים בהתניות הפיננסיות, אם וכאשר נקבעו להן.

לווים גדולים

להלן החלוקה הענפית של 6 הלווים הגדולים בקבוצה ליום 31 בדצמבר 2016 (במיליוני שקלים חדשים):

לווה מספר	ענף משק	סיכון אשראי מאזני	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי כולל
1.	בינוי ונדל"ן	121	908	1,029
2.	בינוי ונדל"ן	42	940	982
3.	בינוי ונדל"ן	67	708	775
4.	בינוי ונדל"ן	417	277	694
5.	בינוי ונדל"ן	-	626	626
6.	תחבורה ואחסנה	200	400	600

סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני מוצג לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת ביטחונות המותרים בניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.

מימון ממונף

מימון ממונף הינו מימון אשראי המועמד ללקוח ועומד באחד משני התבחינים הבאים:

1. אשראי למטרת עסקה הונית יוגדר כאשראי העומד באחד מהכללים הבאים:

- אשראי למטרת עסקה הונית (כהגדרתה להלן), ובלבד שיתרת האשראי כאמור גבוהה מ-0.5% מהון הבנק או מ-35 מיליוני שקלים חדשים, לפי הגבוה מבניהם.
- אשראי למימון רכישת זכויות הונות בתאגיד בנקאי אחר או בתאגיד החזקה בנקאית, ובלבד שיתרת האשראי כאמור גבוהה מ-35 מיליוני שקלים חדשים.
- אשראי נוסף שהועמד ללווה במועד מאוחר ממועד מימון העסקה ההונית, אם פירעון האשראי מבוסס בעיקרו על תזרים מזמונים הנובע מהזכויות ההונות שרכישתם מומנה על ידי התאגיד הבנקאי.

"עסקה הונית": עסקה שמטרתה אחת מהבאות:

- רכישה עצמית - רכישה או רכישה חוזרת, על ידי הלווה, של ההון העצמי המונפק של הלווה (לרבות תכנית לרכישת מניות עבור עובדים).
- רכישת תאגיד אחר - רכישה של זכות הונית כלשהי בתאגיד אחר, או רכישה של כלל נכסים או של חלק משמעותי מהנכסים בתאגיד אחר.
- חלוקת הון - תשלום דיבידנד או עסקה אחרת שמטרתה להגדיל את הערך לבעלי המניות.

עסקה הונית לענין מימון ממונף, הינה עסקה בה יתרת האשראי גבוהה מ-0.5% מהון הבנק ושיעור המימון בה גבוה מ-50%.

2. מימון לחברות ממונפות - הינו מתן אשראי לחברות בעלות מאפיינים המצביעים כי שינוי לרעה בסביבה הכלכלית

הגלובלית או הייחודית למגזר בו הן פועלות, עלול להשפיע באופן משמעותי על כושר החזר האשראי לבנק. הבנק קבע קריטריונים המגדירים את האשראי הנכלל בקטגוריה זו, המבוססים על דרוג סיכון האשראי של הלקוח העסקי כפי שהוא בא לידי ביטוי במודל הדירוג של הבנק, וכן על מדדים למינוף (לחריגה גבוהה משמעותית מהנורמות המקובלות בענף) שנקבעו על בסיס יחסים פיננסיים מקובלים בקרב לקוחות הבנק בעלי אשראי מהותי בענפי משק עיקריים בהם פועל הבנק. המדדים למינוף וענפי המשק נבחנים בהתאם לשינויים בסביבה העסקית ובמידת הצורך נערכים בהם שינויים. כל לווה שהוצף בגין אחד או יותר מהקריטריונים שנקבעו נבחן פרטנית, בפורום מימון ממונף בו משתתפים נציגים מהחטיבה לבנקאות עסקית, החטיבה לבקרת סיכונים והחטיבה לחשבונאות ודיווח כספי, בו נבדקים תמורות ושינויים בפרמטרים הכספיים של החברה ושל הסביבה הכלכלית בה היא פועלת.

החל מיום 1 בינואר 2016 נכנסו לתוקף עדכונים בנושא מגבלות על מימון עסקאות הוניות בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 323 וכן הוראת ניהול בנקאי תקין 327 בנושא ניהול הלוואות ממונפות. הוראות אלה מגדירות את מסגרת הסיכונים הכוללת להלוואות ממונפות.

להלן פרטי חשיפות הבנק לאשראי העונה להגדרת מימון ממונף:

אשראי למטרת עסקאות הוניות (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2015				31 בדצמבר 2016				ענף משק של הנרכשת
הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
-	178	-	178	-	-	-	-	בינוי ונדל"ן
-	113	1	112	-	96	15	81	מסחר
-	291	1	290	-	96	15	81	סך הכל

אשראי לחברות ממונפות (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2015				31 בדצמבר 2016				ענף משק של הלווה
הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	הפרשה פרטנית להפסדי אשראי	סיכון אשראי כולל	סיכון אשראי חוץ מאזני	סיכון אשראי מאזני	
-	473	280	193	-	274	210	64	בינוי ונדל"ן
-	166	38	128	-	565	161	404	מסחר
-	-	-	-	-	309	-	309	שירותים פיננסיים
-	157	96	61	-	95	95	-	מידע ותקשורת
-	796	414	382	-	1,243	466	777	סך הכל

התפתחות בסיכון אשראי בעייתי

להלן תמצית נתוני סיכון האשראי הבעייתי הכולל ונכסים שאינם מבצעים לפני הפרשה להפסדי אשראי, בהתאם להוראות למדידה וגילוי של חובות פגומים, סיכון אשראי והפרשה להפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

סיכון אשראי כולל		
31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
		סיכון אשראי בעייתי:
986	893	סיכון אשראי פגום
82	428	סיכון אשראי נחות
957	853	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת - לדיור
690	757	סיכון אשראי בהשגחה מיוחדת - אחר
2,715	2,931	סל הכל סיכון אשראי בעייתי

להלן מדדי סיכון עיקריים הנוגעים לאיכות אשראי (באחוזים):

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
0.5	0.4	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי לציבור
1.6	1.2	שיעור יתרת אשראי לציבור פגום מיתרת האשראי שאינו לדיור
2.4	2.8	שיעור יתרת אשראי לציבור בעייתי מיתרת האשראי שאינו לדיור
0.5	0.5	שיעור יתרת האשראי לדיור שנמצא בפיגור של 90 ימים או יותר מיתרת האשראי לציבור ⁽¹⁾⁽²⁾
1.2	1.3	שיעור סיכון אשראי בעייתי מסיכון אשראי כולל בגין הציבור

(1) שיעור זה שאינו לדיור זניח.

(2) יתרת האשראי בפיגור לפני הפרשה לעומק הפיגור.

לפרטים נוספים ראה גם מידע מפורט בפרק הסבר וניתוח לתוצאות ולמצב העסקי לעיל.

להלן ריכוז חובות פגומים בארגון מחדש שבוצעו או כשלו (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2016		
יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש לאחר ארגון מחדש	יתרת חוב רשומה לפני ארגון מחדש לאחר ארגון מחדש	
41	53	48	52	ארגונים מחדש שבוצעו

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
יתרת חוב רשומה	יתרת חוב רשומה	
5	5	ארגונים מחדש שכשלו

לפרטים נוספים ראה ביאור 30 ב.ג.2 לדוחות הכספיים

ניתוח השינויים בחובות פגומים

להלן תנועה ביתרת חובות פגומים וחובות פגומים בארגון מחדש (במיליוני שקלים חדשים):

חובות פגומים בארגון מחדש				חובות פגומים שאינם בארגון מחדש				
סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
229	54	-	175	588	27	24	537	יתרת החובות הפגומים ליום 31 בדצמבר 2015
21	8	-	13	251	10	3	238	חובות שנפגמו או אורגנו מחדש לתקופה
								חובות פגומים אשר סווגו כתקינים או כבעייתיים
(15)	(1)	-	(14)	(29)	(3)	-	(26)	שינויים פגומים
(11)	(5)	-	(6)	(49)	(5)	-	(44)	מחיקות לתקופה
8	4	-	4	23	4	-	19	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(84)	(14)	-	(70)	(251)	(9)	-	(242)	שינויים אחרים
148	46	-	102	533	24	27	482	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2016

חובות פגומים בארגון מחדש				חובות פגומים שאינם בארגון מחדש				
סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	סך הכל	פרטי אחר	לדיור	מסחרי	
425	58	-	367	356	15	3	338	יתרת החובות הפגומים ליום 31 בדצמבר 2014
13	7	-	6	428	15	21	392	חובות שנפגמו או אורגנו מחדש לתקופה
								חובות פגומים אשר סווגו כתקינים או כבעייתיים
(8)	(2)	-	(6)	(67)	(1)	-	(66)	שינויים פגומים
(13)	(4)	-	(9)	(48)	(4)	-	(44)	מחיקות לתקופה
28	6	-	22	25	7	-	18	גביית חובות שנמחקו חשבונאית בשנים קודמות
(216)	(11)	-	(205)	(106)	(5)	-	(101)	שינויים אחרים
229	54	-	175	588	27	24	537	יתרת חובות פגומים ליום 31 בדצמבר 2015

לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי הבעייתי ראה ביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

ניתוח ההפרשה להפסדי אשראי

להלן ניתוח התנועה ביתרת הפרשה בהפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
700	614	192	1,506	3	1,509
96	13	92	201	(1)	200
(191)	(12)	(133)	(336)	-	(336)
119	-	57	176	-	176
(72)	(12)	(76)	(160)	-	(160)
724	615	208	1,547	2	1,549

מסחרי	לדיור	פרטי אחר	סך הכל	בנקים וממשלות	סך הכל
635	624	186	1,445	5	1,450
149	9	55	213	(2)	211
(211)	(20)	(114)	(345)	-	(345)
127	1	65	193	-	193
(84)	(19)	(49)	(152)	-	(152)
700	614	192	1,506	3	1,509

לפרטים נוספים בדבר הפרשה להפסדי אשראי ראה ביאורים 13 ו-30 לדוחות הכספיים.

להלן מדדי סיכון עיקריים הנוגעים להפרשה להפסדי אשראי (באחוזים):

31 בדצמבר 2015	31 בדצמבר 2016	
0.9	0.9	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מיתרת האשראי לציבור
0.7	0.7	שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי מסיכון אשראי כולל בגין הציבור
0.1	0.1	שיעור הוצאות הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, ברוטו
0.1	0.1	שיעור המחיקות נטו מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, ברוטו
0.1	0.1	שיעור הוצאות הפסדי אשראי מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, נטו
0.4	0.3	מזה: בגין הלוואות מסחריות שאינן הלוואות לדיור ⁽¹⁾
0.1	0.1	שיעור המחיקות נטו מהיתרה הממוצעת של אשראי לציבור, נטו

(1) השיעור בגין הלוואות לדיור בגין אשראי הינו זניח.

לפרטים בדבר שינויים ברכיבי ההפרשה להפסדי אשראי ראה פרק התפתחויות מהותיות בהכנסות, בהוצאות וברווח הכולל האחר לעיל.

לפרטים בדבר הוראת הפיקוח על הבנקים בנושא הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ראה ביאור 1 ג. 4 לדוחות הכספיים.

סיכון אשראי לאנשים פרטיים (ללא הלוואות לדיור)⁽¹⁾

מגזר משקי הבית הינו מנוע צמיחה מרכזי ומהווה חלק משמעותי מהתכנית האסטרטגית של הבנק לשנים 2017-2021.

מגזר הלקוחות הפרטיים מאופיין ברמת פיזור גבוהה - הן בכמות הלקוחות והן באזור הגיאוגרפי. מרבית הלקוחות במגזר זה הינם שכירים, בעלי חשבון יחיד או משק בית משותף. מיתון בפעילות הריאלית מהווה גורם סיכון עיקרי בפעילות משקי הבית ועלייה בשיעור האבטלה עלולה להגדיל את היקף הלקוחות שייקלעו לקשיים.

מדיניות האשראי ונהלי העבודה לעניין מתן אשראי, לרבות ללקוחות פרטיים, כוללים הנחיות וקווים מנחים לעניין חיתום אשראי תקין והתאמת האשראי לצרכי הלקוח וליכולת ההחזר שלו: בחינת מטרת האשראי, שיעור המימון המבוקש, תקופת ההלוואה, ניתוח כושר החזר ומקורות החזר של הלקוח ביחס לכלל חביותיו. זאת, תוך בחינת פרמטרים כלכליים שונים של הלקוח ובהתבסס על ההיכרות עם הלקוח וניסיון העבודה המצטבר עמו.

הבנק עוקב באופן רציף אחרי רמת הסיכון בתיק האשראי לפרטיים, בין השאר באמצעות מודל פנימי לדירוג אשראי ללקוחות פרטיים; מעקב, ניטור וניתוח של ההוצאות בגין הפסדי אשראי; וכן באמצעות ביצוע מבחני קיצון מגוונים ובהם מבחני קיצון בהתאם להנחיות בנק ישראל, הכוללים תרחישים כגון מיתון במשק, גידול משמעותי בשיעור האבטלה ועלייה ברמת הריבית.

להלן פרטים על סיכון אשראי לאנשים פרטיים- יתרות ומאפייני סיכון שונים ליום (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר		
2015	2016	
חובות		
5,427	5,553	חשבונות עובר ושב וכרטיסי אשראי
1,600	1,883	הלוואות לרכב
8,850	10,477	הלוואות ואשראי אחר
15,877	17,913	סך הכל חובות (אשראי מאזני)
מסגרות לא מנוצלות, ערביות והתחייבויות אחרות		
10,811	10,097	מסגרות עובר ושב וכרטיסי אשראי לא מנוצלות
193	195	ערביות
93	61	התחייבויות אחרות
11,097	10,353	סך הכל מסגרות לא מנוצלות, ערביות והתחייבויות אחרות (אשראי חוץ מאזני)
26,974	28,266	סך הכל סיכון האשראי לאנשים פרטיים
מזה:		
1,291	1,911	חלק ההלוואות שסכומן לפירעון הינו בתקופה שמעל 5 שנים ⁽²⁾
914	1,114	אשראי מאזני מעל 300 אלפי שקלים חדשים
תיק נכסים פיננסיים ובטוחות אחרות כנגד סיכון האשראי⁽⁴⁾		
3,197	3,443	תיק נכסים פיננסיים
1,125	1,201	בטוחות אחרות ⁽³⁾
4,322	4,644	סך הכל תיק נכסים פיננסיים ובטוחות אחרות כנגד סיכון האשראי

- (1) כהגדרתו בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 451.
 (2) בעיקר הלוואות לשכירים עובדי מדינה, בהן החזר ההלוואה מנוכה באופן ישיר מהשכר של הלקוח ורמת הסיכון בהן נמוכה באופן משמעותי מהלוואות דומות לאותה תקופה.
 (3) הביטחונות הינם לאחר מקדם בטחון בהתאם למקדמי הבנק הנלקחים בחשבון בעת מתן האשראי.
 (4) הסכומים המוצגים הינם תיק הנכסים הפיננסיים ובטוחות אחרות עד לגובה חבות הלקוח, בלבד.

להלן סיכון אשראי בעייתי לפני הפרשה להפסדי אשראי (במיליוני שקלים חדשים):

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			
סיכון אשראי ⁽¹⁾			סיכון אשראי ⁽¹⁾			
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני	
192	5	187	186	3	183	יתרת סיכון אשראי בעייתי
0.72%	0.05%	1.18%	0.66%	0.03%	1.02%	שיעור סיכון אשראי בעייתי ⁽²⁾

(1) אשראי מאזני וחוץ מאזני לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת בטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה וקבוצת לווים.

(2) היחס בין סיכון האשראי הבעייתי לסך סיכון האשראי לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי.

להלן שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי לאנשים פרטיים (במונחים שנתיים):

לשנה שנסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2015	2016	
0.35%	0.51%	שיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי מסך אשראי לציבור לאנשים פרטיים

נתוני סיכון אשראי לאנשים פרטיים מראים כי :

- סך חובות לאנשים פרטיים (אשראי מאזני) גדל בשיעור של 12.8%, בעיקר עקב גידול בהלוואות ואשראי אחר.
- לא חלו שינויים מהותיים בהתפלגות החובות לאנשים פרטיים בשנת 2016.
ליום 31 בדצמבר 2016:
- חשבונות עובר ושב וכרטיסי אשראי 31%
- הלוואות לרכב 11%
- הלוואות ואשראי אחר 58%
- כנגד 26% מסך כל החובות (אשראי מאזני) ליום 31 בדצמבר 2016, קיימים נכסים פיננסיים ובטוחות אחרות, בחשבון הלקוח (ללא שינוי מהותי מול התקופה המקבילה אשתקד).

לאור מאפייני הסיכון במגזר, מגדיל הבנק את ההפרשה הקבוצתית האיכותית לאנשים פרטיים, וזאת בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים.

בנוסף, נובע הגידול בשיעור ההוצאות בגין הפסדי אשראי גם, מהשפעות חקיקה המצמצמות את היקף החזרי החוב מלקוחות פרטיים שנקלעו לקשיים.

סיכון אשראי בענף המשק בינוי ונדל"ן בישראל

פעילות האשראי בענף זה מהווה רכיב משמעותי בפעילות האשראי של החטיבה העסקית. במימון ענף הבנייה והנדל"ן נעשה שימוש בכלי ניתוח ומעקב ספציפיים המסייעים לבנק בתהליך קבלת ההחלטות למתן ליווי פיננסי לפרויקטים השונים. מימון בנייה נעשה תוך התמקדות בעיקר בענף הבנייה למגורים באזורי הביקוש במרכז הארץ וברמות מחירים בינוניות. כמו כן, מתבצעת הקצאה מבוקרת של המימון בין אזורים גיאוגרפיים, גם בהתאם לביקושים הרלוונטיים. במתן אשראי לבנייה מתמקד הבנק בשיטת הליווי הפיננסי (ליווי סגור). יישום השיטה מיועד להקטין את החשיפה לסיכונים במתן האשראי, שכן היא מעגנת מעקב שוטף וצמוד על הפרויקטים הממומנים, הן לפני העמדת האשראי, והן במהלך ליווי הפרויקט, תוך ניתוק הפרויקט הממומן מהסיכונים העסקיים הטמונים בפעילויות האחרות של הזמן - הלווה. הבנק נעזר במפקחי בנייה חיצוניים, ומסתמך בין היתר, על שיעבוד המקרקעין נשוא הפרויקט, כביטחון לאשראי. מתן האשראי במסגרת הליווי הפיננסי מבוצע רק במרכז העסקים ובסניפים בעלי התמקצעות בנושא, ובפיקוח של סקטור הנדל"ן והבנייה. כמו כן, קבע הבנק מדיניות וכללים למימון עסקאות נדל"ן מסוגים אחרים כגון מימון נדל"ן מניב, קבוצות רכישה, תמ"א 38 ועוד. בשנת 2016 הוקמו בחטיבה העסקית ובחטיבה הקמעונאית יחידות שמטרתן מתן מענה לפרויקטים בהיקפים קטנים יחסית.

לפרטים בדבר רכישת פוליסת ביטוח לערבויות שרכש הבנק ביום 28 בדצמבר 2016, ראה פרק אירועים מהותיים בעסקי קבוצת הבנק.

להלן פרטים על סיכון אשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי סוג ביטחון הנדל"ן (במיליוני שקלים חדשים)

31 בדצמבר 2016						
סיכון אשראי לציבור ⁽¹⁾						
יתרת הפרשה להפסדי אשראי		סיכון אשראי כולל בעייתי		סיכון אשראי		
סיכון אשראי	סיכון מאזני	בעייתי אחר ⁽⁴⁾	פגום	כולל	חוץ מאזני ⁽³⁾	מאזני ⁽²⁾
						בביטחון נדל"ן בישראל:
	32	48	211	170	20,589	6,144
	4	60	8	63	4,644	3,667
						למסחר ולתעשייה
	36	108	219	233	25,233	9,811
	13	42	39	159	4,757	2,435
	49	150	258	392	29,990	12,246
	33	48	271	78	19,049	5,740

31 בדצמבר 2015						
סיכון אשראי לציבור ⁽¹⁾						
יתרת הפרשה להפסדי אשראי		סיכון אשראי כולל בעייתי		סיכון אשראי		
סיכון אשראי	סיכון מאזני	בעייתי אחר ⁽⁴⁾	פגום	כולל	חוץ מאזני ⁽³⁾	מאזני ⁽²⁾
						בביטחון נדל"ן בישראל:
	32	47	306	29	18,757	4,827
	3	55	4	48	4,423	3,522
						למסחר ולתעשייה
	35	102	310	77	23,180	8,349
	11	73	76	280	5,165	2,666
	47	175	386	357	28,345	11,015
	29	27	283	6	17,297	4,220

- (1) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי ואשראי לציבור פגום מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.
- (2) אשראי לציבור, השקעות באגרות חוב של הציבור, חובות אחרים של הציבור ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים כנגד הציבור.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה.
- (4) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני בגין הציבור שהינו נחות או בהשגחה מיוחדת.

להלן פרטים על סיכון האשראי בענף משק בינוי ונדל"ן בישראל לפי מצב הנכס (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר						
2015			2016			
סיכון אשראי ⁽¹⁾			סיכון אשראי ⁽¹⁾			
כולל	חוץ מאזני	מאזני	כולל	חוץ מאזני	מאזני	
						ביטחון נדל"ן בישראל
						נדל"ן שבנייתו טרם הושלמה:
3,476	904	2,572	4,934	1,074	3,860	קרקע גולמית
16,927	13,410	3,517	17,698	13,828	3,870	נדל"ן בתהליכי בנייה
2,777	517	2,260	2,601	520	2,081	נדל"ן שבנייתו הושלמה
23,180	14,831	8,349	25,233	15,422	9,811	סך הכל אשראי בביטחון נדל"ן בישראל
5,165	2,499	2,666	4,757	2,322	2,435	שאינו בביטחון נדל"ן בישראל
28,345	17,330	11,015	29,990	17,744	12,246	סך הכל סיכון אשראי לבינוי ונדל"ן

(1) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני, סיכון אשראי בעייתי ואשראי לציבור פגום מוצגים לפני השפעת ההפרשה להפסדי אשראי ולפני השפעת הביטחונות המותרים לצורך חבות של לווה.

נתוני סיכון האשראי בענף בינוי ונדל"ן מראים כי כ-47% מסיכון האשראי המאזני וכ-75% מסיכון האשראי החוץ מאזני מיועד ללווי פרויקטים סגורים בנדל"ן, ברובם המכריע לבניה למגורים באזורי הביקוש במרכז הארץ וירושלים. רוב האשראי החוץ מאזני נובע מערבויות חוק המכר לרוכשי דירות. מרבית מסיכון האשראי בענף בינוי ונדל"ן מגובה בביטחון נדל"ן המשועבד במלואו לטובת הבטחת החזר האשראי. יצוין כי לחלק האשראי שאינו בביטחון נדל"ן קיימים בטחונות אחרים כגון: פיקדונות, ניירות ערך ועוד. חלקו של ענף בינוי ונדל"ן בישראל מסך סיכון האשראי לציבור בבנק ליום 31 בדצמבר 2016, כמוצג בפרק הסיכונים להלן (סיכון אשראי לפי ענפי משק), הינו 13.4%. יצוין כי, בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 315, שיעור החבות של ענף משק בינוי ונדל"ן (לצורך חישוב ריכוזיות ענפית) הינו 9.13% (שיעור זה אינו כולל התחייבויות, לרבות מותנות למתן אשראי או להוצאת ערבות וכן סכומי ערבויות חוק מכר בגין רכש הבנק פוליסת ביטוח).

סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד

ליום 31 בדצמבר 2016

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

סיכון אשראי כולל		חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽²⁾			
שווי הוגן נגזרים	איגרות חוב ⁽⁴⁾	סך הכל	ערבויות והתחייבויות אחרות על חשבון לקוחות	חובות ⁽¹⁾	
					ציבור - מסחרי
-	-	778	184	594	חקלאות, ייעור ודיג
18	-	588	252	336	כרייה וחציבה
78	-	8,203	3,050	5,153	תעשייה וחרושת
2	-	27,550	17,400	10,150	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
2	-	2,440	344	2,096	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
331	-	1,082	558	524	אספקת חשמל ומים
63	-	10,145	2,297	7,848	מסחר
-	-	1,036	229	807	בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
5	-	1,817	710	1,107	תחבורה ואחסנה
-	-	1,080	578	502	מידע ותקשורת
652	-	9,811	6,327	3,484	שירותים פיננסיים
12	-	3,472	1,103	2,369	שירותים עסקיים אחרים
8	-	1,741	385	1,356	שירותים ציבוריים וקהילתיים
1,171	-	69,743	33,417	36,326	סך הכל אשראי מסחרי
-	-	120,350	5,659	114,691	אנשים פרטיים - הלוואות לדיור
14	-	28,266	10,353	17,913	אנשים פרטיים - אחר
1,185	-	218,359	49,429	168,930	סך הכל
135	19	5,220	1,371	3,849	בגין פעילות לווים בחוץ לארץ
1,320	19	223,579	50,800	172,779	סך הכל אשראי לציבור
2,264	19	2,790	281	2,509	תאגידים בנקאיים
-	10,133	330	-	330	ממשלות
3,584	10,171	226,699	51,081	175,618	סך הכל אשראי

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) כולל ניירות ערך שנשאלו בסך 9 מיליוני שקלים חדשים.
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, יישום ההוראה הינו מהדוחות לשנת 2014 בדרך של מכאן ואילך.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדיור שבגין קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדיור שבגין לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,544 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 1,646 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה, וכולל סיכון אשראי חוץ מאזני סך של 6,111 מיליוני שקלים חדשים בגינו נרכש ביטוח לתיק ערבויות חוק מכר ממבטחי משנה בינלאומיים.

חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) בעייתי				סיכון אשראי כולל בעייתי				
הפסדי אשראי ⁽³⁾								
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל	עסקאות עתידיות	
8	2	4	7	11	767	778	-	
4	-	(2)	-	-	615	615	9	
92	15	20	91	188	8,228	8,416	135	
140	11	7	314	569	26,984	27,553	1	
59	-	(19)	78	81	2,364	2,445	3	
4	2	3	3	5	1,503	1,508	95	
200	21	61	211	535	9,725	10,260	52	
19	7	9	11	25	1,011	1,036	-	
9	4	7	11	17	1,810	1,827	5	
7	1	(15)	3	9	1,075	1,084	4	
96	(16)	(4)	17	329	11,653	11,982	1,519	
41	15	23	27	69	3,468	3,537	53	
8	8	6	18	23	1,767	1,790	41	
687	70	100	791	1,861	70,970	72,831	1,917	
614	12	13	27	880	119,470	120,350	-	
208	76	92	71	186	27,893	28,317	37	
1,509	158	205	889	2,927	218,333	221,498	1,954	
38	2	(4)	4	4	5,400	5,404	30	
1,547	160	201	893	2,931	223,733	226,902	1,984	
2	-	(1)	-	-	5,859	5,859	786	
-	-	-	-	-	10,463	10,463	-	
1,549	160	200	893	2,931	240,055	243,224	2,770	

סיכון אשראי לפי ענפי משק - מאוחד - המשך

ליום 31 בדצמבר 2015

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

סיכון אשראי כולל		חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) ⁽²⁾			
שווי הוגן נגזרים	איגרות חוב ⁽⁴⁾	סך הכל	ערבויות והתחייבויות אחרות על חשבון לקוחות	חובות ⁽¹⁾	
					ציבור - מסחרי
-	-	802	185	617	חקלאות, ייעור ודיג
29	-	819	314	505	כרייה וחציבה
63	-	8,336	3,277	5,059	תעשייה וחרושת
1	-	26,012	17,146	8,866	בינוי ונדל"ן - בינוי ⁽⁷⁾
2	-	2,333	184	2,149	בינוי ונדל"ן - פעילויות בנדל"ן
280	-	1,217	543	674	אספקת חשמל ומים
42	-	10,032	2,054	7,978	מסחר
-	-	981	229	752	בתי מלון שירותי הארחה ואוכל
1	-	1,372	404	968	תחבורה ואחסנה
7	-	1,364	462	902	מידע ותקשורת
1,041	-	9,932	6,534	3,398	שירותים פיננסיים
7	-	⁽⁸⁾ 3,138	914	⁽⁸⁾ 2,224	שירותים עסקיים אחרים
9	-	1,354	317	1,037	שירותים ציבוריים וקהילתיים
1,482	-	⁽⁸⁾ 67,692	32,563	⁽⁸⁾ 35,129	סך הכל אשראי מסחרי
-	-	112,987	7,352	105,635	אנשים פרטיים - הלוואות לדירור
33	-	⁽⁸⁾ 26,974	11,097	⁽⁸⁾ 15,877	אנשים פרטיים - אחר
1,515	-	207,653	51,012	156,641	סך הכל
57	21	5,232	1,269	3,963	בגין פעילות לווים בחוץ לארץ
1,572	21	212,885	52,281	160,604	סך הכל אשראי לציבור
1,955	274	3,358	262	3,096	תאגידים בנקאיים
-	11,523	332	16	316	ממשלות
3,527	11,818	216,575	52,559	164,016	סך הכל אשראי

- (1) אשראי לציבור, אשראי לממשלות, פיקדונות בבנקים וחובות אחרים, למעט איגרות חוב וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
- (2) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות לווה, למעט מכשירים נגזרים.
- (3) כולל בגין מכשירי אשראי חוץ מאזניים (מוצגים במאזן בסעיף התחייבויות אחרות).
- (4) כולל ניירות ערך שנשאלו בסך 71 מיליוני שקלים חדשים.
- (5) סיכון אשראי אשר דירוג האשראי שלו במועד הדוח תואם את דירוג האשראי לביצוע אשראי חדש בהתאם למדיניות הבנק. בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, יישום ההוראה הינו מהדוחות לשנת 2014 בדרך של מכאן ואילך.
- (6) סיכון אשראי מאזני וחוץ מאזני פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת, לרבות בגין הלוואות לדירור שבגינן קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור והלוואות לדירור שבגינן לא קיימת הפרשה לפי עומק הפיגור הנמצאות בפיגור של 90 ימים או יותר.
- (7) כולל סיכון אשראי מאזני בסך של 1,285 מיליוני שקלים חדשים וסיכון אשראי חוץ מאזני בסך של 1,467 מיליוני שקלים חדשים שהועמדו לקבוצות רכישה מסוימות הנמצאות בהליכי בנייה.
- (8) סווג מחדש.

חובות ⁽¹⁾ וסיכון אשראי חוץ מאזני (למעט נגזרים) בעייתי				סיכון אשראי כולל בעייתי				
הפסדי אשראי ⁽³⁾								
יתרת הפרשה להפסדי אשראי	מחיקות חשבונאיות נטו	הוצאות בגין הפסדי אשראי	פגום	בעייתי ⁽⁶⁾	דירוג ביצוע אשראי ⁽⁵⁾	סך הכל	עסקאות עתידיות	
6	2	1	7	8	794	802	-	
6	-	2	-	-	859	859	11	
87	17	23	84	151	8,369	8,520	121	
144	(2)	(5)	233	617	25,397	26,014	1	
78	52	37	124	126	2,211	2,337	2	
3	-	-	1	2	1,575	1,577	80	
160	27	78	338	419	9,684	10,103	29	
17	7	10	20	30	951	981	-	
6	(1)	(2)	5	18	1,357	1,375	2	
23	-	17	3	72	1,301	1,373	2	
84	(30)	(35)	15	18	13,519	13,537	2,564	
⁽⁸⁾ 33	11	6	19	40	⁽⁸⁾ 3,151	⁽⁸⁾ 3,191	46	
10	-	1	18	24	1,384	1,408	45	
657	83	133	867	1,525	70,552	72,077 ⁽⁸⁾	2,903	
613	19	9	24	980	112,007	112,987	-	
⁽⁸⁾ 192	49	55	81	195	⁽⁸⁾ 26,565	⁽⁸⁾ 27,067	60	
1,462	151	197	972	2,700	209,124	212,131	2,963	
44	1	16	14	15	5,323	5,338	28	
1,506	152	213	986	2,715	214,447	217,469	2,991	
3	-	(2)	-	-	6,186	6,186	599	
-	-	-	-	-	11,855	11,855	-	
1,509	152	211	986	2,715	232,488	235,510	3,590	

חשיפה למדינות זרות - מאוחד⁽¹⁾
 כסומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

חלק א - מידע בדבר סך החשיפות למדינות זרות ובדבר חשיפות למדינות שסך סכום החשיפה לכל אחת מהן הוא מעל 1% מסך נכסי המאוחד או מעל 20% מהון, לפי הנמוך:

ליום 31 בדצמבר 2016													
חשיפה חוץ מאזנית ⁽²⁾⁽³⁾⁽⁶⁾			חשיפה מאזנית ⁽²⁾										
חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים				חשיפה מאזנית מעבר לגבול			המדינה			
מזה: סך סיכון			חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי		חשיפה מאזנית לפני ניכוי			לבנקים ⁽⁴⁾ לאחרים					
לפירעון מעל עד שנה	לפירעון מעל עד שנה	לפירעון מעל עד שנה	חובות פגומים	חשיפה מאזנית בעייתי	סך כל	ניכוי	ניכוי בגין התחייבויות התחייבויות	מקומיות	מקומיות	מקומיות	מקומיות	מקומיות	
2,635	1,646	-	1,268	-	9	4,281	-	405	405	1,208	413	2,660	ארצות הברית
													הממלכה המאוחדת
380	201	-	3,411	-	6	1,008	427	551	978	422	159	-	צרפת
1,230	200	-	916	-	19	1,430	-	-	-	1,304	126	-	אחרות ⁽⁵⁾
1,510	1,248	-	3,054	-	4	2,758	-	-	-	2,122	515	121	
סך כל החשיפות למדינות זרות													
5,755	3,295	-	8,649	-	38	9,477	427	956	1,383	5,056	1,213	2,781	
מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC													
363	147	-	151	-	1	510	-	-	-	509	1	-	
מזה: סך כל החשיפות למדינות יוון, פורטוגל, ספרד, איטליה ואירלנד													
39	14	-	837 ⁽⁶⁾	-	-	53	-	-	-	51	2	-	

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות מזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחוזי מאזני, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
- (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.
- (5) הבנק עוקב מקרוב אחר האירועים בשווקים הפיננסיים שחלו לאחר תאריך המאזן ומבצע התאמות לפעילות השוטפת ככל הנדרש. הבנק מעדכן את הפיקוח על הבנקים על החשיפות למוסדות פיננסיים זרים ועל הפעולות שביצע ומבצע למזעור הסיכונים הכרוכים בפעילות.
- (6) יתרת החשיפה החוץ מאזנית כוללת סך של 6,111 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות חוק מבר של לווים בענף הנדל"ן בישראל. מזה סכום של 767 מיליוני שקלים חדשים למבטחי משנה בינלאומיים מאירלנד בעלי דירוג A.

חשיפה למדינות זרות מאוחד⁽¹⁾ - המשך
 כסומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2015													
חשיפה חוץ מאזנית ⁽³⁾⁽²⁾			חשיפה מאזנית ⁽²⁾										
חשיפה מאזנית מעבר לגבול			חשיפה מאזנית של שלוחות של הבנק במדינה זרה לתושבים מקומיים							חשיפה מאזנית מעבר לגבול			המדינה
מזה: סך סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה			חשיפה מאזנית נטו לאחר ניכוי בגין ניכוי התחייבויות התחייבויות התחייבויות מקומיות							חשיפה מאזנית לפני ניכוי ניכוי התחייבויות התחייבויות התחייבויות מקומיות			לממשלות ⁽⁴⁾ לבנקים לאחרים
סך כל	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	סיכון חשיפה מאזנית חוץ-מאזני לפירעון מעל עד שנה שנה	
2,794	2,083	-	407	1	13	4,877	-	405	405	1,297	945	2,635	ארצות הברית
3,266	1,215	-	1,012	1	34	5,174	693	370	1,063	3,685	750	46	אחרות ⁽⁵⁾
6,060	3,298	-	1,419	2	47	10,051	693	775	1,468	4,982	1,695	2,681	סך כל החשיפות למדינות זרות
380	177	-	80	-	1	557	-	-	-	550	1	6	מזה: סך כל החשיפות למדינות LDC
36	18	-	14	-	-	54	-	-	-	49	5	-	מזה: סך כל החשיפות למדינות יוון, פורטוגל, ספרד, איטליה ואירלנד

החשיפה המוצגת לעיל מייצגת, בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, חשיפות על בסיס סיכון סופי. הצד הנושא בסיכון הסופי הוא אדם, עסק, מוסד או מכשיר כלשהו המספק לבנק "חיזוקי אשראי", כגון ערבויות, בטחונות, חוזי ביטוח ונגזרי אשראי. כאשר לא קיים "חיזוק אשראי", אזי הצד הנושא בסיכון הסופי הוא החייב עצמו.

שורת "סך כל החשיפות למדינות LDC" כוללת את סך החשיפה למדינות המוגדרות כמדינות פחות מפותחות (LDC) בהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 315 בדבר "הפרשה נוספת לחובות מסופקים".

חשיפה מאזנית למדינה זה כוללת חשיפה מאזנית מעבר לגבול וחשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים. חשיפה מאזנית מעבר לגבול כוללת חשיפה מאזנית של משרדי התאגיד הבנקאי בישראל לתושבי המדינה הזרה וחשיפה מאזנית של שלוחות בחוץ לארץ של התאגיד הבנקאי לתושבים שאינם תושבי המדינה שבה ממוקמת השלוחה.

חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי במדינה זרה לתושבים מקומיים כוללת חשיפה מאזנית של שלוחות של התאגיד הבנקאי באותה מדינה זרה לתושביה, בניכוי התחייבויות אותן שלוחות (הניכוי מבוצע עד לגובה החשיפה).

- (1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערבויות, בטחונות מזילים ונגזרי אשראי.
- (2) סיכון אשראי מאזני וחשיפה מאזנית, סיכון אשראי מסחרי בעייתי וחובות פגומים מוצגים לפני השפעת הפרשה להפסדי אשראי, ולפני השפעת ביטחונות המותרים לניכוי לצורך חבות של לווה ושל קבוצת לווים.
- (3) סיכון אשראי במכשירים פיננסיים חוץ מאזניים כפי שחושב לצורך מגבלות חבות של לווה בהתאם להוראות ניהול בנקאי תקין 313.
- (4) ממשלות, מוסדות רשמיים ובנקים מרכזיים.

חשיפה למדינות זרות מאוחד⁽¹⁾ - המשך
 סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

חלק ב'- מידע בדבר מדינות שסך החשיפה לכל אחת מהן הינו בין 0.75% לבין 1% מסך הנכסים במאוחד או בין 15% לבין 20% מההון, לפי הנמוך:

31 בדצמבר 2015		31 בדצמבר 2016		
חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית	חשיפה חוץ מאזנית	חשיפה מאזנית	
138	1,727	-	-	צרפת
250	1,588	-	-	אנגליה

חלק ג'- מידע בדבר חשיפה מאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות
 תנועה בסכום החשיפה המאזנית למדינות זרות עם בעיות נזילות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2015	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016	
אירלנד	אירלנד	
14	16	סכום החשיפה בתחילת תקופת הדיווח
2	(1)	שינויים נטו בסכום החשיפה לזמן קצר
16	15	סכום חשיפה בסוף תקופת הדיווח

(1) על בסיס סיכון סופי, לאחר השפעת ערביות, בטחונות מזילים ונגזרי אשראי.

חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

להלן נתוני חשיפת הבנק למוסדות פיננסיים זרים⁽²⁾⁽¹⁾ (במיליוני שקלים חדשים):

חשיפת אשראי נוכחית		סיכון אשראי חוץ מאזני ⁽⁴⁾	סיכון אשראי מאזני ⁽³⁾		דירוג אשראי חיצוני
לאחר קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו ⁽⁵⁾	לפני קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו		לאחר קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו ⁽⁶⁾	לפני קיזוז הפקדות בגין הסדרי התחשבות נטו ⁽⁵⁾	
ליום 31 בדצמבר 2016					
2,107	2,295	1,698	409	597	AAA עד AA-
5,844	6,053	5,425	419	628	A+ עד A-
7	25	-	7	25	BBB+ עד BBB-
18	18	18	-	-	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	נמוך מ-B
1	1	-	1	1	ללא דירוג
7,977	8,392	7,141	836	1,251	סך הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים
ליום 31 בדצמבר 2015					
573	630	1	572	629	AAA עד AA-
628	635	77	551	558	A+ עד A-
6	9	-	6	9	BBB+ עד BBB-
14	14	14	-	-	BB+ עד B-
-	-	-	-	-	נמוך מ-B
34	34	-	34	34	ללא דירוג
1,255	1,322	92	1,163	1,230	סך הכל חשיפת אשראי למוסדות פיננסיים זרים

נכון לימים 31 בדצמבר 2016 ו-31 בדצמבר 2015 אין סיכון אשראי בעייתי, נטו.
סיכון אשראי בעייתי - סיכון אשראי שהינו פגום, נחות או בהשגחה מיוחדת.

- (1) מוסדות פיננסיים זרים כוללים: בנקים, בנקים להשקעות, ברוקרים דילרים, חברות ביטוח, גופים מוסדיים וגופים בשליטת הגופים הללו. חשיפת הבנק הינה, רובה ככולה, לבנקים ולבנקים להשקעות, הרשומים בעיקרם באנגליה, ארצות הברית, גרמניה, שוויץ וצרפת.
- (2) לאחר ניכוי ההפרשות להפסדי אשראי.
- (3) פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באיגרות חוב, ניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים.
- (4) בעיקר ערבויות והתחייבויות למתן אשראי, לרבות ערבויות להבטחת חבות של צד ג'. יתרת החשיפה החוץ מאזנית למוסדות פיננסיים כוללת סך של 6,111 מיליוני שקלים חדשים בגין רכישת ביטוח ממבטחי משנה בינלאומיים לתיק ערבויות חוק מכר של לווים בענף הנדל"ן בישראל.
- (5) מוצג לאחר קיזוז שווי הוגן של התחייבויות בגין מכשירים נגזרים לצדדים נגדיים החתומים על הסכמי התחשבות נטו. מספרי השוואה סווגו מחדש.
- (6) בגין קיזוז ההפקדות במזומן המהוות בטוחה ונוגעות לעסקאות בגין מכשירים פיננסיים נגזרים.

חשיפות האשראי המוצגות לעיל אינן כוללות חשיפות למוסדות פיננסיים שיש להם ערבות מפורשת ומלאה של ממשלות, ואינן כוללות השקעות בניירות ערך מגובי נכסים. למידע נוסף לגבי הרכב חשיפות האשראי בגין מכשירים נגזרים מול בנקים ודילרים/ברוקרים (מקומיים וזרים), ראה ביאור 28ג. לדוחות הכספיים.

חלק מהחשיפות הנכללות בטבלה לעיל נכללות גם במסגרת סיכון אשראי לפי ענפי משק, תחת ענף "שירותים פיננסיים". במסגרת זו נכללים פיקדונות בבנקים, אשראי לציבור, השקעות באיגרות חוב של הציבור ונכסים אחרים בגין מכשירים נגזרים. עסקאות עתידיות, המשוקללות בהתאם לכללי הוראת ניהול בנקאי תקין מספר 313, נכללות כחלק מסיכון האשראי החוץ מאזני, ואינן נכללות בטבלה לעיל.

במסגרת מדיניות ניהול החשיפות למוסדות פיננסיים זרים, קובע דירקטוריון הבנק, בין היתר, את תיאבון הסיכון, קרי, את מגבלות החשיפות המקסימליות למדינות ולמוסדות פיננסיים זרים, תוך התאמת גובה החשיפה להערכת הסיכון לגבי כל מדינה ומוסד פיננסי. מגבלות החשיפה נקבעות, בין היתר, על בסיס דירוג המדינות והמוסדות הפיננסיים השונים, הערכת הבנק את רמת הסיכון, ובאופן המונע ריכוזיות של החשיפות.

הבנק קובע את היקף החשיפה לכל מוסד פיננסי על בסיס הדירוג האחרון הקיים לאותו מוסד, אשר בוצע על ידי אחת מחברות הדירוג הבינלאומיות המובילות, ועל בסיס נתונים פיננסיים של המוסד הנבדק. מגבלות החשיפה לכל מוסד כוללות היקפי חשיפה מקסימליים וטווחי זמן מקסימליים לפירעון עבור סוגים שונים של פעילויות ועסקאות. לצורך כך, נלקח בחשבון גם קיומו (או אי קיומו) של הסכם קיזוז לפעולות בנגזרים מול אותו מוסד פיננסי. כמו כן נקבע במסגרת המדיניות, מדרג סמכויות לאישורן של עסקאות ספציפיות בתחום מגבלות החשיפה.

הבנק עוקב אחר פרסומם של דירוגים עדכניים לגבי מוסדות פיננסיים להם הוא חשוף, ובהתאם לצורך מתאים את מגבלות החשיפה ואת החשיפה בפועל לדירוג העדכני. כמו כן, בוחן הבנק באופן שוטף מידע נוסף ככל שקיים זמין, לגבי אותם מוסדות, במטרה לנטר חשיפות גם במקרים בהם דירוג האשראי אינו משקף בהכרח את תמונת המצב המלאה.

הבנק מביא בחשבון את מועדי הפירעון של חשיפות האשראי במסגרת צרכי הנזילות של הבנק. פיקדונות כספיים מופקדים בדרך כלל לתקופות קצרות, ואילו חשיפה בגין נגזרים והשקעות בניירות ערך הינה לתקופות ממושכות יותר.

דירוגים - פעילות הבנק מול גורמים בחוץ לארץ יוצרת חשיפות למדינות ולמוסדות פיננסיים. הבנק קבע מדיניות באשר לבחינה ולניתוב של הסיכון הנובע מחשיפות אלה. הבנק נעזר בניהול החשיפות לסיכון אשראי, כאמור, בדירוגים הניתנים על ידי חברות דירוג אשראי חיצוניות שהעיקריות שבהן הן: Moody's, Standard & Poor's, Fitch. דירוגים אלה מובאים בחשבון כחלק מהשיקולים בקביעת מסגרות לחשיפות הבנק למדינות ולבנקים, המיועדות בעיקר לפעילות בנגזרים, למימון ולערבויות בסחר חוץ, ולהשקעות השונות. הדירוגים החיצוניים מהווים בסיס לניתוח עצמי של מדינה או צד נגדי הנעשה על ידי הבנק. בנוסף נלקחים בחשבון נתונים נוספים ממקורות שונים המשמשים לצורך הניתוח. הערכת הבנק את הצד הנגדי עשויה להיות שונה מזו של חברת הדירוג.

הבנק רוכש את הדירוגים, ואת הניתוחים המהווים בסיס לדירוג, מהחברות Moody's ו-Fitch. הדירוגים והניתוחים מעודכנים על ידי חברות הדירוג באופן תקופתי, והבנק עושה שימוש בנתונים העדכניים ביותר הקיימים בעת קביעת מסגרות או בחינה של צד נגדי.

סיכון האשראי לדירוג

במסגרת ניהול סיכונים האשראי, נוקט הבנק אמצעים שונים לניהול, בקרת והפחתת סיכונים הנובעים ממתן אשראי לדירוג. הבנק מעריך את פרופיל הסיכון הגלום במתן אשראי לדירוג כנמוך ביחס לסיכון הגלום בתיק האשראי הכולל של הבנק, כתוצאה מפיזור רחב של לקוחות, פיזור גיאוגרפי של נוטלי האשראי, מינוף נמוך באופן יחסי, שקטן בעת האחרונה עקב הוראות בנק ישראל, נהלי בדיקה מעמיקים של טיב הלווים ושל יכולת ההחזר שלהם, וגיבוי האשראי בביטחון הנכסי.

הבנק מבצע באופן שוטף פעילויות לבקרה ולניהול הסיכון הגלום באשראי לדירוג, באחריות החטיבה הקמעונאית, החטיבה לבקרת סיכונים וגורמים נוספים בבנק. פעילות זו כוללת גם ניתוח התיק לפי גורמי הסיכון הטמונים בו (LTV, יחס החזר, מיקום גאוגרפי, גיל ההלוואה, עשירוני הכנסה ועוד), וביצוע מגוון מבחני מצוקה, הבוחנים את השפעת גורמי המקרו על רמת הסיכון של התיק, ובעיקר, השפעת אבטלה ושיעור הריבית. הבנק פיתח מודל מתקדם לדירוג אשראי לדירוג הכולל דירוג לכל הלוואה וחישוב פוטנציאל ההפסד במקרה של כשל. מודל זה מתווסף למערך הניטור הקיים של הבנק.

תיאבון ופרופיל הסיכון בתחום המשכנתאות

הבנק קבע במסגרת מדיניות סיכונים האשראי מגבלות שונות על פעילות האשראי לדירוג, בהתחשב בגורמי הסיכון המרכזיים. גורמים אלה נבחנו מעת לעת ובהתאם מתווספות מגבלות על פי הצורך, קרי, על פי פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות בפועל ומגמת התפתחותו והוראות רגולטוריות של בנק ישראל.

תיאבון הסיכון בתחום המשכנתאות מוגדר במספר רב של מדדי סיכון הבוחנים היבטי סיכון אשראי וריכוזיות ברמת הביצועים השוטפים. מדדים אלה כוללים, בין השאר, את פרמיית הסיכון הדיפרנציאלית (המבטאת את רמת הסיכון של נוטל המשכנתא), שיעור המימון בהלוואה, מיקום הנכס (סיכון גיאוגרפי), מדד איכות האשראי (ראה להלן במסגרת בקרת האשראי), יחס החזר מהכנסה, מטרת ההלוואה, תקופת ההלוואה, תמהיל המסלולים בהלוואה, סוג הנכס, איכות המסמכים, ריבית נורמטיבית, עושר פיננסי ומגבלות צולבות על שילוב של מספר פרמטרים.

הבנק מנטר באופן שוטף את פרופיל הסיכון של תיק המשכנתאות, ואת התפתחותו לאורך זמן, לנוכח תאבון הסיכון שנקבע. בפרט, מתבצע ניטור זה במסגרת מסמך הסיכונים הרבעוני של הבנק, המוצג ונדון בוועדה לניהול סיכונים של הדירקטוריון ובדירקטוריון. מניטור זה עולה כי מדדי הסיכון המובילים, נמצאים ברמה נמוכה יחסית ובמגמה מתמשכת של שיפור. מדדים אלה כוללים את שיעורי המימון, יחס החזר להכנסה, שיעורי האובדן בכשל ובפרט, שיעורי הפיגור בהלוואות חדשות (בנות שנה) הנמצאים בירידה מתמדת לשיעורים נמוכים מאוד, נתון המצביע על איכות החיתום הגבוהה בבנק. יצוין כי שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק (לסוף חודש דצמבר 2016) עומד על כ-54.7% (שיעור המשקף את שיעור המימון בעת מתן האשראי - ראה הרחבה להלן). הבנק אומד, בנוסף, את שיעור המימון ה"אמיתי" בתיק, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעור זה נמוך משמעותית משיעור המימון המקורי, עקב העלייה המתמשכת במחירי הדיור. נתונים אלה מחזקים את הערכת הבנק כי פוטנציאל ההפסד לבנק בגין תיק המשכנתאות, גם בתרחיש של ירידה מהותית במחירי הדיור, הוא נמוך. בנוסף, בוחן הבנק באופן סדיר את תיק המשכנתאות שלו בתנאי קיצון, כולל תחת שינוי מהותי בתנאי המקור, במספר מתודולוגיות. תוצאות מבחני הקיצון מצביעות כי רמת הסיכון של התיק נמצאת בירידה וכי פוטנציאל הנזק מאירוע קיצון חמור במשק הינו נמוך.

להלן היקפי מתן המשכנתאות במגזר משקי הבית:

היקפי ביצוע (במיליוני שקלים חדשים)		שיעור השינוי (באחוזים)			
2016	2015	2014	2015-2016	2014-2015	
23,627	23,804	18,280	(0.7)	30.2	משכנתאות שבוצעו (לדירור ולכל מטרה)
					מכספי הבנק
					מכספי האוצר:
103	65	108	58.5	(39.8)	הלוואות מוכונות
116	125	173	(7.2)	(27.7)	הלוואות עומדות ומענקים
23,846	23,994	18,561	(0.6)	29.3	סך הכל הלוואות חדשות
2,103	4,795	3,309	(56.1)	44.9	הלוואות שמוחזרו
25,949	28,789	21,870	(9.9)	31.6	סך הכל ביצועים
48,450	59,468	46,529	(18.5)	27.8	מספר לווים (כולל מיחזורים)

מאפייני תיק האשראי לדירור של הבנק

מדיניות הבנק בתחום המשכנתאות מבוססת על גישה שמרנית, תוך הגבלת הסיכון הספציפי בכל הלוואה באמצעות בחינת מאפיינים שונים. מאפיינים אלה כוללים את שיעור המימון, שיעור החזר ביחס להכנסה הקבועה של הלווה, ויכולת הלווה לעמוד בהחזרים השוטפים גם בתרחישים של שינוי בריבית. במקרים בהם ניתנות הלוואות בעלות מאפיינים שאינם עומדים באחד או יותר מהסטנדרטים שקבע הבנק למאפיינים האמורים, מחייב הבנק את קיומם של חיזוקים אחרים, כגון ערבים להלוואה, יכולת החזר מוכחת שאינה מבוססת על הכנסה שוטפת של הלווה, ועוד. בשנים האחרונות, לאור ההתרחבות בשוק הדיור והריבית הנמוכה יחסית ששוררת במשק, הגביר הבנק את האמצעים הננקטים לניטור וצמצום הסיכון, באופן שבא לידי ביטוי בירידה משמעותית במאפייני הסיכון של ההלוואות, כפי שיפורט להלן (כל הנתונים להלן נכונים ליום 31 בדצמבר 2016).

שיעור המימון

אחד הפרמטרים המרכזיים המשמשים את הבנק למזעור הסיכון בתיק האשראי לדירור הינו שיעור המימון (היחס שבין סכום ההלוואה לבין שווי הנכס המשמש כביטחון).

שיעור המימון הממוצע של תיק המשכנתאות של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016 עומד על 54.7% בהשוואה ל-55.0% ב-31 בדצמבר 2015 ול-55.8% ב-31 בדצמבר 2014. מתוך היקפו הכולל של תיק האשראי של הבנק, בסך 116.0 מיליארד שקלים חדשים, כ-95% ניתן בשיעור מימון מקורי נמוך מ-75%, המבטיח את ההלוואה גם במקרה קיצון של ירידה של 25% בשווי הנכס המשמש לביטחון.

שיעור המימון בדיווח זה הינו שיעור המימון ההיסטורי שחושב במועד אישור ההלוואה, והוא אינו מביא בחשבון פירעונות שוטפים, המקטינים את יתרת ההלוואה, ושינויים בשווי הנכסים המשמשים כביטחון. העלייה המשמעותית במחירי הדיור החל מסוף שנת 2008, ומנגד צמצום יתרות ההלוואות בגין הפירעונות השוטפים, מביאים לירידה בשיעור המימון ה"אמיתי", העדכני להיום, וכאמור לעיל, בהתבסס על השינויים בערכי הנכסים על פי אומדן הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, אל מול יתרות התיק הנוכחיות. שיעור זה נמוך משמעותית משיעור המימון ההיסטורי. היקף ההלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מ-75% בשנתיים האחרונות, מגיע לכ-0.2 מיליארדי שקלים חדשים, המהווים כ-0.2% בלבד מתיק ההלוואות לדיור.

יצוין בהקשר זה כי שיעור המימון הממוצע של הבנק ליום 31 בדצמבר 2016, בהתחשב ביתרות לסילוק עדכניות (ללא עדכון של ערך הנכס בעקבות שינויים במחירי הדיור) היה יורד כדלקמן: בהלוואות שגילן עד שנה, בשיעור של כ-4%. בהלוואות שגילן שנה עד 5 שנים, בשיעור של כ-8% ובהלוואות שגילן מעל 5 שנים, בשיעור של כ-18%. בסך ההלוואות, בשיעור של כ-9%.

ביום 1 בנובמבר 2012 פרסם המפקח על הבנקים הנחיות אשר מגבילות את שיעור המימון בהלוואות לדיור (הנחיות אלה אוגדו יחד עם הנחיות נוספות במסגרת הוראה בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור מיום 15 ביולי 2014).

בהנחיות אלו נקבע כי שיעור המימון לא יעלה על השיעורים הבאים :

עד 75% - ללווים, אזרחי ישראל, הרוכשים זכות במקרקעין המהווה דירה יחידה (בהתאם להגדרה בסעיף 9(ג) לחוק מיסוי מקרקעין).

עד 70% - למשפרי דיור הרוכשים דירה חלופית (דירה הנרכשת על ידי אזרחי ישראל שבעלותו דירת מגורים אשר מהווה דירה יחידה ללא רכישת הדירה הנרכשת, ואשר הלווה מתחייב למכור את הדירה הקיימת בהתאם לקבוע בסעיף 9(א1)(א)(2) לחוק מיסוי מקרקעין).

עד 50% - לרוכשי דירה להשקעה, הלוואות לכל מטרה, והלוואות לתושבי חוץ.

הלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מ-75% (מקרים המוחרגים מההוראה על הגבלת שיעור מימון), מגובות במקרים רבים בביטוח אשראי, המפחית משמעותית את הסיכון לבנק, למרות שאינו משפיע על חישוב שיעור המימון, הקצאת ההון הנדרשת בגין הלוואה זו, או שיעור ההחזר. מתוך יתרת ההלוואות, שניתנו בשיעור מימון מקורי גבוה מ-75%, מבטחים בביטוח אשראי כ-2.3 מיליארד המהווים כ-42.3%.

בשנים האחרונות, בעקבות הצעדים שנקט הבנק למזעור הסיכון בתיק המשכנתאות, והגבלות בנק ישראל כמפורט לעיל, ירד שיעור ההלוואות שניתנו בשיעור מימון גבוה מסך תיק האשראי לדיור של הבנק, לכ-0.6% באשראי שניתן לפני שנה ועד שנתיים, כ-0.6% באשראי שניתן לפני 3 חודשים ועד שנה, וכ-0.7% באשראי שניתן ברבעון הרביעי של שנת 2016.

שיעור החזר מההכנסה הקבועה

שיעור המימון בהלוואה לדיור משמש מדד למידת הביטחון של ההלוואה, ללא קשר למאפייני הלווה עצמו. לכן, בנוסף על כך, בעת אישור משכנתא, מחייב הבנק את הלווה להציג יכולת לעמוד בפירעונות השוטפים של ההלוואה כסדרם, בעיקר באמצעות חישוב שיעור החזר החודשי מתוך ההכנסה הקבועה של הלווה.

שיעור החזר הממוצע בתיק האשראי לדיור של הבנק הוא 27.6%. כ-80.3% מתוך תיק המשכנתאות של הבנק ניתן ללווים ששיעור החזר שלהם נמוך מ-35% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-23.6%). כ-16.2% מתיק המשכנתאות ניתן ללווים בעלי שיעור החזר של 35% עד 50% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-39.9%). כ-3.1% מתוך המשכנתאות ניתן ללווים בעלי שיעור החזר של 50% עד 80% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: 59.7%) וכ-0.4% בלבד ניתנו ללווים בעלי שיעור החזר גבוה מ-80% (שיעור החזר הממוצע ללווים אלה: כ-92.5%).

ההלוואות ששיעור החזר בהן גבוה, הינן הלוואות הניתנות ללווים בעלי היקף גדול של רכוש נוסף, ואשר יכולת החזר שלהם אינה מבוססת בהכרח על הכנסה שוטפת, ללווים בעלי הכנסה גבוהה מאד שלגביה שיעור החזר משמעותי פחות, או בהתקיים חיזוקים נוספים להלוואה, מעבר לנכס הממושכן וליכולת החזר של הלווה עצמו, כגון ערבים בעלי איתנות פיננסית.

ביום 29 באוגוסט 2013 שלח המפקח על הבנקים הנחיות בנושא הגבלות על מתן הלוואות לדיור, בהן נקבעו מגבלות על שיעור החזר החודשי מההכנסה.

ביום 15 ביולי 2014 פרסם המפקח על הבנקים את הוראה 329 בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור, המאגדת בתוכה, בין היתר, את ההנחיות שתוארו לעיל מיום 29 באוגוסט 2013. כמו כן, הוגדר מחדש המונח "שיעור החזר מהכנסה".

הלוואות בריבית משתנה

הבנק מאפשר ללקוחותיו ליטול הלוואות לדיור הכוללות חלק בריבית משתנה הן במסלול הצמוד (מדד, מטבע חוץ) והן במסלול הלא צמוד (הלוואות שקליות).

הנחיית המפקח על הבנקים מיום 3 במאי 2011, הגבילה את חלק ההלוואה שניתן בריבית שעשויה להשתנות במהלך תקופה של 5 שנים ל-33% מסך ההלוואה לכל היותר. על פי מכתב המפקח מיום 29 באוגוסט 2013 נקבע בנוסף, כי תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואות לדיור בהן היחס בין חלק ההלוואה בריבית משתנה לבין סך ההלוואה עולה על 67%, וזאת ללא תלות בתדירות שינוי הריבית.

הנחיות המפקח על הבנקים שתוארו לעיל מיום 3 במאי 2011 וכן מיום 29 באוגוסט 2013, אוגדו במסגרת חוזר בנושא מגבלות למתן הלוואות לדיור מיום 15 במאי 2014.

הבנק מעמיד לרשות לקוחותיו את הידע והמומחיות של עובדיו לצורך הבנת הסיכונים בהלוואה בריבית משתנה והאופן בו ניתן לצמצם או להימנע מסיכון זה. הבנק מייעץ ללקוחותיו לייחס משקל ראוי לסיכון זה ולנהוג בזהירות בהחלטתם על הרכב ההלוואה.

היקף ההלוואות צמודות הפריים שניתנו בשנתיים האחרונות, המהוות את מרכיב הסיכון העיקרי במשכנתאות אלה, מגיע לכ- 10.7 מיליארד שקלים חדשים, המהווים כ-9.2% בלבד מתיק ההלוואות לדיור.

עם זאת, יצוין כי לפני אישור הלוואה לא צמודה בריבית פריים, בדומה לאישורי הלוואות במסלולים אחרים בריבית משתנה, בוחן הבנק את יכולת החזר של הלווה בתרחיש בו יעלה שעור ריבית הפריים בהתאם ל"ריבית נורמטיבית".

היקף ההלוואה

היקף ההלוואות שנתן הבנק בסכום מקורי גבוה מ-2 מיליון שקלים חדשים הגיע לכ-5.2 מיליארד שקלים חדשים, המהווים כ-4.4% בלבד מתיק האשראי לדיור של הבנק.

להלן פרטים בדבר מאפייני סיכון שונים בתיק ההלוואות לדיור⁽¹⁾ ליום 31 בדצמבר 2016 (במיליוני שקלים חדשים):

סך הכל	גיל ההלוואה ⁽²⁾ (הזמן שחלף ממועד מתן ההלוואה)						שיעור מימון מההכנסה הקבועה	שיעור ההחזר
	10 שנים ומעלה	5-10 שנים	2-5 שנים	1-2 שנים	3 חודשים עד שנה	עד 3 חודשים		
57,945	4,080	13,530	17,799	10,808	9,273	2,455	עד 35%	עד 60%
12,113	828	3,458	4,608	1,435	1,428	356	35%-50%	
2,472	311	1,246	914	1	-	-	50%-80%	
288	63	141	84	-	-	-	מעל 80%	
31,287	973	6,286	10,956	6,498	5,592	982	עד 35%	60%-75%
5,520	257	1,644	1,969	752	769	129	35%-50%	
880	101	512	266	1	-	-	50%-80%	
73	14	51	8	-	-	-	מעל 80%	
4,058	1,242	1,748	861	97	82	28	עד 35%	מעל 75%
1,058	429	400	200	13	15	1	35%-50%	
266	145	110	11	-	-	-	50%-80%	
50	28	19	3	-	-	-	מעל 80%	
116,010	8,471	29,145	37,679	19,605	17,159	3,951		סך הכל
								מזה:
								הלוואות שניתנו בסכום מקורי גבוה מ-2 מיליון שקלים חדשים
5,163	59	1,318	1,738	900	981	167		אחוז מסך האשראי לדיור
4.5%	0.7%	4.5%	4.6%	4.6%	5.7%	4.2%		
								הלוואות בריבית משתנה:
35,392	1,783	12,425	10,511	5,358	4,486	829	לא צמודות בריבית פריים	
6,598	1,523	4,577	431	44	18	5	צמודות למדד ⁽³⁾	
3,981	334	1,352	1,569	422	236	68	במטבע חוץ ⁽³⁾	
45,971	3,640	18,354	12,511	5,824	4,740	902		סך הכל
30.5%	21.0%	42.6%	27.9%	27.3%	26.1%	21.0%		הלוואות לא צמודות בריבית פריים מסך האשראי לדיור
5.7%	18.0%	15.7%	1.1%	0.2%	0.1%	0.1%		הלוואות צמודות למדד בריבית משתנה מסך האשראי לדיור
4.7%	21.8%	7.8%	2.9%	0.6%	0.6%	0.7%		הלוואות בשיעור מימון גבוה מ-75% מסך האשראי לדיור

- (1) יתרת הלוואות לדיור לאחר הפרשה לפי עומק הפיגור.
 (2) יתרות האשראי המוצגות לעיל מחולקות ל"קבוצות גיל" בהתאם למועד בו החל הביצוע הראשון של ההלוואה, והן כוללות באותה קבוצת גיל גם את יתרות האשראי שניתנו בפועל בתקופות מאוחרות יותר.
 בנוסף, מחזורים של הלוואות, אינם משנים את גיל ההלוואה, כלומר יתרת ההלוואה משויכת למועד המקורי של העמדת ההלוואה. אופן טיפול זה רלוונטי גם למחזור של הלוואות "מוכוונות" שהועמדו במקורן באחריות המדינה ומוחזרו להלוואות באחריות הבנק.
 (3) בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, נכללות הלוואות בהן מתעדכן שיעור הריבית בתדירות של עד 5 שנים (ולא עד בכלל).

הפרשה לפי עומק הפיגור

להלן פרטים על ההפרשה להפסדי אשראי של הלוואות לדיור שבגינן נעשתה הפרשה מזערית להפסדי אשראי לפי עומק פיגור לפי הנספח להוראות ניהול בנקאי תקין מספר 314, ליום 31 בדצמבר 2016 (במיליוני שקלים חדשים):

עומק הפיגור								
יתרות בגין הלוואות בפיגור שמוחזרו ⁽⁴⁾ סך הכל	בפיגור של 90 יום או יותר							
	סך הכל		מעל 6 מעל 15		מעל 30 מעל 90		בפיגור של 30 ימים ועד 89 ימים ⁽³⁾	
	מעל 90 ימים	מעל 33 חודשים	עד 33 חודשים	עד 15 חודשים	עד 6 חודשים	עד 90 ימים		
289	53	230	200	10	10	10	6	סכום בפיגור
107	6	101	101	-	-	-	-	מזה: יתרת ההפרשה לריבית ⁽¹⁾
1,263	138	718	138	58	165	357	407	יתרת חוב רשומה
220	64	156	101	31	24	-	-	יתרת ההפרשה להפסדי אשראי ⁽²⁾
1,043	74	562	37	27	141	357	407	יתרת חוב נטו

- (1) בגין ריבית על סכומים שבפיגור.
 (2) לא כולל יתרת ההפרשה לריבית.
 (3) בהתאם להוראות הדיווח לציבור, לא כולל יתרת הלוואות לדיור שעומק הפיגור בהן הוא עד חודשיים.
 (4) הלוואות בהן נחתם הסדר להחזר פיגורים של לווה, כאשר נעשה שינוי בלוח הסילוקין בגין יתרת הלוואות שטרם הגיע מועד פירעונן.

לפרטים נוספים בדבר סיכון האשראי לדיור, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

האמצעים לניהול הסיכון בהלוואות לדיור

תהליך החיתום

קריטריונים לאישור הלוואה

הבנק קבע קריטריונים אחידים, כמותיים, לפיהם נבחנות ומאושרות בקשות לנטילת אשראי לדיור. לצד הקריטריונים האחידים, קיימים הערכה ושיקול דעת של מקבלי החלטות בבנק. הקריטריונים המנחים למתן אשראי בהלוואות לדיור נקבעו, בין היתר, בהתבסס על הגורמים הבאים:

- הניסיון המצטבר של הבנק בתחום האשראי לדיור, הכולל לקחים שהצטברו במהלך השנים לגבי פרמטרים הקובעים את טיב הלווה ואת טיב הביטחונות להלוואה.
- ממצאי ביקורות אשראי שוטפות, הבוחנות, בין היתר, שינוי באיכות האשראי במגזרים מסוימים.
- בדיקה של תיקי הלוואה המבוצעת במרכז בחינה ארצי יעודי.
- הערכות לגבי סיכונים אשראי באזורי הארץ השונים, הנובעים מהתפתחויות ביטחוניות ואחרות.
- בשלב הערכת בקשה להלוואה נבחנים שלושה פרמטרים עיקריים: טיב הלווה ויכולת ההחזר שלו, הבטחה הנכסית המוצעת, ומהות העסקה. בבנקאות מסחרית מקובל לייחס חשיבות ראשונה במעלה למטרת הלוואה. בענף המשכנתאות המשקל העיקרי בקבלת החלטת האשראי עובר להערכת טיבו של הלווה מאחר וכמעט כל הלוואות ניתנות למטרת רכישת נדל"ן על ידי משקי בית. עם זאת, בהלוואות לכל מטרה, בהלוואות לבניה עצמית ובהלוואות לא סטנדרטיות ניתן משקל בקבלת החלטה למהות העסקה ולטיבה.
- הבטחה הנכסית והערבים מהווים רשת ביטחון של הבנק בעסקה הספציפית, במקרה שההחזר החודשי לא יתנהל על פי המתוכנן.
- קבלת החלטה מצד הבנק נעשית בתהליך שבו נבחנים נתוני העסקה מול קריטריונים שנקבעו. מנגנון קבלת החלטות בנושא אשראי הוא היררכי, וחופף במידה רבה את המדרג הניהולי של הבנק. קיימות מספר רמות אישור, כשניתוב הבקשה לרמה הנדרשת נעשה בהתאם לנתוני הבקשה.

קריטריונים אלו מעודכנים מעת לעת בהתאם להתפתחויות בשוק ופרופיל הסיכון של התיק.

סמכויות אשראי

הבנק קבע מדרג סמכויות לאישור הלוואות לדיור (ברמת סניף, מרחב ומטה). קביעת הגורם המוסמך לאשר הלוואה נעשית בהתאם לנתונים בבקשת האשראי ולסיכון הגלום בה (נתונים לגבי הלווים, שיעור המימון, פרמיית סיכון ומהות העסקה). על מנת לחזק את הבקרה על אישור הלוואות מורכבות ובעלות סיכון גבוה ועל הלוואות לאוכלוסיות מיוחדות (כגון: הלוואות בסכומים גבוהים, עסקאות בין בני משפחה, רכישה באמצעות נאמנות, הלוואות בשעבוד נכס בישוים בעלי סיכון גבוה וכדומה), מועברות בקשות אלו לאישור מחלקת חיתום ובקרה הפועלת בסקטור מטה המשכנתאות.

בנוסף, חלק מרכזי בתהליך ההלוואה מבוצע במרכז הבחינה הארצי. המרכז מבצע בקרה על תקינות תהליך העמדת ההלוואה לרבות עמידה בנהלי הבנק ובהוראות השונות.

מודל לקביעת פרמיית סיכון דיפרנציאלית

הבנק פיתח מודל לחישוב פרמיית סיכון דיפרנציאלית, על בסיס ממצאים אמפיריים מהעבר, לצורך דרוג סיכון עסקאות כבר בשלב הגשת הבקשה להלוואה. לכל בקשה מחושבת פרמיית סיכון פרטנית המבוססת על כל הגורמים שאותרו כגורמי סיכון, שניתן לזהותם בנתוני הלקוח ובמאפייני העסקה המבוקשת.

הפרמיה משקפת את אמידת הסיכון הכולל של העסקה, ומאפשרת הערכה לגבי סיכויי הלקוח להיכנס לפיגור בהלוואה, ולהפוך ל"חדל פירעון", כבר בשלב הבקשה הראשוני. הפרמיה משמשת הן לצורך קבלת החלטות אשראי והן לצורך תמחור הריבית ללקוח. בימים אלה בוחן הבנק מהלך לשכלול מודל זה. הבנק נמצא כיום בעיצומו של תהליך לשדרוג המודל אשר צפוי להיות מוטמע במהלך של שנת 2017.

בקורות מובנות במערכת לביצוע הלוואות

הבנק מנהל את פעילות המשכנתאות באמצעות מערכת מחשב ייעודית שפותחה לשם כך, הכוללת בקורות מובנות "בזמן אמת" כדלקמן:

- ויודא שלמות הנתונים הדרושים בהלוואה והפעילויות הדרושות במסגרת עריכת החומר, בחינת ההלוואה ואישורה.
- בקורות קשיחות בזמן אמת על ביצוע פעולות על פי הרשאות. שיטת עבודה זו, של בקורות מונעות, מצמצמת בצורה משמעותית את הצורך בביצוע בקורות 'מגלות' לאחר ביצוע ההלוואה.
- מנגנון לניתוב תהליכים ("workflow") המבקר בזמן אמת את ביצוע המשימות הנדרשות בכל שלב בתהליך ביצוע ההלוואה, ומעביר את הבקשה לגורם המורשה לביצוע הפעולות הנדרשות בכל שלב של תהליך אישור ההלוואה.

השימוש במערכת הביא לשיפור הבקרה בשלבים השונים של תהליך ביצוע ההלוואה, תוך הקפדה על אחידות בין סניפי הבנק השונים.

הדרכה בתחום המשכנתאות

מרכז הדרכה של הבנק מקיים הדרכות להכשרה, לפיתוח ולשיפור הידע שכל הגורמים העוסקים במתן האשראי לדיור. תכני ההדרכה נקבעים בשיתוף עם סקטור מטה המשכנתאות, שעובדיו אף נוטלים חלק בהדרכת הבנקאים. הקורסים כוללים, בין היתר, דגשים מיוחדים בנושא ניהול סיכונים. בנוסף, נכללת פעילות המשכנתאות במסגרת שנקבעה בבנק לטיפול בסיכון תפעולי, ועובדי מטה המשכנתאות שותפים למהלכי ההדרכה שנקבעו בתחום זה.

כנסים מקצועיים

החטיבה הקמעונאית מקיימת באופן שוטף כנסים מקצועיים למנהלים ובנקאים. בכנסים אלו נסקרות בהרחבה ההתפתחויות בשוק המשכנתאות והצעדים שיש לנקוט על מנת להתמודד עם הסיכונים הנובעים מהתפתחויות אלו.

מעקב שוטף אחר מצב לווים ותיק האשראי לדיור

גורם מרכזי בשמירה על איכות האשראי שהבנק מעמיד ללקוחותיו הינו בקרת האשראי. הבקרה על האשראי לדיור נעשית הן ברמת תיק ההלוואה הבודד, והן ברמת תיק המשכנתאות כולו.

ברמת תיק הלוואה הבודד, הבנק פועל לזיהוי ולאיתור מוקדם ככל האפשר של תבחינים המעידים על ירידה בכושר הפירעון של הלווים, על מנת לאתר מוקדם ככל האפשר מצב של כשל אשראי. הבנק מפעיל סוגים שונים של בקורות, לרבות בקורות פנימיות שוטפות בסניפים, במרחבים ובמטה, ובקורות נוספות המבוצעות על ידי הקו השני והשלישי למערך ניהול סיכון האשראי של הבנק - האגף לבקרת סיכונים והביקורת הפנימית.

הבנק מקיים בקרה על איכות האשראי החדש הניתן בסניפים באמצעות דוח "איכות אשראי" המופק מידי חודש וכולל את ההלוואות שבוצעו בבנק 6-18 חודשים לפני מועד הדוח, ואשר קיים בהן פיגור של 3 חודשים או יותר. הדוח נועד לסייע לסניפים לפעול לצמצום היקף הפיגורים ולהגביר את מודעות הדרג המבצע והמאשר להלוואות בעייתיות, לצורך הפקת לקחים לגבי אישורי אשראי בעתיד. בצד הדוח הפרטני, הכולל את רשימת ההלוואות, פרטי הפיגור וכיוצא באלה, מופק גם דוח סטטיסטי המציג את שיעור הפיגור בכל סניף בהשוואה למרחב ולכלל הבנק, ובהשוואה לחודשים קודמים. הנהלת החטיבה הקמעונאית מקיימת מעקב שוטף אחר הטיפול בחובות בפיגור באמצעות הדוח.

ברמת תיק המשכנתאות הכולל, מתבצעת בקרה אחר המגבלות שנקבעו במסגרת תיאבון הסיכון של הבנק, הן בחטיבה הקמעונאית, והן באגף לבקרת סיכונים שבחטיבה לבקרת סיכונים.

בנוסף, פעמיים בשנה מופק דוח בקרת אשראי, על ידי החטיבה לבקרת סיכונים, בו נבדקת בהרחבה התפתחות פרופיל הסיכון של תיק האשראי לדיור במהלך התקופה הנסקרת, המתייחסת לנושאים הבאים:

- תיאבון סיכון.
- ניתוח מאפייני וגורמי סיכון עיקריים.
- סקירת מצב הפיגורים ואיכות האשראי.
- גביית חובות לקוחות.
- תיק אשראי לדיור של אוכלוסיות מיוחדות.
- מבחני מצוקה.
- קבוצות רכישה.

הגורמים השותפים לניהול ובקרת הסיכון בהלוואות לדיור

מחלקת ניהול משכנתאות בחטיבה קמעונאית

מטפלת בסוגים שונים של אירועים המתרחשים במהלך חיי הלוואה, הן ביוזמת הבנק והן ביוזמת הלקוח.

מרכז הבחינה הארצי בחטיבה הקמעונאית

בוחנת את תיקי ההלוואה בטרם הביצוע.

מערך הגבייה

מטפל בכל הקשור לתהליכי גביית חובות מלווים המפגרים בתשלומיהם, ובתהליכי מימוש נכסים.

פורום פיגורים

בראשות מנהל החטיבה העסקית, לבחינת תמונת המצב לגבי תוצאות הגבייה, ההשלכות על הדוחות הכספיים והפרשה להפסדי אשראי.

החטיבה המשפטית

אחראי על בדיקת ביטחונות בתיקים לא סטנדרטיים (כגון: עסקאות בהן מעורבים בני משפחה) ובהלוואות בסכומים גבוהים, כחלק מתהליך החיתום.

החטיבה לבקרת סיכונים

אחראית לניטור איכות תיק האשראי בבנק לרבות מדידת הסיכון במודלים מתקדמים שפותחו על ידי הבנק, בחינת התפתחות פרופיל הסיכון של תיק הבנק לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע. כמו כן ביצוע ניתוח מפורט של תיק המשכנתאות לרבות מבחני קיצון.

פורום ניטור סיכונים אשראי וריכוזיות אשראי

בראשות מנהל החטיבה לבקרת סיכונים.

ביקורת פנימית

תכנית העבודה של הביקורת הפנימית בתחום האשראי כוללת, בין היתר, התייחסות לבדיקת הגורמים העוסקים באישור, ביצוע, תחזוקה ובקרה על האשראי.

לפרטים נוספים בדבר פעילות גורמים אלה, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

הכלים להפחתת הסיכון בהלוואות לדיור

ביטחונות

על פי נהלי הבנק בתחום המשכנתאות, ניתן אשראי בגין בטחונות נכסיים בלבד. במקרים מסוימים דורש הבנק, בנוסף לביטחון הנכס, גם ערבים לחוב. לצורך אימות פרטי הנכס המוצע לבנק כבטוחה וקביעת שווי, נדרש בדרך כלל ביקור של שמאי בנכס, ומתקבל דוח הכולל את תיאור הנכס, מיקומו, מצבו הפיזי וכן את שווי השוק שלו. השמאים חתומים על הסכם עם הבנק ופועלים על פי הוראותיו, הכוללות מתכונת עבודה מובנית לביצוע השמאות, לזיהוי חריגים ועוד. השמאות המקובלת בענף המשכנתאות הינה שמאות מקוצרת. עם זאת, החל משנת 2006 דורש הבנק מהשמאים לבצע, לגבי חלק מההלוואות שמטרתן רכישת דירה מיד שנייה, בניה עצמית או הלוואה לכל מטרה, בסוגי נכסים בעלי סיכון גבוה, שמאות מורחבת הכוללת בדיקות נוספות בכפוף לקריטריונים שנקבעו לעניין זה.

ביטוחים

על פי נהלי הבנק, כל נכס המשמש כבטוחה מבטוח בביטוח נכס. בנוסף, הלווים עצמם מבוטחים בביטוח חיים לטובת הבנק למקרה של פטירה בטרם נפרע האשראי במלואו. בהלוואות מסוימות (לרבות הלוואות בשיעור מימון העולה על 75%) התקשר הבנק עם חברת EMI המעניקה ביטוח אשראי למקרה בו התמורה ממימוש נכס המשמש בטוחה להלוואה, אינה מכסה את יתרת האשראי. תהליך ביטוח האשראי הנו גורם מפחית סיכון משמעותי. החל מיום 1 בנובמבר 2012, הגביל בנק ישראל את הביצוע בהלוואה לדיור עם שיעור מימון העולה על 75%, כך שממועד זה הבנק אינו מאשר הלוואות חדשות עם ביטוח אשראי בשיעור מימון העולה על 75% (פרט להלוואות אשר הוחרגו מההוראה כגון מחזורים).

שיעור המימון (LTV)

שיעור המימון המרבי אותו מאשר הבנק, נקבע במדיניות האשראי ונבחן מעת לעת. ככלל, הבנק דורש מהלווה להשתתף בחלק ממימון הרכישה. תשלום ההון העצמי מהווה כרית ביטחון במקרה של מימוש הנכס, לרבות בתקופה של ירידת מחירים בשוק הנדל"ן. יתר על כן, שיעור ההשתתפות של הלווה מהווה אינדיקציה נוספת לאיתנותו הפיננסית. החל מיום 1 בנובמבר 2012 הבנק הגביל את שיעור המימון באישור בקשות להלוואות לדיור וזאת בכפוף להוראת בנק ישראל בנושא. שיעור המימון בהלוואה לרכישת זכות במקרקעין המהווים "דירה יחידה" (כמוגדר בהוראה) אינו עולה על 75%, ל"דירה חליפית" (כמוגדר בהוראה) שיעור המימון אינו עולה על 70%, וברכישת דירה להשקעה, הלוואה לכל מטרה או הלוואה לתושב חוץ - שיעור המימון אינו עולה על 50%. לפרטים בדבר הנחיות הפיקוח על הבנקים בנושא הלימות הון ראה ביאור ח25' לדוחות הכספיים.

תיאור הסיכון

סיכון שוק (Market Risk) - הינו הסיכון להפסד בפוזיציות מאזניות וחוזי מאזניות הנובע משינוי בשווי ההוגן של מכשיר פיננסי עקב שינוי בגורמי הסיכון בשוק (שיעורי ריבית, שערי חליפין, מחירי מניות, סחורות ואינפלציה).
סיכון ריבית בתיק הבנקאי (Interest Rate Risk in the Banking Book) - הינו הסיכון לרווחי הבנק (שינוי בהכנסות) או לשווי הכלכלי של הבנק, הנובע בעיקר, משינויים במבנה עקומי הריבית הרלבנטיים לפעילות הבנק, תזוזות שונות שאינן זהות של עקומים שונים שבהם הבנק משתמש לתמחור וניהול החשיפות שלו, או מהעובדה ששינוי בריבית יכול לגרום לשינוי במבנה הנכסים וההתחייבויות של הבנק, כתוצאה ממימוש אופציות לפירעון מוקדם, בגין שינוי ברמת הריבית במשק.

סקירת סיכונים השוק והריבית והעקרונות לניהולם

לבנק אין חשיפה לסחורות וחשיפתו למניות איננה מהותית, כך החשיפה העיקרית שלו לסיכון השוק נובעת מסיכון הבסיס - הסיכון הקיים כאשר הנכסים וההתחייבויות של הבנק נקובים במטבע או מגזרי הצמדה שונים, ומסיכון הריבית בתיק הבנקאי. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים על רווחי הבנק (שינוי בהכנסות) ועל שווי נכסיו (שינוי בשווי הוגן). הבנק מנהל את סיכון השוק והריבית שלו באופן אינטגרטיבי, תחת מבנה ארגוני זהה, ובשימוש בכלים, מבנה נתונים, שיטות ומערכות דומות.

סיכונים שוק וריבית הינם חלק בלתי נפרד מעסקי הבנקאות ומניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק. עם זאת, רמות חריגות של סיכון שוק ו/או סיכון ריבית עלולות לחשוף את הבנק להפסדים, ולהוות איום על הונו. לפיכך, קבעו דירקטוריון והנהלת הבנק, במסגרת התהליך המוסדר של הבנק למיפוי וזיהוי סיכונים, כי סיכונים השוק והריבית הינם סיכונים מהותיים, וכי ניהול סיכונים אלה הינו חיוני ליציבות הבנק, בפרט לאור סביבת הריבית הנמוכה, והפוטנציאל לשינוי מגמת הריבית במשק. ניהול סיכונים אלו נועד לשמור על רמת סיכון סבירה, בהתאם למגבלות החשיפה, קרי, תיאבון הסיכון שנקבע בגין סיכונים אלה, תוך ניצול הזדמנויות וניטור מתמשך של פרופיל הסיכון, כך שהבנק לא ייחשף להפסדים משמעותיים.

ניהול סיכון השוק והריבית בבנק נחלק לשני מוקדי סיכון עיקריים: תיק בנקאי ותיק סחיר. התיק הסחיר מאופיין בפעילות קטנה יחסית לפעילות בתיק הבנקאי, ונמצא ברמת סיכון נמוכה. התיק הבנקאי, המהווה את עיקר הפעילות של הבנק חשוף בעיקר לסיכון ריבית.

ניהול סיכונים שוק וריבית מתבצע ברמה קבוצתית, כולל שלוחות חוץ לארץ וחברות הבת של הבנק. הפעילות מול בנק יהב מתואמת באופן שוטף, בפרט, לצורך קביעת תיאבון סיכון קבוצתי שמחייב גם את ניטור פרופיל הסיכון ברמת הקבוצה. עקרונות המדיניות נקבעו באופן ההולם את אסטרטגיית הבנק ואת דרישות הרגולציה, קרי, הוראות ניהול בנקאי תקין של בנק ישראל, הוראות ועדת באזל הרלבנטיות, ובהתאם לפרקטיקה המקובלת בעולם (ה-Best Practice).

כחלק מניהול הסיכון, הבנק נדרש להקצות הון, במסגרת הנדבך הראשון של באזל II, כנגד הסיכון בתיק הסחיר, וזאת, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 208 ("מדידה והלימות הון - סיכון שוק") הכוללת את הנחיות באזל II בקשר עם הגדרת התיק הסחיר, ניהולו ושערוכו.

פעילות הבנק בתיק הסחיר מנוהלת תחת מגבלות המשקפות תיאבון סיכון ברמה נמוכה, ולפיכך, הקצאת ההון של הבנק בגין סיכון שוק הינה נמוכה מאוד.

התיק הבנקאי כולל את הפוזיציות שלא הוגדרו כפוזיציות סחירות בתיק הסחיר. טיפול הבנק בסיכון הריבית בתיק הבנקאי והקצאת ההון הכולל הנוספת בגינו, מתוארים ומתבצעים במסגרת הנדבך השני של באזל. הקצאת ההון במסגרת הנדבך השני של באזל, נבחנת הן בתרחישים המדמים מצב חיים רגיל והן בתרחישי קיצון, לרבות תרחישים מערכתיים ותרחישי איום. זאת כחלק מתהליך הערכת ההון הפנימי, ה-ICAAP, כמתואר בפרק הלימות ההון.

מבנה הבנק המוטה תיק משכנתאות, מייצר שימושים לטווחים ארוכים, אשר כנגדם מגייס הבנק מקורות. עקב אי התאמה מלאה בין מח"מ השימושים למח"מ המקורות, חשוף השווי הכלכלי של הבנק לעלייה בעקומי הריבית.

סיכון זה מנוטר באופן שוטף, הן במסגרת ניהול הסיכון הריבית על התיק הכולל במונחי VAR, הן במונחי EVE - Economic Value of Equity, והן במסגרת שורה נוספת של תרחישים המבטאים ברובם מצבי קיצון. רמת הסיכון הוגדרה כנמוכה-בינונית ומשקפת את מדיניות הבנק ופעילותו בגיוס מקורות ארוכים יחסית, הן בהנפקות סחירות והן בפיקדונות לציבור, פיקדונות ייחודיים הנותנים הן מענה לצרכי הלקוח ומהווים מקורות לטווחים בינוניים וארוכים לגידור חשיפות הריבית.

לפרטים נוספים בדבר מודלים אלה, השימוש בהם והמגבלות שלהם, ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

אמצעי פיקוח ומימוש המדיניות

הבנק קבע מבנה ארגוני לניהול סיכוני השוק והריבית בתיק הבנקאי, הכולל את הדירקטוריון, ההנהלה ושלושת קווי ההגנה. מבנה זה נתמך על ידי ועדות ופורומים יעודים, שמוסדו לשם ניהול סיכונים אלה, ולשם הקמת מערך בקרה פנימית שנועד למנוע סטיות ממדיניות הבנק בפעילותו בתיק הסחיר ובתיק הבנקאי.

לפרטים נוספים בדבר סיכון השוק והריבית ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

מדיניות גידור והפחתת הסיכונים

אחד הכלים העיקריים לניהול והפחתת סיכון הריבית הינו קביעת מחירי הצל בבנק (מחירי מעבר). מחירי הצל בבנק נקבעים בתדירות יומית במחלקת ניהול נכסים והתחייבויות (להלן - נ"ה) שבסקטור ניהול פיננסי, ומשקפים את צרכי ניהול החשיפות השונות תחת מדיניות ניהול הרווח והסיכון.

כלי נוסף הוא פעילות קנייה/מכירה באיגרות חוב ממשלתיות. כמו כן, פועלת מחלקת נ"ה לניהול פוזיציות הריבית ו/או הבסיס באמצעות עסקאות Forward, עסקאות Swap ואופציות. היתרונות בשימוש בכלים אלו נובע מיכולת ביצוע מהירה ובסכומים גדולים, דבר המאפשר "הזזת פוזיציות" לצורכי ניהול הנכסים וההתחייבויות של הבנק, בפרק זמן סביר. בנוסף, העסקאות הן ללא מימון (Unfunded), קיימת בהן נזילות גבוהה והן מבוצעות באמצעות חדר העסקאות של הבנק.

עסקאות נגזרים, אשר מזהות כמגדרות פוזיציות מאזניות בהתאם לכללי החשבונאות, יוגדרו בהתאם לנוהל גידור שקיים בבנק כעסקאות גידור חשבונאי. אפקטיביות הגידור הינה מידת ההתאמה בין השינויים בשווי ההוגן או בין תזרימי המזומנים של הפריט המגודר ושל הנגזר המגדר. הגידור נחשב כבעל אפקטיביות גבוהה, אם השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של הפריט המגודר, מתקזזים כמעט במלואם על ידי השינויים בשווי ההוגן או בתזרימי המזומנים של המכשיר המגדר. כאשר אין זהות מוחלטת בין מכשירים מגדרים לאלו המגודרים מתקיימות בדיקות אפקטיביות אחת לרבעון.

אחת לשנה לפחות, נבחנות הנחות המודלים המשמשים לניהול סיכוני שוק וריבית, לרבות ההנחות ההתנהגותיות הנלקחות לצורך קביעת הפריסות במכשירים שונים.

הבנק בוחן את מידת ריכוזיות סיכון הריבית לפי מגזרי ההצמדה ולפי סוגי מכשירים עיקריים. מפת הריכוזיות נידונה בוועדות לניהול סיכונים בתדירות שנתית.

הבנק פועל באופן שוטף להגברת המודעות לנושא סיכוני שוק והריבית בתיק הבנקאי ברמת הקבוצה, הן ביחידות המטה והן במערך הסניפים וביחידות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות נהלי עבודה, הדרכות והשתלמויות בנושא. כמו כן, מתקיים קשר שוטף עם כל היחידות הרלוונטיות לניהול סיכון השוק והריבית. התיאום בין היחידות נועד ליצירת מתודולוגיה אחידה לניהול סיכוני השוק והריבית בתיק הבנקאי.

מדידת חשיפת סיכוני השוק והריבית ודרכי ניהולם לפי מודלים לניהול סיכונים

מדידת סיכוני השוק והריבית נתמכת על ידי מגוון רחב של מערכות מידע, מודלים, תהליכים, מדדי סיכון ומבחני מצוקה. מערכות המידע המעורבות בחישוב נבחנות באופן שוטף, באמצעות מהלכי הבקרה הפנימית של הבנק, ביניהם סקרים ייעודיים לניטור הפעילות והמידע ותהליכי תיקוף מתמשכים, וזאת, על מנת להבטיח את שלמות ודיוק הנתונים והחישובים.

לבנק שני מודלים עיקריים לניהול סיכון השוק והריבית שלו: מודל ה-VAR ומודל ה-EVE. הבנק מחשב מדדים אלה, כמו גם מדדים נוספים המשמשים אותו לניהול סיכונים אלה, אחת ליום לפחות.

מודל ה-VAR הוא מודל סטטיסטי האומד את ההפסד הצפוי לבנק, במהלך אופק השקעה מסוים וברמת ביטחון סטטיסטית הנקבעת מראש. המודל מודד את רמת הסיכון במונחי כסף, כאשר הבנק מתאים את אופק ההשקעה לתיקים אותם הוא בוחן באמצעות מדד זה. הבנק משתמש בשיטה המשלבת בין מספר שיטות חישוב VAR המקובלות בעולם. לחישוב ה-VAR נלווה חישוב BACKTESTING, שנועד לבחון את איכות אומדני החישוב שלו, קרי, לבחון את תחזית המודל לעומת התוצאה בפועל. הבנק קבע תיאבון סיכון במונחי VAR, על התיק הכולל שלו, ועל פעילותו בתיקי האופציות השונים (על נכסי בסיס שונים). חישובי ה-VAR על התיק הכולל של הבנק מתבצעים אחת ליום, בעוד החישובים על תיקי האופציות מתבצעים אחת לשעה.

EVE - Economic Value of Equity, הוא מודל המבטא את גישת השווי הכלכלי. מודל זה הוא המודל העיקרי של הבנק לאמידת סיכון הריבית בתיק הבנקאי, והוא בוחן שינויים בשווי הכלכלי של התיק תחת הנחות שונות של שינויים בעקומי הריבית, במצב חיים רגיל ובמצבי קיצון, לרבות עליה/ירידה מקבילה של עקום הריבית בשיעורים גבוהים. בנוסף, לבנק מגוון מבחני מצוקה (קיצון) ברמות חומרה שונות שנועדו לבחון את פרופיל הסיכון שלו בעת אירוע קיצון, לנוכח תיאבון הסיכון שנקבע על ידי הדירקטוריון. כמו כן, מפעיל הבנק שיטות חדשות לבחינת סיכון הריבית בתיק הבנקאי בעת חרום, כולל תרחיש קיצון המתבצע במתווה כלכלי. תרחיש זה מתבסס על הבנת הבנק לגבי אופן התפתחות בעת קיצון של תנאי המאקרו הרלבנטיים לסיכונים אלה. בנוסף, מבצע הבנק תרחיש במסגרתו זז עקום הריביות בצורה שאינה מקבילה. תרחיש כזה משלים את גישת ה-EVE, המתבססת על תזוזה מקבילה בעקומי הריבית.

להלן ערך ה-VAR של קבוצת הבנק (במיליוני שקלים חדשים):

שנת 2015	שנת 2016	
195	386	לסוף התקופה
379 (מאי)	386 (דצמבר)	ערך מקסימלי במהלך התקופה
193 (אוקטובר)	235 (ינואר)	ערך מינימלי במהלך התקופה

תוצאות בחינת ה-Back-Testing על מודל ה-VAR ההיסטורי-אנליטי מצביעות על מקרה אחד שבו ההפסד היומי עלה על ערך ה-VAR שנחזה. החריגה שנרשמה, בסכום נמוך, נבעה בעיקר מעלייה בעקום השקלי (בתקופות הארוכות). מספר מקרים זה עומד בקריטריונים, כפי שהוגדרו על ידי ועדת באזל, לבחינת איכות מודל ה-VAR.

ניתוח סיכון הריבית בתיק הבנקאי

להלן השפעת תזוזה מקבילה של העקום ב-2% על השווי הכלכלי של התיק הבנקאי במונחי EVE (במיליוני שקלים חדשים):

31 בדצמבר 2016						
שינוי בשווי הוגן						
סך הכל	אחר	מטבע חוץ			מטבע ישראלי	
		אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(875)	5	(25)	(55)	421	(1,221)	עלייה של 2%
1,235	(5)	29	75	(574)	1,710	ירידה של 2%

31 בדצמבר 2015						
שינוי בשווי הוגן						
סך הכל	אחר	מטבע חוץ			מטבע ישראלי	
		אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד	
(668)	(11)	(37)	(72)	83	(631)	עלייה של 2%
819	12	39	91	(198)	875	ירידה של 2%

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2016					
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שנה עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים	
מטבע ישראלי לא צמוד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
121,301	1,747	3,996	11,073	7,816	6,809
5,569	12,549	21,420	11,643	9,214	7,487
709	841	1,390	260	172	94
127,579	15,137	26,806	22,976	17,202	14,390
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
77,865	10,841	21,012	9,122	6,892	8,033
22,374	22,642	15,284	8,479	8,968	7,726
595	525	1,539	269	141	35
100,834	34,008	37,835	17,870	16,001	15,794
מכשירים פיננסיים, נטו					
26,745	(18,871)	(11,029)	5,106	1,201	(1,404)
26,745	7,874	(3,155)	1,951	3,152	1,748

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.04	3.19	131,739	1.25	3.99	157,045	303	325	3,675
1.23		66,214	1.06		67,969	-	-	87
0.73		2,763	1.56		3,466	-	-	-
1.10		200,716	1.20		228,480	303	325	3,762
0.82	1.18	119,611	0.90	0.93	134,532	2	100	665
1.42		77,724	0.90		85,522	-	-	49
0.85		3,729	1.39		3,104	-	-	-
1.05		201,084	0.91		223,158	2	100	714
		(348)			5,322	301	225	3,048
					5,322	5,322	5,021	4,796

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2016					
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שנה עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים	עם דרישה עד חודש
מטבע ישראלי צמוד מדד					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
1,536	2,688	11,990	18,502	10,872	2,804
105	199	309	1,289	1,372	295
1,641	2,887	12,299	19,791	12,244	3,099
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
678	919	6,834	12,381	8,638	8,240
359	1,535	1,166	4,118	1,317	456
1,037	2,454	8,000	16,499	9,955	8,696
מכשירים פיננסיים, נטו					
604	433	4,299	3,292	2,289	(5,597)
604	1,037	5,336	8,628	10,917	5,320

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
2.64	2.64	52,284	2.35	2.80	48,935	21	25	497
3.08		3,221	2.75		3,569	-	-	-
2.67		55,505	2.38		52,504	21	25	497
3.54	1.59	37,438	3.58	1.33	40,185	(2)	-	2,497
1.61		8,958	1.80		8,995	-	-	44
3.17		46,396	3.25		49,180	(2)	-	2,541
		9,109			3,324	23	25	(2,044)
					3,324	3,324	3,301	3,276

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

סכומים מדווחים (במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2016						
עם דרישה עד חודש	מעל חודש עד שלושה חודשים	מעל שלושה חודשים עד שנה	מעל שנה עד חמש שנים	מעל חמש עד עשר שנים	מעל חמש שנים	
						מטבע חוץ⁽¹⁾
						נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים
7,301	4,751	1,175	773	405	908	נכסים פיננסיים ⁽²⁾
34,155	28,215	17,342	5,056	4,555	2,569	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
841	669	1,752	253	126	30	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
42,297	33,635	20,269	6,082	5,086	3,507	סך הכל שווי הוגן
						התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות
21,690	7,103	9,498	724	102	134	התחייבויות פיננסיות ⁽²⁾
17,336	16,679	22,421	5,509	4,876	2,170	מכשירים פיננסיים נגזרים (למעט אופציות)
938	907	1,612	245	153	82	אופציות (במונחי נכס הבסיס)
39,964	24,689	33,531	6,478	5,131	2,386	סך הכל שווי הוגן
						מכשירים פיננסיים, נטו
2,333	8,946	(13,262)	(396)	(45)	1,121	החשיפה לשינויים בשיעורי הריבית במגזר
2,333	11,279	(1,983)	(2,379)	(2,424)	(1,303)	החשיפה המצטברת במגזר

הערות ספציפיות:

- (1) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.
- (2) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (3) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽³⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.53	1.66	19,218	1.23	1.20	17,487	461	-	1,713
1.50		81,065	0.41		91,892	-	-	-
0.42		4,215	0.08		3,671	-	-	-
1.46		104,498	0.53		113,050	461	-	1,713
0.34	0.63	37,401	0.32	0.68	39,907	653	-	3
0.94		64,073	0.59		68,991	-	-	-
0.44		3,101	0.32		3,937	-	-	-
0.71		104,575	0.49		112,835	653	-	3
		(77)			215	(192)	-	1,710
					215	215	407	407

חשיפה של הבנק וחברות מאוחדות שלו לשינויים בשיעורי הריבית - המשך

(במיליוני שקלים חדשים)

ליום 31 בדצמבר 2016					
עם דרישה עד חודש	מל חודש עד שלושה חודשים עד שנה	מל שלושה עד שלושה חודשים עד שנה	מל חודש עד חמש עד עשר שנים	מל חודש עד חמש עד עשר שנים	מל חודש עד חמש עד עשר שנים
חשיפה כוללת לשינויים בשיעורי הריבית					
נכסים פיננסיים, סכומים לקבל בגין מכשירים נגזרים ובגין נכסים פיננסיים מורכבים					
130,138	9,186	17,161	30,348	19,093	10,521
39,829	40,963	39,071	17,988	15,141	10,351
1,550	1,510	3,142	513	298	124
171,517	51,659	59,374	48,849	34,532	20,996
התחייבויות פיננסיות, סכומים לשלם בגין מכשירים נגזרים ובגין והתחייבויות פיננסיות מורכבות					
100,233	18,863	37,344	22,227	15,632	16,407
40,069	40,856	38,871	18,106	15,161	10,352
1,533	1,432	3,151	514	294	117
141,835	61,151	79,366	40,847	31,087	26,876
מכשירים פיננסיים, נטו					
29,682	(9,492)	(19,992)	8,002	3,445	(5,880)
29,682	20,190	198	8,200	11,645	5,765

הערות ספציפיות:

- (1) למעט יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים, שווי הוגן של מכשירים פיננסיים חוץ מאזניים ושווי הוגן של מכשירים פיננסיים מורכבים.
- (2) ממוצע משוקלל לפי שווי הוגן של משך החיים הממוצע האפקטיבי.

הערות כלליות:

- בלוח זה, הנתונים לפי תקופות מייצגים את הערך הנוכחי של זרמי המזומנים העתידיים של כל מכשיר פיננסי, כשהם מהווים לפי שיעורי הריבית שמנכים אותם אל השווי ההוגן בעקביות להנחות שלפיהן חושב השווי ההוגן של המכשיר הפיננסי בביאור 2 33 בדוח הכספי.
- שיעור תשואה פנימי הינו שיעור הריבית המנכה את תזרימי המזומנים הצפויים ממכשיר פיננסי אל השווי ההוגן הכלול בגינו בביאור 3 33 בדוח הכספי.
- משך חיים ממוצע אפקטיבי של קבוצת מכשירים פיננסיים מהווה קירוב לשינוי באחוזים בשווי ההוגן של קבוצת המכשירים הפיננסיים שיהיו כתוצאה משינוי קטן (גידול של 0.1%) בשיעור התשואה הפנימי של כל אחד מהמכשירים הפיננסיים.
- עסקאות מסוימות שביצע הבנק מהוות מכשירים פיננסיים מורכבים, הכוללים רכיבים נגזרים משובצים שלא חולצו, בהתאם להוראות הדיווח לציבור. בין היתר, כוללות עסקאות אלה הלוואות עם תחנות יציאה, פיקדונות נושאי ריבית מדורגת עם מועדי משיכה, אשראים ופיקדונות עם הבטחת רצפה ופיקדונות עם ברירת הצמדה. הבנק משקף את סיכון הריבית בגין מכשירים אלו באופן סביר, באמצעות פריסת פירעון תזרימי המזומנים על פי מועדי החוזה והנחות שונות המבוססות על ניסיון העבר.

ליום 31 בדצמבר 2015			ליום 31 בדצמבר 2016			ללא תקופת פירעון	מעל עשרים שנה	מעל עשר עד עשרים שנים
משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן	משך חיים ממוצע אפקטיבי ⁽²⁾	שיעור תשואה פנימי	סך הכל שווי הוגן			
בשנים	באחוזים		בשנים	באחוזים				
1.50	2.79	203,241	1.49	3.40	223,467	785	350	5,885
1.42		150,500	0.73		163,430	-	-	87
0.54		6,978	0.80		7,137	-	-	-
1.45		360,719	1.16		394,034	785	350	5,972
1.25	1.38	194,450	1.29	1.13	214,624	653	100	3,165
1.23		150,755	0.82		163,508	-	-	93
0.66		6,830	0.80		7,041	-	-	-
1.23		352,035	1.08		385,173	653	100	3,258
		8,664			8,861	132	250	2,714
					8,861	8,861	8,729	8,479

להלן משך החיים הממוצע של הנכסים וההתחייבויות, ליום 31 בדצמבר 2016:

ללא הנחות פירעון מוקדם					כולל הנחות פירעון מוקדם ⁽¹⁾					
פער מח"מ	התחייבויות		פער מח"מ נכסים		פער מח"מ	התחייבויות		נכסים		
	שווי הוגן	מח"מ	שווי הוגן	מח"מ		שווי הוגן	מח"מ	שווי הוגן	מח"מ	
0.40	223,276	0.91	228,737	1.31	0.29	223,158	0.91	228,480	1.20	לא צמוד
0.12	49,229	3.26	52,192	3.38	(0.87)	49,180	3.25	52,504	2.38	צמוד למדד
										מטבע חוץ
										וצמוד למטבע
0.04	112,835	0.49	113,050	0.53	0.04	112,835	0.49	113,050	0.53	חוץ
0.27	385,340	1.10	393,979	1.37	0.07	385,173	1.09	394,034	1.16	סך הכל

(1) לפרטים בדבר חישוב שווי הוגן והנחות פירעון מוקדם, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

במגזר השקלי הלא צמוד, מח"מ הנכסים גבוה ממח"מ ההתחייבות ב-0.29 שנים. חישוב המח"מ מבוסס על הנחות פירעונות מוקדמים במשכנתאות ומשיכות של פיקדונות לפני מועד הפירעון הסופי בתחנות היציאה, בהתאם לתנאים של הפיקדונות השונים. ללא הנחות פירעונות מוקדמים גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.4 שנים.

הפער בין שיעור התשואה הפנימי (להלן – "שת"פ") של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הינו 3.06%. ללא הנחות פירעונות מוקדמים, השת"פ של הנכסים הפיננסיים גבוה מהשת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות בכ-2.93%.

במגזר הצמוד למדד, גבוה מח"מ ההתחייבויות ממח"מ הנכסים ב-0.87 שנים. חישוב המח"מ מבוסס על הנחות פירעונות מוקדמים במשכנתאות ומשיכות של פיקדונות לפני הפירעון הסופי בתחנות היציאה, בהתאם לתנאים של הפיקדונות השונים. ללא הנחות אלה גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.12 שנים.

הפער בין השת"פ של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הינו 1.47%. ללא הנחות פירעונות מוקדמים, הפער הינו 0.40%.

במגזר מטבע החוץ, גבוה מח"מ הנכסים ממח"מ ההתחייבויות ב-0.04 שנים. במגזר זה, עיקר הפעילות היא בריבית ניידת צמודה לריבית הלייבור, ולכן המח"מ במגזר זה נמוך. להנחת הפירעונות המוקדמים בפיקדונות ובהלוואות במגזר זה אין השפעה על הפרשי המח"מ והשת"פ.

הפער בין השת"פ של הנכסים הפיננסיים לבין השת"פ של ההתחייבויות הפיננסיות הוא כ-0.52%.

השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי הריבית על השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים של הבנק וחברות מאוחדות שלו

שווי הוגן של המכשירים הפיננסיים לפני השפעת שינויים היפותטיים בשיעורי ריבית (במיליוני שקלים חדשים):

סך הכל	מטבע חוץ ⁽²⁾			מטבע ישראלי		סך הכל	
	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד	לא צמוד		
223,467	1,882	2,877	12,728	48,935	157,045		31 בדצמבר 2016
							נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
170,567	5,320	13,753	76,490	3,569	71,435		סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים
(214,624)	(2,671)	(7,376)	(29,860)	(40,185)	(134,532)		נגזרים ⁽³⁾
							התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾
(170,549)	(4,523)	(9,217)	(59,188)	(8,995)	(88,626)		סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים
							נגזרים ⁽³⁾
8,861	8	37	170	3,324	5,322		סך הכל
203,241	2,107	3,507	13,604	52,284	131,739		31 בדצמבר 2015
							נכסים פיננסיים ⁽¹⁾
157,478	5,549	13,217	66,514	3,221	68,977		סכומים לקבל בגין מכשירים פיננסיים
(194,450)	(2,798)	(6,113)	(28,490)	(37,438)	(119,611)		נגזרים ⁽³⁾
							התחייבויות פיננסיות ⁽¹⁾
(157,585)	(5,018)	(10,499)	(51,657)	(8,958)	(81,453)		סכומים לשלם בגין מכשירים פיננסיים
							נגזרים ⁽³⁾
8,684	(160)	112	(29)	9,109	(348)		סך הכל

שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים, לאחר השפעת שינויים בשיעורי הריבית (במיליוני שקלים חדשים)⁽⁴⁾:

שינוי בשווי ההוגן במיליוני שקלים באחוזים	מטבע חוץ ⁽²⁾			מטבע ישראלי		שינוי בשווי ההוגן באחוזים		
	סך הכל	אחר	אירו	דולר	צמוד למדד			לא צמוד
(0.5)	(40)	8,821	-	(145)	(88)	4,033	5,021	31 בדצמבר 2016
								השינוי בשיעורי הריבית:
3.3	291	9,152	7	27	142	3,686	5,290	גידול מיידי מקביל של אחוז אחד
7.7	685	9,546	16	155	495	3,210	5,670	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
								קטיון מיידי מקביל של אחוז אחד
(2.8)	(239)	8,445	(162)	105	(96)	9,188	(590)	31 בדצמבר 2015
								השינוי בשיעורי הריבית:
0.4	31	8,715	(160)	111	(36)	9,118	(318)	גידול מיידי מקביל של אחוז אחד
2.8	241	8,925	(157)	119	46	9,005	(88)	גידול מיידי מקביל של 0.1 אחוז
								קטיון מיידי מקביל של אחוז אחד

(1) לרבות מטבע ישראלי צמוד למטבע חוץ.

(2) כולל מכשירים פיננסיים מורכבים. לא כולל יתרות מאזניות של מכשירים פיננסיים נגזרים ושווי הוגן של מכשירי פיננסיים חוץ מאזניים.
 יובהר כי בחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים, כפי שמפורט בביאור 10 בדוחות הכספיים, משקפת ריבית ההיוון לנכסים הפיננסיים סיכון אשראי גלום וריבית ההיוון להתחייבויות הפיננסיות משקפת גם את פרמיית גיוס המקורות של הבנק. זאת בשונה מאופן חישוב השפעת סיכון הריבית בתיק הבנקאי, במונחי Economic Value of Equity - EVE, הכולל השפעת החשיפה לריבית חסרת סיכון בלבד.

(3) סכומים לקבל (לשלם) בגין מכשירים פיננסיים נגזרים, כשהם מהווים בריביות אשר שימשו לחישוב השווי ההוגן.

(4) שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים שמוצג בכל מגזר הצמדה הוא השווי ההוגן נטו במגזר זה בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית במגזר ההצמדה. סך הכל שווי הוגן נטו של מכשירים פיננסיים הוא השווי ההוגן נטו של כל המכשירים הפיננסיים (למעט פריטים לא כספיים) בהנחה שחל השינוי שצוין בכל שיעורי הריבית בכל מגזרי ההצמדה.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב השווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 בדוחות הכספיים.

מדד ושער חליפין

סקירת סיכוני האינפלציה ושערי החליפין והעקרונות לניהולם

חשיפות אינפלציה - תיאבון הסיכון משתנה בהתאם לתוחלת הרווח הצפויה בהחזקת הפוזיציה, ויכולת הבנק לצמצם את החשיפה תוך פרק זמן סביר. החשיפה כלולה במסגרת מדדי תיאבון הסיכון והמודלים שמפעיל הבנק על כלל סיכוני השוק. חשיפות מטבע - מדיניות הבנק היא פוזיציות מטבע מזעריות (תפעוליות), למעט פוזיציות אסטרטגיות ספציפיות אשר אושרו בוועדות השונות ו/או פוזיציות חדר עסקאות על פי מגבלות הסיכון שאושרו. הפוזיציות האסטרטגיות במטבע חוץ תחומות ב- Stop Loss המהווה מנגנון לבלימה וקיטון הסיכון.

נגזרים בתיק הבנקאי שבוצעו על מנת לגדר כלכלית את הפעילות המאזנית, אך שלא ניתנים להגדרה כגידור לפי כללי הגידור החשבונאי, יוצרים השפעה על הרווח וההפסד החשבונאי. הפער נוצר כתוצאה משוני ברישום החשבונאי בין הפריטים המאזניים לבין הנגזרים הלא מגודרים חשבונאית. השפעה זו מנוטרת ומנוהלת תחת קיום מנחים שנקבעו על ידי ההנהלה, באופן שוטף בסקטור ניהול פיננסי ומדווחת ונדונה בוועדות השונות לניהול סיכונים.

להלן נתונים בדבר חשיפות מדד ושער חליפין כפי שבאים לידי ביטוי בדוחות הכספיים, ותוך התייחסות לשוני בין ההצגה החשבונאית לבין מדידת החשיפה הכלכלית:

הון פיננסי - ליום 31 בדצמבר 2016 עולה ההון של הקבוצה על סך הפריטים הלא כספיים, בכ-11,664 מיליוני שקלים חדשים. ההון הפנוי של הקבוצה, הכולל את ההון הפיננסי, מימן במהלך שנת 2016 שימושים שקלים בעיקר במגזר צמוד המדד, בהתאם למדיניות ניהול המקורות והשימושים בתיק הבנקאי.

מצב הצמדה - פירוט הנכסים וההתחייבויות במגזרי ההצמדה השונים בבנק ליום 31 בדצמבר 2016 ו-2015, מוצג בביאור 31 בדוחות הכספיים, אולם, מידת החשיפה הכלכלית של הבנק אינה באה לידי ביטוי מלא בפוזיציות המוצגות בביאור זה, לאור השוני בין הגישה החשבונאית לבין הגישה הכלכלית בהתייחסות לסעיפי ההון, לפרטים שאינם כספיים ולהשקעות בחברות מוחזקות, כפי שיתואר להלן.

עודפי הנכסים צמודי המדד בקבוצה, הכוללים נכסים והתחייבויות מאזניים וחוף מאזניים ל-31 בדצמבר 2016, כמוצג בביאור 31 בדוחות הכספיים, מסתכמים בכ-4.9 מיליארדי שקלים חדשים, והם מייצגים את החשיפה הכלכלית. בדצמבר 2015, הסתכמו עודפי הנכסים במגזר זה לכ-10.0 מיליארדי שקלים חדשים.

עודפי הנכסים במטבע חוץ בקבוצה ל-31 בדצמבר 2016, מסתכמים בכ-47 מיליוני שקלים חדשים. לאחר התאמת ההתייחסות הכלכלית לפיקדונות המשמשים לכיסוי השקעות בחברות בנות בחוץ לארץ המוצגים כפריטים שאינם כספיים, וכן לירידת ערך בעלות אופי זמני של השקעות בניירות ערך, מסתכמת הפוזיציה במגזר זה בעודף מקורות של כ-53 מיליוני שקלים חדשים. ליום 31 בדצמבר 2015 הסתכמה הפוזיציה במטבע חוץ בקבוצה, לאחר ההתאמות האמורות, ולאחר ייחוס ההפרשה הכלכלית והנוספת לחובות מסופקים להון הפנוי, בעודף מקורות של כ-40 מיליוני שקלים חדשים.

הפוזיציה במגזר השקלי הלא צמוד מאזנת את הפוזיציות הכלכליות הפתוחות במגזר הצמוד למדד ובמגזר מטבע החוץ. לבנק שימושים צמודי מדד, הנובעים מהפעילות השוטפת בתיק המשכנתאות הצמודות למדד, אשר כנגדם מגויסים מקורות צמודי מדד, הכוללים הנפקות איגרות חוב ופיקדונות מהציבור. הבנק פועל באמצעות מכשירים פיננסיים נגזרים לניהול אקטיבי של חשיפה זו, בהתאם למדיניות החשיפה שנקבעה.

במסגרת דוח הדירקטוריון וההנהלה מוצגת החשיפה הקבוצתית לריבית על בסיס מאוחד במונחי משך חיים ממוצע אפקטיבי (מח"מ) ובמונחי השווי ההוגן. תזרימי המזומנים לחישוב החשיפה מבוססים על הנחות שיעורי משיכה בתחנות היציאה בפיקדונות וכן על שיעורי סילוק מוקדם במשכנתאות. שיעורי המשיכות מבוססים על נתונים אמפיריים.

לפירוט נוסף בדבר ההנחות ששימשו לחישוב התזרימים והשווי ההוגן של המכשירים הפיננסיים ראה ביאור 33 לדוח הכספי.

להלן ניתוח רגישות הון קבוצת הבנק לשינויים בשערי חליפין עיקריים ובמדד המחירים לצרכן (לפני השפעת מס), ליום 31 בדצמבר 2016:

גידול (שחיקה) בהון במיליוני שקלים חדשים:

	תרחישי קיצון היסטורי ⁽¹⁾					
	עלייה של 10%	עלייה של 5%	ירידה של 5%	ירידה של 10%	עלייה של 10%	עלייה של 5%
מדד	502.6	251.3	(251.3)	(502.6)	73.4	(38.7)
דולר	8.2	11.0	4.0	14.2	(6.4)	(0.4)
ליש"ט	1.1	0.4	(0.4)	(1.1)	0.2	(0.6)
יין	(0.5)	0.1	0.6	0.9	0.1	0.4
אירו	3.0	2.9	1.0	0.5	2.4	0.4
פר"ש	(0.4)	(0.1)	0.1	0.1	(0.6)	0.1

(1) תרחישי הקיצון חושבו על בסיס שינויים יומיים בשערי החליפין ושינויים חודשיים במדד ב-10 השנים האחרונות.

סיכון מחירי מניות

מדיניות הבנק בתחום השקעות בתאגידים ריאליים הינה מימוש התיק הקיים תוך בחינה של השקעות חדשות בצורה פרטנית. מניות התאגידים הריאליים שבהן השקיע הבנק כאמור, נרכשו למטרת השגת רווחי הון ומוצגות בתיק ניירות הערך הזמינים למכירה ובמסגרת ההשקעה בחברות כלולות, כאשר לבנק השקעה מהותית בתאגיד. ההשקעות בתאגידים הריאליים מנוהלות בחטיבה לבנקאות עסקית. ועדת היגוי להשקעות ריאליות מתכנסת אחת לרבעון ומיעצת להנהלת הבנק בנושא השקעות בתאגידים ריאליים. ועדת ההיגוי אחראית לניהול ולתחזוקת התיק הקיים, תוך ניסיון להשביחו, כך שיתאפשר לממש את התיק, בצורה מושכלת, בטווח זמן סביר אך ללא לוח זמנים מפורט, על מנת לאפשר קבלת תשואה מקסימלית. דיווחים רבעוניים מועברים לחטיבה לבקרת סיכונים ולחטיבות נוספות.

כ-2% מההשקעות בתאגידים ריאליים בבנק הן סחירות, ומוצגות בהתאם לערכי השוק שלהן. יתר ההשקעות מוצגות בהתאם לעלותן או בהתאם לשוויין המאזני. במקרים של ירידת ערך שעל פי הערכת ההנהלה אינה בעלת אופי זמני, נרשמת הפרשה לירידת ערך ההשקעה כהפסד בספרי הבנק.

לפרטים נוספים בדבר השקעות במניות בתיק הבנקאי, ראה פרק חברות מוחזקות עיקריות לעיל, דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק וכן, ביאורים 12 ו-15א לדוחות הכספיים.

סיכון תפעולי

תיאור הסיכון

הסיכון התפעולי מוגדר על ידי בנק ישראל כסיכון להפסד כתוצאה מאי נאותות או מכשל של תהליכים פנימיים, אנשים, מערכות או כתוצאה מאירועים חיצוניים.

הבנק נוקט הגדרה רחבה יותר של הסיכון התפעולי. ההגדרה נועדה להפוך את מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי למסגרת אקטיבית, שנועדה לתמוך בפעילות היחידות העסקיות, לשפר את התהליכים העסקיים העיקריים הכרוכים בפעילותם, ועל ידי כך, להגדיל את הערך העסקי, ולא רק למזער את ההפסדים הצפויים מהסיכון התפעולי. ההגדרה אינה מחליפה את ההגדרה הנתמכת על ידי באזל ובנק ישראל, אלא מרחיבה אותה במטרה ליצור מסגרת לניהול הסיכון התפעולי המנתחת תהליכים, מערכות וסיכונים נוספים שיש בהם כדי לפגוע בתועלת העסקית של הבנק.

סיכון אבטחת מידע וסייבר - סיכון אבטחת מידע הינו סיכון הנובע מליקויים בהגנה על מערכות המחשב של הבנק והמידע הנכלל בהן. סיכון סייבר נובע מאירוע בו מתבצעת תקיפה של מערכות המחשב על ידי או מטעם יריבים חיצוניים או פנימיים לבנק.

סיכון טכנולוגיית המידע - סיכון טכנולוגיית המידע הינו סיכון הנובע מכשל מערכתי של מערכות הבנק

סיכון משפטי - סיכון להפסד כתוצאה מחשיפה לקנסות, תביעות משפטיות ו/או צעדי עונשין מהפרות חוזיות ואי הסכמות. הסיכון המשפטי כולל סיכונים הנובעים מחשיפה משפטית בשל התנהלות הבנק עם בעלי העניין השונים שלו (כגון: לקוחות, ספקים וצדדים שלישיים אחרים).

סקירת הסיכון התפעולי והעקרונות לניהול

עם ההתפתחות בשווקים הגלובליים, והעלייה במורכבות הפעילות הפיננסית והתשתיות הטכנולוגיות התומכות, גברה ההבנה כי חשיפת הבנק להפסדים פוטנציאליים כתוצאה מכשלים בפעילות התפעולית השוטפת, עלולה לפגוע בפעילותו העסקית. אירועי הכשל התפעולי, שהתרחשו במוסדות הפיננסים במהלך השנים האחרונות, הגבירו את מודעות המחוקקים והמוסדות הפיננסיים לאירועי הכשל התפעולי, לפוטנציאל הגבוה של הנזק היכול להיגרם מאירוע סיכון תפעולי, ולמאפיינים העיקריים שלהם, כאמור להלן:

אירועים תפעוליים יכולים להתרחש בכל רחבי הארגון, והם מובנים בפעילות המוסד הפיננסי.

לסיכון התפעולי פוטנציאל פגיעה ברווח, בהכנסות, בערך ובתדמית הבנק.

לסיכון התפעולי יחסי גומלין עם סיכונים אחרים כגון סיכון שוק, סיכון אשראי, סיכון נזילות, סיכון מוניטין וסיכונים נוספים. כך לדוגמה, יכול אירוע סיכון תפעולי לגרום להתממשות סיכון המוניטין, שבעקבותיו יעמוד הבנק בפני אירוע נזילות.

לחלק לא מבוטל מהכשלים התפעוליים יש הסתברות נמוכה ביותר, אך פוטנציאל נזק גדול באופן יחסי עד כדי איום על יציבות הבנק.

לסיכון התפעולי מגוון מופעים, החל מטעות אנוש, תקלת מערכות טכנולוגיות, מעילה, הונאה, מלחמה, שריפה, שוד וכדומה.

אירועים תפעוליים מתרחשים לעיתים שלא בשליטת המוסד הפיננסי, ועלולים להתפתח כתוצאה מאירועים חיצוניים, בחלקם לא צפויים, בעלי סיכון התממשות שלא ניתן להערכה מראש כגון: אסון טבע (רעידת אדמה, שיטפון) או אירוע בטחוני.

בגין מהותיות הסיכון התפעולי, מייחסים הנהלת הבנק והדירקטוריון חשיבות רבה לניהול סיכון זה, כחלק מהמסגרת הכוללת של הבנק לניהול ובקרת הסיכונים שלו. הדירקטוריון והנהלה קבעו כי ניהולו של הסיכון מחייב יצירת תרבות הולמת בארגון לטיפול בו, באמצעות הטמעת והנחלת התרבות הארגונית על ידי הדרכות, הפצת תכנים בנושא ויישום סטנדרטים גבוהים של בקרה פנימית בכל הרמות.

לבנק מסמך מדיניות ייעודי לטיפול בסיכון התפעולי. מנהל הסיכון התפעולי הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים, שהוא גם מנהל הסיכונים הראשי של הבנק. מסגרת הטיפול שנקבעה כוללת גם את המסגרת הנדרשת לטיפול במעילות והונאות, המהוות חלק מקטיגוריות הסיכון התפעולי, על פי הנחיות בנק ישראל. הבנק פעל בתקופה האחרונה להטמעת מסגרת לטיפול בסיכון התפעולי שאיננה בהכרח רק דפנסיבית, קרי, פועלת אך ורק למזעור פוטנציאל ההפסדים מאירועי סיכון תפעולי, אלא פועלת באופן אקטיבי להסדרת היבטי הסיכון התפעולי במערכות, תהליכים ובבקורות אותם מפעיל הבנק, במטרה לתמוך בהשגת יעדיו העסקיים.

מדיניות הבנק קובעת את תיאבון הסיכון התפעולי של הבנק לכ-1% מהון הליבה של הבנק. תיאבון זה מנוטר באופן שוטף באמצעות מעקב אחר אירועי כשל שגרמו להפסד, המנוהלים לפי הקטגוריות השונות של הסיכון התפעולי, על פי הוראת בנק ישראל, והוא מכליל בתוכו גם הפסדים שהתרחשו בגין סיכון משפטי, אבטחת מידע וסייבר, כולל מעילות והונאות. בנוסף קובעת המדיניות תיאבון סיכון להפסדים פוטנציאליים בעת התרחשות אירוע קיצון. הבנק פועל לקביעת תיאבון סיכון איכותי, בעיקר, על ידי יצירת אינדיקטורים לסיכון, שיש להם מבט קדימה, והם יכולים להעיד על פוטנציאל להתפתחות סיכון תפעולי, וזאת, בנוסף לאיסוף הפסדים בפועל, קרי, הפסדים שכבר התרחשו.

מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי מבוססת על פעילותם של שלושת קווי ההגנה:

- **קו ההגנה הראשון:** גישת הבנק היא כי ניהול הסיכון מבוסס בראש ובראשונה על היחידות העסקיות, הבוחנות את התהליכים העסקיים העיקריים, ויצרות מהלכים מתמשכים להערכה עצמית של הסיכון הכרוך בהם.

- **קו ההגנה השני:** החטיבה לבקרת סיכונים, מופקדת על ראייה כוללת וניטור של מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי, באמצעות מגוון תהליכים, כלים ושיטות: איתור מוקדי סיכון עיקריים בפעילות העסקית של הקו הראשון בעזרת איסוף נתוני כשל תפעולי בפועל, ביצוע סקרים ייעודיים לאיתור פוטנציאל לכשלים בעתיד, והתאמת מסגרת הטיפול בסיכון התפעולי לצרכי הבנק, בהתאם להתפתחויות העסקיות בבנק ודרישות הרגולציה.

- **קו ההגנה השלישי:** הביקורת הפנימית עורכת ביקורת על ניהול הסיכון התפעולי לבחינת אפקטיביות הטיפול בו, בהתאם לתכנית העבודה.

הבנק מקצה הון בגין סיכון תפעולי לפי השיטה הסטנדרטית. לפי שיטה זו, פולח הבנק לשמונה קווי עסקים, כנדרש על ידי בנק ישראל, כשלכל קו עסקים ניתן משקל סיכון סטנדרטי, המבטא את רמת הריגישות שלו להפסדים בגין סיכון תפעולי. הפילוח והטיפול בהקצאת ההון הנדרש מעוגן במסמך מדיניות ייעודי המסדיר את ההיבטים הנדרשים לשם הקצאת ההון בשיטה הסטנדרטית, ובפרט, מגדיר את קווי העסקים בפעילות הבנק.

מסגרת הטיפול של הבנק בסיכון תפעולי נסקרת מדי רבעון, במסגרת מסמך הסיכונים של הבנק. כחלק מזה, מוצג פרופיל הסיכון, קרי, רמת ההפסדים בפועל, לנוכח תיאבון הסיכון, וכן, מוצגים ומנותחים האירועים המהותיים ביותר שהתרחשו במהלך הרבעון.

הבנק נערך ליצירת תשתית מקיפה לטיפול בסיכון המעילות וההונאות. כחלק ממהלך זה מפעיל הבנק שורה של חוקים שנועדה לאתר אנומליות. הטיפול במעילות והונאות מתבצע בהתאם למסמך מדיניות ייעודי, ומסגרת הטיפול כוללת שילוב בין מספר גורמים בבנק: בקרת סיכונים, אבטחת מידע וסייבר, משאבי אנוש וחטיבת הטכנולוגיה.

הפחתת הסיכון התפעולי

בשל מהותיות הסיכון התפעולי נוקט הבנק מגוון אמצעים להפחתת סיכון זה. האמצעי החשוב ביותר הינו הנחלת תרבות ארגונית הכוללת מודעות גבוהה לסיכון התפעולי ולהטמעת תהליכים מפחיתי סיכון. נאמני הבקרה הפנימית הפרושים לרוחב הארגון משמשים כזרוע הארוכה של מנהל הסיכונים התפעוליים בתהליך זה. הבנק יוזם תהליכי הדרכה פרונטליים וטכנולוגיים בנושאי הסיכון התפעולי בקרב עובדים חדשים, וביחידות ובאוכלוסיות הפועלות ביחידות שזוהו כעיתירות סיכון תפעולי.

שינוי בתהליכים מעודכנים וחדשים שיש בהם פוטנציאל להתממשות הסיכון התפעולי עובר תהליך סדור של אישורים על ידי הגורמים העסקיים וגורמי הבקרה טרם הפעלתם באמצעות רשימת תיוג ועולים לאישור ועדת ההיגוי. בעזרת מנגנון זה נסקרים כל ההיבטים הכרוכים בשינוי, ומבטחת בחינה מקצועית של הסיכונים השורשיים ומנגנוני ההפחתה שלהם.

אחד הכלים בהם משתמש הבנק הוא ביצוע תחקירים להפקת לקחים, כתוצאה מאירועים פנימיים ו/או חיצוניים. המסקנות המגובשות בתהליך זה מוטמעות בתהליכי העבודה, במערכות בתכני ההדרכה ובנהלים מחד, ומופצות בעזרת מערכת הסיכון התפעולי לנאמני הבקרה הפנימית לשם הטמעתם ביחידות מאידך.

הבנק גיבש מדיניות ותכניות פעולה לשעת חירום, לגיבוי התאוששות והמשכיות עסקית במקרה של נזק פיזי לתשתיות הבנק. תכנית זו, הנתמכת בנהלי חירום ובעלי תפקידים קבועים מראש, מתורגלת על בסיס שנתי ומסקנות התרגולים מוטמעות בתכנית הפעולה.

הפחתת סיכון תפעולי באמצעות ביטוח - הבנק מבטח בפוליסת ביטוח בנקאי, כנגד נזקים העלולים להיגרם במהלך פעילותו השוטפת, כתוצאה מאירועים של טעות אנוש, מעילות, הונאות וכדומה. בנוסף, הוכש הבנק פוליסת ביטוח לנושאי משרה, החלה על כל נושאי המשרה בבנק ובחברות השונות בקבוצת הבנק, ומעניקה כיסוי ביטוחי כנגד תביעות אישיות שיוגשו כנגד נושאי המשרה בגין פעילותם במסגרת תפקידם בחברות הקבוצה. רכישת פוליסת הביטוח לנושאי משרה כאמור, כפופה לאישור האסיפה הכללית של בעלי המניות של הבנק.

כנגד נזקי רכוש ותביעות חבות, רכש הבנק פוליסות ביטוח ספציפיות המעניקות כיסוי ביטוחי לרכוש הבנק ולחבובותיו. לבנק מסמך מדיניות ייעודי המסדיר את היבטי הביטוח הכרוכים במסגרת פעילותו.

המשכיות עסקית

הבנק מיישם את הוראת ניהול בנקאי תקין 355. במסגרת יישום ההוראה מקיים הבנק מסגרת ניהול ודיווח ובכלל זה ועדת היגוי אשר מפקחת על יישום התוכנית ומנהלת שאחראית על הביצוע והיישום בפועל. אחת לשישה חודשים מועבר דיווח סטטוס להנהלה ולוועדת הסיכונים של הדירקטוריון. הבנק מיישם תכנית תרגול רב שנתית הכוללת תרגילים וניסויים טכנולוגיים, לצורך בחינה ושיפור רמת המוכנות והמודעות של הנהלת הבנק והעובדים בהתמודדות עם תרחישי אסון, ובכלל זה תרגול אתר המחשב המשני (DRP).

במחצית השנייה של 2016 בוצעה התקדמות ביישום וניהול תוכנית ההמשכיות העסקית כולל העמקת השרידות הטכנולוגית ושיפור המוכנות באתר הגיבוי. עיקרי הפעילות:

הדרכות ותרגול:

- הדרכות פרונטאליות בסניפי הבנק, כולל סניפי גרעין.
- לימוד נושא ההמשכיות העסקית באופן קבוע בקורסי בנקאים במרכז ההדרכה.
- תרגול שנתי מקיף בתרחישי ייחוס לאומיים ותרחישים פנימיים, הכולל תרגול תרחישי עומק בתוכנית ההמשכיות העסקית, בהשתתפות החטיבות העסקיות וחדר מצב.
- תרגול חדר עסקות חליפי בהשתתפות עובדי חדר עסקות והחטיבה הפיננסית, כולל הפעלת מערכות וביצוע פעילות.
- תרגול בסניפים נבחרים בהפעלת תוכנית ההמשכיות העסקית ואופן הפעלת הסניף בתרחישי חרום שונים.
- ביצוע תרגולים טכנולוגיים, תפעול מערכות באתר הגיבוי (DRP) תוך בחינת זמן האישוש של מערכות המחשב בהתאם לתוכנית האישוש של הבנק.
- השתתפות בתרגולים של בנק ישראל.

ריענון נהלי יסוד ו- BIA:

- בהתאם לנהל התחזוקה של תוכנית ההמשכיות העסקית אחת לשנתיים מבוצע ריענון לשירותי החרום בבנק.
- בסוף שנת 2016 הושלם ריענון שירותי החרום בשיתוף החטיבות העסקיות, ובהתאם מבוצע עדכון בתיקי החרום של החטיבות ובתוכנית ההמשכיות העסקית.
- בהתאם לתוכנית התחזוקה, בוצע לאחרונה ריענון של נהלי היסוד של תוכנית ההמשכיות, בין היתר: מסמך המדיניות, מסמך תרחישי הייחוס, מסמך ההתאוששות, נוהל העל של הבנק ועוד.

אבטחת מידע והגנת הסייבר

הוראה 361 בנושא ניהול הגנת הסייבר, מתווה עקרונות לניהול נאות של סיכונים סייבר באופן המחייב הרחבה והתאמה של המסגרת לניהול סיכונים טכנולוגית המידע, בהיבט תפיסת מרחב האיום ויכולות ההגנה הנדרשות. בהתאמה, אושרה בבנק אסטרטגיה ומדיניות הגנת סייבר מקיפה ונקבעו קווי ההגנה ליישומה, מונה מנהל אבטחת מידע והגנת סייבר הכפוף למנהל החטיבה לבקרת סיכונים ובאחריותו, בין היתר, קביעת מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק, פיתוח תכנית עבודה להגנת הסייבר, מעקב אחר יישום תכנית העבודה בתחום זה ובחינה של אפקטיביות מערכות ותהליכי אבטחת המידע והגנת הסייבר.

יחסי הגומלין וזרימת המידע בין המערכים הוגדרו בנהלים, והם כוללים בין היתר התייחסות לתחומים: אבטחת מידע, אבטחה פיזית, ממשל מערכות מידע, תפעול מערכות מידע, ניהול סיכונים, הונאות, ניהול כח אדם, המשכיות עסקית, ניהול יחסי לקוחות, דוברות, וייעוץ משפטי.

יישום מדיניות אבטחת המידע והגנת הסייבר בבנק נעשה, בין היתר, באמצעות החטיבה לטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ. במסגרת זו, מיושמת תפיסת ניהול הכוללת בין היתר, עקרונות מנחים לניהול הגנת הסייבר. יישום עקרונות אלו והבטחת עדכנותם, תוך שילובם בהחלטות אסטרטגיות ובפעילות העסקית והתפעולית של הבנק, יבטיח את עקביותה ושלמותה של תפיסת ניהול הגנת הסייבר לאורך זמן.

מדיניות אבטחת המידע והגנת סייבר, מתבססת על העקרונות הבאים:

- מיפוי וזיהוי סיכוני הסייבר.
- יישום וביסוס מערך בקורות אפקטיבי, תוך שילוב חוצה ארגון של טכנולוגיות, כוח אדם, תהליכים ונהלים.
- קביעת מנגנונים להגנה על פעילות לקוחות ועסקים במרחב המקוון, בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 367.
- הגנת סייבר פרואקטיבית המיושמת באמצעות מיפוי והכרת הסביבה, חיזוי וחקר איומים, שקלול תמונת מצב עדכנית, פיתוח תהליכי תגובתיות, שימוש בטכניקות הטעיה, הסטה ועיכוב, יכולת עמידות סייבר והתאוששות, וביצוע תהליכי חקירה, תחקיר ומיצוי הדין.
- יישום אבטחה רב שכבתית, במספר מעגלים ודיסציפלינות (לוגית ופיזית) החל מהמערך החיצוני הנגיש ללקוחות וכלה במערכות הפנימיות, שיתוף מידע ומודיעין.
- שימוש במערך ניטור, בקרה ותגובה לניהול אירועי סייבר תוך התייחסות בראייה משולבת כלל תאגידית עבור מרכיבי כוח אדם, דרכי תקשורת ונהלים.
- דיווחים תקופתיים ושוטפים על ניהולם של מכלול הסיכונים.
- ניתוח והערכה שוטפים של איומי הסייבר ותרגול מכלול הגורמים בטיפול באירועי סייבר.
- פיתוח תרחישי קיצון בתחום אבטחת המידע והסייבר.

כמשלים לכך, מוסמך תחום הבנקאות המקוונת בבנק בתקן ניהול אבטחת מידע ISO 27001. במהלך שנת 2016 נערך הבנק להטמעת הוראת ניהול בנקאי תקין 367, בנושא מערכות בנקאות בתקשורת, ולניהול הסיכונים בתחום זה החל מיום 1 בינואר 2017. במהלך שנת 2016 בוצעו מספר ניסיונות להחדרת וירוסים וכופרות. מערכי ההגנה הקיימים חסמו ניסיונות אלו. דיווחים בנושא הועברו כנדרש לגורמי השונים. בשנת 2016 לא התרחשו אירועי סייבר משמעותיים שגרמו לבנק נזק.

סיכון טכנולוגיית המידע

במשך השנים האחרונות התרבו הסיכונים הכרוכים בניהול טכנולוגיית המידע, כפונקציה של פיתוח והטמעת טכנולוגיות חדשות והתפתחויות של סיכונים ואיומים חדשים. לבד ממצב שגרה מסגרת ניהול טכנולוגיית המידע מטפלת במצבי כשלים מערכתיים כגון: תקלות מערכת ובהיערכות למצב חירום. זאת על מנת להבטיח לבנק שמירה על רצף פעילות עסקית גם בעת התראה או חירום. בכך ניתן יהיה למזער סיכוני מוניטין וסיכונים עסקיים העלולים להתפתח במצבים אלו. מנהלת חטיבת הטכנולוגיה היא האחראית על ניהול נכסי טכנולוגיית המידע ומסגרת הניהול מעוגנת במסמך מדיניות ייעודי התואם לעקרונות שנקבעו במסמכי המדיניות לניהול ובקרת סיכונים שונים בבנק. מדיניות ניהול נכסי טכנולוגיית המידע תואמת את דרישות הפיקוח על הבנקים ובפרט את העקרונות שנקבעו בהוראות ניהול בנקאי תקין 357 - ניהול טכנולוגיית המידע, 350 - ניהול הסיכון התפעולי, 355 - ניהול המשכיות עסקית ו-361 - ניהול הגנת הסייבר. תיאבון הסיכון של הבנק לסיכון זה הוא מזערי והוא כלול כאמור לעיל, במסגרת ניהול תיאבון הסיכון בשגרה ובקיצון של הסיכון התפעולי. לפרטים בדבר פרויקט החלפת מערכת הליבה הבנקאית בבנק יב ראה פרק התפתחויות משמעותיות במערך טכנולוגיית המידע לעיל.

סיכון משפטי

סיכון משפטי הוגדר, במסגרת הוראת ניהול בנקאי תקין 350 בנושא סיכונים תפעוליים כ-"כולל, אך אינו מוגבל, לחשיפה לקנסות או צעדי עונשין כתוצאה מפעילות פיקוחית, כמו גם מהסדרים פרטניים".

הבנק מתייחס אל הסיכון המשפטי על דרך ההרחבה בכל הקשור להתנהלות של הבנק ביחסיו עם מחזיקי העניין השונים שלו (לקוחות, ספקים, צדדים שלישיים אחרים וכו'). בגדר הסיכון המשפטי נכללים סיכונים הנובעים מהוראות חקיקה, הוראות רגולטוריות, פסיקה של ערכאות שיפוטיות או מעין שיפוטיות והסיכונים המשפטיים הנובעים מפעילות הבנק השוטפת. מנהלת הסיכון המשפטי בבנק הינה היועצת המשפטית הראשית. הבנק פועל באורח מתמיד על מנת למזער במידת האפשר את הסיכונים המשפטיים הנלווים לפעילותו השוטפת וכן פועל להנחלת תרבות, הלכה למעשה, של איתור הסיכון המשפטי ומזעורו באופנים שונים.

החטיבה המשפטית של הבנק מנתחת באורח שוטף את מרכיבי הסיכון המשפטי, את גבולותיו (כפי שנובעים למשל מזהות הצד הנגדי, מאופן יצירת הבטחות וכדומה) וכן את מאפייניו הספציפיים, תוך בחינה של רמת הסיכון והחשיפה אליו בשים לב לקווי הפעילות העסקית השונים של הבנק. לפרטים בדבר חקירה של משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ראה ביאור 26 ג.12 לדוחות הכספיים.

בחטיבה המשפטית של הבנק מיושמים תהליכים פנימיים המבטיחים מעקב שוטף אחר התפתחויות בחקיקה, בפסיקה ובהוראות רגולטוריות אחרות, העשויות להשליך על הפעילות השוטפת של קבוצת הבנק. במסגרת זו, מנחה החטיבה המשפטית את הגורמים הרלוונטיים בבנק לעניין יישום ההשלכות הנובעות מהתפתחויות אלה. החטיבה המשפטית נותנת ייעוץ שוטף ליחידות הבנק השונות, ובכללן חלק מחברות הבת. זאת, בין היתר, על דרך מתן חוות דעת, עריכה ועדכון של מסמכים משפטיים, תמיכה בעדכון נהלים וכד'.

בבנק נקבעו נהלים המסייעים למזעור הסיכונים המשפטיים, לרבות הסדרת הממשק בין החטיבה המשפטית לבין יחידות הבנק השונות. כמו כן, מעורבת החטיבה המשפטית במהלכי ההדרכה השונים בסניפים, במרכז ההדרכה של הבנק ובעריכת לומדות מקצועיות לצורך הנחלת ידע משפטי נדרש לפעילותו השוטפת של הבנק.

התייחסות דומה קיימת אף לגבי שלוחות הבנק בחוץ לארץ (סניפים וחברות בת), תוך שאלו מסתייעים בשירותי עורכי דין חיצוניים מקומיים, אשר אושרו על ידי החטיבה המשפטית של הבנק. חברות הבת של הבנק ושלוחותיו בחוץ לארץ אימצו נהלים דומים לעניין ניהול הסיכון המשפטי ומדווחות בדיווחים מיידיים ורבעוניים למנהלת הסיכון המשפטי של הבנק אודות סיכונים משפטיים אשר אותרו אצלן.

לפרטים נוספים בדבר הסיכון התפעולי ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון נזילות ומימון

תיאור הסיכון

סיכון נזילות - סיכון הנובע מאי הוודאות לגבי זמינות המקורות, ויכולת מימוש נכסים בזמן קצוב ובמחיר סביר.
סיכון מימון - סיכון הנובע ממחסור במקורות מימון או עלויות גבוהות מידי לגיוס מקורות.

סקירת סיכון הנזילות והעקרונות לניהול

סיכון הנזילות מנוהל במסגרת הוראות ניהול בנקאי תקין 310 (ניהול סיכונים), 342 (ניהול סיכון נזילות) ו-221 (יחס כיסוי נזילות). הסיכון מנוהל בכפוף למגבלות הדירקטוריון והנהלה, תוך מאמץ למזער הפסדים הנובעים מהשקעת עודפי נזילות בנכסים עם נזילות גבוהה, אך בעלי תשואה נמוכה.

ניהול סיכון הנזילות מעוגן במסמך מדיניות המובא בתדירות של לפחות אחת לשנה לאישור הדירקטוריון. מסמך המדיניות כולל את אופן ניהול הסיכון, לרבות סמכויות ואחריות האורגנים השונים, מנגנון הניהול השוטף של סיכון הנזילות, אפיון כל הפרמטרים למדידת הסיכון במהלך עסקים רגיל ובתרחישי הלחץ השונים, מגבלות הדירקטוריון והנהלה, לרבות מגבלות בתחום הריכוזיות ומבנה המקורות, ותכנית חירום מפורטת לטיפול במקרה של משבר נזילות לרבות מצבי הכוננות השונים בניהול סיכון הנזילות והאמצעים האפשריים בכל אחד מסוגי התרחישים ופרק הזמן המוערך לביצוע.

דירקטוריון הבנק קובע את האסטרטגיה לניהול סיכון הנזילות ואת תיאבון הסיכון על פי הדרישה הרגולטורית באמצעות סדרה של מגבלות בשלושת הממדים של הסיכון: מצב עסקים רגיל, תרחישים (יחס כיסוי נזילות ויחס נזילות מזערי - מודל פנימי) וריכוזיות. הנהלת הבנק קבעה סדרה נוספת של מגבלות המהווים קווים מנחים לניהול - מעבר למגבלות שנקבעו על ידי הדירקטוריון. במהלך שנת 2016 לא נרשמו חריגות ממגבלות הדירקטוריון.

בחודש ספטמבר 2016 פרסם בנק ישראל קובץ שאלות ותשובות בקשר עם הוראה 221 - יחס כיסוי נזילות. במסגרת העדכון נקבע כי תאגיד בנקאי לא יידרש לעמוד החל מיום 1 בינואר 2017 ביחס נזילות מזערי (הקבוע בהוראת ניהול בנקאי תקין מס' 342) שווה או גדול מ-1. לפיכך החל מתחילת שנת 2017 הוחלפו מגבלות הדירקטוריון בקשר עם יחס נזילות מזערי (המודל הפנימי) במגבלות הנהלה.

הבנק מפעיל כלים לניטור סיכון הנזילות באמצעות אינדיקטורים אנדוגניים ואקסוגניים העשויים להצביע על עליית הסיכון למצב של משבר. בבנק פותח מדד משולב למעקב אחר השווקים הפיננסיים בישראל לזיהוי ואבחון מצב של אי יציבות במערכת הפיננסית בארץ - מדד זה הינו מדד תומך החלטה להכרזה על מצב כוננות בשל תרחיש מערכת.

במהלך שנת 2016 העלה הבנק מספר פעמים את רמת הכוננות לכוננות מוגברת, כאשר בכל המקרים הגורם לכך היה חיצוני - מערכת, כגון - הירידות הדרמטיות במדדי המניות באירופה במהלך הרבעון הראשון של שנת 2016 עקב החששות הכבדים בנוגע ליציבות הבנקים האירופאיים, וכן אירוע ה-Brexit (יציאת בריטניה מהאיחוד האירופאי) במהלך הרבעון השני של שנת 2016. בפועל, בכל המקרים, לא הייתה השפעה על מצב הנזילות של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר סיכון הנזילות ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סקירת סיכון המימון והעקרונות לניהול

סיכון המימון מנוהל כחלק מסיכון הנזילות באמצעות מגבלות דירקטוריון והנהלה על ריכוזיות מקורות המימון, והפחתת התלות בצדדים נגדיים מהותיים.

ריכוזיות מקורות המימון, כאמור, מנוטרת באמצעות מגוון רחב של מגבלות דירקטוריון, הנהלה וכן אינדיקטורים לניהול הסיכון (Key Risk Indicators) תחת מספר תתי קטגוריות: גודל, סוג לקוח, מפקיד בודד, כמות לקוחות, מוצר ואורך חיים של הפקדה ממוצעת. הוגדר "מדד על" המשקלל את כלל האינדיקטורים הקשורים לריכוזיות מקורות המימון. הניהול השוטף של מבנה המקורות, כולל התוויה של מדיניות לגיון המקורות ותקופות המימון וכן קביעת יעדים ספציפיים למדדי הסיכון. ניטור הריכוזיות מבוצע בתדירות יומית, מדווח ומנוהל באופן שוטף.

מקורות המימון העיקריים של הבנק הינם מקורות מימון יציבים ומגוונים לטווחי זמן שונים - פיקדונות קמעונאיים ועסקיים, פיקדונות ארוכים מגופים פיננסיים וכן גיוסי איגרות חוב. הבנק פועל באופן יזום לגיוס מקורות לטווחים ארוכים, בין השאר על ידי מגוון הפיקדונות הרחב המוצע לציבור הלקוחות על ידי הבנק, פיקדונות עם מאפיינים ייחודיים המאפשרים ללקוח ליהנות מריבית גבוהה יחסית בטווח הארוך ואופציות לנזילות במהלך התקופה. ברבעון הרביעי ובכל שנת 2016 סיכון ריכוזיות מקורות המימון נותר נמוך.

כמו כן, החשיפות לנגזרים מנוהלות באופן שוטף, בהתאם למצב החשיפה מול כל צד נגדי, מבוצעת השלמה מיידית של ביטחונות נדרשים לצד נגדי או דרישה מיידית לביטחונות מצד נגדי.

לפרטים נוספים בדבר מקורות המימון, ראה פרק התפתחויות במקורות המימון לעיל.
לפרטים נוספים בדבר סיכון המימון ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

יחס כיסוי הנזילות

החל מיום 1 באפריל 2015 הבנק מיישם את הוראה 221 "יחס כיסוי נזילות" שנכנסה לתוקף במועד זה. ההוראה קובעת יחסי נזילות מינימאליים לתקופה של חודש ("LCR רגולטורי"), המחושבים על בסיס מקדמים אחידים למערכת הבנקאית אשר נקבעו על ידי בנק ישראל בהתבסס על הנחיות באזל III. בהתאם להוראות המעבר, הדרישה המזערית גדלה בשנת 2016 ל-80% והחל מיום 1 בינואר 2017 הדרישה המזערית הינה 100%. דירקטוריון הבנק קבע כרית ביטחון נוספת מעבר ליחס המזערי. היחס מנוהל ומדווח בסך כל המטבעות יחידיו ובמטבע חוץ בנפרד, הן ברמת הבנק והן על בסיס קבוצתי. היחס בתאגיד הבנקאי "סולו" והן היחס במאוחד מחושב יומית, ומדווח בדוח כממוצע התצפיות היומיות, בתקופת 90 הימים שקדמו לתאריך הדוח. הוראה זו הינה בנוסף לניהול סיכון הנזילות תחת מודלים פנימיים, כנדרש בהוראה 342, כפי שתואר לעיל.

הבנק המשיך, במהלך שנת 2016, לשמור על רמת נזילות נאותה, באמצעות השקעת עודפי הנזילות בנכסים נזילים באיכות גבוהה מאד - נכסי רמה 1. יחס כיסוי הנזילות הממוצע (מאוחד) לרבעון הרביעי של שנת 2016 הסתכם ב-117% (היחס המינימאלי הנדרש על ידי המפקח על הבנקים עומד על 80%) לעומת 105% ברבעון השלישי. העלייה ביחס הממוצע, לעומת הרבעון הקודם, הינה בזכות המשך הגידול בפיקדונות קמעונאיים ואחרים והמשך שיפור מבנה המקורות של הבנק, אשר הביאו לגידול בנכסים הנזילים. בשנת 2016 לא נרשמו חריגות ממגבלות יחס זה.

לפרטים נוספים בדבר סיכון הנזילות ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.
ליום 31 בדצמבר 2016 הסתכמה יתרת שלושת קבוצות המפקדים הגדולות בקבוצת הבנק לכ-10.5 מיליארדי שקלים חדשים. תקופות לפירעון - תזרים המזומנים של הבנק לפי תקופות לפירעון, כמוצג בפירוט בביאור 32 בדוחות הכספיים.

הבנק פועל באופן עקבי, כחלק מהאסטרטגיה לניהול מקורות ושימושים, לגיוס מקורות ארוכי טווח.
שיעור המקורות המאזניים השקליים של הבנק, לתקופה העולה על חודש ימים, מסך המקורות השקליים ליום 31 בדצמבר 2016, מסתכם בכ-52% (בדומה לאשתקד) ומתוכם שיעור מקורות מאזניים לתקופה העולה מעל שנה, הוא כ-57% (ליום 31 בדצמבר 2015 כ-52%).

מרבית המקורות המאזניים של הבנק במטבע חוץ ליום 31 בדצמבר 2016 הם לתקופה של עד שנה ומהווים כ-97% (בדומה לאשתקד) מסך המקורות במטבע חוץ, מתוכם כ-22% (ליום 31 בדצמבר 2015 כ-23%) מקורות לתקופות של מעל 3 חודשים.
המקורות השקליים ארוכים יותר מהמקורות במטבע חוץ, זאת בהתאמה למבנה השימושים הארוך יותר בשקלים, בדגש על המשכנתאות במטבע ישראלי.

כמו כן, פועל הבנק בעסקאות עתידיות בהיקפים ניכרים להסטת עודפי נזילות בין מטבע חוץ לשקלים ובהתאמה לתקופות, כחלק מניהול דינמי של המקורות והשימושים.

גיוס המקורות ומצב הנזילות בבנק - במהלך שנת 2016 חלה עלייה ביתרת פיקדונות הציבור בבנק. יתרת פיקדונות הציבור עלתה מהיקף של כ-162.4 מיליארדי שקלים חדשים ביום 31 בדצמבר 2015, להיקף של כ-178.3 מיליארדי שקלים חדשים ביום 31 בדצמבר 2016, גידול של כ-9.8%.

במגזר הלא צמוד, היקף פיקדונות הציבור במגזר זה הגיע לסך של כ-122.6 מיליארדי שקלים חדשים, עלייה של כ-12.4% לעומת סוף שנת 2015. במגזר צמוד המדד עלה היקף פיקדונות הציבור לכ-17.0 מיליוני שקלים חדשים, עלייה של כ-1.6% ובמגזר מטבע חוץ עלה היקף פיקדונות הציבור לכ-38.6 מיליארדי שקלים חדשים, עלייה של כ-5.7% לעומת סוף שנת 2015.

סיכון ציות ורגולציה

תיאור הסיכון

סיכון הציות (Compliance Risk) הינו הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מכך שאינו מקיים את "הוראות הציות".

סיכון הציות כולל גם את הסיכון חוצה הגבולות, המוצג בנפרד להלן.

סקירת סיכון ציות ורגולציה והעקרונות לניהולו

החל מיום 1 בינואר 2016, בעקבות כניסתה לתוקף של הוראת ניהול בנקאי תקין 308 החדשה, הורחבה תחולת האחריות במסגרת ניהול סיכון הציות, ולפיכך כוללות הוראות הציות חוקים, תקנות, הוראות רגולציה (לרבות עמדות שקבע הפיקוח על הבנקים בטיפול בפניות ציבור), נהלים פנימיים וקוד אתי, החלים על הפעילויות הבנקאיות של הבנק.

תיאבון הבנק לסיכונים ציות ורגולציה, בכל הקשור לציות להוראות הדין החלות על הבנק, הוא מזערי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בציות להוראות הדין יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת יעדים איכותיים להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

מנהל סיכון הציות והרגולציה הוא מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הינו האחראי לניהול השוטף של הסיכון.

הבנק פועל על פי מדיניות לניהול סיכון הציות והרגולציה, שאושרה בדירקטוריון הבנק. קצין הציות פועל על פי כתב מינוי שאושר בדירקטוריון, להטמעת תרבות הציות בבנק, בחברות הבת ובשלוחות הבנק בחוץ לארץ, באמצעות יישום מדיניות קבוצתית, ופיקוח על יישום תהליכי ציות נאותים בחברות הבת ובשלוחות. ניהול סיכונים הציות מתבצע על ידי זיהוי, תיעוד והערכה של סיכונים הציות הגלומים בפעילויות העסקיות של הבנק, ובכלל זה התפתחויות הנוגעות למוצרים חדשים, נוהגים עסקיים, קווי עסקים או לקוחות חדשים, או בשינויים מהותיים בכל אחד מאלה, באמצעות דרכי מדידה שונות.

רמת הסיכון בתחום הציות והרגולציה ירדה, להערכתנו, במהלך שנת 2016. הירידה נובעת מהמשך הטיפול בסיכונים שסווגו ברמות הגבוהות, ומהמשך הגברת הבקרה הן ביחידות הקו הראשון והן בקו השני. זאת, על רקע הגברת הרגולציה, ופרסום הוראות חדשות בתכיפות גבוהה.

לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון חוצה גבולות ואיסור הלבנת הון

תיאור הסיכון

סיכון חוצה גבולות (Cross Border Risk) הוא הסיכון להפסד כספי (לרבות בשל הליכים משפטיים, קנסות או סנקציות על ידי רשויות חוק או גורמים אחרים בישראל ובמדינות זרות) ולפגיעה במוניטין, הנובעים מאי עמידה של הבנק בהוראות דין שמקורן במדינות אחרות, בין הוראות המחייבות את הבנק, ובין הוראות שאינן מחייבות אך אי קיומן עלול להסב לבנק נזקים, או מפעילות בחוץ לארץ של לקוחות הבנק בניגוד להוראות דין כלשהו.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם, אך לא רק, סיכון לנזק, לרבות פגיעה במוניטין, בשל תביעות או הליכי אכיפה אחרים מצד רשויות במדינות זרות, בקשר עם דיני מס זרים החלים על לקוחות מסוימים של הבנק, חוקי איסור הלבנת הון ומימון טרור, סנקציות של גופים בינלאומיים ורשויות זרות, או דין אחר. הסיכון חוצה הגבולות חל בעיקר בשלוחות הבנק בחוץ לארץ; בפעילות עם לקוחות תושבי-חוץ; בפעילות עסקית שמקיימים נציגי הבנק במדינות זרות; וביחס לכספים של לקוחות ישראלים פרטיים המושקעים בחוץ לארץ.

הסיכון חוצה הגבולות כולל גם את הסיכון הנובע מהחובות הנגזרות מדיני מס אמריקאים, החלים על פעילות קבוצת הבנק מחוץ לארצות הברית (FATCA - Foreign Account Tax Compliance Act). לפרטים נוספים בדבר חוק FATCA, לפרטים נוספים ראה פרק ממשל תאגידי, ביקורת, פרטים נוספים על הבנק ואופן ניהולו (חקיקה והוראות פיקוח על פעילות קבוצת הבנק) בדוחות שנתיים אלה.

סיכון איסור הלבנת הון - הסיכון להטלת סנקציה משפטית או רגולטורית, להפסד פיננסי מהותי, או לנזק תדמיתי, אשר הבנק עלול לספוג כתוצאה מאי ציות להוראות איסור הלבנת הון ומימון טרור.

סקירת סיכון חוצה גבולות והעקרונות לניהולו

תיאבון הסיכון לסיכונים חוצי הגבולות הוא אפסי. משכך, קבע הבנק כי ליקויים שיאותרו בקשר עם סיכונים חוצי גבולות יטופלו על ידי יחידות הבנק בעדיפות עליונה. הבנק קבע תכנית עבודה רב שנתית לפונקציית הציות, הכוללת יעדים איכותיים להפחתת סיכון הציות בכלל הבנק.

במהלך שנת 2016 הבנק הכשיר 15 סניפים כמתמחים בניהול חשבונות לקוחות תושבי חוץ, והוא מאפשר לתושבי חוץ לפתוח חשבונות רק בסניפים אלה. לקוחות תושבי חוץ קיימים, בעלי יתרת פאסיבה משמעותית, הועתקו מכלל סניפי הבנק לסניפים המתמחים.

לאחר הגידול בעוצמת הסיכון אשתקד, ממשיך הסיכון חוצה הגבולות להצמצם במידה מתונה במהלך שנת 2016, כתוצאה מהמשך ההיערכות לניהול הסיכון. לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סקירת סיכון איסור הלבנת הון והעקרונות לניהולו

תיאבון הסיכון של הבנק בכל הקשור לסיכון הנובע מהלבנת הון הינו אפסי. מנהל סיכון איסור הלבנת הון הינו מנהל החטיבה לבקרת סיכונים. קצין הציות הראשי שמונה בקבוצת הבנק, במסגרת החטיבה לבקרת סיכונים, משמש גם אחראי על יישום חוק איסור הלבנת הון וחוק איסור מימון טרור בקבוצת הבנק, לרבות בשלוחות הבנק בחוץ לארץ. בעקבות התיקון לחוק איסור הלבנת הון, המוסיף עבירות מס חמורות לרשימת עבירות המקור, ובכך מחיל עליהן את כל החובות בתחום איסור הלבנת הון, נערך הבנק להתאמת תהליכי העבודה והתשתיות לעמידה בדרישה זו. סיכון איסור הלבנת הון התרחב במהלך שנת 2016, לאור ההתווספות של עבירות מס חמורות, כאמור, לחוק איסור הלבנת הון. לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון מוניטין

תיאור הסיכון

סיכון המוניטין מופה על ידי הבנק כסיכון מהותי, שכן, מאירועי עבר ניתן ללמוד כי פגיעה במוניטין של גוף פיננסי עשויה להביא לאובדן ערך משמעותי. סיכון המוניטין הינו סיכון עצמאי, אך יכול גם לנבוע מהתממשות סיכונים אחרים בבנק, כגון, התממשות אירוע סיכון תפעולי. כמו כן, פגיעה במוניטין הבנק יכולה לגרום להתממשות של סיכונים אחרים, ובפרט, סיכון הנזילות, במסגרתו תהיה דרישה גוברת של לקוחות למשיכת פיקדונות.

סקירת סיכון המוניטין והעקרונות לניהולו

הבנק הגדיר את תיאבון הסיכון לסיכון מוניטין כתיאבון סיכון מזערי. במהלך השנים האחרונות פעל הבנק ליצירת מסגרת לטיפול בסיכון המוניטין. ראיית הבנק היא שיש לטפל בסיכון זה לפי עקרונות דומים לאלה הנהוגים בטיפול בסיכונים האחרים, כגון, סיכון האשראי או סיכון השוק, זאת למרות שסיכון זה נחשב בעייתי יותר לכימות. מנהלת סיכון המוניטין הינה מנהלת חטיבת השיווק, פרסום ופיתוח עסקים של הבנק. סיכון המוניטין מנוהל בהתאם למדיניות בשלושה מישורים: מראש (בשגרה), בזמן אמת (מצב התראה) ובדיעבד. במהלך שנת 2016 לא אירעו אירועים שהשפיעו לרעה על מוניטין הבנק. לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

סיכון אסטרטגי

תיאור הסיכון

סיכון אסטרטגי הינו סיכון בזמן אמת או פוטנציאל עתידי לפגיעה ברווחים, בהון או במוניטין הבנק, הנובע מהחלטות עסקיות שגויות, הטמעה לא נאותה של החלטות, או בהיערכות לא מספקת לשינויים בסביבה העסקית. קרי, הסיכון שהבנק בחר אסטרטגיה שגויה או שהוא לא יוכל לממש את התכנית העסקית והאסטרטגית על פי התכנון. מהותיות הסיכון האסטרטגי מחייבת את הבנק לנקוט אמצעים שיאפשרו את ניהול הסיכון, תוך נקיטת אמצעים להערכה ולזיהוי מקדים של אירועים, העלולים למנוע את יישום האסטרטגיה.

סקירת הסיכון האסטרטגי והעקרונות לניהולו

הבנק פועל תחת מתווה של תכנית אסטרטגית חמש שנתית, אשר האחרונה אושרה בדירקטוריון הבנק בחודש נובמבר 2016 ועקרונותיה פורסמו לציבור. סטייה מאסטרטגיית הבנק מחייבת את אישור דירקטוריון הבנק. הסיכון מנוטר על ידי החטיבה לתכנון, תפעול ונכסי לקוחות (להלן: "החטיבה לתכנון ותפעול") ומאותגר על ידי החטיבה לבקרת סיכונים. מנהל הסיכון האסטרטגי הוא המנהל הכללי, ובהתאם להנחייתו בוחנת ההנהלה באופן תקופתי את יישום האסטרטגיה, המעקב אחר התפתחויות רגולטוריות, כלכליות או טכנולוגיות בעלות השפעה על האסטרטגיה, וייזום תכניות עבודה שנתיות הנגזרות ותואמות את התכנית האסטרטגית. לפרטים נוספים ראה דוח הסיכונים המפורט באתר האינטרנט של הבנק.

לפרטים נוספים בדבר סיכונים סביבתיים ראה פרק סיכון האשראי לעיל.

הערכת גורמי הסיכון

להלן מיפוי גורמי הסיכון, פוטנציאל השפעתם על קבוצת הבנק וחברי ההנהלה שמונו כאחראים (Risk Owner) לכל אחד מהם:

גורם הסיכון ⁽¹⁾	מידת ההשפעה של גורם הסיכון	Risk Owner
השפעה כוללת של סיכונים אשראי	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה העסקית
סיכון בגין איכות לווים ובטחונות	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות ענפית	נמוכה-בינונית	
סיכון בגין ריכוזיות לווים/קבוצת לווים	נמוכה	
סיכון בגין תיק המשכנתאות	נמוכה	
השפעה כוללת של סיכונים שוק	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
סיכון ריבית	נמוכה-בינונית	
סיכון אינפלציה	נמוכה-בינונית	
סיכון שערי חליפין	נמוכה	
סיכון מחירי מניות	נמוכה	
סיכון נזילות	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה הפיננסית
השפעה כוללת של הסיכון התפעולי	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון אבטחת מידע וסייבר	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון טכנולוגיית המידע	בינונית	מנהלת חטיבת הטכנולוגיה של מזרחי טפחות בע"מ
סיכון משפטי	נמוכה-בינונית	יועצת משפטית ראשית
סיכון ציות ורגולציה	בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון חוצה גבולות ואיסור הלבנת הון	נמוכה-בינונית	מנהל החטיבה לבקרת סיכונים
סיכון מוניטין ⁽²⁾	נמוכה	מנהלת החטיבה לשיווק, פרסום ופיתוח עסקים
סיכון אסטרטגי - עסקי	נמוכה	מנהל כללי

- (1) ההערכה של השפעתם של גורמי הסיכון לעיל מביאה בחשבון את הסיכונים הנוגעים לחקירת משרד המשפטים בארצות הברית, כמו גם את כלל פעילות הבנק להגנה על עמדתו בקשר עם החקירה. לפרטים בדבר חקירת משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים, ולפרטים בדבר בקשה לאישור תובענה נגזרת ובקשה לאישור תובענה ייצוגית בהקשר זה, ראה ביאורים ג.10, ג.26, ג.11 א ו-ג.26 לדוחות הכספיים.
- (2) הסיכון לפגיעה בתוצאות הבנק כתוצאה מפרסומים שליליים לגבי הבנק.

מידת ההשפעה של הסיכונים השונים בטבלה לעיל, נקבעה בהתאם להערכות ההנהלה כפי שהן נערכות מעת לעת. הערכות אלה, על פי ניטור מדדי הסיכון הכמותיים השונים שקבע הבנק, כולל כיוון התפתחותם וכן בהתבסס על הערכה איכותית של ניהול הסיכונים, ואפקטיביות מעגלי הבקרה בתאום עם תהליך ותוצאות ה-ICAAP שביצע הבנק, בהובלת מנהלי הסיכונים של הבנק.

תהליך ה-ICAAP, לוקח בחשבון היבטים איכותיים והיבטים כמותיים, כולל פרופיל הסיכון של הבנק, תוצאות תרחישים מגוונים של הבנק ותהליך תכנון ההון. במהלך הרבעון האחרון של שנת 2016, כחלק בלתי נפרד ממסגרת תהליך ה-ICAAP, ובמסגרת דיוני תכנית העבודה של הבנק לשנת 2017, ביצע הבנק תהליך עצמי לאמידת איכות ניהול הסיכונים שמופו על ידו. תהליך זה התבסס על דירוג רמת הסיכון ואיכות ניהולו המתבצע באופן בלתי תלוי על ידי צוותים מטעם מנהלי הסיכון, וצוותים מטעם בקרי הסיכון.

מדיניות ואומדנים חשבונאיים קריטיים

הדוחות הכספיים של הבנק ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP) ובהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים והנחיותיו.

בעיקר הנושאים, הוראות אלה מבוססות על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית. בנושאים הנוותרים, שהם פחות מהותיים, ההוראות מבוססות על תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ועל כללי חשבונאות מקובלים בישראל (Israeli GAAP). כאשר תקני דיווח כספי בינלאומי (IFRS) מאפשרים מספר חלופות, או אינם כוללים התייחסות ספציפית למצב מסוים, נקבעו בהוראות אלה הנחיות יישום ספציפיות, המבוססות בעיקר על כללי החשבונאות המקובלים בבנקים בארצות הברית. עיקרי המדיניות החשבונאית מפורטים בביאור 1 לדוחות הכספיים.

יישום כללי החשבונאות על ידי ההנהלה בעת עריכת הדוחות הכספיים כרוך לעיתים בהנחות, בהערכות ובאומדנים שונים, המשפיעים על הסכומים ועל התוצאות העסקיות המדווחים במסגרת הדוחות הכספיים. חלק מההנחות, ההערכות והאומדנים הינם קריטיים למצב הכספי או לתוצאות הפעולות המשתקפים בדוחות הכספיים של הקבוצה, וזאת עקב מהותיות הנושא, מורכבות החישובים או מידת ההיתכנות של התממשות נושאים השרויים בחוסר ודאות.

להלן פירוט המדיניות החשבונאית בנושאים קריטיים:

הפרשה להפסדי אשראי

הבנק קבע נהלים לסיווג אשראי ולמידת הפרשה להפסדי אשראי כדי לקיים הפרשה ברמה מתאימה לכיסוי הפסדי אשראי צפויים בהתייחס לתיק האשראי שלו. בנוסף, קבע הבנק נהלים לקיום הפרשה ברמה מתאימה כדי לכסות הפסדי אשראי צפויים הקשורים למכשירי אשראי חוץ מאזניים (כגון: התחייבויות למתן אשראי, מסגרות אשראי שלא נוצלו וערבויות מסוגים שונים).

ההפרשה לכיסוי הפסדי האשראי הצפויים בהתייחס לתיק האשראי מוערכת באחד משני מסלולים: "הפרשה פרטנית" או "הפרשה קבוצתית". כמו כן, בוחן הבנק את הנאותות הכוללת של ההפרשה להפסדי אשראי.

הבחינה, כאמור של החובות לצורך קביעת ההפרשה והטיפול בחוב מיושמת באופן עקבי לגבי כל החובות מעל 700 אלפי שקלים חדשים ובהתאם למדיניות ניהול האשראי של הבנק ולא מבוצעים מעברים בין מסלול הבחינה פרטנית לבין מסלול הבחינה על בסיס קבוצתי במשך חיי החוב אלא אם בוצע ארגון מחדש של חוב בעייתי.

הפרשה פרטנית להפסדי אשראי - בהתאם למדיניות הבנק, מיושמת עבור כל חוב שנקבע כי הוא פגום, ואשר יתרתו החוזית (ללא ניכוי מחיקות חשבונאיות, ריבית שלא הוכרה, הפרשות להפסדי אשראי ובטחונות) הינה 700 אלף שקלים חדשים או יותר.

כמו כן, מיושמת הפרשה פרטנית לגבי כל חוב שתנאיו שונו במסגרת ארגון מחדש של חוב בעייתי, אלא אם מדובר בחוב שבגינו נערכת הפרשה לפי שיטת עומק הפיגור. ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי מוערכת בהתבסס על תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים, מהוונים בשיעור הריבית האפקטיבי של החוב המקורי. כאשר גביית החוב מותנית בביטחון, או כאשר הבנק קובע שצפויה תפיסת נכס, מוערכת ההפרשה הפרטנית להפסדי אשראי על פי השווי ההוגן של הביטחון ששועבד להבטחת אותו אשראי, לאחר הפעלת מקדמים זהירים ועקביים שמשקפים, בין היתר, את התנודתיות בשווי ההוגן של הביטחון, את הזמן שיעבור עד למועד המימוש בפועל ואת העלויות הצפויות במכירת הביטחון. לעניין זה, הבנק מגדיר חוב כחוב מותנה בביטחון כאשר פרעונו צפוי להתבצע באופן בלעדי מהביטחון המשועבד, או כאשר הבנק צפוי להיפרע מהנכס גם אם לא קיים שיעבוד ספציפי על הנכס, והכל כאשר אין ללווה מקורות החזר זמינים ומהימנים אחרים.

הבנק בוחן באופן שוטף את התחזיות להפסדי אשראי הצפויים בהתאם לתזרימי המזומנים בפועל ומתאים את ההפרשה הפרטנית לתחזיות העדכניות. הפסדי האשראי בפועל יכולים להיות שונים מהאומדנים המקוריים שערך הבנק בעת סיווג החוב כפגום.

הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי - מיושמת עבור קבוצות גדולות של חובות קטנים (שיתרתם נמוכה מ-700 אלף שקלים חדשים, בהתאם למדיניות הבנק) והומוגניים (כגון: חובות בכרטיסי אשראי, הלוואות לדיור וחובות צרכניים הנפרעים בתשלומים) וכן בגין חובות גדולים שנקבע שאינם פגומים. ההפרשה להפסדי אשראי בגין חובות המוערכים על בסיס קבוצתי, למעט הלוואות לדיור לגביהן חושבה ההפרשה לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים בהתחשב בעומק הפיגור, מחושבת בהתאם לכללים שנקבעו ב-FAS 5 (ASC 450) - "טיפול חשבונאי בתלויות", ובהתאם להוראות המפקח על הבנקים, בהתבסס על שיעורי הפסד היסטוריים בענפי משק שונים, בחלוקה בין אשראי בעייתי לאשראי לא בעייתי, בטווח של שנים לאורך התקופה המתחילה מיום 1 בינואר 2011 ומסתיימת במועד הדיווח. לפרטים בדבר הנחיית הפיקוח על הבנקים בנושא הפרשה קבוצתית להפסדי אשראי ראה ביאור 1 ג. 4) לדוחות הכספיים.

ליישום ההנחיה אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הבנק.

בנוסף לממוצע לחישוב של טווח שיעורי הפסד היסטוריים בענפי משק שונים כאמור לעיל, לצורך קביעת שיעור ההפרשה הנאות מתחשב הבנק גם בגורמים סביבתיים רלוונטיים, לרבות מגמות בהיקפי האשראי בכל ענף ותנאים ענפיים, נתונים

מקרו כלכליים, הערכת איכות כללית של האשראי לענף משק, שינויים בנפח ובמגמה של יתרות בפיגור ויתרות פגומות והשפעות השינויים בריכוזיות האשראי.

בהתאם להוראות הפיקוח על הבנקים, הבנק גיבש שיטת מדידה של ההפרשה הקבוצתית אשר מראה בחשבון הן את שיעור הפסדי העבר והן את ההתאמות בגין הגורמים הסביבתיים הרלוונטיים.

כמו כן, שיעור ההתאמה בגין גורמים סביבתיים להפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין אשראי לאנשים פרטיים, אינו נמוך מ-0.75% מיתרת האשראי הצרכני שאינו פגום (לא כולל אשראי הנובע מחייבים בכרטיסי אשראי בנקאיים ללא חיוב ריבית). זאת בהתאם להנחיה פרטנית של המפקח על הבנקים מיום 19 בינואר 2015.

בהתאם להנחיות שנקבעו בהוראת שעה, החל מיום 1 בינואר 2011 הבנק אינו נדרש להפרשה כללית ונוספת, אולם הוא ממשיך לחשב את ההפרשה הנוספת תוך בדיקה כי בכל מקרה סכום ההפרשה הקבוצתית בתום כל תקופת דיווח לא יפחת מסכום ההפרשה הכללית והנוספת שהיו מחושבות לאותו מועד, ברוטו ממו.

הלוואות לדיור - הפרשה מזערית בגין הלוואות לדיור מחושבת לפי נוסחה שקבע המפקח על הבנקים, בהתחשב בעומק הפיגור, באופן שבו שיעורי ההפרשה גדלים ככל שמעמיק הפיגור. ההוראה חלה על כלל הלוואות לדיור, למעט הלוואות שאינן נפרעות בתשלומים תקופתיים והלוואות המממנות פעילות בעלת אופי עסקי.

כמו כן, מיישם הבנק את הוראות ניהול בנקאי תקין מספר 329, כמפורט במכתב המפקח על הבנקים מיום 21 במרץ 2013, "עדכון הנחיות בנושא נדל"ן לדיור".

בהתאם להוראות גיבש הבנק מדיניות שנועדה להבטיח כי הוא עומד בדרישות ההוראה, וכי החל מיום 30 ביוני 2013 יתרת ההפרשה הקבוצתית להפסדי אשראי בגין הלוואות לדיור לא תפחת משיעור של 0.35% מיתרת הלוואות האמורות למועד הדיווח.

אשראי חוץ מאזני - ההפרשה הנדרשת בהתייחס למכשירי האשראי החוץ מאזניים מוערכת בהתאם לכללים שנקבעו ב-FAS 5. ההפרשה המוערכת על בסיס קבוצתי עבור מכשירי האשראי החוץ מאזניים מבוססת על שיעורי ההפרשה שנקבעו עבור חשיפת האשראי הכוללת (כמפורט לעיל), תוך התחשבות בשיעור המימוש לאשראי הצפוי של סיכון האשראי החוץ מאזני. שיעור המימוש לאשראי מחושב על ידי הבנק בהתבסס על מקדמי המרה לאשראי כמפורט בהוראות ניהול בנקאי תקין מספר 203, מדידה והלימות הון - סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית, בהתאמות מסוימות.

מכשירים נגזרים

מטופלים ומוצגים על פי הקודיפיקציה של תקני חשבונאות אמריקאים ASC 815 ו-ASC 820. על פי ההוראות, כל הנגזרים מוצגים במאזן על פי השווי הווגן. ASC 820 (FAS 157) מגדיר מהו שווי הווגן, וקובע מסגרת עבודה עקבית למדידת שווי הווגן על ידי הגדרת טכניקות הערכה וקביעת מדרג שווי הווגן. המדרג שנקבע מחלק את המכשירים הנמדדים בשווי הווגן ל-3 רמות:

רמה 1 - שווי הווגן הנמדד על ידי שימוש במחירים מצוטטים למכשירים זהים, בשוק פעיל אשר לבנק יכולת לגשת אליו במועד המדידה.

רמה 2 - שווי הווגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם מחירים מצוטטים כאמור ברמה 1. נתוני רמה 2 כוללים נתוני שוק מצוטטים בשווקים פעילים, או בשווקים שאינם פעילים, במידה שגורם זה קיים, או נתונים הנגזרים או נתמכים על ידי נתוני שוק נצפים, כאמור.

רמה 3 - שווי הווגן הנמדד על ידי שימוש בנתונים שאינם נצפים.

הבנק בוחן האם שוק בו נסחרים מכשירים פיננסיים הינו פעיל, בהתבסס על הפרמטרים הבאים: היקף וכמות העסקאות המתבצעות בשוק, המרווח הקיים בין מחיר קניה לבין מחיר מכירה, ומידת ההתאמה בין מחירים של עסקאות דומות באותו שוק.

על פי התקן, יש לשקף את הסיכון לאי ביצוע (nonperformance risk) בהערכת השווי הווגן של חוב, לרבות מכשירים נגזרים, אשר נמדדים בשווי הווגן. הבנק מעריך את סיכון האשראי במכשירים נגזרים באמצעות מודל, המתבסס על אינדיקציות לאיכות האשראי של הצד הנגדי, הנגזרות ממחירים של מכשירי חוב של הצד הנגדי הנסחרים בשוק פעיל וממחירים של נגזרי אשראי שהבסיס שלהם הוא איכות האשראי של הצד הנגדי. בהיעדר אינדיקציות כאמור, הבנק מחשב את ההתאמות בהתבסס על דירוגים פנימיים. הבנק בוחן את מהותיות רכיב סיכון האשראי ביחס לשווי הווגן בכללותו, כחלק מבחינת הסיווג של המכשיר לרמות השווי הווגן.

בהתאם להנחיות בנק ישראל, מדידת שווי הווגן של מכשיר נגזר, כאשר לא קיימים לגביו מחירים מצוטטים, ביטחונות נזילים או הסכמי קיזוז המבטיחים באופן מספק את איכות האשראי של הנגזר ואין נתוני שוק על איכות האשראי של הצד הנגדי (כגון, CDS איגרות חוב סחירות של הצד הנגדי), תחשב למדידת שווי הווגן ברמה 3.

לפרטים נוספים, ראה ביאור 1 ד. 16) לדוחות הכספיים. לפירוט הנגזרים הנמדדים לפי שווי הווגן, בהתאם לרמות השונות של שווי הווגן, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים.

ניירות ערך

בתיק למסחר ובתיק הזמין למכירה מוצגים על פי שוויים ההוגן, בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים. ניירות ערך שסווגו לתיק המוחזק לפדיון נמדדים בשיטת העלות המופחתת. שוויים ההוגן של ניירות הערך נקבע על פי מחירי שוק מצוטטים בשווקים פעילים של ניירות הערך או של ניירות ערך דומים בתנאיהם, דהיינו שערי בורסה, ציטוטים ממערכות מידע מוכרות כגון בלומברג, או ציטוטים מברוקרים המקובלים על הבנק. הבנק משתמש במודלים פנימיים לצורך בחינת השווי ההוגן של מכשירים פיננסיים שלגביהם לא קיים שער בורסה, ואינו מסתמך בצורה בלעדית על מחירים המתקבלים מצדדים נגדיים או מחברות מצטטות. לחישוב השווי ההוגן נערך תיקוף, על ידי אגף בקרת סיכונים בבנק, שאינו לוקח חלק בתהליך חישוב השווי ההוגן, ובעזרת יועץ מקצועי חיצוני המתמחה במודלים לחישוב שווי הוגן של מכשירים פיננסיים. התיקוף מתבצע באמצעות בחינת ההנחות והפרמטרים של המודל; בחינת המתודולוגיה של המודל ואופן יישומה; וסקירה בלתי תלויה של המודל תוך השוואה למודלים אחרים, ככל שניתן.

לפירוט ניירות ערך הנמדדים לפי שווי הוגן, בהתאם לרמות השונות של שווי הוגן, ראה ביאור 33 לדוחות הכספיים. בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 נכללו אומדנים קריטיים ביחס לירידת ערך שאינה בעלת אופי זמני בהשקעה בניירות ערך, בעלות השקעה מקורית כוללת של כ-25 מיליוני דולר (כ-96 מיליוני שקלים חדשים). היקף ירידת הערך שהוכרה כירידה שאינה בעלת אופי זמני, מסתכם לסך יתרת ההשקעה האמורה - 25 מיליוני דולר (כ-96 מיליוני שקלים חדשים). לצורך אמידת ירידת הערך כאמור, חושב השווי ההוגן של ההשקעה על סמך מחירי שוק המצוטטים בשוק העיקרי. בהתאם להוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו, בוחן הבנק מידי תקופה האם ירידה שחלה בשווי ההוגן של הניירות האמורים היא בעלת אופי אחר מזמני. הונח כי הירידה בשווי לעומת סטית ההשקעה המקורית איננה בעלת אופי זמני, בעיקר לאור השיעור המהותי של הירידה, לאור הזמן הממושך בו לא חלה עלייה בשווי המצוטט, ולאור השחיקה ב"כריות ההגנה" של ההשקעה. שווי ההשקעה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2016 מופחת במלואו.

שווי ההשקעה בפועל עשוי להתברר בעתיד כשונה מהותית מהאומדן האמור. היקף ההשפעה על הדוחות הכספיים בעתיד עשוי להביא לרישום הכנסה בסך כ-25 מיליוני דולר (כ-96 מיליוני שקלים חדשים), אם יתברר כי מלוא ירידת הערך הינה זמנית.

הבנק קבע הליך תיקוף לשווי ההוגן של מכשירים הנמדדים בדוחות הכספיים לפי שווי הוגן על בסיס חוזר ושונה (תיקוף מתמשך), המתבצע על ידי יחידת התיקוף של הבנק. הליך התיקוף כולל בחינה של תהליך קביעת השווי ההוגן, של ההנחות הנכללות בתהליך זה, של המודלים המשמשים לחישוב (כולל בחינתם, במידת הצורך, מול חישובים המתבצעים על ידי מנועי חישוב מקובלים אחרים) ושל נתוני הקלט והפלט המשמשים לחישובים ולדוחות.

התחייבויות בגין זכויות עובדים

מחשבות על פי מודלים אקטואריים, בהתבסס על ריבית היוון שנקבעה לפי תשואת איגרות החוב הממשלתיות בישראל בתוספת מרווח ממוצע של איגרות חוב קונצרניות בדירוג AA (בינלאומי) ומעלה במועד הדיווח. משיקולים פרקטיים, נקבע כי המרווח יקבע לפי ההפרש בין שיעורי התשואה לפדיון, לפי תקופות פירעון, על אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA ומעלה בארצות הברית, לבין שיעורי התשואה לפדיון, לאותן תקופות פירעון, על איגרות חוב ממשלת ארצות הברית, והכל במועד הדיווח. המודלים האקטואריים כוללים הנחות לגבי לוחות תמורת, שיעורי נכות, שיעורי עזיבה ושיעורי עליית שכר. שינוי בכל אחד מהפרמטרים יביא לשינוי בגובה התחייבות הבנק בגין זכויות עובדים.

היקף התחייבויות הקבוצה בגין זכויות עובדים המחושבות על פי מודל אקטוארי, מסתכם בכ-1,231 מיליוני שקלים חדשים. (כולל הפרשה בגין פרישת עובדים בתנאים מועדפים).

הבנק עדכן את ההנחות אשר שימשו בסיס לאומדן האקטוארי הנוגע להתחייבויות בגין זכויות עובדים. לפרטים בדבר תכנית ההתייעלות ועדכון ההנחות בגין זכויות עובדים, ראה ביאורים 1 ו-22 לדוחות הכספיים.

להלן ניתוח רגישות סך ההפרשה לזכויות עובדים לשינויים בהנחות העיקריות אשר שימשו בסיס לאומדן האקטוארי, במועד המעבר (במיליוני שקלים חדשים):

	שינוי של 1% בשיעור העזיבה לפני גיל פרישה		שינוי של 1% בשיעור העלייה השנתית של השכר		עלייה של 1% בשיעור ריבית ההיוון
	עלייה	ירידה	עלייה	ירידה	
עתודה לפיצויים	58	(80)	66	(60)	(68)
פנסיה תקציבית	-	-	-	-	(6)
מענקים	(6)	5	1	(1)	(24)

עסקאות תשלום מבוסס מניות

הדוחות הכספיים כוללים את ערך ההטבה של תכנית אופציות למנהל הכללי ולמנהלי הבנק, שערך נאמד על ידי חוות דעת של יועץ חיצוני מומחה לתחום, לפי מודלים מקובלים לרבות מודל בלאק ושולס, המודל הבינומי ומודל מונטה קרלו בהתבסס על הנחות שונות, בעיקר ביחס למועד המימוש הצפוי של האופציות ולסטיית התקן של שער מניית הבנק. שינויים בשער מניית הבנק, בסטיית התקן של השער ובגורמים אחרים עשויים להשפיע על שווייה הכלכלי של ההטבה.

ערך ההטבה נפרס בספרי הבנק על פני תקופת ההבשלה של האופציות, בשיטת הפחתה מואצת. לפרטים, ראה גם ביאור 23 בדוחות הכספיים.

שווי ההטבה בפועל בעת מימוש האופציות, מוכר לבנק כהוצאה לצרכי מס, ומנגד חייב במס שכר. סך ההוצאה המוכרת לצרכי מס, שבגינה ירשום הבנק הטבת מס בדוח רווח והפסד, לא יעלה על שווי ההטבה המקורי בעת הענקת האופציות. הטבת מס בסכום שיעלה הסך האמור, תיזקף ישירות להון העצמי

חלק מתכניות האופציות של הבנק כוללות מספר מנות, המבשילות במועדים שנקבעו. כמות כתבי האופציה שהניצעים יהיו זכאים לממש, בפועל, נגזרת בעיקר מהשיעור של תשואת הרווח הנקי מפעולות רגילות להון העצמי הממוצע של הבנק, עד לשיעור תשואה שנתי של 14.5%, ומפרמטרים אחרים (לפרטים ראה ביאור 23 בדוחות הכספיים), בהתאם לנוסחת הזכאות למימוש שנקבעה בתכנית האופציות. נכון ליום 31 בדצמבר 2016 הותאמו הכמויות של כתבי האופציה שכל ניצע יהיה רשאי לממש בהתאם לפרמטרים בפועל בכל אחת משנות התכנית

ליום 31 בדצמבר 2016 הושלמה הפחתתן של תוכניות האופציות, לפיכך אין השפעה של שינויים בהערכת ההנהלה, או בתשואה של ההון בפועל או בפרמטרים האחרים כאמור על כמות האופציות שיוענקו.

הפרשות בגין תביעות משפטיות

בדוחות הכספיים נכללו הפרשות נאותות לכיסוי נזקים אפשריים, במקום בו לדעת הנהלת הבנק, ובהתבסס על חוות דעת של יועציה המשפטיים, נדרשה הפרשה.

בהתאם להנחיות המפקח על הבנקים, סווגו התביעות בהתאם לתחומי ההסתברות להתממשות החשיפה לסיכון כמפורט להלן:

- 1) סיכון צפוי (Probable): הסתברות מעל 70% להפסד בגין התביעה. בגין תביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"צפויה", נערכת הפרשה מתאימה בדוחות הכספיים.
- 2) סיכון אפשרי (Reasonably Possible): הסתברות בין 20% ל-70% להפסד בגין התביעה. בתביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"אפשרית", נערכת במקרים מסוימים הפרשה מסוימת בדוחות הכספיים, בהתאם לשיקול דעת הנהלת הבנק, ובהתבסס על חוות דעת יועציה המשפטיים.
- 3) סיכון קלוש (Remote): הסתברות נמוכה מ-20% להפסד בגין התביעה. בגין תביעות שסבירות התממשותן סווגה כ"קלושה", לא נערכת הפרשה בדוחות הכספיים.

בביאור 26 ג' ניתן גילוי לתביעות מהותיות, שסכומן (ללא ריבית והוצאות) גבוה מ-1% מההון העצמי המיוחס לבעלי מניות הבנק. כמו כן, ניתן גילוי לבקשות לאישור תובענות ייצוגיות שהסכום הנתבע בהן הוא מהותי, אשר לדעת הנהלת הבנק המבוססת, בהתאם לעניין, על דעת הנהלות החברות המאוחדות שלו ועל חוות דעת יועציהם המשפטיים, לא ניתן במועד עריכת הדוחות הכספיים להעריך את סיכוייהן, ולכן לא בוצעה בגינן הפרשה.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים, רשאי הבנק לקבוע לגבי תובענה ייצוגית כי לא ניתן להעריך את סיכויי ההתממשות של החשיפה לסיכון, בארבעת הדוחות הכספיים המתפרסמים לאחר הגשת התביעה, וכן במקרה של עיכוב הליכים על פי החלטת בית משפט. מעבר לכך, רק במקרים נדירים רשאי הבנק לקבוע כי לא ניתן להעריך את סיכויי התממשות החשיפה.

יצוין כי הפרשה בגין תביעות משפטיות והתחייבויות תלויות, תלויה בגורמים רבים וכרוכה באי ודאות גבוהה. מידע חדש שיגיע לבנק בעתיד ונוגע לחשיפות הקיימות למועד אישור הדוחות הכספיים יכול להשפיע באופן מהותי על גובה החשיפה או גובה הפרשה הנדרשת בגין החשיפה. לפרטים בדבר חקירה של משרד המשפטים בארצות הברית הנוגעת לעסקי קבוצת הבנק עם לקוחותיה האמריקאים ראה ביאור 26 ג' 12 לדוחות הכספיים.

הפרשה לירידת ערך נכסים שאינם פיננסיים

נערכת בהתאם לתקן הבינלאומי IAS 36 - ירידת ערך נכסים. הפרשה לירידת ערך, במידה ונדרשת, מבוססת על הערכות שווי הנערכות על ידי שמאי או מעריך שווי, ומעודכנות על ידו בהתאם לצורך.

מיסים נדחים

ההכרה במסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים.

המדידה של מסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הבנק צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה לתאריך המאזן.

נכסי מסים נדחים מוכרים בספרים בגין הפסדים מועברים, זיכויי מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי, כאשר צפוי (more likely than not) שבעתיד תהיה הכנסה חייבת שכנגדה ניתן יהיה לנצל אותם.

פוזיציות מס לא וודאיות

הבנק מיישם את כללי ההכרה והמדידה שנקבעו במסגרת: FASB Interpretation NO. 48-Accounting for Uncertainty In Income Taxes בהתאם לכך, מכיר הבנק בהשפעת פוזיציות מס רק אם צפוי (more likely than not) שהפוזיציות יתקבלו על ידי רשויות המס או בית המשפט. פוזיציות מס שמוכרות נמדדות לפי הסכום המקסימלי שסבירות התממשותו עולה על 50%. שינויים בהכרה או במדידה באים לידי ביטוי בתקופה בה חלו שינויים בנסיבות אשר הובילו לשינוי בשיקול הדעת.

המאזן המאוחד ליום 31 בדצמבר 2016 כולל מיסים נדחים, נטו, בסכום של כ-1,004 מיליוני שקלים חדשים (ללא מיסים נדחים בגין ניירות ערך, שאינם משפיעים על ההפרשה למיסים). עלייה של 1% בשיעור המס תגרום לירידה בהפרשה למיסים בסכום של כ-24 מיליוני שקלים חדשים.

בקורות ונהלים

בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים המבוססות על דרישות סעיפים 302 ו-404 של ה-Sarbanes-Oxley Act האמריקאי, חתמו המנהל הכללי של הבנק והחשבונאי הראשי, כל אחד בנפרד, על הצהרה המצורפת לדוחות הכספיים בנושא "בקורות ונהלים לגבי הגילוי" (להלן - הצהרה על הגילוי).

הצהרה על הגילוי כאמור, מתייחסת לבקורות ונהלים אשר תוכננו להבטיח שמידע אשר נדרש הבנק לגלות בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים, נצבר, מעובד ומועבר להנהלת הבנק באופן המאפשר קבלת החלטות במועד המתאים, בהתייחס לדרישות הגילוי. כן מתייחסת ההצהרה, לקביעתה של בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי, ולכך שהדוחות הכספיים למטרות חיצוניות ערוכים בהתאם לכללי חשבונאות מקובלים ולהוראות המפקח על הבנקים והנחיותיו.

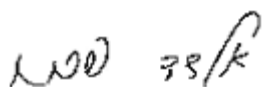
בקורות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הבנק, בשיתוף עם המנהל הכללי והחשבונאי הראשי של הבנק, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק. על בסיס הערכה זו, המנהל הכללי של הבנק והחשבונאי הראשי הסיקו כי לתום תקופה זו, הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של הבנק הינם אפקטיביים כדי לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהבנק נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדיווח לציבור של המפקח על הבנקים ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

התפתחויות בבקרה הפנימית

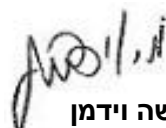
במהלך הרבעון המסתיים ביום 31 בדצמבר 2016 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הבנק על דיווח כספי, אשר השפיע באופן מהותי או סביר שצפוי להשפיע על הבקרה הפנימית של הבנק על הדיווח הכספי.

בהתאם להוראות המפקח על הבנקים באשר לאימוץ הוראות סעיף 404 לחוק Sarbanes-Oxley החל מהדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2008, נכללות בדוח זה הצהרה בדבר אחריות הדירקטוריון והנהלה לקביעתה ולקיומה של בקרה פנימית נאותה על הדיווח הכספי והערכה של הנהלה בדבר אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי למועד הדוחות הכספיים. במקביל, נכללת חוות דעת של רואי החשבון המבקרים של הבנק בדבר נאותות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הבנק בהתאם לתקנים הרלבנטיים של ה-PCAOB (Public Company Accounting Oversight Board).

אלדד פרשר

מנהל כללי

משה וידמן

יושב ראש הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות הכספיים:

רמת גן, כ"ב באדר התשע"ז

20 במרץ 2017